STÉPHANE AUDEGUY

Debesų ganytojas

TYTO ALBA

STÉPHANE AUDEGUY

Debesų ganytojas

ROMANAS

Iš prancūzų kalbos vertė
Snieguolė Liberienė

VILNIUS 2008

UDK 840-3
Au-09

Stéphane AUDEGUY
LA THÉORIE DES NUAGES
Gallimard, 2006

Šis projektas finansuojamas remiant Europos Komisijai.
Šis leidinys atspindi tik autoriaus požiūrį, todėl komisija negali būti laikoma atsakinga už bet kokį jame pateikiamos informacijos naudojimą.

Programa „Kultūra“

ISBN 978-9986-16-615-3

Viską, ką matome atsirandant ore, gimstant virš mūsų, viską, kas susidaro debesyse, pagaliau viską: sniegą, vėjus, krušą, šalnas ir tokį stiprų šaltį, kad užšąla ir šen bei ten sulėtėja ar visai sustoja tekėti upės – visa tai galima lengvai paaiškinti; tavo protui nebus sunku suprasti šias priežastis ir atskleisti paslaptis, jei tik būsi gerai susipažinęs su atomo savybėmis.

Lukrecijus

PIRMOJI DALIS

Dangaus tyrinėjimai

Koks puikus debesuotas rytas!

Konsteblis

Apie penktą valandą vakaro vaikai nuliūsta: jie pradeda suvokti, kas yra laikas. Diena iš lėto slenka vakarop. Reikės grįžti, gražiai elgtis, meluoti. Vieną 2005 metų rugpjūčio sekmadienį, apie penktą valandą vakaro, japonų dizaineris Akira Kumo šnekasi su ką tik priimta bibliotekininke. Jis sėdi ketvirtame savo namo aukšte Lemarko gatvėje, bibliotekoje, žvelgiančioje į dangų: trisdešimties kvadratinių metrų dvigubos stiklinės sienos slopina miesto triukšmą. Virš pilkos stogų linijos driekiasi debesys, vis tokie patys ir vis kitokie, abejingi žemiau plytinčiam peizažui.

Naujoji bibliotekininkė žvelgia į knygų lentynas. Tai Viržini Letur. Akira Kumo jai pasakoja apie devynioliktojo amžiaus pradžios Londoną. Iš pradžių Viržini Letur nedaug ką supranta. Paskui, kai pradeda kalbėti apie debesis, ir ji ima suprasti. Išgirsta, kad devynioliktojo amžiaus pradžioje keletas žmonių, išsibarsčiusių po visą Europą, tylėdami pakėlė akis į dangų. Jie atidžiai, netgi pagarbiai, pažvelgė į debesis ir pamilo juos ramia, nuolankia meile. Anglas Lukas Hovardas buvo vienas iš jų.

Lukas Hovardas – jaunas Britų imperijos pavaldinys. Jis gyvena pačioje imperijos širdyje, Londone, dirba vaistininku ir

priklauso *Draugų* bendrijai, kitaip tariant, jis kvakeris*. Sunku nemylėti šio žmogaus. Ramiai ir ištikimai, kaip visi nekaltieji, jis savo gyvenimą paskyręs tik keliems dalykams: debesims, žmonėms ir savo vieninteliam Dievui. Mažiausiai kartą per savaitę Lukas Hovardas dalyvauja kokiame nors religiniame susirinkime, kuris kvakeriams atstoja mišias. Kam *Draugų* bendrijai reikalingas kunigas? Kvakeriai nuolat skaito Bibliją, o joje nieko nepasakyta nei apie kunigus, nei apie popiežių. 1802 metų lapkričio dvidešimt penktąją Lukas Hovardas su bendraminčiais susirenka mažoje salėje virš farmacijos laboratorijos, kurioje jis dirba. Susirinkusieji susėda ratu ir tyli; vis dėlto kiekvienas turi teisę kalbėti, jeigu tik turi apie ką, – štai kodėl dažniausiai dauguma tyli. Taip vyksta kvakerių susirinkimai. Žinoma, atsitinka, kad kvakeriai kalbasi, bet niekada nesiginčija. Jeigu, nelaimei, pradedama ginčytis, pirmininkas pareikalauja tylos, ir visi nutyla. Lukas Hovardas moka tylėti, jis šitai moka geriausiai; tai jo vienintelis talentas, bet tikrai ryškus. Jis puikiai tyli, o jo širdyje tik debesys ir žmonės, ir, svarbiausia, visa ko Kūrėjas.

1802 metų lapkričio dvidešimt penktosios susirinkimas buvo tylus ir, visų nuomone, labai naudingas; tyla būna visokia, ir kvakeriai geba ją įvertinti: 1802 metų lapkričio dvidešimt penktosios tyla patinka visiems. Lukas Hovardas atsistoja ant laboratorijos slenksčio ir atsisveikina su susirinkimo dalyviais; paskutiniai išeina artimiausi draugai. Jie pasišnekučiuoja apie viską ir apie nieką; kažkas jo paklausia, ar jis jau žino, apie ką kalbės per paskaitą kitą mėnesį nedidelėje brolijos mokslo draugijoje, kurią jie buvo įkūrę. Jis atsako, kad svarsto keletą temų, bet, kadangi

---

* Kvakeriai [angl. *quake* – drebėti] – protestantų sekta, kurios nariai per bendras pamaldas, apimti mistinės ekstazės, imdavo drebėti. (Čia ir toliau – *vert. past.*)

meluoti nemoka, visi supranta, jog tai netiesa, ir nepiktai juokiasi iš jo; niekas primygtinai nereikalauja atsakymo. Žmonės išsiskirsto. Lukas Hovardas pakyla į antrą aukštą; atsistojęs už seno piupitro, pasineria į darbą.

Tiesą sakant, tą pačią akimirką, kai buvo paskirtas skaityti paskaitą, Hovardas nusprendė, apie ką ji bus. Jis kalbės apie debesis. Niekas dar taip nebus apie juos kalbėjęs. Iki šiol debesys nieko nedomino. Tai tik ženklai. Dievų pykčio ar malonės ženklai. Laiko įnorių ženklai. Blogio ar gėrio pranašai. Vien tik ženklai, daugiau nieko. O Lukas Hovardas mano, kad, norint juos suprasti, reikia kada nors pradėti domėtis jais pačiais, jų prigimtimi. Trumpai tariant, reikia juos mylėti; iš tikrųjų nuo antikos laikų jis pirmasis tai daro. Jis – pirmasis sąmoningas jų stebėtojas ir jam atrodo, kad gali teigti, jog debesys sudaryti iš vientisos medžiagos, kuri visą laiką kinta, kad kiekvienas debesis yra, tiesą sakant, kito debesies metamorfozė. Taigi jis nusprendžia aprašyti debesų susidarymo būdus ir sugalvoti pavadinimus atrastiems jų tipams. Ir, skirtingai nei jo vienintelis pirmtakas prancūzas, Hovardas debesims suteikia lotyniškus pavadinimus, kad būtų suprantami visos Europos mokslininkams.

Taigi dabar mums visiems lengva. Po atradimo viskas atrodo lengva. Kiekvienas gali suprasti Rudolfo Dyzelio išrastą variklį ar ponų Niepso ir Dagero sukurtus fotografijos principus. Bet pati idėja nepaprastai sudėtinga. Tobulinti ribų nėra. Tiriant debesis svarbiausia kalba. Mokslinio atradimo įvardijimo procesas gan sudėtingas; reikia ypatingo talento, kuris atrodo juokingai menkas, bet iš tikrųjų yra svarbiausias. Daiktų krikštynos nepanašios į žmonių. Gimę žmonės gauna vardą ir pavardę; ilgainiui juos pateisina arba jiems priešinasi, paskandina užmarštyje ar pakeičia. Kartais savo pavardę jie išvolioja purve, kartais iškelia į aukš-

tumas, o kartais ir viena, ir kita. O daiktai egzistuoja nepriklausydami nuo pavadinimo; kartais jie egzistuoja ištisus šimtmečius, nebylūs ir bevardžiai. Ir vis dėlto vardas yra, jis laukia žmogaus tyloje, vardas, kurį reikia rasti, sugalvoti; norėdamas tai padaryti, turi būti mokslininkas, poetas. Surasti vardą, kuris atskleistų daikto esmę, debesų vardą – štai ką pirmajam pasisekė nuveikti Lukui Hovardui. Dabar mes matome debesis: kamuolinius ir sluoksninius, plunksninius ir lietaus, jo dėka; nuo šiol jie visi čia, ir viskas taip paprasta.

1802 metų gruodį, kaip ir kiekvieną mėnesį, Londono centre, Lombardo gatvėje, netoli Temzės, susirenka kažkas panašaus į mažą mokslo draugiją, kurioje kuklūs mėgėjai domisi mokslu. Kad būtų drąsiau, jie pasivadinę graikiškai: *Asketų* draugija praktikuoja *askezę*, kitaip tariant, tai evangeliško paprastumo pratybos. Vieną kartą per metus kiekvienas narys, šviesdamas kitus, turi skaityti paskaitą, nes kitaip gautų baudą ir turėtų mokėti už šildymą ir gėrimus per asketų susirinkimus. Lombardo gatvė – ne getas, bet joje gyvena nedidelė kvakerių bendruomenė: bankininkai, vaistininkai, chemikai, kurie mielai lanko *Asketų* draugijos posėdžius. 1802 metų gruodžio šeštąją, apie aštuntą valandą vakaro, Lukas Hovardas ateina į Plau Korto Nr. 2; jis vilki griežtų linijų drabužius: paprasta apvali skrybėlė, juodas kaklaraištis, tiesaus kirpimo kostiumas; jo marškiniai balti. Plau Korto Nr. 2 yra neišvaizdus, labai senas ir siauras keturių aukštų akmeninis pastatas trigubais langais su rausvai violetinės drobės užuolaidomis. Namas buvo perstatytas po Didžiojo gaisro; vėliau nebebuvo tvarkomas. Jo savininkai pirmame aukšte atidarė vaistinę, ir ji niekada nebūna tuščia. Lukas Hovardas dirba pusrūsyje įrengtoje laboratorijoje. Bet tokiu metu vaistinė jau seniai uždaryta. Jis drąsiai lipa laiptais, vedančiais į laboratoriją, esančią pa-

grindinių laiptų dešinėje. *Asketų* draugijos nariai jau susirinkę. Žmonių daug, tai ypač akivaizdu, kai patalpa tokia ankšta; joje sustatytos penkios eilės kėdžių, ant kurių sėdi moterys ir seniai, o šone ir gale, rankose laikydami skrybėles, stovi vyrai. Kai kurių veidai Lukui Hovardui pažįstami – tai klubo įkūrėjai; matydamas šiuos artimus žmones, jis, užuot pasijutęs drąsiau, visai susigėsta. Dešinėje, kaip įprasta, sėdi patys brangiausi draugai: broliai Viljamai, daktaras Alenas ir gamtininkas Haseldinas; šiems iš dešinės – notaro padėjėjas Ričardas Filipsas. Visi vilki juodo drapo kostiumus ir baltus marškinius; skrybėles laiko ant kelių.

Geranoriška pirklių, krikščionių ir žydų, publika, trokštanti mokslo ar bent jau ko nors, kas galėtų būti naudinga verslui, motinos su vaikais šypsosi paskaitininkui, per daug susijaudinusiam, kad galėtų su jais pasisveikinti. Šią ypatingą debesų istorijai dieną prie jų, susirinkusių Lombardo gatvės laboratorijoje, prisėda ir keletas Hovardui nepažįstamų žmonių: droviajam pranešėjui labai nepasisekė – salė pilnutėlė. Kadangi ankstesnis *Asketų* draugijos susirinkimas sukėlė daug triukšmo, šiuos dykinėtojus čia atvedė dviprasmiškas smalsumas. Anksčiau vykusiame susirinkime klausytojai buvo supažindinti su naujomis, neseniai atrastomis dujomis. Diazoto oksidas yra linksminančiosios, lengvas haliucinacijas sukeliančios dujos, kurias visi rimtuoliai kvakeriai sąžiningai išbandė, kad galėtų palyginti nervinio juoko ir fantasmagorijų spalvas. Laboratorija, jos juoda krosnis, švarios retortos ant lentynų, nuvalytas stalas ir iššluotos grindys Lukui Hovardui atrodo nauja ir svetima. Prikimusiu, bet linksmu balsu jis prabyla apie debesis. Jis kalba. Vaikai klusniai užmiega, kad jam netrukdytų. Netrukus diazoto oksido mėgėjai atsargiai, bet vis dėlto triukšmingai pasuka durų link. Kiti klausosi; kai kurie supranta.

Lukas Hovardas nustatė, kad debesų atmainos sudaro tris pagrindinius tipus. Kai kurie atrodo iškylą virš kitų, jie driekiasi it katino įdrėskimai ar arklio karčiai lygiagrečiomis ar išsiskiriančiomis permatomomis gijomis. Hovardas juos vadina siūliniais, lotyniškai – *Cirrus*. Kiti debesys atrodo tankesni, jų masė kyla nuo horizontalaus pagrindo; jie žaidžia su saulės spinduliais ir yra tokie didžiuliai, kad Lukas Hovardas juos pavadina krūvomis, lotyniškai – *Cumulus*. Bet Anglijoje dažnai atsitinka, kad jie sudaro tarsi ištisinę debesų staltiesę, kuri kartais nusileidžia ant žemės, paskleisdama rūką ir paslėpdama visą dangaus mėlį: šis beformis sluoksnis nusipelno „išplitusio debesies“ pavadinimo; štai kodėl lotyniškai tai – *Stratus*. Klasifikacijai papildyti Hovardas randa ir *Nimbus*, lietaus debesį; anot jo, tai mišraus tipo debesys, kuriuos jis pakrikštija *Cumulocirrostratus*.

Paskaita pasiseka. Ji tuojau pat išleidžiama labai lakonišku pavadinimu: *Apie debesų formas*. Tai plonas sąsiuvinis, iliustruotas negrabiais, bet labai aiškiais piešiniais pieštuku. Kitas, dar tikresnis jaunojo Hovardo sėkmės ženklas – anglų mokslo visuomenė pradeda vartoti jo terminologiją. Bėgant metams Hovardo klasifikacija, kartais taisoma, bet niekada neatmesta, paplinta visame pasaulyje; mes ja ir šiandien remiamės, nors ir nežinome, kieno ji sukurta. Šitaip atsitinka, baigdamas pareiškia Akira Kumo, daugeliui išradimų, net ir patiems tobuliausiems: autorių užgožia jo darbas, nebent jis pats, skatinamas gudraus bendradarbio ar ambicingos moters, imtų triukšmingai reklamuotis. Kai Hovardas pagaliau išgarsės meteorologų sluoksniuose, kurie, kaip ir kiti, yra be galo siauri, jis jau seniai bus grįžęs prie kitų darbų. Darbų, kurie jam bus daug svarbesni už debesis. Jis tarnauja savo Dievui, kuris reikalauja labdaringos veiklos, platina Bibliją visomis žinomomis kalbomis; jis pagaliau rimtai rūpinasi savo sielos išganymu. Lukas

Hovardas, savamokslis meteorologas, išspausdins tik vieną knygą – mylimo miesto dangaus stebėjimo rezultatų apibendrinimą: *Londono klimatas*. Ir tai bus viskas apie debesis.

Visą tolesnį savo gyvenimą Lukas Hovardas kiekvieną savaitę, dažniausiai sekmadieniais, eina pasivaikščioti vienas. Anksti ryte jis palieka Lombardo gatvę ir pasuka šiaurės link. Ant peties nešasi ryšulėlį. Kadangi jį kartais kankina sena žaizda, kaire ranka remiasi į lazdą ir, greitai žingsniuodamas, per valandą pasiekia Hampstedo kaimą, apeina jį iš vakarų. Ir štai jis jau prie tikslo: priešais driekiasi smėlėtoji Hampstedo lyguma su žaliomis kalvomis ir tankiomis ganyklomis. Lukas Hovardas visada pasirodo iš pietryčių. Tolesnis jo maršrutas priklauso nuo oro ir metų laiko. Jeigu lyja, jis kėblina pamiškе palei Haigeito tvenkinius; stovėdamas po ąžuolais, stebi debesis, plaukiančius pietų kryptimi. Kai giedra, nesvarbu – vasara ar žiema – Lukas kopia į Parlamento kalvą: nuo jos galima išvysti melsvą parlamento pastatą, įžvelgti Temzės kilpą ir visą miestą. Bet jis lipa į kalvą ne gėrėtis peizažu: įsitikinęs, kad jo niekas nemato, iš savo ryšuliuko išsitraukia klijuotę ir vikriai atsigula aukštoje žolėje, kuria apaugusi visa kalvos viršūnė abipus tako; plačiai atmerktomis akimis stebi debesis, skriejančius gražiu Anglijos dangumi. Lukas su džiaugsmu prisimena savo klasifikaciją baimindamasis, kad vieną dieną ji bus pakeista arba ir iš viso užmiršta. Vėliau nusileidžia nuo Parlamento kalvos; jam gėda dėl savo pasipūtimo. Nurimęs grįžta pas saviškius, į Londoną su jo triukšmu, dėkodamas Dievui, kad sukūrė debesis ir vienam iš savo tarnų suteikė nepaprastą garbę juos pakrikštyti.

Kai nedidelio ūgio kalbėtojas atsistojo, Viržini Letur pasekė jo pavyzdžiu. Jis palydėjo ją iki pirmo aukšto ir juodu atsisveikino.

Akiros Kumo aplinkos žmonės išlaikė ją dar pusvalandį, ir tik tada ji pagaliau suvokė, kad yra priimta ir koks bus jos darbas. Šiems žmonėms ji pasako, kad kol kas Akira Kumo kalbėjo tik apie debesis. Jie ją griežtai įspėja, kad tik jis gali nurodyti, kaip reikia tvarkyti jo asmeninę biblioteką; Viržini Letur supranta ir tyli. Jai ištiesiamas vokas, ji negalvodama jį paima, įsikiša į kišenę ir mandagiai atsisveikina. Aštuonios valandos vakaro. Lemarko gatvėje dar visai šviesu. Ji kiek pavaikštinėja nepažįstamu kvartalu, paskui grįžta namo.

Kol Viržini Letur nedirbo pas Akirą Kumo, ji, žinoma, nė karto per visą savo gyvenimą nebuvo mąsčiusi apie debesis. Tiksliau sakant, ji, kaip ir kiti, beveik niekada apie juos negalvojo; nebent retkarčiais paskutinėje klasėje, penktadienio rytais, vien tik dėl to, kad reikėdavo parašyti rašinį filosofine tema. Bet, skirtingai nei jos draugai, Viržini Letur mėgo mąstyti, net ir licėjuje; jai patiko šis užsiėmimas, reikalaujantis ne tik kantrybės, pastangų, vienatvės, bet ir draugijos. Pasibaigus mokslams, viskas vyko labai greitai: miesto transportas, vaikščiojimas po parduotuves ir namų ruoša, darbas dėl pinigų. Taigi su apmąstymais buvo baigta, nes tai irgi darbas, kuriam būtinos ypatingos sąlygos: šiek tiek tylos, šiek tiek laiko, šiek tiek nuoseklumo ir šiek tiek talento. Reikia pratintis, nes, bent jau teoriškai, būtų galima mąstyti bet kur, pavyzdžiui, apsipirkinėjant, stumiant vežimėlį kasų link. Tačiau aplink aidi muzika, per ryškus apšvietimas, per daug skirtinga drabužių ir šaldomų lentynų skyrių temperatūra, ir nuo to įskausta galva. Bet Viržini buvo sau prisiekusi neapsileisti: pradėjusi dirbti, ji taip bijojo, kad visiškai nustos galvoti, jog buvo nusprendusi kiekvieną savaitę pusvalandį paskirti vien apmąstymams įsitaisius ant sofos šiltame

kambaryje. Ir, žinoma, kaskart atsitikdavo tai, kas ir turėdavo atsitikti – ji užsnūsdavo.

Dėl darbo, tai Viržini Letur priklauso daugumai nelaimingų žmonių, kurie niekada nejautė jokio pašaukimo. Vienintelis dalykas, kurį joje būtų galima pavadinti aistra – tai meilė anglų kalbai. Bet tai ir viskas. Neturėdama iš ko rinktis, ji tapo bibliotekininke.

Išėjusi iš prašmatnaus privataus namo Lemarko gatvėje po susitikimo su naujuoju darbdaviu, Viržini nejučiomis pakelia akis, pažvelgia į debesis ir pajunta gerai pažįstamą jausmą, kuris jai patinka ir kartu erzina: kai jai kas nors pasakojama, kai per televiziją žiūri dokumentinį filmą apie kurį nors režisierių ar skaito straipsnį apie kurį nors dailininką, viskas atrodo įdomu. Tada pasižada sau nueiti į Luvrą ar į Orsė, aplankyti bažnyčias, pilis. Tačiau stovėdama ten, prieš visa tai, kas jai taip patiko, į visa žvelgdama kitų akimis, ji pasijunta apdujusi, nieko nesuprantanti ir nesuvokianti. Viržini žvelgia į tuos debesis, apie kuriuos Akira Kumo jai pasakojo ištisas dvi valandas. Veltui mėgina prisiminti pavadinimus, atpažinti formas. Jai visai neįdomūs šie beformiai tumulai, bet ji stengiasi. Viržini pajunta kišenėje voką, kuriame – jai skirti pinigai. Ji slepia juos rankinėje, nes nedrįsta grįžti atgal – apie tai pasikalbės kitą pirmadienį, kai jai liepta ateiti, antrą valandą po pietų, o tai reiškia, kad galima neiti į biblioteką, kurioje ji paprastai dirba. Tai nedidelė, bet maloni naujovė.

1821 metais, aiškina Akira Kumo savo bibliotekininkei po savaitės, pats garsiausias Europos žmogus nepaprastai susižavi Luku Hovardu ir praneša jam apie tai. Garsiausias Europos žmogus – tai Vokietijos didžiojo kunigaikščio ministras. Kiekvieną rytą savo dienoraštyje šis didis vyras smulkiai aprašo orą, vėjo greitį ir kryptį, debesų formą, temperatūrą didžiojoje Veimaro kunigaikštystėje; jau seniai jis vartoja Luko Hovardo terminologiją. Šis žmogus dabar jau septyniasdešimt trejų metų senukas, bet amžius nė kiek nepakeitė jo kūrybinių galių; jis vis dar iškilus poetas ir vienas garsiausių Europos mokslininkų. Tai Johanas Volfgangas Gėtė.

Jau seniai pusiau slaptai, apsvaigęs nuo minties, kad ir vėl apstulbins pasaulį, Gėtė kuria naują mokslą, kurį vadina morfologija. Jis mano, kad visos formos gamtoje paklūsta pasikartojantiems dėsniams ir kad šito norėjo pasaulio Kūrėjas, ir kad jo naujasis mokslas išgarbins Dievo kūrybą. Johanas Volfgangas Gėtė žino, kad greitai jo paties kūno vandenys pasklis po žemę ir orą, ir todėl mirtis jam ne tokia baisi. Jam patinka įsivaizduoti, kaip jo kūnas maitins augalus ar kokius nors vabzdžius. Jis kartais netgi mano (tik niekam nesako), kad žmogaus smegenys

panašios į debesis; taigi debesys yra dangaus minčių buveinė; o gal smegenys – tai tarsi debesys žmoguje, kurie jungia jį su dangumi? Kartais Gėtė galvoja, kad mintis auga ne kaip pastatas iš akmens, kaip neretai teigiama, bet kaip plintantis debesuotumas, kuriuo jis taip žavisi, stebėdamas nuolat kintantį dangų virš Veimaro. Kartais jis stabteli, išgąsdintas keistų savo idėjų; jų nepatiki ne tik spaustuvininkui, bet net plunksnai ar popieriui. Tai mintys paleistuvės: Gėtė žino, kad padorus vyras gali pas jas lankytis, jei labai reikia, bet turi saugotis ir niekam nesipasakoti.

Priešpaskutinės 1821 metų dienos vakare Gėtė užrašė savo žurnale, kad žemutinių ir viršutinių atmosferos sluoksnių kova anksti rytą sukėlė nedidelę pūgą; kad vėliau, iki vidurdienio, šiaurės vakarų vėjas gainiojo sluoksninius debesis, iš kurių po pietų pasipylė kruša; ir pagaliau, kad vakaras gražus, bet šaltas, debesys ištirpo, liko tik keletas plunksninių. Vėliau jis rašo laišką, prašydamas savo pažįstamo Londone, Kristiano Hiutnerio, vokiečių diplomato, dirbančio Britanijos sostinėje, jam suteikti kuo daugiau žinių apie Luką Hovardą: „Tai neturėtų būti sunku, – rašo Gėtė, – nes profesorius Hovardas savo šalies akademiniuose sluoksniuose užima garbingą vietą.“

Paslaugiam Hiutneriui Gėtės prašymas yra įsakymas: jis skuba pas savo draugus mokslininkus, lekia į įvairių mokslo draugijų būstines. Bet greitai vargšas netenka vilties: paaiškėja, kad Londone Luko Hovardo niekas nepažįsta. Vienas atsitiktinai sutiktas kvakeris sako pažįstantis žmogų tokia pavarde: tai labai pamaldus vyras, jo žiniomis, niekada nesidomėjęs tokiu tuščiu, nors ir gražiu, dalyku kaip debesys. Taigi Lukas Hovardas, praėjus septyniolikai metų po to, kai išleido knygą *Apie debesų formas*, gauna iškvepintą, mandagų, bet įsakmų garbingojo konsulo Kristiano Hiutnerio laišką, iš kurio paaiškėja, jog žymusis Johanas Volfgangas Gėtė

trokšta su juo artimiau susipažinti, kad jau seniai juo žavisi ir norėtų išspausdinti pagiriamąjį straipsnį apie jį. Lukas Hovardas darkart perskaito šį laišką, atidžiai apžiūri antspaudą. Paskui nusprendžia konsulo apsimetėlio Hiutnerio laišką suplėšyti; keistas pokštas jį pralinksmina. Netrukus jis visa tai pamiršta.

Praėjus pusei metų, kai Lukas Hovardas gaus jį šlovinančias Gėtės poemas, kai draugai jam patvirtins, kad knyga *Apie debesų formas* išversta į vokiečių kalbą, vargšas vaistininkas, susigėdęs, jog pavėlavo atsakyti, susierzinęs, kad taip baisiai apsiriko, paslaugiai išpildys didžiojo Johano Volfgango Gėtės prašymą: jei poetas norįs žinoti, kas sugalvojęs tą debesų klasifikaciją, kuria jis kasdien remiasi ir kuria taip žavisi, jog net išspausdino savo žurnale, Lukas Hovardas tuoj pat parašys trumpą autobiografiją, kurioje, kaip ir reikėjo tikėtis, šiek tiek papasakos apie save, plačiau apie debesis, bet plačiausiai – apie Dievą.

Ar Lukas Hovardas buvo susitikęs su Gėte? – klausia Viržini Letur, užmiršusi, kad Lemarko gatvės komanda jai primygtinai liepė neuždavinėti ponui klausimų. Tačiau Akira Kumo, regis, nepyksta ir greit atsako. Jis kalba toliau, sako, jog greičiausiai Hovardas ir Gėtė buvo susitikę. Bent jau turėjo susitikti. Būtent jis, Akira Kumo, išstudijavęs daugybę savo asmeninio archyvo dokumentų, ypač Gėtės rašytus laiškus ir Hovardo dienoraštį, kurį šis rašęs 1816 metais keliaudamas po į Europą, nustatė, kad taip galėjo būti. Tada, kai Lukas Hovardas vienintelį kartą buvo įkėlęs koją į žemyną, jie ir galėję susitikti. Bet ar taip įvyko? Nė vienas iš jų apie tai niekad nėra užsiminęs. Tačiau Akiros Kumo tai netrikdo.

Jis kalba. Sako savo bibliotekininkei, kad 1816 metų rugpjūčio mėnesį Lukas Hovardas, lydimas dviejų savo draugų kva-

kerių, plaukia aukštyn Reinu. Apie vienuoliktą valandą vakaro jie atvyksta prie Šveicarijos miesto Šafhauzeno to paties vardo kantone. Bet šio miesto vartai jau seniai užverti. Tenka iškviesti sargybinius, ilgai su jais ginčytis, kad įleistų, ir jų lydimiems vykti į užeigą, kurioje ketina apsistoti. Rytojaus dieną, labai anksti, pamaldžių keliautojų grupelė pradeda skaityti Šventąjį Raštą, paskui visi susėda ilgai tyliai maldai; juos iš tolo stebi susižavėję patarnautojai šveicarai, kuriems dar nebuvo tekę regėti tokio sektino pavyzdžio. Lukas Hovardas savo bendrakeleivius į Šafhauzeną pasikvietė neatsitiktinai. Būtent čia Reinas, pritvindytas ramių ledinių Konstancos ežero vandenų, staiga sminga į priešistorinį plyšį uolienoje ir krinta iš šimto metrų aukščio. Išėjęs pro pietinius miesto vartus, Lukas Hovardas anksti ryte vienas pasuka taku krioklio link. Už šimto trisdešimties metrų nuo jo Reino krantus jungia nedidelis tiltas. Hovardas jį pasiekia per valandą ir atsiremia į juodus akmeninius turėklus: upė priešais jį tirpsta, susiliedama su vaivorykštiniu ūku; atrodo, kad staiga atsivėrusi praraja bangas tiesiog įsiurbia. Nepaskandintos liko tik trys mažos salelės su vešlia augmenija, tamsiai žalia, beveik mėlyna. Triukšmas nepaprastai didelis, ir Luką Hovardą apima nenugalimas noras prieiti arčiau. Jis pereina tiltą ir pasuka rytiniu upės krantu, iš kur matyti visas slėnis. Veidą čaižo purslai; kiek apsvaigęs nuo galingo vandens ūžesio, jis žengia piemenų taku, vedančiu arčiau krioklio prie skardžio, aptverto medine, išbrinkusia nuo drėgmės tvora. Stovi per žingsnį nuo upės, kuri už aštuoniasdešimties metrų staiga puola į prarają. Upės vanduo labai juodas, todėl atrodo, kad jis kietas kaip mineralas. Hovardą vėl stebina ne tik sukrečiamas supančio pasaulio grožis, bet ir ši galinga jėga, džiaugsmingas gamtos šėlsmas. Kaip visada jis dėkoja Viešpačiui ir laimingas ima karštai melstis prie krioklio.

Iš kairės artinasi – o, siaube! – grupė žmonių, net ir tokioje vietoje gebanti kelti triukšmą. Lukas Hovardas užgniaužia nekrikščionišką pasipiktinimą šiais įgėrusiais miestiečiais. Nieko nesuprasdamas, jis žvelgia į pernelyg puošniai apsirengusias jaunas moteris, į besisukiojančius apie jas vyrus atstatytomis, it gaidžių, krūtinėmis; jie apsimeta, kad lenkiasi virš prarajos, moterys išgąstingai cypia. Daugybė tarnų laiko iškėlę virš jų galvų didžiulius dervuotos drobės skėčius. Kompanija greitai pavargsta nuo Šafhauzeno krioklio ir pasuka atgal. Tik tada Lukas Hovardas dešinėje, už dvidešimties metrų, pastebi pagyvenusį vyrą, atsirėmusį į medinę tvorą ir palinkusį virš prarajos. Tuo metu, kai dar nebuvo išrasta fotografija, žmonės ugdė gebėjimus piešti; kelioninėje užrašų knygelėje, pridengęs ją apsiausto skvernu, jis greitai brūkšteli senio virš bedugnės vaizdelį. Vyras, matyt, pajunta į save įsmeigtą žvilgsnį; jis liaujasi stebėjęs krioklį, atsitiesia, pamojuoja ranka ir nusišypso Lukui Hovardui. Paskui pasigirsta prislopinti šauksmai, ir šis supranta, kad senis atėjo su tuo triukšmautojų būriu ir dabar ramiai mažais žingsneliais eina jų link.

Lukas Hovardas nežino, kad jis ką tik susitiko su didžiuoju Gėte. Nežino ir Gėtė, kad tai Hovardas. Iš tikrųjų tai nėra svarbu. Vienišiai neturi apie ką kalbėtis; pakanka to, kad jie susisiejo tyliai stebėdami vaivorykštės spalvomis tviskantį Šafhauzeno krioklį.

Šiandien viskas, staiga atsistojęs priduria dizaineris. Viržini Letur ir Akira Kumo atsisveikina. Pirmame aukšte laukianti padėjėja jai įteikia mėlyną voką; šį kartą, vos išėjusi už durų, ji žvilgteli, kas jame, ir sugrįžta. Padėjėja, kuri ką tik jai sumokėjo, jau išėjusi į pasitarimą. Kitas tarnautojas ją mandagiai išklauso. Viržini Letur paaiškina, kad ji vis dar gauna atlyginimą iš biblio-

tekos ir kad Akirai Kumo paskirta tik bandomajam laikotarpiui. Vyras atsako, kad tai nieko nekeičia. Ji patikslina, kad tebegaunanti B kategorijos valstybės tarnautojo atlyginimą. Jai atsako, kad tai kompensacija. Moteris toliau prieštarauja, paskui nutyla, nes padėjėjo veide atsiranda keista išraiška, kuri Viržini gerai pažįstama – ją dažnai pastebi savo pašnekovų veiduose; tai reiškia, kad vertėtų pagalvoti ir kvailai nesprieštarauti.

Metro ji suskaičiuoja pinigus, paslėptus rankinėje. Ši kompensacija yra jos įprastinės mėnesio algos dydžio. Kaip ir kitų pusiau skurstančiųjų, visos Viržini Letur pajamos – tai ekonomiškai nepakankama ir žmogiškai žeidžianti alga. Trumpam išsigąsta minties, kad turi kitų pinigų (nesijaučia jų uždirbusi, nes juk nė nepradėjo savo naujo darbo, dėl kurio buvo tartasi), bet susitvardo. Kitą dieną devintą valandą ryto Viržini juos padeda į savo sąskaitą banke.

Grįžusi namo, Viržini Letur skambina savo direktoriui, kaip buvo sutarta, asmeninio mobiliojo telefono numeriu – papasakoti, kaip sekėsi. Šis patyli pusę minutės, nes neprisimena, kas toji Viržini Letur. Išgirdęs dizainerio pavardę, pagaliau susivokia. Direktorius sužavėtas. Jis kalba, o Viržini tyli, retkarčiais atsako „taip“ arba „ne“, nes nežino, ar kreiptis „direktoriau“, ar pavarde. Vis dėlto jai pavyksta užduoti rūpimą klausimą: „Kokia dabar jos padėtis? Užduotis?“ Ji atlieka užduotį.

Taigi viena Viržini darbo diena baigėsi. Ji padeda telefoną, eina nusimaudyti po dušu ir išsitiesia ant sofos-lovos, kurios ryte taip ir nepasiklojo. Apgailestauja, kad nerūko – tai padėtų prastumti laiką. Ir tik tada pradeda suvokti, koks jos naujasis darbas: Viržini dirbo apie keturias valandas, kitaip tariant, tik klausėsi, ką Akira Kumo pasakojo apie debesis, retkarčiais nužvelgdama knygų nugarėles; taigi padirbėjo keturias valandas, ir jos darbo savaitė beveik baigta, nes dizaineris nori, kad ji ateitų penktadienį; gal reikės kurią dieną užsukti į biblioteką pasidairyti ir pasiimti priemonių suplėšytai knygai suklijuoti, bet tai ir viskas.

Praėjo per mažai laiko, kad Viržini iki galo suvoktų šių pokyčių reikšmę. Kol kas jai pakanka to, kad yra patenkinta, ir nu-

sprendžia kitą dieną pradėti svarstyti, kaip turiningai praleisti laiką. Bet, prasvajojusi lovoje visą valandą, ji taip ir nesugalvoja, ką veikti toliau. Galiausiai nusitveria minties, kad šiandien pirmadienio vakaras, o tai beveik tas pat, kas penktadienio prieš ilgąjį trijų dienų savaitgalį. Tokiais vakarais Viržini atlieka vieną intymų ritualą, apie kurį niekam lig šiol nėra pasakojusi. Tai tik penktadienio vakarų ritualas, kurį ji mėgsta labiau už viską pasaulyje, nors ir jaučiasi daranti kažką pavojinga; jo pradžia slypi vaikystės naktyse. Viržini atsikelia ir eina į virtuvę, iš jos sugrįžta su polietileniniu prekybos centro maišeliu; mažomis siuvimo žirklėmis perkerpa jį per pusę. Patiesusi ant sofos-lovos, nusimauna kelnaites ir nusisega liemenėlę, paskui atsigula tiesiai ant perkirpto maišelio. Pirmasis prisilietimas prie polietileno labai nemalonus, bet ji nieko geriau nesugalvoja. Tada iš spintelės stalčiaus išsitraukia siuvinėtą šilkinę nosinaitę, kiek didesnę nei jos plaštaka. Ir dabar, kaip šimtus kartų lig šiol, prasideda magijos aktas; ji kiek suirzusi, kad negali atsispirti tokiam keistam ir paprastam įpročiui ir kad jos malonumo lygtis turi tokius groteskiškus ir pasibjaurėtinus nežinomuosius. Dešine ranka praskyrusi pilvo apačios plaukus, kairiąja priglaudžia nosinaitę ir pradeda lėtai trinti. Poveikis staigus, stiprus ir visada toks pats. Viržini dreba. Ji jaučia, kaip dilgsi pirštai, kaip karštis, užliejęs krūtinę, sklinda iki šlaunų. Kartais pasitenkinimas ateina labai greitai, tai erzina, tada ji atsikelia išsekusi ir susigėdusi. Kartais pasitenkinimas lėtas, malonus ir sekinantis; palaimos apimtas kūnas įsitempia, ji dūsta. Paskui nurimsta, nebejuda, jaučiasi devintame danguje, už laiko ribų.

Kai sąmonė prablaivėja, suskambus telefonui ar sulojus šuniui, Viržini pajunta lipnią smelkiančią drėgmę po savimi. Šio momento ji nekenčia; polietileninis maišelis limpa prie sėdmenų

ir šlaunų. Ji guli tikroje skysčio balutėje. Tai ne šlapimas. Ji tai žino, nes vieną kartą ramiai, nesibjaurėdama paragavo. Jai atrodo, jog skysčio – normalaus susijaudinimo normalios pasekmės – per daug. Viržini nežino, kad norma, net kai ji atitinka tai, kas laikoma visuotiniu gėriu, ir ypač tokiais atvejais, tam ir sugalvota, kad jos nebūtų galima taikyti visiems. Taigi ji mano, kad jos pasitenkinimas išskirtinis, ir tai kelia šiokį tokį nerimą; ji džiaugiasi, kad joks vyras jai niekada nėra sukėlęs tokios reakcijos. Atsargiai kilsteli ir atplėšia nuo savęs polietileną, po to, kaip įpratusi, išlipa iš lovos ir pirštu įspaudžia įdubą teliūskuojančiame bespalvio skysčio maišelyje. Atsargiai užlenkusi jo kampus, nuneša į virtuvę, nuskalauja kriauklėje ir išmeta. Tada įjungia skalbimo mašiną, prieš tai jon įkišusi suglamžytą drėgną šilkinę nosinaitę. Žvilgtelėjusi į vaizdo grotuvo laikrodį, suskumba – liko labai mažai laiko. Šiek tiek pravėdina butą ir, pasiėmusi žurnalą, atsisėda svetainėje ant jau sutvarkytos sofos-lovos.

Pasigirsta lifto girgždesys, raktų skambtelėjimas, skląsčio, vėliau ir spynos. Trinkteli durys. Išnyra jaunas vyras. Jis įeina, pasisveikina su jauna moterimi, ant sofos skaitančia *Marie-Claire*. Tai Viržini Letur; jis eina į dušą, nes be to, grįžęs iš darbo, būna suirzęs. Paskui trina galvą kūnui skirtu rankšluosčiu. Kaip visada, jis tai daro netyčia, Viržini patikrino, buvo sukeitusi rankšluosčius vietomis, jam tai – šeštasis pojūtis; jis klausia, kaip sekasi. Nesusimąstydama atsako, kad viskas gerai. O kaip jam? Šiaip sau, juk pirmadienis. Ar jis nori arbatos? Ne, geriau alaus. Tebūnie alus. Grįždama su alumi, susivokia pati norėjusi arbatos ir pasuka atgal į virtuvę.

Jaunas ir jau švarus vyras iš dušo išeina, mūvėdamas dryžuotomis kelnaitėmis; baltame fone vertikalūs dryžiai – nuo dviejų iki devynių milimetrų pločio. Jų spalvos – trys mėlyno atspalvio,

du pilki; ant kiekvieno plataus mėlyno dryžio gamintojai įspaudė šešis animacinio filmo personažo atvaizdus, primenančius plačiai besišypsančią belytę pelę, stovinčią ant primityviai nupieštų kojų, su keturiais pirštais ant kiekvienos letenos ir juodomis stilizuotomis ausimis. Vyras, išsidrėbęs ant sofos, mechaniškai pokši savo kelnaičių guma; jo kojos užkeltos ant mažo žemo stalelio, kuris praėjusį mėnesį dar buvo naujas ir visai gražus. Jis žiūri televizijos žinias iš regionų, norėdamas išgirsti, koks rytoj bus oras; iš virtuvės Viržini jam sako trumpam išeinanti iš darbo, nes norinti įgyti naujos patirties. Staiga ji nutyla ir prikanda lūpą, nes vyras su kelnaitėmis ant sofos nemėgsta, kai jį kalbina klausantį televizijos žinių, o ypač orų prognozės. Per šitiek laiko Viržini privalėjo tai įsidėmėti. Ji viliasi, kad kalbėjo nelabai garsiai ir nesutrukdė vyrui išklausyti orų prognozės, nes patirtis rodo, jog priešingu atveju jis gali su ja nesikalbėti valandą ir net ilgiau.

Didelei Viržini Letur nuostabai, vos jai nutilus, vyras žiūrovas, jaunas ir švarus, išjungia televizorių. Ji girdi, kaip jis atsikelia, eina į virtuvę; tuo metu ji pila vandenį į arbatinuką, o jis už nugaros taria: „Aš patenkintas, kad tu apie tai prabilai.“ Jis sako, kad jam taip pat reikia naujos patirties, primena moteriai, kad jie iš pat pradžių vienas kitam pasižadėjo neslėpti, jei tik kas nors būtų ne taip, o dabar taip ir yra, šis tas blogai. Ji atsigręžia. Priešais stovintis vyras nudelbia akis ir kalba toliau: jis paprašęs savo draugo Fredžio, kuris išvyksta į trijų mėnesių kursus į Vokietiją, buto raktų; jis gyvensiąs draugo bute, kol ką nors geriau susirasiąs. Jie, žinoma, galėsią ir toliau matytis, kartu maloniai leisti vakarus, gal net mylėtis, bent jau retkarčiais.

Viržini turėtų kažką daryti ar pasakyti. Turėtų tarti vyrui dryžuotomis kelnaitėmis, kad jis blogai išgirdęs, kad ji nesakiusi „turime skirtis“. O gal turėtų jam užvožti, pavyzdžiui, už tai, kad vi-

sus metus, kol jis svarstė, kuo galėtų užsiimti, ji jį išlaikė; ir būtent dabar, kai susirado įdomų darbą, jis ją palieka. Užuot tai dariusi, Viržini grįžta į svetainę ir sako esanti patenkinta tuo, kaip jis reaguoja į jų išsiskyrimą. Vyras taip pat suka atgal į svetainę baigti alaus; jis šį vakarą išties puikiai nusiteikęs ir sako, kad šitaip geriau, jei jie sugeba išsiskirti gražiuoju, bet tai, kad Viržini sutinka, staiga jam ima nepatikti, jis mielai imtų ginčytis, pasakytų, kad ji, pavyzdžiui, neturi širdies, bet tuoj devynios. Devintą valandą rodomas Stivo Makvino filmas, kurio vyras nė už ką pasaulyje nepraleistų. Abu su Viržini ištiesia sofą-lovą, ir jis žiūri savo filmą. Vėliau skyrybų perspektyva jam, prieš miegą nusimovusiam kelnaites, sukelia klasikinę reakciją: jis labai susijaudina, užsigeidžia sekso. Viena ranka prisitraukia greta gulinčią Viržini, pats tebetyso ant nugaros ir į ją nežiūri; moteris supranta, ką tai reiškia. Ji visada mėgo spermos skonį, tai kodėl turėtų to atsisakyti? Norėdama užsimiršti, ji skuba suteikti jam malonumą kuo greičiau. Po dviejų minučių vyras užmiega.

Antradienio vakarą, grįžus iš kino, Viržini jaunojo vyro neberanda. Po mėnesio, tvarkydama stalčius, pastebi, kad neturi jokios jo nuotraukos, mėgina prisiminti jo bruožus, balsą, tačiau jai nesiseka. Truputį liūdnoka, bet tiek to. Per kitas dienas ji daug vaikštinėja, vėl atranda malonumą važinėti metro, nes gali keliauti ne spūsties valandomis. Ji nekantriai laukia penktadienio ir kelis kartus internete ieško duomenų apie Akirą Kumo. Internete visko galima rasti. Viržini daug sužino.

Internete Akira Kumo yra vidutinio ryškumo žvaigždė: jam skirta tūkstantis puslapių; dauguma jų – tik blogai nukopijuota informacija iš oficialiosios svetainės arba įkyrių fanatikų skleidžiami gandai. Be to, Akiros Kumo vardas minimas pačiose keisčiausiose vietose, ir Viržini Letur greitai supranta kodėl: metų metus jis rinko įvairiausias kolekcijas – domėjosi Savojos įrankiais iešmui sukti, tradiciniais natūralaus šilko sariais, australiškais opalais, gobelenais ir Mingų laikų vazomis. Daugiausia dėmesio sulaukė jo noras atkurti aštuonioliktojo amžiaus prancūziškąjį interjerą, pradedant mažais šaukšteliais, meilės scenas vaizduojančiomis graviūromis ir baigiant baldais; visa tai užėmė visą jo namo aukštą.

Tačiau 1995 metais dizaineris pradėjo vieną po kito pardavinėti savo rinkinius ir kiekvienąsyk sukeldavo sąmyšį tarp tos srities specialistų. Paskutiniu šio lėto proceso akordu tapo Regentystės laikotarpio baldų, Bušė ir Vato graviūrų aukcionas Londone, *Sotheby*. Internetas – nepatikrintų gandų ir aštrių diskusijų vieta; kadangi kolekcijų išpardavimas, trukęs vos dvejus metus, lyg tyčia sutapo su tuo, kad Kumo iš dalies nutraukė dizainerio veiklą, pasklido tokiais atvejais įprasti gandai: jis bankrutavo, išprotėjo,

susirgo – viskas kartu. Per tokį sąmyšį internautai pražiopsojo vienintelį tikrą dalyką: 1997 metų rugsėjo mėnesį Akira Kumo pradėjo rinkti naują kolekciją, vienintelę; dėl to labai pakilo kainos (tai jam visiškai nerūpėjo), nes jis pradėjo supirkinėti visus, kuriuos tik galėjo pasiūlyti pasaulis, meteorologijos darbus, ir taip sukaupė patį vertingiausią privatų šios srities rinkinį.

Apie patį žmogų žinių buvo mažai. Akira Kumo gimė Japonijoje, Hirosimoje, 1946 metais. Kai jo klausia, iš kokio miesto jis kilęs, jis kartais atsako – iš Tokijo, kad neišgąsdintų pašnekovo ir nereikėtų žiūrėti į juokingai skausmingą išraišką, kurią vakariečiai mano esant būtina nutaisyti, kai tik paminimas Hirosimos vardas. Be to, panašu, kad Akira Kumo mėgsta meluoti, jei tik melas tarnauja aukštesnei tiesai nei toji, kurią galima įrodyti neginčijamais faktais. Ir pagaliau dėl gimimo vietos, tai jis net nesijaučia meluojąs. Jis mano, kad gimė Tokijuje 1960 metais, tada, kai pramoko pirmojo – grafiko – amato.

Apie madą rašantys žurnalistai teigia, kad neilgai trukus, 1966-aisiais, jis palikęs Japoniją ir, metęs grafiką, ėmęsis sunkių aukštosios mados studijų; tiesą sakant, greičiau buvo priešingai: Akira Kumo pasirinko aukštąją madą tik todėl, kad ieškojo galimybės išvykti į Europą. Vėliau šalies pasirinkimą lėmę kiti motyvai: į Prancūziją jis atvyko ne vien dėl profesinių sumetimų. Jau nuo seniai, dar prieš įsikurdamas Paryžiuje, Akira Kumo, be drabužių modeliavimo, turėjo ir kitą aistrą: Tokijuje, kai pragyvenimui užsidirbdavo keraminių indų gamintojams piešdamas puodelių ir stalo įrankių modelius, pirmą uždirbtą atlygį jis nunešė prostitutei iš Vakarų, apkūniai ir visada gerai nusiteikusiai moteriai, gimusiai Prancūzijoje, viename Paryžiaus priemiestyje. Ištrūkusi iš viešnamio kariškiams, ji tapo pati sau ponia. Jaunasis Akira buvo seniai ją nusižiūrėjęs; ji dirbo Tokijo malonu-

mų kvartalo pakraštyje, tarp kolegių japonių, apsimetančių, jog nekreipia dėmesio į šią svetimšalę, nors iš tikrųjų jos nekentė. Akira Kumo prancūzę pasirinko ne todėl, kad bjaurėjosi perkamos meilės profesionalėmis japonėmis; jis jau seniai ir aistringai mėgo japonų prostituciją, kuri nepaisė tradicijų ir nelaikė seksualumo nei iškrypimu, nei nuodėme. Pradėjęs miegoti su šiomis moterimis, jis išties tuo įsitikino. Bet japonės buvo ne jo skonio: ir per daug tylios, ir per mažai plaukuotos; be to, jos, kad įtiktų nuolatiniams klientams, rodė nenatūralų vaikišką meilumą, o tai Kumo visiškai netraukė.

Taigi jaunasis Akira Kumo buvo vienas iš nedaugelio japonų, kurie amerikiečių okupacijos metais jautėsi puikiai, ypač nuo tada, kai pastebėjo, kad šią armiją, kaip ir kitas, per Ramųjį vandenyną atlydėjo būriai moterų, kurias traukė naujosios imperijos doleriai. Kai tik galėjo, Akira Kumo entuziastingai ir dosniai mokėjo joms už paslaugas: juodaodės jam buvo neišsenkamas naujovių šaltinis; mandžiūrės, europietės iš Olandijos kolonijų, prancūzės, anglės jam irgi buvo pažįstamos. Jam patinka mylėtis su mažomis moterimis, nes jas patogu stipriai apkabinti, jam patinka mylėtis su didelėmis moterimis, nes jose galima prasmegti; jis mėgsta ir plepes, ir tylenes. Vėliau, kai taps turtingas ir pagaliau galės sumokėti tiek, kad sulauktų privilegijų, praleis daug nuostabių valandų tarp išskėstų kojų, kol įskausta sprandas. Bet kol kas jaunasis Akira Kumo uždirba nedaug. Tarp Tokijo drabužių gamintojų jis greitai pagarsėja tuo, kad niekada neatsisako jokio darbo, dirba gerai ir greitai. Jis šypsosi ir žemai lenkiasi, kai savaitės pabaigoje darbdavys jį giria už darbštumą ir ištiesia voką. Uždirbti pinigai išgaruodavo nuo penktadienio iki sekmadienio malonumų kvartale. Šventadienį auštant Akira Kumo tyliai įsmukdavo į savo kambarį jaunų neturtingų darbininkų

bendrabutyje ir griūdavo ant čiužinio. Jis stengdavosi miegoti visą dieną, gerdavo arbatą, kad nejaustų alkio, nes nebeturėdavo nė cento. Pirmadienį anksti ryte eidavo į bendrąjį darbininkų kambarį. Jam niekada nereikėdavo laukti ilgiau kaip valandą; atėjęs pasiuntinukas pasiūlydavo darbą. Šitaip per dvejus metus Akira Kumo sužinojo visas savo amato paslaptis.

1966 metų rugsėjo mėnesį atvykęs į Paryžių išstudijavo miesto planą, susirado geležinkelio stotis – jų buvo dvi, viena šalia kitos dešiniajame tekančios per miestą upės krante. Jis apsigyveno mažame viešbutyje Montorgei gatvėje, eidamas pasivaikščioti pasukdavo Šiaurės ir Rytų stočių link; jo taktika iš karto duodavo vaisių: pačioje pirmoje gatvėje laukdavo prostitutės; jis eidavo aukštyn prie statinio, panašaus į purviną Triumfo arką, palaikomą Eliziejaus laukų arkos; netoli nuo prospekto pasukdavo į dešinę, į labai tamsią gatvę. Išilgai Blondelio gatvės mirgėdavo mini sijonai ir plačios iškirptės; jaunasis japonas pasirinkdavo brunetę, stovinčią prie niūraus, triukšmingo ir užgriozdinto prospekto kampo. Akira Kumo išmėgindavo savo prancūzų kalbos gebėjimus. Septintajame dešimtmetyje japonas, gyvenantis Paryžiuje, kėlė smalsumą. Merginos kalbėjosi apie jį, dalijosi įspūdžiais. Greitai jis susipažino su visomis Ponso skersgatvio, Sen Deni ir Kvinkampua gatvių gražuolėmis. Jis žinojo, kuri dirba tik rytais, o kuri – tik vakarais.

Šitaip gyvenant Akiros Kumo stipendija, suteikta Japonijos tekstilės profsąjungos, ištirpo per septyniolika dienų. Rugsėjo pabaigoje jis turėjo pradėti dirbti: Sen Deni kvartale tuo metu buvo tiek pat siuvėjų, kiek ir prostitučių, ir Kumo pinigus, gautus iš vienų, mokėjo kitoms. Jam Paryžius virto zona, kurios ribos rytuose buvo Sevastopolio prospektas, šiaurėje – Sen Deni vartai, o pietuose – Tiurbigo gatvė. Jis dirbo prastiems drabužių siuvėjams, bet jam tai buvo nesvarbu.

Vieną 1966 metų gruodžio mėnesio dieną Akira išėjo iš kambario Sent Fua skersgatvyje ir pasuko Sen Deni gatvės link. Sent Fua skersgatvis buvo pasišlykštėtina gatvelė, dvokianti ir niūri. Sužavėtam japonui atrodė, jog jis – ne turistas šiame mieste; jis taip gerai pažįstąs Paryžių, kad galįs vaikščioti ten, kur neišdrįstų įžengti net visko matęs paryžietis. Šioje pasibjaurėtinoje skylėje duobėtu grindiniu puvo krūvos atliekų ir viešpatavo nusišėrę pūliuoti katinai. Pusė skersgatvio buvo uždengta gofruotais lakštais; atsidavė pridegusiomis bulvytėmis, lūšnų skurdu ir prarūgusiomis kruopomis. Iš tamsaus kampo sklindantis duslus triukšmas patraukė Akiros Kumo dėmesį. Jį kėlė kostiumuotas vyras, kuris net susirietęs mušė ant žemės gulinčią moterį, viena ranka laikydamas jos galvą ir taikydamas į pačias skaudžiausias vietas, tik ne į veidą ar pilvą. Kaip tikras profesionalas, savo prekės jis stengėsi nesugadinti. Prostitutė nejudėjo, tik nuolankiai laukė, kol sąvadautojas liausis.

Akira Kumo staiga puolė vyrą, bet muštis su juo neprireikė, nes šis verkšlendamas ir kažką neaiškiai grasindamas spruko šalin. Mergina prapliupo siaubingai keiktis. Kadangi jis blogai kalbėjo ta kalba, kurią savarankiškai išmoko Tokijuje, ne iš karto suprato, kad tie keiksmai skirti jam: sąvadautojas pagalvosiąs, kad jie bendrininkai; dabar ji būsianti nubausta per tą kvailą siauraakį užtarėją. Iki šiol visas kvartalas pažinojo Akirą Kumo, ir vyrai su juo pagarbiai sveikindavosi. Mergina jam išsamiai viską paaiškino: jis niekada daugiau nebegalėsiąs pasirodyti čia, antraip gauja įžūlių sąvadautojų su geležinėmis lazdomis ir suomiškais peiliais jį pribaigs. Akirai Kumo Sen Deni periodas baigėsi. Pigalio aikštė jam nepatiko, nes joje buvo per daug turistų, kaip ir Madlenos kvartalas su pretenzingomis merginomis, svajojančiomis, kad koks nors klientas vieną dieną jas ves.

Šis įvykis iš Akiros Kumo atėmė galimybę užsidirbti Santje kvartale. Tada jis tapo trečiuoju padėjėju modelių namuose Montenio alėjoje ir vėl pradėjo piešti, bet tik sau: sukneles, kelnes, tunikas. Jis ištisas savaites su niekuo nesimylėjo, nors septintojo dešimtmečio Paryžiaus mados pasaulyje tikrai galėjo ką nors susirasti vienam ar keliems vakarams. Bet jis nepakentė tokios jausmų parodijos, gundymo žaismo, kurio tenka griebtis, kad bent trumpam palįstum po damos sijonu. Taigi Akira Kumo atsidėjo darbui.

1967 metų vasarą madų demonstravimas jį, asmeninį vieno garsaus prancūzų stilisto padėjėją, atvedė į Amsterdamą. Kai tik galėjo, Akira Kumo bėgdavo iš priėmimų ir traukdavo į Raudonųjų žibintų kvartalą; Amsterdamas – tikriausiai vienintelė pasaulio vieta, kurioje nebuvo sąvadautojų; Akira Kumo surado savąjį miestą. Į vakarus nuo stoties, prie dviejų kanalų ir kaimyninių gatvelių labirintuose, dirbo beveik tūkstantis merginų. Vėliau jis kiekvienais metais slapčia vykdavo į Amsterdamą. Per dieną aplankydavo pustuzinį prostitučių; kartais pusdieniui nusipirkdavo labiausiai patinkančias paslaugas. Metams bėgant, jis vis labiau priprato prie šių moterų, ėmė joms jausti vis didesnę pagarbą. Jis gerai jas pažino, domėjosi jų vaikų mokslais ir meilės peripetijomis. Amsterdamas – vienintelė vieta pasaulyje, kurioje Akira Kumo galėjo laisvai apie viską kalbėti. Kartais vakare jis laukdavo, kol mergina išleis paskutinį klientą ir susitvarkys savo kambarį, ir tada jie ramiai eidavo vakarieniauti į visą parą veikiantį indoneziečių restoraną. Savaitei pasibaigus, jis grįždavo į Paryžių ir dirbdavo; iki pat 1970 metų tik kitiems.

Reikia būti šiek tiek kvaištelėjusiam, sako Akira Kumo Viržini Letur, ir bukai užsispyrusiam, kad imtumei domėtis debesimis. Daugeliui sveiko proto žmonių debesys tiesiog yra, ir viskas. Ką dar galima pridurti? Jie peizažo dalis. Juos įdėmiai stebėti nėra jokio reikalo. Daugeliui žmonių debesys neįdomūs, jie nieko iš jų nesitiki, nebent vandens įvairiomis formomis. Taigi žmonės žiūri į debesis tik tada, kai trokšta lietaus, kai nekantriai jo laukia arba kai bijo it katastrofos. Vakarų civilizacijos pažanga dar labiau atpratino žmones nuo noro stebėti dangų; šioje pasaulio dalyje jie klausosi radijo arba žiūri televiziją, kad sužinotų, kaip apsirengti. Labai retai žmones pakeri nepaprastas debesų grožis. Pavyzdžiui, tada, kai dangus žydras, o jie, pavalgę parke, išsitiesia ant žolės; gulėdami ant nugaros ir stebėdami plaukiančius debesis, trumpai jais gėrisi. Jie apie nieką negalvoja. Gal taip ir reikia elgtis. Kiekviena mintis turi kažką kvailo; toks ir noras suprasti debesis.

Nuo pat mažų dienų Lukas Hovardas mėgo debesis. Jis savyje neturėjo jokio ekscentriškumo, nieko keisto. Žinoma, kad niekada gyvenime nebuvo jokiame spektaklyje ir neskaitė nei prozos, nei poezijos. Jis priklausė tai *Draugų* bendrijai, kurią vieną jau labai

tolimą dieną vienas teisėjas sarkastiškai pavadino kvakeriais, nes jie kartkartėmis pagarbiai sudrebėdavo, pagalvoję apie Dievo galybę. Gal Lukas Hovardas ypač drebėjo prieš debesis, gal ši keista baimė stebino jį patį, gal jis mėgino pasiteisinti, sakydamas, kad tas baltumas, kuris jam patinka iki pamišimo, yra nepaprastas dieviškos tobulybės pasireiškimas? Su karštu pamaldumu jis kėlė į dangų savo tyras akis.

Kartą per vieną vakarienę Londone jis atsidūrė šalia žurnalisto, kuris užsidirbdavo pragyvenimui rašydamas apie miesto teatre statomus spektaklius. Šiam jaunam pasauliečiui, įpratusiam pokalbius tapatinti su ginčais, ką tik sužinojusiam, kad Lukas Hovardas yra vienas iš paslaptingųjų kvakerių, į galvą šovė kvaila mintis nusitempti jį į teatrą; Hovardas mandagiai atsisakė. Pašnekovas neatstojo ir, norėdamas jį įtikinti, pradėjo plačiai pasakoti apie pjesę, kuria mieste prasidės teatro sezonas. Tai būsiąs stulbinamas spektaklis, atkursiantis tragišką Hamleto, Danijos princo, istoriją. Lukas Hovardas kantriai klausėsi pašnekovo, mėginančio jį sudominti Rozenkranco ir Gildensterno – naivių dvariškių – likimu, vargšės Ofelijos pamišimu ar jauno melancholiško princo negandomis. Ši kruvina karinga istorija jam atrodė labai nepadori ir, be to, visiškai neaiški, bet jis taktiškai nutylėjo ir nieko nesakė stalo kaimynui apie savo abejones, tik tarstelėjo, kad, jo manymu, šis nelaimingas princas Hamletas mums turėtų kelti užuojautą, bet žavėtis juo nėra ko. Geras krikščionis neturėtų griebtis ginklo nei imtis įgyvendinti dieviškąjį kerštą, jis turėtų leisti likimui pasirinkti atpildo būdą ir laiką. Juolab Lukas Hovardas nematė prasmės eiti į šį spektaklį, nes iš pašnekovo jau žinojo, kad jaunasis princas bus nubaustas už savo puikybę ir, Dievo padedamas, Fortinbrasas atkurs tvarką Danijos karalystėje. Jaunasis kritikas, visiškai sugluměs, atsisakė siekių savo stalo kaimyną išvesti į doros kelią.

Būdamas laisvas nuo įtempto darbo vaistinėje, Lukas Hovardas netinginiauja. Kvakeriai – pacifistai, bet aktyvūs, kantrūs ir drąsūs. 1816 metais – tai ta pati kelionė Veimaro link, apie kurią vis galvoja Akira Kumo, – jis siunčiamas su užduotimi į Napoleono karų nusiaubtą žemyną. Jam pavesta skleisti Biblijos tiesas, ką privalo daryti kiekvienas keliaujantis *Draugų* bendrijos narys, ir teikti paramą karo aukoms nepaisant jų tautybės. Tuo metu jis leido sau patenkinti tik du nedidelius norus: aplankyti Šafhauzeno krioklius ir Paryžių, apie kurį jam visi išūžė ausis, vos tik jis pranešė vykstąs į žemyną. 1816 metų rugpjūčio dvidešimt ketvirtą dieną, šeštadienį, Hovardas atvyko į šį miestą, apsistojo Rastado viešbutyje Naujojoje Augustiniečių gatvėje ir už tris frankus pasisamdė gidą. Visi to meto keliautojai, išskyrus Luką Hovardą, žinojo, kad Paryžiaus gidai yra ir policijos informatoriai; taigi jis ramiai atsakinėjo į visus gido klausimus. Sekmadienį aplankė Botanikos sodą, kuris vėl imtas vadinti Karaliaus sodu. Gidą nervino šis keistas žmogus, nenorintis nei gerti, nei paleistuvauti – nebuvo už ką jį apskųsti policijai; dešimtą valandą ryte Hovardas jį paleido, davęs nemažai arbatpinigių. Rugpjūčio dvidešimt penktoji, sekmadienis, – Karaliaus šventė, šią dieną paryžiečiai dvi ryto valandas praleidžia mišiose, o šiaip jiems tai – eilinė diena. Kaip paprastai jie lankosi skaityklose, kavinėse, restoranuose, vaikštinėja rūkydami ir stebėdami, kas vyksta gatvėse. Lukas Hovardas liūdnai žvelgė į šiuos nerūpestingus miestiečius, matė, kokie jie nepamaldūs, ir nusiminęs galvojo, kad iš jų niekada neišeis tikri kvakeriai. Dėkojo Dievui, kad jis ne paryžietis. Nutraukęs savo viešnagę, grįžo į Londoną, iš kurio daugiau niekada nebeiškėlė kojos.

Viržini Letur greitai apsiprato. Ji ėjo pilkomis akmeninėmis plokštėmis išklotu kiemu, kuriame visada vėsu. Dešinėje buvo matyti durys, vedančios į ūžiančius kabinetus ar į svarbių pasitarimų sales. Kiemo gale, vestibiulyje, aukštyn tingiai vingiavo lenkti laiptai, bet jaunoji moteris į biblioteką paskutiniame aukšte pakilo mažu pilku liftu. Biblioteka įsikūrusi buvusioje palėpėje, name Lemarko gatvėje. Baldų joje nedaug: šeimininko fotelis stovi prie paprasto nedidelio stalo; priešais stiklinę sieną šiaurinėje stogo pusėje yra didžiulis stalas, skirtas darbui su ypač storomis knygomis, ir šiuolaikinis blizgančio plieno piupitras. Ir pagaliau – biuro kėdė, visiškai nederanti šioje aplinkoje, bet labai patogi; ji skirta panelei Letur.

Biblioteka – ypatinga patalpa, įrengta laikantis savininko nurodymų: speciali pertvara ją skiria nuo kitos namo dalies, todėl čia tylu ir nuolat drėgna. Kaskart įėjusi Viržini Letur pasuka milžiniškos stiklinės sienos link; jos stiklai tokie švarūs, tokie skaidrūs, kad atrodo, jog jų išvis nėra. Ji priėjo prie pat sienos; nežinia kodėl architektas nusprendė, kad ji turėtų būti šiaurinėje pusėje, taigi per ją nematyti nei Monmartro kapinių, nei apskritai Paryžiaus; šioje Lemarko gatvės dalyje praėjusio šimtmečio pradžioje

statyti namai yra tik trijų keturių aukštų, ir Kumo namas iškilęs aukštai virš jų, tad labai gerai matyti dangus virš Sent Uano kapinių; bjaurūs pajuodę priemiesčiai žiūrint į šį peizažą atrodo visai mažyčiai; dešinėje spindi saulėje Prancūzijos stadionas, tarsi ką tik nusileidęs kosminis laivas. Kartais koks nors lėktuvas, skrendantis nežinoma kryptimi, per horizontą nubrėžia švelnią ir šiek tiek lenktą liniją.

Pirmąją dieną Viržini staiga pastebėjo, kad jai iš dešinės stovi kažkoks vyras. Ji pažvelgė į jį ir nusišypsojo. Vyriškis buvo neaukštas, labai liesas, vien oda ir kaulai; jo judesiai elegantiškai ramūs ir lėti kaip iguanos. Jis be įžangų prakalbo apie darbą ir pasakė, kad, norint sutvarkyti šią biblioteką, reikia suprasti jos paskirtį. Draugystė iš pirmo žvilgsnio daug svarbesnis, daug patvaresnis reiškinys nei meilė. Viržini Letur iš karto pamilo šį švelnų, tylų ir kiek neryžtingą balsą; Akira Kumo kalbėjo be perstojo: apie Londoną, apie debesis ir apie kažkokį Luką Hovardą.

Kitą savaitę Akira Kumo jos laukė viršuje. Viržini Letur manė, kad jau reikėtų pradėti klasifikuoti. Bet atrodė, kad senasis vyras neskuba. Apmąstęs Viržini Letur klausimą, norėjo tęsti jų pokalbį ir plačiau viską paaiškinti. Taigi jis vėl grįžo prie to paties: ar Gėtė ir Hovardas buvo susitikę? Tiesiogiai – ne. Bet juos jungė meilė debesims, ir tai svarbiausia. O šiaip, žinoma, jie vieniši, kaip ir visi kiti; gal kiek mažiau, nes jų vienatvę užpildęs darbas.

Akira Kumo kalbėjo toliau; jis sakė, kad norint suprasti, kaip Hovardas atrado debesis, būtina prisiminti 1794 metų pavasarį. Jis jau keletą metų dirbo Londono vaistinėje laborantu, dažniausiai gamino sirupus ir tvarsčius; vaistinėje tvyrojo salstelėjęs drėgmės ir viską užgožiantis kamparo kvapas, kuris ilgainiui jam tapo malonus. Indas su aršeniku buvo paslėptas nuo neišmanėlių ant aukščiausios lentynos patalpoje už vaistinės. Nu-

kėlęs jį, Lukas Hovardas staiga krito nuo kopėčių, slystelėjusių pjuvenomis pabarstytomis grindimis. Indas su aršeniku trenkėsi žemėn pirmiau nei Hovardas, tad šis, nelaimė, krito ant šukių ir iki arterijos persirėžė dešinę šlaunį; skausmas buvo toks stiprus, kad jis prarado sąmonę. Ją atgavo tik po dviejų dienų. Iš pradžių daug kas manė, kad nepavyks jo išgelbėti, nes žaizdos, paveiktos aršeniko, baisiai pūliuos. Vis dėlto pūliniai pratrūko ir skleidė nepakeliamą dvoką; kruopščiai valoma ir prižiūrima, šlaunies žaizda užsitraukė. Tas dvi dienas Lukas Hovardas kliedėjo: jis patyrė mirtį – rojaus angelai, užjausdami dėl kančių, nunešė jį tiesiai į dangų. Hovardas negalėjo dirbti šešias savaites; jį išsiuntė į kaimą, į gimtąją Jorkšyro provinciją.

Lukas dešimtį metų nebuvo lankęsis savo miestelyje – nuo tada, kai gavo darbą vaistinėje Londone, Plau Korto Nr. 2. Tėvas sūnų priėmė šaltai; jis pyko nuo to momento, kai suprato, kad šis neperims šeimos ūkio. Septyniasdešimtmetis tėvas vis dar dirbo laukuose ir fermoje dešimt valandų per dieną. Lukas Hovardas buvo labai silpnas, o oras kiekvieną dieną darėsi vis gražesnis, todėl jis leido laiką pintame krėsle tėvų sode. Jautėsi dar per silpnas, kad galėtų pats skaityti; jauna gailestinga kaimynė pasisiūlė jam paskaityti Šventąjį Raštą.

Mariabelai buvo penkeri, kai Hovardas išvyko į sostinę. Ji buvo Džono Elioto, neturtingo ir prastos reputacijos žmogaus, brakonieriaus, duktė; tėvas vienas augino mergaitę, kurios gimimas nuvarė į kapus jos motiną, kurią jis dievino. Lukas Hovardas klausėsi Mariabelos; Dievo žodis jam tebebuvo toks pat gražus; plaukiantys, besikeičiantys ir vis dėlto nepajudinami debesys jam atrodė giedą šviesias nebylias giesmes. Kartais jam regėjosi, jog būtent debesys žvelgia į žmones, ir jis dėkojo likimui už nelaimingą atsitikimą, kuris suteikė galimybę šitaip klausytis kny-

gų knygos. Pavargęs jis užsimerkė. Ligoniui užmigus, Mariabela Eliot palinko prie jo. Lukui Hovardui dvidešimt dveji; atmerkęs akis, jis stebėjo jos veidą žydro dangaus fone. Turėjo prabėgti dar dvylika metų, kol Džonas Eliotas, išvargintas jų užsispyrimo, leido Lukui Hovardui vesti Mariabelą.

Hovardas pamažu sveiko, bet dar negalėjo rašyti. Lavindamasis ir norėdamas pasiteisinti, kad ne veltui leidžia laiką su Mariabela, mokė ją to, ką pats mokėjo: botanikos, prancūzų kalbos, chemijos ir geologijos. Jam grįžus į Londoną, jie karštai, bet tyrai bendravo, rašė vienas kitam laiškus, matėsi tik vieną savaitę per metus. Kai išsiskyrimo liūdesys pasidarydavo per stiprus, Mariabela ir Lukas atsiduodavo paslaptingam ritualui: jie stebėdavo debesis, mąstydami apie tai, kad virš jų – tas pats dangus.

Akira Kumo buvo patenkintas savo darbuotoja. Ji nieko neklausinėjo apie Japoniją. Nė apie aukštąją madą. Nė apie aukštąją madą Japonijoje. Klausinėjamas apie jaunystę tėvynėje, Akira Kumo paprastai mandagiai tyli. Kad nereikėtų atsakinėti į tokius klausimus, jis, laikui bėgant, išmoko paprastos, bet labai paveikios pantomimos: žvelgdamas pašnekovui tiesiai į akis, vaizduodavo, kad jau veria lūpas atsakyti, o paskui, neištaręs nė žodžio, staiga užsičiaupdavo. Akira Kumo niekada negalvoja apie Japoniją; priešingai, vienas, atrodytų, visai nesvarbus klausimas jį tiesiog apsėdo ir neišeina iš galvos: kodėl vieną dieną jį apėmė aistra debesims? Jis nežino. Dizainerio amatas jį, beje, išmokė, kad geriau per daug nesigilinti į kai kuriuos dalykus ir leisti viskam vykti savaime. Tačiau kartais jis jaučia, kad atsakymas į šį klausimą kažkur čia pat, užsislėpęs tarsi nežinomas žvėris nepermatomose atminties džiunglėse; tada Akira Kumo sudreba iš baimės pagalvojęs, kad kartą šis liuoktelės ir vienu smūgiu jį pribaigs.

Debesys žmogui pavojingi, kaip ir viskas, kas pernelyg paprasta ir per daug gražu, – sako vieną dieną Akira Kumo savo bibliotekininkei, stovinčiai ant kopėtėlių. Žmonės miršta arba nusižudo dėl tokių paprastų dalykų, kaip pinigai ar neapykanta. Koks nors ypač painus galvosūkis niekada nepastūmėja į savižudybę: vieni numoja į jį ranka, o kiti išsprendžia. Debesys yra pavojingas ir kartu paprastas galvosūkis: jeigu nufotografuosime galvinį debesį ir padidinsime nuotraukos fragmentą, tai pastebėsime, kad nelygus debesies kraštas panašus į atskirą debesį. Ir taip iki begalybės: bet kuri debesies dalis panaši į jo bendrąją struktūrą. Taigi kiekvienas debesis gali būti laikomas beribiu, nes tyrinėdami bet kurį paviršiaus išlinkimą rasime kitus išlinkimus, o juose... Kai kuriems žmonėms patinka žiūrėti į tokią prarają; patys neatspariausieji, pakerėti amžinos nakties svaigulio, apsisukę krinta žemyn. Viržini Letur prašo pateikti pavyzdį. Nešdamas ant ilgojo stalo jos paduotas knygas, Akira Kumo aiškina, kad debesys ypač pavojingi dailininkams. Žinoma, ne tiems, kurie meno istorijoje žinomi kaip debesų dailininkai: italas Tiepolas, anglas Konsteblis ar olandai. Suprasdami pavojų, jie debesis piešė ne tokius, kokie jie yra iš tikrųjų, ir išvengė bėdos. Kiti buvo per daug patiklūs: de-

besys jiems atrodė užburiantys ir įdomūs, nepavargstantys, oriniai – amžinas stebuklas. Šie dailininkai nesuprato, kad galų gale baisus debesų svoris juos sugniuždys. Viržini Letur nekantravo. Pagaliau Akira Kumo pateikė pavyzdį, patį žinomiausią, bet visai nesuprantamą, kaip ir visi pavyzdžiai, kuriuos nurodo specialistai: anglų dailininkas Karmaiklas. Jo vardas nežinomas. Savo surinktoje kolekcijoje Akira Kumo labiausiai vertino Karmaiklo užrašų knygeles. Jos jam beveik nieko nekainavo, nes šis mažai žinomas dailininkas sunaikino bemaž visus savo kūrinius.

1812 metų vasarą anglų dailininkas Karmaiklas tapė debesis, vien tik debesis. Tuo pat metu jis eskizų sąsiuviniuose rašė dienoraštį; tai vienintelis jo rankraštis, pasiekęs dvidešimt pirmąjį amžių. Akira Kumo buvo liepęs apie šį žmogų sužinoti viską, kas tik įmanoma, bet tai nieko nedavė. Apie Karmaiklą buvo užsiminta keliuose devynioliktojo amžiaus pradžios įrašuose ir kronikose kaip apie jauną daug žadantį dailininką, bet į jį dėtos viltys nepasiteisino, nes jau nuo 1804 metų kaip tapantis anglų dailininkas jis niekur nebeminimas. Po to apie jį pradedama kalbėti kaip apie piešimo mokytoją; iki pat mirties didžiuosiuose Londono laikraščiuose jis spausdina reklamas, siūlydamasis vaikus ir merginas mokyti tapyti akvarele ir piešti anglimi. Šiokių tokių žinių apie jį, kaip dailininką, galima gauti tik iš jo eskizų sąsiuvinių. Nė vienas muziejus neturėjo jo dangaus etiudų, kaip jis juos vadino; du vieninteliai išlikę darbai buvo jaunystėje daryti eskizai, kuriuos galima pamatyti Viktorijos ir Alberto muziejuje Londone. Akira Kumo buvo nuvykęs jų pasižiūrėti: tai du niekuo neišsiskiriantys peizažai, nutapyti sekant Geinsboru. Karmaiklas rašo sukūręs apie šimtą *sky studies**; pirmieji baigti 1811 metais, paskutinis – 1812 metų

* Angl. *sky studies* – dangaus studija.

rugpjūčio antrąją. Keletas eskizų dienoraščio paraštėse palieka kartėlio jausmą: jie daro neužmirštamą įspūdį; akivaizdu, kad taip puikiai debesų niekas nėra nutapęs.

Po 1812 metų rugpjūčio antrosios Karmaiklas, atrodo, pagijo nuo šios beprotybės, nuo debesų svaigulio, apie kurį jis su tokiu įkarščiu rašė savo dienoraštyje. Regis, kad apie šiuos debesų metus (tiesą sakant, tai buvo visai neilgas laikotarpis) jis niekam nėra pasakojęs. Beje, pirmiausia jis susidomi ne debesimis, o vėju. Savaime suprantama, vėjo nutapyti neįmanoma, nebent būtum kinas; bet galima nutapyti vėjo padarinius: Karmaiklas įdėmiai stebi laukuose bręstančių javų siūravimą, vėjo gūsių piešiamus ornamentus ežero paviršiuje, išpūstas bures ir pasvirusius laivų stiebus okeane, dulkių sūkurius žemėje ir vėjo šiaušiamas kopas. Tačiau 1811 metų pavasario pabaigoje jis galų gale išgirsta nebylų debesų šauksmą. Ima ieškoti idealios vietos stebėti debesis ir randa ją netoli Londono. Puiki vieta, ta pati, kur tuo metu mėgsta vaikštinėti ir Lukas Hovardas; tai Hampstedo smėlėtoji lyguma. Smėlėta lyguma, o ne parkas, ne kaime ir tikrai ne gamtoje, nes Anglijoje du civilizacijos tūkstantmečiai ją beveik sunaikino. Hampstedo smėlėtoji lyguma su tvenkiniais ir kalvomis, su šimtamečių medžių alėjomis ir su kelio posūkyje staiga atsiveriančiu Londono vaizdu. Ši vieta pamažu tampa tuo, kuo bus ateinančius du amžius: pasivaikščiojimų rojus tiems, kuriems nepatinka plokščias ir griežtas Haid parko taisyklingumas. Akira Kumo atsisėda, norėdamas šiek tiek pailsėti, ir susigūžia fotelyje. Viržini žino, ką tai reiškia: ji prisėda ant kopėtėlių skersinio – knygos palauks.

Taigi Karmaiklas įsikuria Hampstede, kur išsinuomoja, o vėliau ir nusiperka namą prie pat aukščiausios Parlamento kalvos, kylančios į kiek didesnį negu šimto metrų aukštį. Tapyti debesis

nėra taip paprasta. Pirmieji bandymai jam pasirodo nevykę. Visų pirma tam reikia gero pagrindo – gan storos drobės, galinčios išlaikyti daugybę dažų sluoksnių, kuriuos jis tepa vieną ant kito, tikėdamasis taip perteikti debesų tūrį. Pats prisipjausto įvairaus dydžio lapų, nes supranta, kad skirtingų formų debesys negali būti tapomi ant vienodo dydžio medžiagos; šitaip jis atranda tai, ką meteorologai tik bando suprasti: debesys yra vertikalaus išsidėstymo ir horizontalūs, vienalyčiai, besidriekiantys lygiagrečiai su horizontu. Tiesą sakant, Karmaiklas jau vaikystėje ir jaunystėje buvo debesų ekspertas, bet tai neturėjo nieko bendra su menu; jis nemėgsta prisiminti praeities, nes yra nutraukęs bet kokius ryšius su savo šeima.

Kiekvieną dieną Karmaiklas su molbertu ant peties žingsniuoja Hampstedo lyguma. Dažnai įsitaiso ant kalvos šlaito, nuo kurio tolumoje matyti Londonas: žmonių būna nedaug, nebent keletas besimaudančiųjų, jeigu jis įsikuria prie tvenkinių; keletas gyvulių, dvi karvės, arklys, pakinkytas į dviratį vežimą, kai tapo šiaurinėje lygumos dalyje, ten, kur Hampstedas nebeapsimetinėja parku ir susilieja su senuoju Anglijos kaimu. Ir, svarbiausia, begalinė dangaus platybė; kartais atrodo, kad ji tiesiog suryja visą drobę. Jis išeina iš savo balto dviejų aukštų namelio anksti rytą arba prieš saulėlydį nešinas dėže, kurios dangtis atstoja molbertą. Dažų nedaug: žydri, balti, anglies juodumo, dviejų atspalvių ryškiai raudoni šiltesniam atspalviui išgauti. Ne iš karto pradeda tapyti. Nepakanka tik pasižiūrėti į dangų, kaip į ką nors kita. Dangus ne daiktas; tai aplinka, laukinė aplinka. Staiga užpultas, jis pasislepia; vis dėlto, jeigu veiki greitai, galima pasiekti puikių rezultatų, tokių kaip Ternerio „Audra"; jeigu lauksi per ilgai, paveikslas bus šaltas ir netikslus: mokiniškas dangus. Reikia išsirinkti vietą, gerai matyti tai, ką nori tapyti, ir laukti.

Karmaiklas laukia valandų valandas. Jis ne toks kvailas, kad tikėtųsi įkvėpimo; jis nelaukia, kad debesys būtų gražūs, nes visi debesys yra gražūs tam, kuris moka juos stebėti. Jis paprasčiausiai laukia, kad nepastebimai, kaip kad atsiranda debesys, jam kiltų nenugalimas noras tapyti, kad jis persmelktų visą kūną. Tik tada dangaus grožis atsispindės drobėje. Karmaiklas laukia, tarsi pats būtų debesis. Paskui tapo.

Net ir techniškai debesis tapyti nėra paprasta. Reikia dirbti sparčiai, nes Hampstedo saulė ir vėjas viską išdžiovina. Karmaiklas turi du molbertus. Iš pradžių ant pirmojo prismeigia lapą ir tapo foną. Tai nesunku, kiti dailininkai skiria šį darbą mokiniams, bet Karmaiklas jų neturi, be to, jam patinka šis užsiėmimas: pačiu storiausiu teptuku užtepa ploną švino baltumo ir žydros spalvų sluoksnį – tai ir bus jo dangaus pagrindas. Tada palaukia, kol fonas išdžius, o pats itin įdėmiai stebi peizažą ir besikeičiantį dangų. Jis stropiai pasirenka vietą, kur vėjas pučia jam į veidą, gindamas debesis jo link. Kol pirmasis sluoksnis džiūsta, jis taip pat, tik šiek tiek iš kito žiūros taško, tapo antrąjį foną. Pagaliau fonai nutapyti, ir jis imasi debesų: kantriai, bet greitai, sluoksnis po sluoksnio jis tapo beveik nepermatomą pilkumą, kažką žydro ir rausvo; taip jo ranka išryškina debesų formas. Etiudas beveik baigtas. Tai pavojingas momentas – jis ir kelia jaudulį, ir slegia: argi gali žinoti, kada dangus jau nutapytas? Būtent čia daugelis dailininkų ir apsirinka. Jie arba per anksti baigia tapyti – tada matyti pats tapymas, atskiri potėpiai, arba pasiduoda pagundai brūkštelti čia, šmėstelti ten, retušuoti; tačiau vos atsitraukę pamato, kad atsitiko bėda, nes visuma virto nepataisoma teplione.

Suvokęs, kad viskas priklauso nuo paskutinių potėpių ir greičio, Karmaiklas be perstojo ugdo savo įgūdžius. Mums jis atrodo keistai. Mums, kuriems jis – tik tapybos istorijos dalis, nekyla abejonių, kad

sunkumai, su kuriais jis susidūrė – darbo pabaigos, ciklo, atmosferos reiškinių tapymo – yra impresionistų ar net jų sekėjų dvidešimtajame amžiuje sunkumai. Bet Karmaiklui tai – tragedijos pradžia: baisi vienatvė jį vertė siekti ne savo laiko tikslų. Pirmieji darbai Karmaiklui atrodė labai blogi ir jis juos suplėšė; nepasiduodamas tapė du kitus; šitaip prabėgo diena iki penktos valandos. Darbas baigtas. Vieną po kitos retušavo drobes, balta spalva paryškindamas kai kuriuos elementus. Grįžęs į dirbtuves, kai dažai jau buvo išdžiūvę, Karmaiklas atsargiai užtepė brangaus žydro pigmento iš lazurito, kuris vienintelis gali pagilinti dangaus mėlynę.

Po kelių savaičių tapytojas suprato, kad neužtenka vien tik stebėti debesis; reikia bent šiek tiek apie juos išmanyti. Stengdamasis rasti medžiagos, jis užtinka vieno ne itin gabaus mokslo populiarintojo Fosterio veikalą, kurio kiekviename puslapyje sąžiningai prisipažįstama, jog knyga nurašyta nuo kažkokio Luko Hovardo. Karmaiklui viskas paaiškėja: pasitvirtina jo paties beprotiškiausios prielaidos. Hovardas jam suteikia tai, ko lig šiol trūko: erzinančių formų, kurias kiekvieną dieną mato virš Hampstedo, pavadinimus. Jis atmintinai išmoksta kvakerio sukurtus terminus. Nuo šiol Karmaiklas tapo ne paprastus debesis, o plunksninius, lietaus ir kartais (nes tai jam atrodo per lengva) – sluoksninius, renkasi šiuos terminus net savo etiudų pavadinimams. Bet jis ir toliau mano, kad kiekvienas debesis, kiekviena forma yra vieninteliai. Iki 1811 metų vidurvasario jį apėmusi tikra euforija; eskizų sąsiuviniai įgyja kažką mistiško, nors tapytojas yra tikras ir ramus ateistas. Jis savaip garbina dangų, kuriame nėra jokio dievo, bet kuris jam teikia tiek erdvės kūrybai ir tiek palaimos. Karmaiklas pagaliau supranta, kad tam tikru požiūriu, jam ne taip svarbu tiksliai nutapyti debesis, kaip būti jiems visiškai atsidavusiam ir juos pamaldžiai garbinti Hampstedo kalvų vienumoje.

Tapoma ne tik norint tapyti ir netgi ne tam, kad taptum dailininkas – taip elgiasi tik mėgėjai. Noro tapyti priežastys slypi kur kas giliau ir su karjera visai nesusijusios; dailininkui svarbiausia – jo meno ryšys su viskuo, kas nėra tapyba, ir troškimas įamžinti pasaulio spalvas bei gyvastingumą. Penkiolikmetis Karmaiklas daugiausia laiko praleidžia aukštai ant paties didžiausio tėvo statyto malūno mažo Jorkšyro miestelio Ist Bergolto pakraštyje. Jis ten išbūna valandų valandas, žiūrėdamas į dangų arba atidžiai tyrinėdamas horizontą. Toks jo darbas. Jis dar ne dailininkas, bet jau seniai gražiai piešia. Jam mokama už tai, kad stebėtų dangų. Likus kelioms valandoms kelio iki Ist Bergolto ramiu gražiu oru keleivis gali pamatyti penkių Karmaiklo tėvo malūnų sparnus, lėtai kylančius į besimainantį Jorkšyro dangų. Pats didžiausias malūnas stovi viduryje; jam iš šonų yra po du mažesnius. Karmaiklas – pats geriausias orų stebėtojas: tėvas paliko jį pačiame centre, aukščiausioje aikštelėje. Aplinkiniuose miesteliuose jis vadinamas juokinga Gražiojo Malūnininko pravarde. Karmaiklas dirba tėvo malūnuose. Jis gražus, bet atžarus; moterys lipte limpa prie jo, bet šis pasipūtėlis jas atstumia. Bažnyčioje, į kurią, rūpindamasis padorumu, jį tempia tėvas, Karmaiklas raudonuo-

ja iš pykčio, kai pastorius primena, už ką pirmasis vyras ir pirmoji moteris buvo išvaryti iš rojaus: argi galima klausytis tokių kvailysčių? Visos grafystės moterys, pasipuošusios išeiginiais drabužiais, žiūri į jį išsižiojusios; vyrai instinktyviai jo nekenčia, o Karmaiklas nesupranta kodėl: jis juk neliečia jų moterų. Jo tėvas turtingas ir galingas: tuo laiku turėti malūnų reiškė būti turtingam ir galingam.

Kasmet tuo pačiu laiku, rugsėjo pabaigoje, tėvas samdo sūnus stebėti orų: šauniausias užkeliamas ant paties aukščiausio malūno. Karmaiklas, vyriausiasis sūnus, turės perimti tėvo verslą. Jis mėgsta stebėti orus, bet sąskaitų knygos ir pirklių lankstymasis jam kelia siaubą. Be to, Karmaiklas jaučia, jog jam patinka tik tapyti, bet supranta, kad reikės paklusti tėvui, perimti verslą, o tapys ne sezono metu. Taigi jis mano, jog viskas yra taip, kaip turi būti. Dabar jis užlipęs aukštai ant malūno, bando susikaupti, kad geriau suprastų ženklus, vos pastebimus toli horizonte. Nuo tokių stebėjimų tikslumo priklauso grafystės klestėjimas: Jorkšyras gyvena iš kviečių, kviečių miltai parduodami Londone, o malami Karmaiklo tėvo malūnuose. Javų prekybos žaidimas – jaudinantis ir žiaurus: grafystė, pirmoji atgabenusi miltus į Londoną, gauna didžiausią kainą. O geriausias malūnų draugas ir pikčiausias priešas yra vėjas. Nesmarkus pastovios krypties vėjas būtų puiku, bet Jorkšyre tai – retas reiškinys. Taigi malūnininkas turi saugoti grūdus. Per stiprus vėjas, per staigus gūsis gali suplėšyti drobę ir netgi sulaužyti sparnus, o tai būtų ekonominė katastrofa tiems, kurie gamina maišus, tiems, kurie gabena miltus į Londoną, didmenininkams ir mažmenininkams. Todėl malūnininkas visą laiką meldžiasi, kad pakiltų vėjas arba kad jis nustotų pūtęs. Stebėtojo užduotis gana lengva: vos pajutęs, kad vėjas pakankamai stiprus girnoms sukti, jis privalo pradėti malti

ir sustoti, kai tik vėjas pradeda silpti ir nebepasuka girnų. Kai vėjas nepučia, malūno sparnai nejuda; kai vėjas per stiprus, jis gali juos sulaužyti. Taigi stebėtojas turi numatyti atūžiant per stiprų vėją ir, kilus grėsmei, nukreipti sparnus pavėjui arba, artėjant audrai, nutraukti sparnų drobę, kad nesuplyštų, ir šitaip išgelbėti ir drobę, ir sparnus.

Jau nuo dešimties metų Karmaiklui niekas neprilygsta orų meno srityje; broliams iš antrųjų tėvo vedybų – motina mirė jį gimdydama, – Gouldingui ir Džeimsui tai niekada nesisekė, todėl jie vengė šio darbo; kai tėvas juos siunčia į malūną, jie apsimeta, jog paklūsta, bet mieliau eina skinti gervuogių ar gaudyti ungurių ir gružlių. Jų netikras brolis poste lieka vienas. Jam patinka, kad dangaus galia verčia suktis sunkius girnų akmenis, patinka būti nusižeminusiu ir kartu išdidžiu šios galybės sergėtoju. Matant slenkančius debesis, Karmaiklui dažnai norisi juos nutapyti. Bet kol kas jis nedrįsta. Jis turi savo numylėtinius; tai debesys, kuriuos jūrininkai ir malūnininkai vadina pranašais. Šie maži debesėliai it darganų šaukliai slenka žemiau didžiųjų audros debesų. Nuo tada, kai suvokė, kad yra gražus, Karmaiklui praėjo noras piešti žmogaus veidą; jam įgriso kalbos apie jo grožį ir portretų kaulijimas. Tad jis pakelia akis į dangų, bet stulbinamas judančių debesų grožis – ne jo jėgoms, ir, atsisakęs minties juos nutapyti, Karmaiklas „grįžta“ į žemę. Sekmadieniais su savo draugu Džonu Danthornu, vandentiekininku, jis eina į laukus ir miškus. Įsitaisę vienas šalia kito, jie tylomis piešia.

Tuo metu Ist Bergolte yra tik vienas žmogus, galintis pamokyti Karmaiklą tapybos. Seras Džordžas Bjumontas daugiausia laiko praleidžia Londone, bet vasarą atostogauja savo protėvių pilyje. 1804 metų vidurvasarį pas vaistininką Ist Bergolte jis netikėtai pamato rūke skendinčios miško proskynos eskizą, nupieštą

švininiu pieštuku; nepaisant daugybės tapybos technikos klaidų, talentas akivaizdus. Džordžas Bjumontas paprašo supažindinti su autoriumi. Karmaiklui – septyniolika metų.

Rugsėjo pabaiga: malūnų sparnai nukelti, drobės suvyniotos ir įkištos į smaluotus dėklus; sezonas baigėsi. Pas Karmaiklus Bjumontas randa visus, sėdinčius prie židinio, tik ne tą, kurio jam reikia. Gouldingas Karmaiklas mandagiai pasisiūlo nuvesti jį pas brolį. Pučiant stipriam vėjui, proskynoje stovi labai gražus jaunuolis su eskizų sąsiuviniu rankose. Seras Džordžas Bjumontas sustingsta. Jam gaila, kad praėjo antikinės Graikijos laikai; jis atmintinai moka ištisus Platono „Puotos" puslapius, kuriuos vėliau deklamuos Karmaiklui; jam taip pat parodys Mikelandželo „Šventosios šeimos" reprodukciją. Bjumontas dažnai sako, kad Dievo geraširdiškumas geriausiai atsispindi išdidžiame ir tobulame vyriškame paauglio kūne. Seras Džordžas Bjumontas yra uolus krikščionis. Šis įsitikinęs skaistybės ir celibato šalininkas, kartais svajodavęs tapti pastoriumi, pasibaisėtų, jeigu jį įtartų nepadorumu, už tai net savo brangiam Sokratui sunkiai atleidžia; tačiau Londone už jo nugaros šnabždamasi; gandai dar sustiprėja, kai iš kaimo parsiveža Adonį. Vis dėlto seras Džordžas Bjumontas yra įsikūnijusi nekaltybė. Jam atrodo normalu, kad toks talentingas vaikinas yra ir toks gražus. Proskynoje Gouldingas juos supažindina. Grįžtant aristokratui leidžiama pavartyti jaunuolio sąsiuvinį; tai, ką jis pamato, kelia pasigėrėjimą. Jis nusprendžia įtikinti tėvą, jog sūnus talentingas. Tėvas ir pats puikiai žino, bet apsimetinėja ir pasiekia savo tikslą: už sūnaus piešinius Bjumontas pasiūlo aukso kainą. Tiek pinigų pakaktų naujiems trijų malūnų sparnams. Tėvas prašo laiko pagalvoti. Bjumontas grįžta į savo valdas, davęs šeimai dvi dienas pamąstyti.

Tas dvi dienas tėvas ir sūnus praleidžia be perstojo kivirčydamiesi. Tėvas apsimeta visiškai nesutinkąs; jis slapta tikisi taip dar pakelti kainą, o be to, jis niekada nemėgo šio uždaro ir užsispyrusio sūnaus. Tai vienas iš tų ilgų ginčų, kai pasakoma daugiau negu reikia: sūnus grasina tėvui klaidingai nurodysiąs orų permainas ir taip jį sužlugdysiąs kitą sezoną. Tėvas sūnų pavadina pavainikiu. Iš pradžių Karmaiklas mano, kad tai tik iš pykčio; bet tėvas nesustoja pusiaukelėje ir staiga išsako tai, ką laikė širdyje pastaruosius penkiolika metų: Karmaiklas – ne jo vaikas. Malūnininkas buvo beprotiškai įsimylėjęs jo motiną, bet ji jo nemylėjo, juodu susituokė tada, kai ji jau buvo nėščia nuo kito; niekas taip ir nesužinojo, nuo ko; dideliam malūnininko sielvartui, ji mirė gimdydama. Nuolatinis skausmas, matant motinos grožį, atgimusį šiame nemeiliame vaike, palaužė našlį, jis ėmė jo nekęsti ir vedė antrą kartą, kad pagaliau taptų tėvu. Antrosios dienos rytą senasis malūnininkas išleidžia Karmaiklą pas tą juokingai išsipudravusį ir kaspinuotą aristokratą, prieš tai liepęs pas notarą pasirašyti pasižadėjimą, kad niekada nedirbs konkurentams. Nuo šiol Karmaiklas pasirenka motinos mergautinę pavardę. Jis įsikuria Londone pas Bjumontą. Čia daugybę savaičių nepaliečia pieštuko nei teptuko: jį smaugia gėda, kad išdrįso piešti, nieko nežinodamas apie savo pirmtakus. Bjumontas jį paslaugiai supažindina su visa sostine: Karmaiklas pamato Klodo, Kazenso, Gertino ir kitų to meto bei praeities dailininkų šedevrus, apie kuriuos jų savininkai aistringai pasakoja šiam nekalbiam jaunuoliui, kurį dažnai tenka plėšte atplėšti nuo drobės ir nusitempti į svetainę pietų.

Vieną vakarą, per patį diskusijų įkarštį, seras Džordžas Bjumontas padaugino šerio. Nusivedęs Karmaiklą į savo miegamąjį parodyti ką tik įsigyto estampo, jis staiga įkiša ranką į jaunuo-

lio tarpkojį ir paberia aibę pasibaisėtinų nešvankybių bei saldžių komplimentų; Karmaiklas pabėga į savo kambarį ir galvoja, kad jam tik prisisapnavo. Jie apie tai niekad nekalbės. Sugniuždytas gėdos, Karmaiklo geradaris liepia jam išsikraustyti; skiria jam kuklią rentą ir dar kiek pinigų, kad galėtų išsinuomoti būstą, kurio adreso seras Džordžas Bjumontas nežinos. Karmaiklui – dvidešimt metų. Jie daugiau nebepasimatys. Seras Džordžas Bjumontas mirs nuo jų išsiskyrimo praėjus septyneriems metams savo pilyje Jorkšyre nusilpęs po savęs marinimo ir atgailos.

Netekęs globėjo, Karmaiklas praranda ryšius ir su meno mėgėjų pasauliu. Tai nebesvarbu: mokymosi laikotarpis baigtas, jis jaučiasi pasirengęs tapyti. Kelios savaitės po išsiskyrimo su Bjumontu, 1811 metų pradžioje, jis veda ir įsikuria Londono apylinkėse, Hampstedo miestelyje, baltame nedideliame name nuošalios gatvės gale (Žemutinės terasos gatvė Nr. 2), nes jo žmona Meri serga plaučių liga, ir Londono oras jai netinka. Pavasaris eina į pabaigą. Prasideda debesų vasara.

Po vidurvasario jausmingumo Karmaiklas pasiekia naujų aukštumų. Jis imasi grynosios tapybos; tapo *skyscapes** – dangų be jokių žemės peizažo elementų; nieko, netgi aukščiausios medžio šakos drobės kamputyje, kuri primintų žemę. Kiekvieną dieną jo laukia dangus, kaskart toks pats ir kaskart naujas. Hampstedo lyguma plyti čia pat, tereikia tik peržengti baltojo namelio slenkstį, pereiti sodą ir pastumti kaltos geležies vartelius; vėliau pasukti į kairę, po to vėl į kairę siauru aukštyn kylančiu takeliu, o ten – jau ir lyguma: nuo pirmosios kalvos po savo kojomis Karmaiklas regi milžinišką parką. Jis žengia Parlamento kalvos papėde snaudžiančių Haigei-

* Angl. *skyscape* – dangaus peizažai.

to tvenkinių link. Užuot aplenkęs, jis mieliau kopia į šią kalvą, vėliau leidžiasi žemyn, nes nuo jos viršūnės, esančios trijų šimtų metrų aukštyje virš jūros lygio, matyti Londono uostas, Šv. Povilo katedra ir visas miestas su savo vargais ir džiaugsmais ištisą savaitę, o sekmadieniais – ir su nedirbančiais žmonėmis. Daugiausia – penki *skyscapes* per dieną; galima būtų jų nutapyti ir dešimt ar net dvidešimt. Bet ir penki be galo vargina, ir jis grįžta namo, svyruodamas iš nuovargio ir drebėdamas iš pykčio. Žmona Meri su baime žvelgia į jį; jis lieséja ne dienomis, o valandomis, ir atrodo, kad degina save iš vidaus, kaip kai kurie alkoholikai.

Žinoma, mintis apie dangaus peizažus jam atėjo ne iš karto. Iš pradžių jis suprato, kad jo tapomi daiktai tik užgriozdina drobę, ir pradėjo nuo to, kad iš savo paveikslų išmetė beveik visus žmonių veidus. Jis ir taip juos tapydavo antrame ar trečiame plane, ten, kur šie erzinantys veidai būdavo tik rausvos, paryškintos trupučiu juodos spalvos, dėmės. Hampstedo lygumoje galima išvysti vaikštinėjančias aukles, valstiečius, grįžtančius iš miesto turgaus. Karmaiklas juos slepia it vaiduoklius aukštoje žolėje, medžių paunksmėje, šešėlyje arba akinamoje šviesoje; galiausiai jis juos visai nustoja tapyti. Paskutinė paveiksle iškyla moteris, kurios iš pradžių net ir nematyti, nes ji nutapyta kairiajame peizažo kampe priešais ryškiai šviečiančią saulę; beveik ištirpusi spinduliuose, ji laiko mirguliuojančio šilko skėtį, kuris atspindi švelnią dar nežydinčios pievos žalumą. Atsitraukus keletą žingsnių, moteris beveik išnyksta peizaže: vandens spalvos suknelė susilieja su pievele, visi šviesiai mėlyno kikliko atspalviai – su dangumi ir debesimis. Baigdamas šią drobę, Karmaiklas supranta, kad žmonių daugiau nevaizduos, niekada jų nebetapys; jam tai pergalė, tikrų tikriausia pergalė, didelė ir kartu beprasmė: dailininko pergalė.

Nuo šiol žmogaus atspindžių galima pastebėti tik Karmaiklo tapytuose pastatuose. Jis dažnai įsitaiso priešais namą, kuris dėl savo bokštelių formos vadinamas Druskine; dešiniajame kampe nupiešia tik čerpių stogo kraigą ir šiek tiek sienos, ryškiai raudonos spalvos. Virš jo plaukia ir plaukia milžiniški debesys; kartais pro jų šydą spindi saulė. Pagaliau 1822 metų rugpjūčio pradžioje Karmaiklas peržengia paskutinę ribą: mažo, beveik kvadratinės formos piešinio dešiniajame apatiniame kampe jis palieka tik vėjo lankstomą šaką. Ir viskas. Toliau vien debesys. Būtent tada jį ištinka bėda. Karmaiklas įpratęs prismeigti savo darbus virš krosnelės virtuvėje. Vieną rytą, jau beišeinant, jo žvilgsnį patraukia kūrinys ant sienos. Jis jo niekada anksčiau nematė, ir vis dėlto paveikslas kažką primena. Karmaiklas prisiartina, čiumpa jį: pasirodo, jog netyčiomis buvo pakabinęs apverstą. Jis pasuka lapą devyniasdešimčia laipsnių – prieš akis išnyra naujas kūrinys. Šio žaidimo teikiamas džiaugsmas trunka neilgai; einant lygumos link, jam po truputį aiškėja įvykio svarba. Ant Parlamento kalvos, išvargintas ilgai trukusios kovos, beveik pamišęs nuo vienatvės, jis pagaliau suprato: jo tapyba neturi remtis jokiais pavyzdžiais. Ryžtingai paskutinį kartą grįžta į baltąjį namelį Žemutinės terasos gatvėje Nr. 2. Ir, kadangi Akira Kumo atrodo labai išvargintas tokio ilgo pokalbio, Viržini mandagiai taria, jog turi pasimatymą, ir atsisveikina.

Savaitės skrieja kaip vasaros debesys Paryžiaus dangumi prieš audrą. Viržini Letur kruopščiai, lentyna po lentynos, aprašinėja Akiros Kumo kolekcijos knygas. Tiesą sakant, tai ne bibliofilo kolekcija; joje – beveik nė vieno reto leidinio, net ir kokios paprastesnės knygos egzemplioriaus negalėtum gauti, bet kolekcijoje netrūksta nė vienos svarbios knygos apie debesis ar apskritai apie meteorologiją, išleistos per paskutinius tris šimtmečius tomis kalbomis, kurias moka ar supranta knygos savininkas: japonų, vokiečių, anglų, prancūzų. Nuo antros bendro darbo savaitės jie įvedė naują tvarką: Viržini ateina gana anksti ryte ir išeina po pietų, kuriuos dažniausiai atneša tiesiai į biblioteką; papietavęs, jei jo komandai reikia pagalbos, Akira Kumo tvarko savo reikalus.

Jis neskuba. Pasakoja visokias istorijas. Jau kuris laikas ji supranta: negali sakyti, kad jos netikros, kad jis jas išgalvojo nuo pradžios iki galo, bet visiškai akivaizdu, kad jas papildo ir pagražina. Kartais bekurdamas susipainioja: jis išsamiai nupasakoja Karmaiklo paveikslus, nors išvakarėse buvo sakęs, kad jie mūsų dienų nepasiekė. Viržini Letur viską apgalvojo ir nusprendė, kad tai visai nesvarbu. Taigi ji su dideliu malonumu klausosi visų

Akiros Kumo pasakojimų: istorijos apie išmintingą ir pamaldų arabą, kuriam Dievas pasiuntęs debesėlį, kad gyvą ir sveiką išvestų iš dykumos; istorijos apie tamplierius, pasiklydusius stepėje netoli Taškento, kurių žirgai sušalę į ledą jojant per iš pirmo žvilgsnio nepavojingą ežerą, ir daug daug kitų. Viržini Letur vieną dieną net pagalvojo, ar tik ji neįsimylėjusi. Bet ji priklauso tiems, kuriems žmonės iš Tolimųjų Rytų atrodo visiškai belyčiai. Be to, ir Akira Kumo žvelgia į ją be jokio geidulingumo. Viržini patinka šis žodis. Geidulingumas. Ji vis dėlto truputį įsižeidusi, kad jis jos negeidžia, bet tik iš principo.

Labai ilgai, sako kitą dieną Akira Kumo savo tarnautojai Viržini Letur, mokslininkai išvis negalvojo apie tai, kad dangus žydras; žinoma, spalva buvo tokia pati, kaip dabar, beveik beribė savo atspalvių įvairove. Tūkstančiai poetų ją apdainavo, bet nė vienam mokslininkui neatėjo į galvą ją paaiškinti. Be to, ir iš poetų buvo ne daugiau naudos negu iš mokslininkų, nes iš tikrųjų jie nesidomėjo dangaus žydryne; jie ją pavertė akis badančiu simboliu, begalybės spalva, paties jų dievo spalva, ir negalėjo pakęsti to, kad nuostabi dangaus žydrynė tiesiog yra, ir tiek. Tačiau ėjo amžiai, ir mokslininkų bendrija vis labiau ėmė skirtis nuo kunigų bendrijos; kuo daugiau angelų paliko dangų, kuo mažiau jame liko šventųjų ir dievų, tuo dažniau gondolomis ir lėktuvais į jį veržėsi žmonės. Ir tada pradedama galvoti, kad dangus tik atrodo žydras. Juk saulė nežino, kas yra spalva, ji neturi spalvų arba turi jas visas. Saulei pakanka to, kad ji atakuoja žemę įvairaus ilgio bangomis, visa savo galybe nuo kiek rausvos iki skaisčiai violetinės. Taigi saulė nesirinkdama siunčia raudoną ir oranžinę spalvas, geltoną, žalią ir žydrą, mėlyną ir net violetinę. Tačiau mūsų tos spalvos nepasiekia; vos patekusios į viršutinius atmosferos sluoksnius, jos atsitrenkia į mažytes oro daleles. Viršutinių

sluoksnių molekulėse šviesa lūžta, bet nevienodai: jos geriau praleidžia trumpas bangas negu ilgas; taigi oras nepraleidžia raudonos, oranžinės ar geltonos spalvų, bet lengvai praleidžia žydrą ir ypač violetinę. Šitaip didžioji dalis saulės spinduliuojamų spalvų niekada nepasiekia žmogaus akių vyzdžių, todėl mokslininkai įrodinėja, kad dangus violetinis. Bet neegzistuojanti, anot tyrinėtojų, dangaus žydrynė buvo tokia įžūli, kad visai nepaisė jų aiškinimo; žmonių, net ir mokslininkų, akys, neįstengiančios įžvelgti violetinės spalvos, ir toliau matė dangaus mėlynę taip pat, kaip jautė, jog žemė po jų kojomis plokščia, ir stebėjo kiekvieną dieną patekančią ir besileidžiančią saulę.

Tuo pačiu metu visoje Europoje vis daugiau paprastų piliečių, apsišvietusių mėgėjų, turtingų ūkininkų veda vadinamąjį orų stebėjimo dienoraštį: tai yra, kasdien žymi vėjo kryptį, debesuotumą ryte ir vakare ir, jei reikia, iškritusių kritulių kiekį. Kuo geriau žmonės moka apsisaugoti nuo blogų orų, tuo daugiau jie apie orus šneka, ypač kai nėra daugiau apie ką. O meteorologai įsitikinę, kad jie tuoj tuoj išplėš iš lietaus ir vėjo paskutines jų paslaptis. Mat dabar jau yra meteorologų, meteorologų draugijų, suvažiavimų, meteorologinių suvestinių.

Mokslo žmonės daro pažangą; jie tik tą ir temoka daryti, bet ir tai jau yra labai daug, jie tą daro labai gerai. Pamažu Europoje meteorologai pradeda suprasti, kaip susidaro debesys; daug gerbiamo Luko Hovardo prielaidų atmetama. Mokslininkai lengvai randa pinigų tyrinėjimams, nes jie susiję su daugybe ekonominių interesų. Vis daugiau ir daugiau laivų metaliniais korpusais (dažniausiai tai – britų laivai) plaukioja visomis Žemės jūromis; Ženevoje ir Niujorke atsiranda milžiniškų šiuolaikinių biurų pastatų, kuriuose smulkūs tarnautojai, pasiėmę liniuotes, rašalu žemėlapiuose brėžia tiesias linijas. Šitaip kuriamos imperijos,

turinčios gyvuoti tūkstančius metų, bet jos sugriūva praėjus kiek daugiau nei šimtmečiui. Kariauti ir mirti Europos tautos traukia vis toliau ir toliau, į keistai pavadintus miestus – Sevastopolį ar Fašodą, apie kurių egzistavimą dar prieš pusmetį nė neįtarė. Pasaulio likimą lemia prekybiniai ar kitokie karai jūrose. Anglijai tai – aukso amžius: ji pardavinėja prieskonius ir retas esencijas, kaupia deimantus ir opalus, sostinėje iš balto akmens stato milžiniškus Prekybos rūmus.

Dabar, kai pasaulį valdo sala, kurioje gyvena jūrininkai, orai tampa labai svarbiu dalyku. 1860 metų rugsėjo penktą dieną *Times* išspausdina pirmąją orų suvestinę. Po penkerių metų, 1865-ųjų balandžio trisdešimtąją, admirolas Ficrojus, Nacionalinių prekybos rūmų meteorologijos departamento direktorius, nusižudo, nes jo tarnyba ypač netiksliai prognozuoja orus, ir spauda jį sumaišo su purvais. Kadangi aplink pasaulį keliaujama vis dažniau ir greičiau, pradedama suvokti, kad greitis būdingas ir klimato procesams; be to, savo kailiu patiriama, kad dangaus ir to, kas jame vyksta, neišmanymas gali brangiai kainuoti. Žemės ūkio ministerijos kabinetuose specialistai paskelbia: metinė žemės ūkio, įskaitant daržininkystę ir miškininkystę, produkcija sudaro apytikriai šimtą milijonų svarų sterlingų; gamybos prieaugis, kurį būtų galima pasiekti, jeigu meteorologų prognozės būtų tikslios, jei darbuotojai, valstiečiai ir kiti jomis vadovautųsi – penki procentai; taigi patikimos meteorologų prognozės galima vertė – dvidešimt milijonų svarų sterlingų. Nebepakanka tik atpažinti debesis, reikia gebėti nuspėti jų susidarymą, judėjimo kryptį, elgesį, tipą. 1879 metais Dandžio miesto ir srities gyventojai pagaliau sulaukia savo pastangų rezultato: metalinis tiltas sujungia abu Tėjaus įlankos krantus. Vykstant į Edinburgą, reikėdavo sukti aplinkui, o tai – trys valandos kelio. Šį tiltą su-

konstravo geriausi britų inžinieriai. Daug kartų per dieną sunkūs traukinių sąstatai dideliu greičiu pervažiuoja Tėjaus tiltą, ir šis nė nevirpteli. Kai kurie žurnalistai sunerimsta: toks milžiniškas greitis, net iki penkiasdešimties kilometrų per valandą, neabejotinai pakenks regėjimui. 1879 metų pavasarį nuo smarkaus vėjo gūsių, kurių joks Britų imperijos inžinierius net nepasistengė išmatuoti, naujas puikusis tiltas, ištikimai tarnavęs penkis mėnesius, nubloškiamas į upės, kurios krantus jungė, vandenis kartu su per jį važiuojančiu traukiniu ir visais keleiviais. Laikraščiai ima triukšmauti. Visuomenė piktinasi. Keletas deputatų atsistatydina, o vienas, kaip visuomet tokiais atvejais, nusižudo. Daug meteorologų mėgėjų rašo darbus, kuriuose įrodinėja, jog konstruktorius neatkreipė dėmesio į šiose vietose pučiančių vėjų galią. Tiltas bus atstatytas toje pačioje vietoje ir nesugrius.

Nepaisant šių nesėkmių, britų technologijos – pačios geriausios pasaulyje: tais pačiais metais jas taikydama Jos Didenybės armija per kelias savaites sunaikino aštuonis tūkstančius zulusų Pietų Afrikoje, tai pavyko gan lengvai padaryti: zulusai su savo ietimis pėsti eina į ataką lyguma, slėpdamiesi už medinių, zebro kailiu aptrauktų skydų; jie puola profesionalius karius, turinčius geriausius pasaulyje šautuvus. 1879 metų kovo dvidešimt devintosios mūšyje vienas pulkas atlaiko ilgą apsiaustį ir užmuša dar tūkstantį juodaodžių; tie, kurie išlieka gyvi, dosniai apdovanojami medaliais.

Europoje pasaulio galingieji nori žinoti, kada kils audra. Žinoma, Vakarų Europoje visada buvo audrų ir jų bijančių valstiečių. Bet dar niekada audros neturėjo tiek darbo: sugriauti tiek gamyklų, nuplėšti tiek stogų, paskandinti tiek žmonių ir galvijų. Dar niekada pasaulio galingieji neturėjo tiek daug ko prarasti. 1854 metų lapkričio keturioliktąją, per Krymo karą, trisdešimt

aštuoni karo ir prekybiniai laivai su prancūzų vėliava paskandinami Juodojoje jūroje netoli Balaklavos. Beje, žūsta keturi šimtai žmonių. Napoleonas III išsikviečia karo ministrą, kad šis paaiškintų, kaip prarado keturis šimtus žmonių ir visą laivyną bei patį galingiausią tristiebį karo laivą „Henrikas IV". Karo ministras laikosi tvirtai ir pakviečia Paryžiaus observatorijos direktorių Urbeną Le Verjė, šis be jokio vargo įrodo pašnekovui, kad išvakarėse audra siautėjo Viduržemio jūroje, o dvi dienos prieš tai nuo jos drebėjo šiaurės rytų Europos gyventojai: taigi norint išvengti katastrofos būtų užtekę paprastos telegramos. Jį tuojau pat priima imperatorius, trokštantis sužinoti, kaip buvo galima padaryti tokį stebuklą. Urbenas Le Verjė tiesiog parašė laiškus visiems Europos astronomams ir meteorologams mėgėjams, apie kuriuos tik buvo girdėjęs; tai nebuvo sunku, nes mokslininkai visą laiką susirašinėjo, keisdamiesi žiniomis ir atradimais. Jo prašymas – visai paprastas: jis norėjo, kad gerbiami kolegos pasidalytų su juo orų nuo lapkričio dvyliktosios iki šešioliktosios stebėjimo rezultatais. Prancūzas gauna du šimtus penkiasdešimt atsakymų ir rezultatus pažymi žemėlapyje. Šitaip jis nustato audros trajektoriją. Žinoma, ši sistema turi vieną nelemtą priešą – chronologiją. Prognozuoti orus, kurie jau buvo, nėra prasmės. Taigi Urbenas Le Verjė gauna pinigų meteorologijos stočių tinklui visoje Prancūzijoje steigti. Taip baigiasi pavienių stebėtojų epocha; ateina meteorologijos stočių tinklų laikai. Greitai ir kitos šalys – Olandija, Anglija, Švedija, Rusija – paseks prancūzų pavyzdžiu.

1996 metų rugpjūčio mėnesį, gerokai anksčiau nei susipažino su Viržini Letur, Akira Kumo sulaukė penkiasdešimtmečio. Praėjus keletui mėnesių po gimtadienio, jis atrado keistą dalyką: iš tikrųjų jam visai ne penkiasdešimt. Jis nežino, kiek jam galėtų būti metų. Tik per netikėtą atsitiktinumą paaiškėjo, kad jo gimimo data neteisinga. 1996 metų gruodį jo įmonės teisininkui šauna į galvą mintis, kad dėl mokesčių būtų gerai Akirai Kumo išrūpinti Šveicarijos pilietybę. Akira sutinka: Šveicarija jam nieko nereiškia, bet jis nori namo kalnuose, kad kiekvieną rytą galėtų vaikštinėti virš debesų. Žinoma, Šveicarijos konfederacija, be kitų dokumentų, pareikalauja ir gimimo liudijimo. Jo aplinkos žmonės kreipiasi į jo gimtojo miesto administraciją ir nepaprastai greitai gauna atsakymą: Hirosimos savivaldybė apgailestauja, jog negali patenkinti Akiros Kumo prašymo, nes miesto archyvai sunaikinti per atominės bombos sprogimą 1945 metais. Ką archyvų sunaikinimas 1945-aisiais turi bendra su žmogumi, gimusiu metais vėliau? Šis, regis, nereikšmingas nesusipratimas sutrikdo dizainerį, tad jis praneša savo aplinkos žmonėms, jog pats rūpinsis šiuo reikalu. Savaitės eina, ir Akirą Kumo užplūsta neaiški baimė, tarsi lėtai besiniaukiantis dangus. Jis rašo savival-

dybei, prašydamas paaiškinti, tačiau jaučiasi prislėgtas, lyg žmogus, nujaučiantis nelaimę, bet negalintis jai užkirsti kelio. Pats nuneša laišką į visą parą veikiantį centrinį paštą Luvro gatvėje. Tuoj šešios vakaro, jau seniai sutemę, jis išlipa iš taksi priešais didelį pilką fasadą. Eina pasverti ir užregistruoti laiško. Vos išėjus, lyg žaibas tvyksteli nenuginčijama tiesa: jis gimė ne 1946, o 1933 metų pabaigoje. Nutvėrus siūlo galą, kamuolys savaime neišsivynioja, bet greitai iš jo nieko nelieka.

Tą akimirką datą, pasendinusią jį dvylika metų, jis suvokė intuityviai. Užmaršumas kažkas siaubinga: žinoma, jis neprisimena, kada iš atminties ištrynė tokį visiškai paprastą dalyką kaip gimimo data. Ir turbūt pirmąkart per keturiasdešimt metų pagalvoja apie savo tėvus. Prisimena tėvą. Šis imperijos antrojo rango diplomatas, karo reikalų specialistas, galėjo turėti priežasčių suklastoti sūnaus gimimo datą; gal jį pagavo panika, matant, kaip šalis į frontą siunčia vis jaunesnius ir jaunesnius vyrus; tada atrodė, kad karas tęsis amžinai. Paskui Akira Kumo supranta, kad ši prielaida juokinga. Jis suvokia, kad, stovėdamas ant senatvės slenksčio, yra priverstas atgaivinti daugybę prisiminimų, ir tai jam nepatinka. Trisdešimt įtempto darbo, trisdešimt įspūdingos karjeros metų skiria jį nuo vaikystės. Jis neprisimena nieko iki pat septintojo dešimtmečio, kai atvyko į Tokiją mokytis grafikos. Iš ankstyvos vaikystės Akirai likę tik keletas sustingusių, it nuotraukoje, epizodų: neįkyri motinos elegancija, tėvas, it vaiduoklis, grįžęs iš vienos diplomatinės kelionės ir besiruošiantis į kitą. Jis prisimena, kad šis žmogus, kaip daugelis kitų, žuvo nacių valdomoje Vokietijoje, greičiausiai Japonijos konsulate, Sąjungininkams bombarduojant Hamburgą. Ir nieko apie motiną, tik tas vienintelis neišnykstantis vaizdas: jis prisimena jos santūrią eleganciją. Daugiau nieko, nors verk. Akira Kumo nebelaukia

antrojo atsakymo iš Hirosimos ir praneša savo žmonėms, kad Šveicarijos pilietybės jam nereikia. Jo aplinkos žmonės, – tai vienas iš jų privalumų, – nesiginčija.

Akira Kumo sutrikęs. Žinoma, iš inercijos jis ir toliau kuria kolekcijas; laikas lekia kaip vėjas, kiekvienąkart tenka stebėti, kaip parduodama pavasario–vasaros kolekcija ir rengti rudens–žiemos. Bet jis nesiliauja galvojęs apie tą slogų dvylikos metų tarpsnį, atmeta net tikimybę, kad tokia tuščia, niūri ir pilka, it lyguma, erdvė žiemą galėtų egzistuoti. Kumo pasisamdo privatų seklį. 1997 metų pavasario pabaigoje agentūra įteikia aiškią ir tikslią ataskaitą, iš kurios jam niekas nepaaiškėja. Pokarinė japonų administracija, griežtai prižiūrima įtarios okupacinės amerikiečių armijos, buvo smulkmeniškai tiksli: vos gimusiam vaikui buvo užvedama byla, turinti savo numerį. Žmogus pavarde Akira Kumo tikrai negimė 1946-aisiais. Tikrąją jo gimimo datą liudijantys dokumentai kažkur prapuolę per sprogimą Hirosimoje karo pabaigoje. 1997-ųjų vasaros pradžioje dizaineris išsitiria savo kūną, prašo kruopščiai apžiūrėti dantis; geriausi Paryžiaus specialistai galų gale nustato, kad jam daugiau nei septyniasdešimt metų. Taigi mokslas tik patvirtina tą absurdišką spėjimą, kad jis gimęs 1933-iaisiais, bet tai nieko nepaaiškina. Vis dėlto siūlas, už kurio jis patraukė, tyliai vyniojasi jo atminties gelmėse.

1997-ųjų liepos trisdešimt pirmąją įvyksta rudens–žiemos drabužių kolekcijos pristatymas. Ir pats vakaras, ir repeticijos buvo varginantys, nes visos manekenės tuo metu jautėsi privalančios kelti scenas: įvairiuose žurnaluose jos buvo skaičiusios, kad taip elgiasi garsiausios kolegės. Tačiau klientės lieka sužavėtos, Kumo modelių namai gauna daugybę užsakymų. Specialistų nuomone, ši kolekcija – pati tobuliausia. Akira Kumo jaučiasi

pagaliau pasiekęs galutinę ribą, kai pats darbas jau nepastebimas, lieka tik elegancija.

Ateina rugpjūtis, o su juo – tingulio ir nuobodulio baimė, apimanti Akirą Kumo kiekvienais metais, kai jo aplinkos žmonės reikalauja, kad jis pailsėtų. Taigi jis važiuoja dviem savaitėms į Amsterdamą. Šį kartą išleidžia dešimt tūkstančių frankų per dieną, nesirinkdamas eina nuo merginos prie merginos; po to jaučiasi išsekęs, vos gyvas; nori nuvargti iki sąmonės netekimo, kad galėtų apie nieką negalvoti. Tačiau pirmą kartą visa ši prostitucija jam ima atrodyti tokia, kokia iš tikrųjų yra: pasibjaurėtina prekyba žmonėmis. Grįždamas jis jaučiasi be galo liūdnas. Besistengdamas užmigti traukinyje, vežančiame į Paryžių, prisimena dar kai ką iš savo praeities.

Akira Kumo staiga suvokia, kad tai jis pats sąmoningai suklastojo savo praeitį. Sprogus amerikiečių bombai Hirosimoje, tuojau pat prisistačiusi okupacinė armija pareikalavo, kad pametę savo dokumentus gyvieji įsigytų laikinas asmens tapatybės korteles; kadangi maisto produktai buvo dalijami tik jas turintiems, visi, kurie galėjo, užplūdo laikinos valdžios pastatus – už dešimt kilometrų nuo sprogimo epicentro stovinčius iš gofruotų lakštų surenkamus angarus. Akira Kumo liko gyvas. Jis – ypatingas reiškinys medicinoje, nes neturi įprastų tokiais atvejais simptomų. Jį rado be sąmonės antrojoje sprogimo (greitos mirties) zonoje (pirmoji yra staigios mirties zona, o trečioji – per metus pasireiškiančių mirtinų patologijų zona). Akira nemiršta nuo viduriavimo, jo plaukai neslenka, pirštai netinsta, ir per artimiausias savaites jis nesuserga jokia vėžio forma. Jis leidžiasi tiriamas; už tai maitinamas. Amerikiečiai gydytojai pasiūlo jam vykti į Kaliforniją, kad būtų galima atlikti nuodugnesnius tyrimus. Akira Kumo apsimeta sutinkąs, bet pabėga ir dingsta. Su laikina asmens tapaty-

bės kortele kišenėje ir kareiviška kuprine, pilna maisto produktų, kuriuos buvo susitaupęs juodai dienai, jis atvyksta į Tokiją. Dešimtį metų jis gyvens gatvėje, vogs, tarnaus malonumų kvartalo prostitutėms.

1959-aisiais jis sužino, kad valdžia ruošiasi sutvarkyti laikinus neaiškių asmenų, kurių priviso per karą ir pokarį, dokumentus; už Kumo pečių – ilgi išsisukinėjimo, gudrybių, nekalto sukčiavimo ir gerai sumanytų apgaulių metai. Jis visada atrodė jaunesnis, negu buvo iš tikrųjų, ir gali būti laikomas penkiolikmečiu, nors jam – dvidešimt aštuoneri. Jam tai seniai visi sako, ir jis staiga suvokia, kad jaunatviška išvaizda yra vienintelė galimybė palikti gatvę ir pradėti naują gyvenimą. Taigi rimtai pasiruošia ir patraukia į Tokijo pakraštį, kur vyriausybė įkurdino valdininkus, tvarkančius sudėtingus asmens tapatybės reikalus. Kumo sąmoningai atėjo ketvirtą valandą po pietų; jis priverstas ilgas valandas laukti niūriame koridoriuje, pilname sulankstomų kėdžių. Ant jų sėdi visos Japonijos atmatos, imperijos išmestos į istorijos šiukšlyną: iš rusų koncentracijos stovyklų pabėgę ir čia pėsčiomis atėję valstiečiai; suluošinti Ramiojo vandenyno karo dalyviai, tūkstantąjį kartą skaitantys karinių apdovanojimų raštus, ir daugybė našlių iš viso archipelago. Slenka valandos, koridorius tuštėja; Akira Kumo – priešpaskutinis. Kaip jis ir tikėjosi, valdininkė suirzusi po ilgos darbo dienos. Tai jauna stropi moteris, bet ją labai slegia šis nesibaigiantis vargo paradas. Jaunoji moteris pasisveikina su Akira Kumo, prašo atsisėsti ir klausia, ar jis turįs patvirtintą gimimo liudijimą. Jis atsako, kad ne, kad rugpjūčio šeštąją buvęs Hirosimoje. Moteris pakelia galvą, o Akira parodo keletą specialiai atrinktų medicininių pažymų: jokioje nėra tikslios jo gimimo datos. Jo melas gerai apgalvotas: gudrus melagis niekada nesiremia vien tik neginčijamais įrodymais – tai įtartina; jis surinkęs

nedidelį pluoštelį dokumentų, po vieną jie visai nereikšmingi, bet todėl ir atrodo tikri.

Tada tarnautoja paklausia, kiek jam metų. Tai lemiamas momentas, kuriam buvo sutelktos visos paskutinių savaičių pastangos; tam jis ruošėsi it sąmokslo dalyvis. Akira Kumo vilki jį jauninančius drabužius, plaukai nukirpti apvaliai, kaip vaiko; veidas, visą mėnesį du kartus per dieną teptas aliejumi, lygus; be to, jis ilgai treniravosi prieš veidrodį, kad jo gestai, žvilgsnis ir kalbėsena būtų kaip jaunuolio, nors jis jau seniai toks nėra. Patikrinti rezultato jis nuėjo į filmą suaugusiesiems; kai ten neįleido, suprato esąs pasiruošęs. Taigi Kumo sako jaunajai tarnautojai, kad jam šešiolika; ji net nepakelia galvos – tai pergalė.

Toliau klostosi net lengviau, nei jis tikėjosi: tarnautojai papasakoja apie savo tėvus, per karą mirusius Europoje, ir apie savo gyvenimą gatvėje. Jaunoji moteris tampa motiniška ir paaiškina, kur jis turi atsiimti savo asmens tapatybės kortelę. Kelis mėnesius jis gyvena ankstesnįjį gyvenimą ir svarsto, kaip elgtis toliau. Sulaukęs netikro aštuonioliktojo gimtadienio, sumano mokytis grafikos. Ir pagaliau prasideda naujas gyvenimas, atitinkantis jo troškimus, o senasis išnyksta, lyg vaiko piešinys bangų skalaujamame krante.

Traukinys Amsterdamas–Paryžius sustoja Šiaurės stotyje. Akiros Kumo vairuotojas laukia įprastoje vietoje; nepastebėjęs jo išlipančio, eina ištuštėjusiu peronu, lipa į traukinio kupė ir randa savo šeimininką verkiantį. Vairuotojas pripratęs ir turi tikslius Akiros Kumo aplinkos žmonių nurodymus. Rugpjūtis, tad jis palydi Akirą Kumo į kliniką. Pakeliui šis nenustoja verkęs. Jis verkia ne todėl, kad buvo našlaitis, ne todėl, kad išgyveno Hirosimos įvykius ar kad suklastojo savo gyvenimą: jis verkia todėl, kad viską užmiršo, kad buvo bejausmis, kad galėjo, kai reikėjo,

visiems atsukti nugarą ir todėl, kad išgyveno, užuot miręs, kaip visi kiti. Dabar jis supranta, kokiame mėšlyne augo.

Rugsėjo mėnesį išėjęs iš klinikos, Akira Kumo konsultuojasi su psichoterapeutu. Paprastai ir Kumo, ir daktaras tyli. Dizaineris supranta kodėl: jie čia sėdi ne tam, kad šnekučiuotųsi. Psichoterapeuto priimamasis šviesus ir tylus. Kartais Akira aiškina, kad negali nieko pasakyti; dažniausiai jis visai nieko nekalba, ir taip dvidešimt–trisdešimt minučių tris kartus per savaitę. Bet būtent ši tyla jam išgelbsti gyvybę. Tris kartus per savaitę psichoterapeutas jį kviečia užeiti į savo kabinetą, sėdasi į fotelį, o Akira išsitiesia ant kažko panašaus į plokščią kanapą ir padeda galvą ant kietokos pagalvėlės. Ant sienų nėra nieko, kas blaškytų paciento dėmesį: keletas prastų litografijų, rausvi tapetai. Šviesa patenka pro aukštai esantį langą; vidinio kiemo nematyti, ir Akira Kumo dažnai stebi debesis. Reikėtų ir toliau taip elgtis – užsispirti ir kantriai lankytis pas psichoterapeutą. Šis nutaria, kad pacientui būtina atsikratyti depresijos, tarsi nutarimai čia ką gelbėtų. Kambaryje nieko nėra, tik daktaras už nugaros ir debesys už lango. Kartą Akira Kumo užsimena psichoterapeutui apie savo sumanymą rinkti knygas viena jį dominančia tema; matote, atsako šis, jūs ir toliau norite kolekcionuoti. Akira Kumo įniršta ir sviedžia daktarui, kad per brangiai jam moka už niekam tikusį sąmojį. Išeina, nutaręs daugiau nebegrįžti; vis dėlto per kitą seansą jis vėl čia, laiku ir vėl tyli. Dar keletas tylos seansų, ir viskas – jis daugiau nepasirodo.

Oficialiai Akirai Kumo dabar šešiasdešimt treji: 1997-ųjų sezonas – paskutiniai jo, dizainerio, darbo metai; Kumo tampa prekės ženklu; jo modelių namai jau seniai užaugino pamainą. Aukštoji mada patikima dviem jauniems kūrėjams, Akiros Kumo

mokiniams. Jau seniai pagrindinės bendrovės pajamos gaunamos iš prekybos kvepalais ir aksesuarais: rankinėmis, diržais, segėmis. Beveik pensininkas Akira Kumo visas jėgas skiria debesims tyrinėti; jis lankosi pas Senos knygos bičiulius, Londono ir Paryžiaus aukcionuose, o iš savo namų paskutinio aukšto pasigėrėdamas stebi debesis; lentynose rikiuojasi paprasti ir barokiškai puošnūs meteorologijos traktatai, dangaus atlasai, mokslo populiarinimo leidiniai ir dideli, dešimties tomų, mokslo darbai. Akira Kumo dar gyvas.

1883-iųjų rugpjūčio dvidešimt šeštąją, sako Akira Kumo Viržini Letur, sprogo pati galingiausia per daugelį žmonijos istorijos tūkstantmečių gamtinė bomba. Kataklizmas įvyko Indonezijoje, Krakatau; tai sala ir ugnikalnis; tokie ugnikalniai šiandien vadinami eksploziniais. Eksplozinis ugnikalnis, paprastai kalbant, toks, kurio viršūnėje yra susiformavęs milžiniškas kamštis, kuris trukdo lavai išsiveržti; metams bėgant, kamštis kietėja ir išlaiko stiprų spaudimą. Iki 1883-iųjų rugpjūčio pabaigos daugybę metų slėgis po šiuo kamščiu tvenkėsi. Eksplozinio tipo ugnikalniai, kaip žinoma, galų gale išsiveržia. Kartais iššoka vien tik kamštis, ir vulkaninių bombų lietus prapliumpa į apylinkes daugelio kilometrų spinduliu. Bet tai nėra blogiausias atvejis. Kartais kamštis nepasiduoda, o tada visa kūginė kalva sprogsta ir išsibarsto traiškydama, degindama bei dusindama tūkstančius gyvų būtybių žemėje, vandenyse ir ore. Krakatau yra pati dramatiškiausia tokios situacijos versija, vienintelė tokia visoje Žemėje, nes jos ir kamštis, ir kūgis atsilaikė daugybę metų. 1883-iųjų rugpjūčio pabaigoje slėgis tiek pakilo, jog lava rado kitą angą ištekėti – ji išsiverš vandenyno gelmėse. Iš tikrųjų sala, iškilusi du tūkstančius metrų virš jūros lygio, yra tik besiformuojantis penkių tūkstan-

čių metrų aukščio kalnas. Vandenyno gelmėse vyksta misterija: papėdėje kalno, kurį nuo ledinių vandenų skiria stora akmenų siena, kunkuliuoja baisus išsilydžiusios lavos kūgis. 1883-iųjų rugpjūčio dvidešimt šeštąją verdanti lava staiga pramuša kiaurymę, tuojau pat plyšta visas kalno šonas ir išsyk milijonai tonų šalto sūraus vandens atsimuša į milijonus tonų besilydančių, įkaitusių mineralų.

Visa sala – ugnikalnis – sprogsta. Suskaldytų uolų masė kyla į atmosferą, sudarydama žmonijos istorijoje dar nematyto dydžio debesį. Per keletą dešimčių sekundžių sala išnyksta. Išmetęs į atmosferą milžinišką dujų, dulkių ir uolienų masę, Krakatau pradeda naują, pomirtinį, gyvenimą; jis bus labai ilgas. Baisus gaudesys nuaidi kelių šimtų kilometrų spinduliu; paskui dėl ugnikalnio išsiveržimo ištinka daugybė katastrofų, užtvindančių žemę visomis kryptimis.

Jau sprogimo metu Krakatau pradeda žudyti žmones, nors vietos gyventojai seniai pabėgę iš skęstančios vulkaninėse dujose salos ir aplinkinių salelių. Bet ugnikalnis vis tiek juos pasivys ir pražudys. Ilgai jis daugiau nieko kita neveiks, tik žudys ir žudys, be piktos valios, tiesiog todėl, kad pagaliau išsilaisvino seniai susikaupusi energija. Pirmiausia, žinoma, Krakatau pribaigs tuos, kurie arčiausiai; kai kurie miršta nuo jo sukelto triukšmo, kuris ritasi kaip siena trijų šimtų metrų per sekundę greičiu, sprogdindamas ausų būgnelius; kiti miršta tiesiog iš baimės; dar kitus sutraiško įvairūs daiktai, kuriuos ugnikalnis išplėšė iš vandenų ar pakėlė nuo žemės: laivai, medžiai; kai kurie sudega ar uždūsta nuodingų dujų debesyse. Išsiveržus ugnikalniui atsiranda milžiniška duobė toje vietoje, kur buvo sala, nes lava, sunaudojusi visą deguonį, sukėlė kelių šimtų metrų spindulio traukos zoną. Akimirką jūra tarsi pa-

kimba nustebusi virš tos zonos: ką tik čia buvo sala, o dabar – tuščia. Po žemės ir ugnies ateina vandens laikas: vandenys iš visų pusių veržiasi į salos paliktą tuštumą ir kelioms akimirkoms vandens kūgis pakeičia žemės ir ugnies kūgį. Trumpam įsivyrauja bauginanti pusiausvyra, ir šis kūgis suyra. Už dešimčių kilometrų nuo tos vietos gyvenantys aborigenai viską supranta ir nė nebando bėgti. Jie meldžiasi požemio dievams, bet atrodo, kad ir šie žuvo. Aplink buvusį Krakatau kyla baisios bangos, daug galingesnės už audrų sukeliamas bangas. Jos nušluoja aplinkines saleles, paskandina viską, net ir laivus šimtų kilometrų spinduliu. Po dviejų valandų tik keli išsigelbėjusieji laikosi vandens paviršiuje tarp žuvų, o laivų griaučiai grimzta į gelmių naktį. Pati didžiausia banga nuskriejo į vakarus, tikra vandens siena, jeigu žiūrėtum iš viršaus; ji tokia gyvybinga, kad nusilpusi pasieks Angliją ir Prancūziją ir užges Šiaurės jūroje, praėjus kelioms savaitėms po ugnikalnio išsiveržimo.

Baigėsi žemės ir ugnies, baigėsi ir vandens laikas. Bet ugnikalnis ir toliau žudo oru. Karšta, drėgna, sprogimo paverstų į dulkes akmenų masė lengvai neišnyksta, susidaręs debesis laikosi metų metus. Jį saugo jo dydis; ugnikalnio, virtusio debesimi, vėjas neišsklaido; jis pats – smėlio, vandens ir vėjo audra. Jis išplinta, išsiriečia kaip tigras; jo aukštis – dvidešimt kilometrų; iš pradžių jis tarsi ir nejuda; vėliau ištįsta it tingus žvėris atmosferoje, prislegia savo mase tūkstančius tonų šalto oro, jų prilaikomas lėtai sukasi virš Šiaurės pusrutulio ir, viskam abejingas, keičia klimatą. Visur, kur tik praslenka Krakatau, neatpažįstamai pasikeitęs, pavirtęs milžinu iš vandens, žemės ir ugnies, vidutinė temperatūra nukrinta keliais laipsniais. Todėl kyla potvyniai, kai kuriuose kraštuose daug metų iš eilės per anksti prasideda žiema ir sutrinka metų laikų ritmas. 1884-ųjų rugpjūtį Paryžiuje

iškrinta kruša. Kai kuriems tai – Dievo ženklas; kiti svajoja apie orų inžinierius, kurie galėtų prišaukti lietų dykumose, kad ten sužydėtų sodai. Išsiveržęs ugnikalnis sunaikina javų ir vynuogių derlių, kai kurias grybų rūšis, paverčia nevisliais gyvulius, kenkia vaikų ir senių sveikatai. Jis daug žmonių nustumia į skurdą, badą ir mirtį. Tai vargšai ančiuvių žvejai vakarinėse Pietų Amerikos pakrantėse: jie nebesugauna savo žuvų, šokinėjančių seklumose netoli kranto; žuvis atnešanti šaltoji srovė dabar įteka daug toliau į atvirą jūrą, ir jos nepasiekia maži baltai mėlyni laiveliai, todėl jie lieka uostuose. Tai ir vynuogininkai, kurie po krušos negausias vynuoges Portugalijos šiaurėje skina daug vėliau; ir vargšai visoje Amerikoje, kurie anksčiau pragyvendavo iš laukuose surenkamų varpų, o dabar krapšto kietą žemę ir keikia likimą, maitindamiesi augalų šaknimis.

Šitaip praeina daugybė metų. Ugnikalniui danguje laikas išnykti. Tada, tarsi prisiminęs savo šlovingą praeitį Žemėje, mirdamas Krakatau neįtikėtinu greičiu pasklinda po visus atmosferos sluoksnius ir sukelia niekada nematytus saulės šviesos atspindžius, sukuria liepsnojančias aušras, nuostabius saulėlydžius, panašius į skysto metalo vandenyną su smaragdinio žalumo ir subtiliais rusvais atspalviais – žmogaus akis to dar nebuvo regėjusi; naktimis dangus puošiasi tamsiai mėlyna spalva. Londone, Paryžiuje, Vašingtone blogų orų stebėtojai visa tai rūpestingai aprašinėja; mokslininkų galvos karštligiškai kuria naujas teorijas, poetiškos sielos rašo eiles. Vakariečiai puikiai supranta, kad baisus ugnikalnio išsiveržimas kažkur kitame pasaulio pakraštyje sutrikdė metų laikų ritmą, bet nežino, kodėl taip atsitiko; šis nežinojimas truks neilgai, žmonės baigia perprasti daug paslapčių, ypač atmosferos srautų, šaltos ir šiltos srovių paslaptį ir daug daug kitų. Iš salos-ugnikalnio nieko nebeliko, vandenynas užlie-

jo tai, kas anksčiau buvo Krakatau; dangus sumaišė ir išbarstė po pasaulį jo pelenus; Žemės centre griaudžia besilydanti medžiaga, ieškanti kelių išsiveržti į paviršių. Krakatau aukų – dešimtys tūkstančių; vis dėlto jau per vėlu. Žmonija gausi ir labai galinga: ji neišnyks, neišnyks, nebent pati susinaikintų; gamtai tai pabaigos pradžia.

Nuo šiol Akira Kumo mėgina išlošti laiko ir vis atidėlioja bibliotekos tvarkymo pabaigą. Viržini Letur tai žino, ir Akira Kumo žino, kad ji žino. Kai kuris nors iš jų nenori dirbti, juos apima drovumas, ir tyliu susitarimu pokalbis pakrypsta jų pirmojo susitikimo link; jie kalbasi apie dizainerio ir bibliotekininkės numylėtą herojų. Lukas Hovardas, aiškina Akira Kumo savo bibliotekininkei, nekentė karo, nors tuo metu daugeliui žmonių jis patiko; tuo metu netgi būti žmogumi reiškė mėgti karą. Be to, Lukas Hovardas – kvakeris. Jo pasibjaurėjimą karu atspindi drąsi veikla. Savo nelaimei, jis yra Napoleono, devynioliktojo amžiaus garsiausių ir siaubingiausių karų Europoje stratego bei didžiausio nusikaltėlio, amžininkas. Pavyzdžiui, 1815-aisiais jau nežinia kelintą kartą per pastaruosius trisdešimt metų šio generolo, prancūzų revoliucijos didvyrio ir Respublikos išdaviko, karinis talentas tūkstančius Europoje pavertė našlaičiais, luošiais ir našlėmis. 1818-aisiais stambi koalicija laikinai nutraukė šio korsikiečio generolo veiklą. Vaterlo lygumoje iš lėto džiūva kraujo ir purvo marios. Nustojo lyti. Į spindintį dangų kyla pūvančių arklių ir nuo gangrenos mirusių kareivių tvaikas. Prancūzų imperatoriaus šis užkratas visai nejaudina: jis pabėga

į Paryžių. Be to, „mėsininkas“ per daug užsiėmęs: jis aprauda savo buvusią didybę.

Šis pralaimėjimas yra ir meteorologijos pergalė prieš imperatoriškąją Bonaparto kvailybę. 1802-aisiais jis viešai išsityčiojo iš vieno mokslininko, atėjusio į imperatoriaus rūmus pristatyti garbingiausiajam valstybės piliečiui pirmąją debesų klasifikaciją. Valdovui viskas labai nepatiko; jis nesuprato, kaip protingas žmogus gali užsiiminėti tokiomis nesąmonėmis, ir išjuokė mokslininką bei keistus debesų apibūdinimus: debesys, panašūs į bures, ištisiniai debesys, debesys – pavieniai ar susitelkę vatos kamuoliukai. Dvariškiai juokėsi kartu su imperatoriumi, nesuprasdami, kokią prasmę gali turėti šie nauji terminai ir debesų vaikymasis. Mokslininkui išėjus, jie tyčiojosi toliau. Tyrinėtojas suprato, kad nauji laikai yra priešiški rimtiems žmonėms, ir daugiau imperatoriaus rūmuose nepasirodė.

1812-ųjų birželį Napoleonas vis dar tebeniekina šį naują mokslą, kuris vadinamas meteorologija; jaunas Revoliucijos karininkas tokios klaidos nebūtų padaręs. Imperatorius pasiunčia šešis šimtus tūkstančių kareivių Maskvos link. Napoleonas – korsikietis, pripratęs gyventi švelnaus klimato Prancūzijoje, pasipūtęs ir toliau nekreipia dėmesio į orus; jo priešininkas, generolas Kutuzovas, yra tikras rusas ir supranta, ką jie gali lemti. 1812-ųjų rugsėjo mėnesį per Borodino mūšį Kutuzovas su savo kariuomene palieka Maskvą, prieš tai ją padegęs. Jis supranta, kad jam į pagalbą ateis galingas, nenuilstantis sąjungininkas, puolantis dieną ir naktį (naktį dar nuožmiau nei dieną): tai šaltis. Artinasi rusiška žiema. Mažasis korsikietis, neišsilavinęs, riboto proto, ir toliau užsispyręs nekreipia dėmesio į aplinkybes ir grėsmingai pilką Rusijos dangų. Jis užtrunka Maskvos griuvėsiuose iki spalio dvyliktosios, ir staiga jį užklumpa negailestinga žiema. Pirmiausia ji pribaigia

išbadėjusius arklius: jų kanopos lūžinėja užšalusiose provėžose, jie nuslysta į apsnigtus pakelės griovius ir ten, tampomi traukulių, iš lėto dvesia. Arkliai suvalgomi, o naktį kareiviai slepiasi jų griaučiuose; dažnai, rytui auštant, taip ir lieka ten gulėti. Iš šešių šimtų tūkstančių žmonių, kuriuos čia atsitempė, mažas susenęs generolas parsiveda tik penktadalį. Ir kai 1815-ųjų birželio aštuonioliktąją virš Vaterlo prapliumpa lietus, Napoleonas nieko nesupranta; jis nieko neišmoko Maskvoje ir kaltina lemtį. Artėja galas: jis klimpsta ir dar kartą tūkstančius žmonių stumia į purvą ir mirtį. Mūšio triukšmas rimsta, po visą Europą sklinda lavonų tvaikas. Kvakeriams tai signalas veikti, jie laukė šio momento melsdamiesi ir kaupdami lėšas. Kai tik vėl galima keliauti iš Anglijos į žemyną, Lukas Hovardas nukanka ten vienas iš pirmųjų gelbėti karo iškankintų brolių.

1815-ųjų liepą Lukas Hovardas šuoliuoja nesibaigiančiomis Belgijos lygumomis. Vieną dieną horizonte pastebi keistą debesį: žemą, juodą ir sunkų – vienintelį tokį temstančiame danguje. Laimė, jo maršrutas veda to keisto reiškinio link, tad jis galės patenkinti savo smalsumą. Likus kilometrui iki debesies, jis pagaliau supranta: virš Vaterlo kaimo ir jo apylinkių lėtai kyla dujos, išsiskiriančios iš yrančių kūnų, ir skraido milijonai musių, kurios atrodo kaip girtos; jas gaudantiems paukščiams tai – tikra puota. Lukas Hovardas prisimena, kad Šventajame Rašte vienas iš šėtono vardų yra Musių Valdovas. Taip ir yra: Vaterlo lygumoje viešpatauja velnias. Atstūmęs gidus, kurie siūlosi pavedžioti po mūšio lauką, Lukas Hovardas gena paklaikusį arklį per sviedinių išraustą lygumą, kurioje guli plėšikų išrengti lavonai, jau šešias dienas pūvantys saulėje. Iki vėlyvos nakties jis joja į šiaurę miestų link: aišku, ten ir nusivilko tie, kurie liko gyvi; jie tokie apgailėtini, kad niekas jiems ir nekeršys už imperijos nelaimes. Tą vakarą,

prieš užmigdamas vienos daržinės griuvėsiuose, Lukas Hovardas gedi žuvusiųjų, kuriuos visi jau užmiršo. Jis meldžiasi ir paskiria aukų sielas viso pasaulio Viešpaties globai.

Rugpjūčio pabaigoje Lukas Hovardas atvyksta į Olandiją. Hagoje jis teikia pagalbą karo pabaigos nualintiems vietos gyventojams, aplanko jaunų prostitučių perauklėjimo centrą Harleme. Ramiame ir jaukiame Londone planuodamas kelionę, Lukas Hovardas negalėjo atsispirti norui įtraukti į maršrutą ir Alpes, apie kurių meteorologines įdomybes buvo daug girdėjęs; jam ypač smalsu patikrinti, ar kalnuose kai kurie debesys, pakibę prie viršūnių, iš tikrųjų nejuda iš vietos. Išdalijęs visus pinigus ir Biblijas, kuriomis buvo apkrautas jo vargšas mulas, skurstantiems broliams ir sesėms, Lukas Hovardas pagalvoja, kad gali padaryti nedidelę nuodėmę ir užkopti arčiau debesų. Rugsėjo pabaigoje jis atvyksta į Alpių papėdę ir ruošiasi keliauti į Šveicariją. Sunkiai ropšdamasis Sent Amono perėjos link, jį lydinčio Žiuros valstiečio patartas, jis nusirita nuo baikštaus olandų arklio ir tirštame rūke žengia vingiuotu taku, lipdamas ant kulnų atsargiai kopiančiam valstiečiui. Nuo neįprasto nuovargio jo kojos degte dega. Įveikę paskutinį vingį, abu keliauninkai išnyra iš rūko ir atsiduria saulės apšviestoje aikštelėje. Palydovas nubalnoja arklį ir veda pagirdyti, o Lukas Hovardas, kai tik akys apsipranta su saulės šviesa, pažvelgia į slėnį ir tik tada, apakęs iš susižavėjimo, supranta, kur atsidūrė. Pirmą kartą gyvenime jis, vienas iš nedaugelio tuometinėje Europoje, pakilo virš debesų, kuriuos taip dažnai stebėdavo; dabar jam sunku juos atpažinti, nes dangaus debesys tapo jūra: po kojomis švelniai kaip banga driekiasi debesų puta; į tūkstantį metrų virš jų iškilusi viršūnė Hovardui atrodo tarsi rojaus sala, tvyranti aukštai virš pasaulio sumaišties. Vėjas nurimo; oras ty-

ras it krištolas. Vyro akyse pasirodo ašaros, jis atsiklaupia ant dangaus krašto ir dėkoja Kūrėjui. Paskui vėl prisimena Vaterlo, galvoja apie žmones ten, apačioje, per kasdienius rūpesčius pamiršusius Dievo malonę. Debesų vandenynas slopina jų bėdų aidą, jų džiaugsmo ir skausmo šauksmus; regis, kaip būtų gera pasilikus čia, virš debesų ir virš žmonių, visiems laikams. Lukas Hovardas pakyla, vėl lipa ant arklio, kartu su palydovu įveikia perėją ir grįžta pas žmones.

ANTROJI DALIS

Kitų platumų link

Debesis yra ore matomas smulkių vandens ar ledo arba ir vandens, ir ledo dalelių darinys. Debesyje gali būti ir stambesnių vandens, ledo ir kitokių skysčių lašelių ar kietųjų dalelių, kaip ir garuose, dūmuose ar dulkėse.

Tarptautinis debesų atlasas

Jai atėjus rytojaus dieną, viskas vilkinama. Jis laimingas ją matydamas; ji jam šiltai nusišypso, džiaugdamasi, kad jos neatleidžia. Jie kartu baigia aprašinėti kolekcijos knygas, vienas kitam rodo iliustracijas, aptaria leidinio būklę ir pratarmės autorių. Ir pagaliau Viržini užduoda klausimą apie dailininką Karmaiklą: kokia gi buvo, klausia ji Akiros Kumo, šio dailininko gyvenimo pabaiga?

Prieš pradedant kalbėti apie Karmaiklo mirtį, pirmiausia reikia prisiminti jo vedybas su Meri Bikford. Kai kurios užuominos jo dienoraštyje leidžia manyti, kad jis, kaip ir Niutonas, iki pat vedybų 1809-aisiais liko skaistus, taip siekdamas išsaugoti savo talentą. Pamilęs Meri Bikford, jis dar trejus metus negali jos vesti. Apskritai, moterų grožis Karmaiklo nejaudina. Bet kai Meri Bikford kur nors pasirodo, jam sunku į ją nežiūrėti; į galvą ateina gražios mintys ir kažkodėl apima liūdesys. 1806-aisiais Karmaiklas su seru Džordžu lankosi Kornvalyje, Rouzmerino kaime. Vieną sekmadienį, norėdamas įtikti savo globėjui, išgyvenančiam dėl jo lengvabūdiško ateizmo, sutinka nueiti į pamaldas. Karmaiklas nuobodžiauja; žvelgdamas į tikinčiuosius, jis pastebi šios moters profilį, bet nesistengia įsidėmėti jos bruožų. Išeidamas iš bažny-

čios, ją užkalbina, pats nesuprasdamas, ką sako. Tai Meri Bikford. Ji bekraitė ir, kaip jos tėvai ir brolis, yra labai pamaldi, be to, serga tuberkulioze. Ji iš karto pamilsta šį vyrą. Jis iš tolo akimis seka šeimą iki pat nedidelio ūkio kaimo pakraštyje, kur ji gyvena. Po trijų dienų, serui Džordžui besiderant su Rouzmerino piemeniu dėl molinio indo, kurį jis mano esant romėnišką, Karmaiklas pasprunka, lekia pas Bikfordus ir paprašo Meri rankos. Iš pradžių sero Džordžo globotinis priimamas maloniai. Paskui Bikfordai klausia jo apie tikėjimą; Karmaiklas, ištrūkęs iš tėvo valdžios, sau prisiekė niekada nemeluoti, tad aiškiai pasako, kad netiki nei dievą, nei velnią. Tuo viskas ir baigiasi. Meri leidžiama jaunuolį palydėti; jie eina tylėdami, ir viskas atrodo paprasta ir aišku. Jis sako turįs grįžti į Londoną; jis jos ten lauksiąs. Po trejų metų Meri Bikford atvyksta į Londoną, ir Karmaiklas nesvyruodamas ją veda parapijos bažnyčioje. Tuo jie nesistebi. Jos šeima išmirė nuo tuberkuliozės. Meri nieko neišmano apie tapybą. Nei vienas, nei kitas nieko neišmano apie meilę; ji tik žino, kad fizinė meilė palaiminama per jungtuves; mylėdamasi ji kabinasi į vyrą it skęstanti. Kitu laiku ji laiminga ir rami kaip peizažas. Sekmadieniais eina į bažnyčią ir meldžiasi už Karmaiklo sielos išganymą, ir nė akimirkos neabejoja, kad išgelbės šį netikėlį. Kartais pastorius užsimena apie paklydusią avelę; ji jo net nesupranta. Jai nieko netrūksta. Karmaiklas rado savo gyvenimo moterį. Apie jo tapybą ji niekada nekalba; baigtą drobę sutinka mandagiai ir pasitikėdama, lyg nepažįstamą lankytoją.

Akira Kumo pastebi, kad jau vėlu. Istorijos tęsinį tenka atidėti rytdienai. Šią savaitę jie turbūt baigs tvarkyti kolekciją. Liko aprašyti keletą įvairaus dydžio rusvų ir žalių dėžių: tai rankraščiai, laiškai ir kiti panašūs dokumentai; juos Akira Kumo ypač vertina, tad ir paliko pabaigai; jie dar įdomesni negu visa kolek-

cija. Čia yra vienas egzempliorius nuostabios *Visatos meteorologijos*, kurią išleido devynioliktojo amžiaus prancūzų meteorologijos mecenatas Teiserenas de Boras. Leidinio vertę dar didina tai, kad jo paraštėse yra garsiausio švedų meteorologo – Viljamo Svensono Viljamsono ranka rašytų pastabų. Yra ir – Akira Kumo džiaugiasi it vaikas, galėdamas nustebinti Viržini – labai reti Luko Hovardo rankraščiai. Juos gauti buvo ypač sunku; rankraščius paveldėjusi *Draugų* bendrija mandagiai, bet griežtai atsisakė su jais skirtis. Bet Akiros Kumo patarėjas amerikietis, perprantantis kvakerių galvoseną, rado išeitį: už šį šūsnį popierių pasiūlė didelę paramą kvakerių Taikos fondui Airijoje. Kumo taip pat turi Gėtės ranka rašytą trumpo jo laiško Lukui Hovardui kopiją, įsigytą Niujorke, ir originalų 1803-iųjų paskaitos rankraštį su autoriaus pastabomis paraštėje; jį jis plėšte išplėšė Alikantėje iš pusiau pamišusio ispanų bibliofilo, ezoterikos mėgėjo, bandžiusio įrodyti, kad Lukas Hovardas buvo frankmasonas. Yra ir kitų, ne tokių reikšmingų dokumentų, kuriuos Akira Kumo įsigijo tik šiaip sau. Rytojaus rytą Viržini Letur vėl ten. Akira Kumo parodo savo lobius; ji, kaip ir dera, jais žavisi; jie džiaugsmingai imasi darbo, nežiūrėdami vienas į kitą; jiems gera būti kartu. Artėjant vidurdieniui, Akira Kumo prabyla. Viržini, nors ir stovi atsukusi jam nugarą, nusišypso. Atsisėda ten, kur jai labiausiai patinka, prie stiklinės sienos, ir klausosi pasakojimo apie paskutinius Karmaiklo gyvenimo metus.

1812-ųjų rugsėjo pradžioje, praėjus mėnesiui po to, kai nupiešė paskutinį dangaus etiudą, jam ima atrodyti, kad jis pagaliau suprato: norint tiksliai perteikti debesų grožį, reiktų per valandą nupiešti tūkstantį piešinių ir juos rodyti vieną po kito kaip galima greičiau. Bet kaip tai padaryti? Karmaiklas neranda išeities; jis nesupranta, kad tai beviltiška, taip pat beviltiška kaip daužyti

galvą į sieną, mėginant joje pramušti skylę. Rugsėjo pabaigoje jis nustoja tapyti, jam tai jau praeitas etapas. Jis įsitikinęs, kad tuoj tuoj atskleis debesų paslaptį. Beveik išprotėja; Meri yra vienintelis žmogus, dar siejantis jį su realiu pasauliu; jis kiauras dienas praleidžia Hampstedo lygumoje, stebėdamas, kaip traukiasi ir plečiasi oro masės, šiandien vadinamos adiabatiniais debesimis. Karmaiklas pastebi, jog didieji debesys dieną tolydžio plečiasi, tikriausiai dėl šilumos; saulei leidžiantis, jie susitraukia. Jis suvokia, kad tik mašina galėtų nupiešti debesų sekas ir pažymėti valandą, bendrą atmosferos būklę, paskui automatiškai, moksliškai tiksliai atkurti plokščiame paviršiuje debesų judėjimą.

Ar Karmaiklas galėjo kaip nors išsigelbėti? Vargšas seras Džordžas, rūpindamasis globotinio lavinimu, buvo tos nuomonės, kad filosofija gali pakenkti jo genialumui. Reikėjo nedaug, kokio nors žmogaus, draugo ar bent jau geraširdžio kolegos, galinčio jį įtikinti nesileisti šiais tamsiais ir šaltais sraigtiniais laiptais. Bet jis toks vienišas. Visą mėnesį plėšius savo laiko mašinos eskizus, jį apima panika, regint vis įmantresnius spalio debesis virš Hampstedo. Tada viskas tarsi nušvinta: jis labai aiškiai suvokia, kad laikas ir oras yra vienas ir tas pats. Adiabatinių debesų formos kitimas yra periodiškumo, cikliškumo išraiška, kaip ir metų laikai. Viskas kartojasi. Viskas kartojasi, ir niekas nesikeičia. Jį apima begalinė euforija: tai, kas vadinama laiku, nepraeina – tai tik skirtingi erdvės būviai; tai, kas vadinama mirtimi, neegzistuoja – tai tik vienos materijos formos virtimas kita. Karmaiklas toks susijaudinęs, kad patiki savo atradimą Meri. Nei jai, nei jam nereikią bijoti mirties; juos sudarančios dalelės neišnyks; netgi priešingai, menama mirtis tik suteiks naujo gyvenimo galimybę, ir neišvengiamai jų, Meri ir jo, dalelės vieną dieną vėl susitiks, tik, žinoma, kitokia forma; taigi ateityje jie vėl pasimatysią, tik

galbūt neatpažinsią vienas kito. Šioje iš esmės vientisoje erdvėje jie apskritai niekada neišsiskirsią. Kada nors tikrai atsirasiąs kitas dailininkas, tikriausiai labai panašus į jį, Karmaiklą, ir įminsiąs dangaus paslaptis. Meri nieko nesako, tik nusišypso.

1812 metų pabaigoje Karmaiklas anksčiau negu visada grįžta iš Hampstedo lygumos ir praryja likusį veronalį, kurio prieš tai buvo sugirdęs Meri, sakydamas, kad tai arbata. Jau dešimt dienų jis mažame namelyje kaupia degius daiktus. Uždegęs dagtį, atsigula šalia žmonos. Jie jau mirę, kai vėjo gūsis, įsiveržęs pro Žemutinės terasos gatvės antruoju numeriu pažymėto namo virtuvės langą, užpučia dagtį, ir namas neužsidega. Lavonų kvapas atkreipia kaimynų dėmesį. Paveldėtojų nėra. Pastoriaus žmona parduoda jų daiktus ir sušelpia parapijos vargšus; seras Džordžas nuperka jūrininko skrynią, į kurią Karmaiklas buvo sumetęs dokumentus ir užrašus. Senojo esteto nuodėmklausys nepermaldaujamas – paskiria atgailą: jis privaląs atsikratyti skrynios. Seras Džordžas paklūsta ir atiduoda ją vienam draugui, mokslininkui, šis karštai dėkoja, bet paskui skrynią trisdešimčiai paskutinių savo gyvenimo metų užkiša palėpėje. Skrynia su viskuo, kas joje yra, eina iš rankų į rankas ir 1997-aisiais pasirodo Madrido aukcione; kadangi joje yra Forsterio *Meteorologinių tyrinėjimų* pirmos laidos egzempliorius, Akira Kumo liepia ją nupirkti. Tai viskas, kas liko iš Karmaiklo.

2005 metų vasarą Akiros Kumo istorijos tampa vis trumpesnės ir vis nenuoseklesnės. Be to, jos vis liūdnesnės, bet tai ne jo kaltė: instinktyviai, kad klausytoja geriau suprastų, jis laikosi chronologinės tvarkos ir artėja prie dvidešimtojo amžiaus. Ar jis blogesnis už kitus? Ar taip tik atrodo dėl to, kad tai mūsų amžius? Viržini Letur mano, kad viskas labai niūru. Bet Akira Kumo to nepastebi; priešingai, jis nerimastingai džiūgauja, įsitempęs ir pasakoja labai keistas istorijas. Viskas tiesiog absurdiška. Kiekvieną naktį jį kamuoja košmarai; jis pabunda drebėdamas, suirzęs ir išpiltas prakaito. Vizijos visada tos pačios: jis kažkur giliai po vandeniu, paskui išplaukia į paviršių, bet negali kvėpuoti, paviršius irgi tarsi gilus vanduo, vėl išnyra į viršų, bet ir ten negali kvėpuoti; ir taip be perstojo, kaip jam atrodo, ilgas valandas, nors iš tikrųjų sugedusiame mūsų smegenų laikrodyje tai gal tik dešimtoji sekundės dalis; arba jis sapnuoja, kad girdi triukšmą savo namuose ir žino, kad kažkokie žmonės atėjo jo nužudyti, bet negali prabusti; jie įeina, ir nors jis pašoka iš guolio ir pabėga iš miegamojo, tie žmonės jį pagauna ir ramiai perpjauna gerklę. Jis dažnai pabunda svetainėje ar koridoriuje, sutrikęs, pažemintas, gelianču kūnu.

Kai matematikas Luisas Frėjus Ričardsonas, pradeda Akira Kumo, valydamas dulkes nuo Viržini Letur paduoto segtuvo, paskiriamas Eskdeilmajerio observatorijos šiaurės Škotijoje vyriausiuoju valdytoju, jam trisdešimt šešeri, ir jis jau seniai kvakeris. Per visą savo gyvenimą jis niekada rimtai nebuvo susimąstęs apie debesis, nors Lukas Hovardas yra tolimas jo motinos giminaitis. Ričardsonas to nežino. Jis sutiko eiti šias pareigas, nes manė, kad mylimai moteriai tiks tos vietovės klimatas. Moters vardas – Stela. 1911 metais Stela septintą kartą persileidžia. 1911-aisiais nieko nežinoma apie kraujo grupes; Stelos ir Ričardsono kraujo grupės nesuderinamos. Vakarais jis karštai meldžiasi; Stela po penktojo persileidimo nustoja tikėti Dievą, bet nenorėdama skaudinti mylimo vyro, nieko jam nesako. Eskdeilmajerio observatorija pastatyta nuobodžioje lygumoje. Ši vietovė pati lietingiausia visoje Jungtinėje Karalystėje; ir mėnesio, ir metinis kritulių kiekis čia pats didžiausias. Kartais Luisas Frėjus Ričardsonas galvoja, kad Dievas čia juos užmiršo, bet greitai atsitokėja. Kaip matematikas, jis aistringai domisi diferencialinėmis lygtimis. Laikas eina: metai prabėga kaip viena diena. 1914-aisiais vasara visoje Europoje ypač graži; netgi Eskdeilmajeryje pasitaiko, kad nelyja keletą dienų iš eilės. Kaip visada Europoje, labai toli į pietryčius nuo observatorijos, prasideda karas. Luisas yra kvakeris ir ištikimas Britų imperijos pavaldinys. Jis supranta, kad bus siunčiamas į frontą, ir ruošiasi atsisakyti imti ginklą į rankas, bet niekas neklausia jo nuomonės. Observatorija laikoma strateginiu valstybės objektu ir, kaip ir kiti tokie objektai, patenka karinės vadovybės žinion. Mandagus ir kuklus pulkininkas įsikuria šalia vyriausiojo valdytojo kabineto. Aukšto lygio mokslininkas Luisas Frėjus Ričardsonas reikalingas Karūnai: jo nesiųs mirti į tranšėjų purvą. Jis dėkoja Dievui, kad skyrė jam taikų darbą gimtos šalies labui

toli nuo karo griausmo. Jo naivumas nuoširdus, bet įtartinas, nes jis stengiasi būti naudingas taikai, kai Europoje nuo Marnos iki Somos pradeda pūti milijonai žmonių, gyvų ir mirusių. Spręsdamas diferencialines lygtis, jis įprato prie ilgų pasivaikščiojimų po liūdną Eskdeilmajerio lygumą po audringu dangumi. Luisas tikisi radęs savo kelią: diferencialines lygtis jis priversiąs tarnauti ypatingiems tikslams: jos padės aprašyti tai, kas vyksta Žemės atmosferoje. Jam beveik pasiseks.

Kaip dažnai būna, atradimas iš pirmo žvilgsnio keistas: jokiam logiškai mąstančiam matematikui, taip pat ir Ričardsonui, nebūtų atėjusi į galvą mintis sugretinti santykinį diferencialinių lygčių paprastumą su bauginamu klimato reiškinių sudėtingumu. Bet pasiūlytas būdas, pradėjęs meteorologijoje išties mokslinį etapą, dabar, kai mes jį žinome, atrodo neįtikėtinai paprastas. Ričardsonas tiesiog išskaidė sudėtingus skaičiavimus, kurių reikia orų prognozės skaitinei išraiškai, į paprastų skaičiavimų seką. Jis pirmasis šitaip pažvelgė į šią problemą, o moksliniuose atradimuose tai ir yra svarbiausia: pamatyti pačiam ir parodyti kitiems. Luisas Frėjus Ričardsonas pirmasis įsivaizduoja Žemę kaip rutulį, išbraižytą kvadratais: jis padalija Žemės paviršių į kubus su dviejų šimtų kilometrų ilgio kraštinėmis; iš viso yra trys tūkstančiai du šimtai kubų; apskaičiuoti reikia tik du tūkstančius, nes, Luiso manymu, oras ties tropikais visai lengvai nuspėjamas. Dabar reikia kiekvienam kubui paskirti pakankamai skaičiuotojų, kad meteorologas laimėtų laiko ir pralenktų orą bent dvidešimt keturiomis valandomis. Luisas Frėjus Ričardsonas mano, kad pakanka trisdešimt dviejų žmonių; taigi reikia šešiasdešimt keturių skaičiuotojų, išmokytų greitai skaičiuoti, ir Organono projektą galima pradėti. Mes pastatysime, aiškina Luisas vis dar nepastojusiai Stelai, jiems bevaikštant lietuje, pastatą, kurio vi-

dus bus rutulio formos; tame rutulyje bus pasaulio žemėlapis: lubos – Šiaurės ašigalis, grindys – Antarktida; centriniame bokšte priešais kubą, pavaizduotą ant pastato sienos, sėdės skaičiuotojų grupės. Po kelių valandų direktoriaus kabinete, stikliniame pusrutulyje po pačiu Organono stogu, direktoriaus pavaduotojas padės ant stalo pirmąjį skaičiais pagrįstą orų prognozės biuletenį. Iš Organono bus išsiųsta tūkstančiai telegramų: iš pradžių į visus Anglijos kampelius, paskui į visą Europą, visą pasaulį. Tos telegramos praneš apie potvynius, audras, staigias šalnas, netikėtus atšilimus ir šitaip gelbės žmonių gyvybes.

Kai Ričardsonas išspausdina šią svajonę apie Eskdeilmajerio Organoną, jį pasitinka mandagi, bet kurtinama tyla. Šis projektas atrodo beprotiškas; autoriui prireikia pusantro mėnesio suprasti, kad jį laiko kvailu; kolegos iš observatorijos sutrikę tyli, kolegos iš Londono šaltai dėkoja už atspaudus. O juk jis išrado esminius meteorologinių žemėlapių skaičiavimo principus, pagal kuriuos veiks daugelio kartų kompiuteriai. Vienintelis keblumas yra tai, kad pirmas kompiuteris pasirodys tik po gerų dvidešimties metų. Išrasti kažką, kam įdiegti dar nėra techninių galimybių, mokslo pasaulyje reiškia triuškinamą pralaimėjimą, ir Luisas Frėjus Ričardsonas tai puikiai supranta. Sutrikęs ir nusivylęs, jis atsisako tolesnių tyrimų. Laimė, Dievas išgirsta jo maldas: Stela pagaliau pastoja. Jos klasikinis grožis visada turėjo daugybę garbintojų. Moteris nusprendė atsiduoti pulkininkui, nes jis vienintelis buvo kiek panašus į jos vyrą. Ji turėjo pakęsti pulkininką daug kartų, bet nesvarbu: Ričardsonas spindėte spindi. Jis buvo jau beprarandąs viltį; sūnaus gimimas suteikia jam jėgų, jis bando pataisyti savo, mokslininko, reputaciją ir sukurti kažką tikrai naudinga ir pritaikoma kasdienybėje. Taigi Luisas Frėjus Ričardsonas patobulina prietaisą, galintį tuo pačiu metu matuoti vėjo greitį ir drėgmę;

prietaisas reikalingas laivininkystei ir gimstančiai aviacijai. Ir civilinė, ir karinė valdžia jį karštai sveikina. Ir tik praėjus pusmečiui, jau po karo, visiškai atsitiktinai Ričardsonas pagaliau atsitoki. Viename renginyje už taiką, kuris vyko Londone, jis sutinka kapitoną O'Harą, buvusį Jungtinės Karalystės pirmosios žvalgybinės oro eskadrilės vadą, neseniai priimtą į *Draugų* bendriją. Ričardsonas nepažįsta O'Haros, bet O'Hara gerai pažįsta Ričardsoną ir galų gale pasako kodėl: per paskutinius dvejus karo metus Ričardsono anemohigrometras labai pravertė britų aviacijai. Šis prietaisas padėjo išspręsti sudėtingą uždavinį – kaip veiksmingai panaudoti nuodingas dujas. Armija pritaikė Ričardsono išradimą šioms dujoms skleisti – apskaičiuoti jų priklausomybei nuo vėjo krypties ir drėgmės kiekio ore; paleistos reikiamoje vietoje, dujos vienodai pasklinda teritorijoje nuo nulio iki šešių metrų aukščio, nepalikdamos jokios vilties priešo kareiviui. Ričardsono anemohigrometras, kuriuo buvo aprūpinti armijos žvalgai, neabejotinai buvo vienas iš lemiamų šalies pergalės veiksnių. Tai buvo paskutinis mokslinis Luiso Frėjaus Ričardsono išradimas.

1946-aisiais atsiranda pirmasis kompiuteris; prireiks dar šešerių metų, kad vienas iš jų, *Eniacas*, pirmą kartą žmonijos istorijoje būtų pritaikytas orams prognozuoti. Tai įvyksta Jungtinių Amerikos Valstijų Merilando valstijoje. Be jokio kartėlio Luisas Frėjus Ričardsonas tuojau pat pasveikina gerbiamą kolegą Džoną fon Noimaną. Atsakymo negauna. Trečiajame dešimtmetyje Ričardsonas, atsistatydinęs iš visų postų, vis dėlto priima Londono Karališkojo koledžo kvietimą į vieno šiuolaikinės fizikos tėvų – Ervino Šrėdingerio paskaitą. Šis plėtoja apibendrintą teoriją, kuri Ričardsonui atrodo labai abstrakti. Šrėdingeris vadina šią teoriją holistine ir kalba apie keistus dalykus, sako, kad debesys yra „juodoji dėžė", į kurią negalima įsiskverbti, bet matoma

tik tai, kas vyksta nuo būsenos A laiko atkarpoje T iki būsenos B laiko atkarpoje T+1. Ričardsonas atpažįsta šioje teorijoje kai kuriuos ir jam kadais kilusius klausimus, bet liūdnai konstatuoja, kad savo jaunesniojo kolegos matematinių samprotavimų visiškai nesupranta; jis jaučiasi pasenęs. Jam šešiasdešimt. Per kokteilį po konferencijos didžiulio Strendo viešbučio bare Šrėdingeris sužino, kad Ričardsonas klausėsi jo paskaitos, ir pareiškia norįs paspausti ranką tam, kurio pradėtus darbus jis tęsiąs. Luiso Frėjaus Ričardsono rasti nepavyksta. Tolesnį gyvenimą jis paskiria bandymams matematiškai modeliuoti kariaujančių žmonių grupių elgesį ir miršta, apsuptas trijų mylinčių vaikų bei žmonos. Jo darbai neturi jokio atgarsio.

Akira Kumo mato artėjančią pabaigą; jau greitai jis tikrai neturės ką pasakoti. Bet, kai ateina laikas, jam padeda atsitiktinumas. Akirai paskambina iš Londono ir praneša, kad Abigailė Aberkrombi miršta.

Atrodo, kad visa kolekcija priklauso nuo vienintelio trūkstamo daikto; tai tarsi įvorė, aplink kurią nesustodama sukasi savininko kolekcionavimo aistra. Gal taip yra todėl, kad tas daiktas laikomas jau seniai beviltiškai dingusiu; o gal todėl, kad savininkas pavydžiai juo džiaugiasi vienas. Šis dokumentas, kurio trūksta Akiros Kumo kolekcijai, turi garsų vardą specialistų sluoksniuose – tai Aberkrombio protokolas. Jis yra autoriaus dukters Abigailės nuosavybė. Abigailė be galo ilgai merdi Londone. Aberkrombio protokolo, žinoma, yra tik vienas egzempliorius; negana to, nuo tada, kai jis buvo sukurtas, beveik niekam nebuvo leista į jį net pažvelgti. Tai jį ir daro tokį įdomų: jis garsus, nors niekas niekada jo neskaitė ir net nematė. Kaip ir visi mėgėjai, dizaineris susipažinęs su vieninteliu išspausdintu oficialiu protokolo aprašymu. Dokumento fizinė būklė aprašyta 1941 metais. Taigi žinoma, kad Aberkrombio protokolas yra didelis, keturiasdešimties centimetrų pločio ir penkiasdešimties ilgio,

tomas, įrištas į tamsiai žalios spalvos storą kartoną; ant viršelio nėra jokio užrašo; jis susegtas šešiais nerūdijančio plieno žiedais. Dokumentą sudaro septyni šimtai trisdešimt du puslapiai, sužymėti arabiškais skaitmenimis violetiniu rašalu; daug, bet tiksliai nežinoma kiek, įvairaus dydžio iliustracijų, rankraštinis tekstas užima penkis šimtus septyniolika puslapių; kiti puslapiai visai tušti. Protokolas labai gerai išsilaikęs, nors yra dvi mažos drėgmės dėmelės nugarėlėje. Ir tai viskas.

2005-ųjų rugpjūtį Aberkrombio protokolas – vis dar pati įspūdingiausia meteobibliografinės jūros gyvatė, pats žymiausias ir mažiausiai skaitytas tokio pobūdžio darbas. Jį skaitė tik vienas žmogus – velionis Ričardas Aberkrombis (jeigu tik galima iš tikrųjų skaityti savo paties darbą); ir gal dar jo įdukra Abigailė, bet ji niekada nesutiko papasakoti jo turinio. Apie Ričardą Aberkrombį jaunesnįjį, paveldėtojos sūnų, žinoma nedaug. Ričardas Aberkrombis mirė 1917-aisiais. *Times* šiam įvykiui paskyrė pusės puslapio nekrologą; tai įrodymas, kad kitados labai trumpai Ričardas Aberkrombis buvo ne bet kas; įvairios mokslo draugijos iš visos Britanijos Tautų Sandraugos, iš Europos, iš Jungtinių Amerikos Valstijų siuntė gėlių ir ilgas miglotas užuojautas. O dabar, 2005-ųjų rugpjūčio mėnesį, Londono centre, Vaitingtono ligoninės šeštame aukšte, vienintelėje šešiasdešimt ketvirtos palatos lovoje, miršta sena dama, šio žmogaus duktė Abigailė Aberkrombi. Niekam nėra pasisekę net pradėti derybų su senąja dama. Akira Kumo taip pat nesitiki, jog ši pagarsėjusi kaip ekscentriška ir surūgusi bjaurybė sutiks parduoti protokolą tik dėl tokios banalios ir juokingos priežasties, kad miršta. Akira Kumo tiesiog mėgina laimėti laiko.

Reikia, kantriai aiškina jis Viržini Letur, įtikinti senąją damą parduoti jos nuosavybę, žinomą Aberkrombio protokolo vardu.

Metų metus Abigailė Aberkrombi neįsileisdavo šio dokumento pirkėjų, nei privačių, nei įvairių įstaigų atstovų. Toks elgesys buvo labai keistas: visi specialistai žinojo, kad Abigailė Aberkrombi labai godi; vos mirus įtėviui, ji pati apsuko visus pardavinėdama, kas tik įmanoma: *Meteorologinį dienoraštį*, garsiausių meteorologų laiškus, dangaus akvarelių kolekciją su žymiais Konsteblio ir Budeno darbais – viskas buvo išmėtyta po verslo pasaulį, nors anglų kultūros atstovai už nemažą sumą mėgino juos išpirkti. Bet Abigailė niekada nesileido į kalbas dėl Aberkrombio protokolo. Akiros Kumo aplinkos žmonės tai gerai žino. Dizaineris niekada nebuvo jai prisistatęs tikrąja pavarde: Abigailė Aberkrombi buvo senų pažiūrų; ji laikė geltonodžius ir juodaodžius dresuojamomis būtybėmis, menkesnėmis už šunis ir arklius. Jei ji sutiks, Viržini Letur privalės apsimesti naivia Ričardo Aberkrombio gerbėja ir pažiūrėti, kas iš to išeis.

Seklių agentūra, kuriai Akira Kumo buvo pavedęs stebėti Abigailę Aberkrombi, pateisino savo nepriekaištingą reputaciją: nedidelė žydra byla, kurią Viržini gauna stotyje, tikrai išsami. Traukinyje, pakeliui į Londoną, Viržini galvoja apie tai, ką galima pasakyti nepažįstamai mirštančiai moteriai, kad ji parduotų savo tėvo rankraštį. Agentūra buvo įdėjusi paskutinę Abigailės Aberkrombi nuotrauką; joje, padarytoje su teleobjektyvu, sena dama, žvelgianti į fotografą. Jai galima duoti mažiausiai septyniasdešimt metų. Kaip tik tokia, kokias vaizduotės neturintys žmonės įsivaizduoja raganas. Viržini Letur per daug nesijaudina: jai buvo pasakyta, kad beveik nėra vilties, bet ji taip mėgsta kalbėti angliškai, kad vis tiek būtų vykusi į Londoną.

Haigeitas yra labai graži kalva, apstatyta privačiais namais, kuriuose gyvena nuolat užimti chirurgai, kylančios muzikos verslo žvaigždės, indonezietiškų antikvarinių pusės metų senumo

daiktų pardavėjai ir apskritai visokie turtuoliai, kuriems patinka apsimesti, kad yra paprasti, ir gyventi tarp normalių žmonių. Bet turbūt iš šykštumo Abigailė Aberkrombi pasirinko Vaitingtono valstybinę ligoninę. Viržini važiuoja čionai labai patenkinta savimi, nes puikiai suprato viską, ką jai sakė taksi vairuotojas velsietis, ir pakartoja šį pasiekimą gerontologijos skyriuje su slaugytoju, gimusiu pakistaniečio imigranto šeimoje. Ji labai greitai atsiduria septintame aukšte, prie šešiasdešimt ketvirtos palatos. Pasibeldus įeina: tai švari ir šviesi, bet savaime baisi ir šiuo metu tuščia palata. Kairėje prie sienos stovi neštuvai, užkloti plastikine antklode, dengiančia mažą vaikišką kūną. Staiga pagauta smalsumo Viržini ją kilsteli. Senoji moteris beveik nepasikeitusi, tik atrodo ne tokia pikta; tikriausiai nebuvo kam užmerkti jai akių, ir jos, išdžiūvusios ir apsiblaususios, žvelgia į lubų plokštes. Kūnas jau pradeda irti. Viržini krūpteli, nes kažkas švelniai, kad neišgąsdintų, su ja pasisveikina.

Dabar jau Akira Kumo ne šiaip pavargęs: jis tiesiog išsekęs. Jeigu būtų pavargęs, jam tereikėtų pasigydyti miego sutrikimus, pagerti vitaminų ar valandą per dieną praleisti deguonies prisodrintoje kameroje. Bet jis išsekęs; tarsi gruntiniai vandenys, kurie, peržengę tam tikrą ribą, jau nebegali atsinaujinti, Akira Kumo lėtai, bet pastebimai nyksta. Jis niekada niekam nemėgo atsiverti, žurnalistai, kadaise skundęsi jo lakoniškumu, dabar mano, jog tai tiesiog puiku, labai japoniška. Dėl Viržini, tai jis laimėjo keletą dienų, bet kas paskui? Akira Kumo per daug išsekęs, kad galvotų apie tai, kas bus paskui. Žinoma, viskas galėtų būti visai paprasta: jis galėtų pasakyti jai, kad tiesiog nori matyti ją šalia savęs keletą valandų per dieną, ir moteris iškart sutiktų. Viskas galėtų būti paprasta. Viskas visada galėtų būti daug paprasčiau, bet žmonių, galinčių pakilti iki tokio paprastumo, nedaug. Užuot paskambinęs savo patikėtinei Londone maloniai pasikalbėti, jis atsisėda prie rašomojo stalo. Jau trisdešimt metų nėra parašęs nė vieno laiško; šešiasdešimt septynerių Akira Kumo pirmą kartą gyvenime ruošiasi parašyti draugei. Iki šiol jis teturėjo tik bendradarbius – bet ir pats žodis, ir žmonės jam visada reiškė labai daug – arba meilužes. Taigi jis nežino, nuo ko pradėti.

Vaitingtono ligoninės šešiasdešimt ketvirtoje palatoje, pačiame Haigeito kvartalo centre Londone ką tik mirė viena labai sena ponia. Jos lavonas tuojau pat buvo išvežtas į koridorių, kad liktų laisva vieta; kambarys šiuo metu tvarkomas. Storasis vyras, išgąsdinęs Viržini Letur, dabar, palinkęs prie jos, šypsosi. Jis priklauso tiems žmonėms, kurių neįmanoma įsivaizduoti nei mažų, nei liesų ir kurie, bėgant laikui, nesikeičia. Jam apie penkiasdešimt, o gal dešimt metų daugiau ar mažiau. Jis mandagiai pakartoja klausimą, kurio jaunoji moteris atrodo neišgirdusi. Ar ji pažinojo jo motiną? Ji negali atsakyti „ne“, ji negali atsakyti „taip“, ir nutaria paaiškinti, ką čia veikia. Storasis vyras atsako, kad protokolas neparduodamas. Neaišku, ar jis teigia, ar apgailestauja. Jis visąlaik šypsosi. Viržini nebeturi ką čia veikti. Indas slaugytojas, kuris ką tik bendravo su ja, artinasi prie Aberkrombi sūnaus, nutaisęs aplinkybėms deramą išraišką; jis pradeda pasakoti apie paskutines ponios gyvenimo akimirkas, bet supratingai nutyli tuos keiksmus, kuriais senoji harpija svaidėsi iki paskutinio atodūsio. Viržini pasinaudoja akimirka ir pasuka laiptų koridoriaus gale link. Ligoninės laukiamajame ji vėl išgirsta storulio balsą. Jis nusileido liftu, norėdamas pasakyti, kad nepyksta ir kad jo motina pardavė tiek Ričardo Aberkrombio daiktų, jog jis galįs neparduoti bent jau šio. Jis priduria, kad laidotuvės įvyks po dviejų dienų, pusę devynių. Ir kadangi Viržini jaučiasi šiek tiek kalta, kad įsiveržė senosios moters mirties akimirką, prižada dalyvausianti, užsirašo adresą ir atsisveikina.

Viešbučio kambaryje Viržini nuo vidurdienio iki penktos valandos praleidžia prie ekrano, nes niekada neturėjo galimybės žiūrėti kabelinės televizijos. Paskui paskambina į namus Lemarko gatvėje pasakyti, kaip pasibaigė Aberkrombi reika-

las. Akira Kumo išėjęs; jo trukdyti negalima. Geriausia, jeigu ji pasiliks pažiūrėti, kas bus toliau. Viržini Letur džiaugsmingai sutinka. Ji dvi dienas praleidžia mėgstamiausiame pasaulio mieste: vaikšto po kinų kvartalą Soho, aplanko dar nematytą muziejų; vakarais glamonėja save vonioje, kad nesuteptų čiužinio, ir užmiega priešais televizorių. Laidotuvių rytą, penktadienį, bijodama pavėluoti, išeina labai anksti.

Abigailė Aberkrombi laidojama ant Haigeito kalvos už Vaitingtono ligoninės; kapines kerta siaura gatvelė, kurioje ankstų rytą nėra nė gyvos dvasios; gatvę juosia aukštos privačių namų sienos su spygliuota viela viršuje ir stebėjimo kameromis. Taksistas išleidžia Viržini ir nuvažiuoja. Vakarinė kapinių dalis atrodo apleista, bet naujųjų kapinių prižiūrėtojas jai mosteli į kitą gatvės pusę. Ji eina ten ir žengia pro bjaurius vartus, atrodo, tarsi suvaikėjęs ir dėl Valterio Skoto pamišęs architektas būtų panorėjęs padaryti kažką panašaus į tvirtovės įėjimą. Prisistato kitam prižiūrėtojui, kaip du vandens lašai panašiam į pirmąjį, šis pasisiūlo ją palydėti. Jie eina pagrindine alėja. Tai labai senos kapinės. Jose buvo nufilmuota tiek siaubo filmų, tiek gotiškų vaizdo klipų, tiek šampūno viduramžiškos stilistikos reklamų, kad neapleidžia jokio pagrindo neturintis įspūdis, jog pažįsti šią vietą, net jeigu būtum atvykęs iš Melburno ar Helsinkio. Vakarinės Haigeito kapinių pusės šlovės valanda – devynioliktojo amžiaus pabaiga, kai mirtis buvo visuomeninio aukštuomenės gyvenimo dalis. Vakarinė kapinių pusė tiesiog nuostabi ir atspindi grynai anglišką įgeidį būti palaidotam gamtoje pačiame miesto centre. Tai tarsi apleistas parkas ar tankus miškas, ir nemalonus dirbtinumo įspūdis po truputį nyksta einant tolyn ir jaučiant stiprų kvapą, kylantį nuo krūmais apaugusių kapų: tai žemės alsavimas. Iš abiejų pusių užžėlusios alėjos, jų tankumynuose driekiasi velėna apėję romantiški kapai;

purvini paminklų angeliukai glaudžiasi prie elnių ar apmusijusių madonų. Viržini Letur pagaliau supa tikras grožis. Ji galvoja, kad būtų gera čia likti palaidotai ir pamažu pūti po nukritusiais lapais bei piktžolėmis. Alėja siaura, ji eina paskui uždususį prižiūrėtoją; jie nebesikalba, nes šlaitas status, o dirva kupstuota. Atrodo, diena bus karšta, bet kol kas oras puikus ir ramus lyg vakare.

Prižiūrėtojas sustoja aikštelėje, nuo kurios veda trys takai; mostelėjęs dešinėn, jis pasitraukia į šalį. Lankytoja pasuka nurodyta kryptimi ir prieina proskyną, kurioje auga neaukšta žolė. Atsukęs nugarą mažo karsto ant ratukų šešėliui, vakarykštis storasis pažįstamas, susikišęs rankas į kišenes ir apšviestas ryto saulės, žvelgia tolyn į pietus. Laidotuvėms tinkantis kostiumas jį šiek tiek sendina; jam galėtų būti apie šešiasdešimt metų. Uždususi ir išsigandusi, kad atėjo per anksti, Viržini galvoja, ką reikės pasakyti, bet Ričardas Aberkrombis ją išgirsta, nusišypso, prideda pirštą prie lūpų ir, lengvai stumtelėjęs, plačiu rankos mostu parodo į tolį: per kapinių tvoros viršų sausame ryto ore ji pamato po kojomis plytintį Londoną. Jie ilgai stovi tylėdami. Viržini net nesistengia atpažinti paminklų ar nusakyti tai, ką mato; ji pasiduoda peizažo jėgai, ir visa ši plytinti galybė pripildo jos širdį džiaugsmo. Dabar pusė devynių. Keturi kapinių tarnautojai taktiškai lūkuriuoja proskynos pakraštyje, tyliai šnekučiuojasi. Dėl visa pikta jie nutaria palūkėti dar pusvalandį. Ričardas Aberkrombis nežino, ar į laidotuves dar kas nors ateis: niekas nieko nepranešė, nors jis ir išspausdino nekrologą didžiuosiuose šalies dienraščiuose. Belaukiant jis pasiūlo pasivaikščioti ir šypsodamasis prabyla; ima aiškinti, kad tik tos šeimos, kurios išsipirko žemę dar iki 1895-ųjų, gali kremuoti ir laidoti čia savo artimuosius. Gerbiama Aberkrombių šeimos atšaka, žinoma, turi šią teisę; Aberkrombiai stengėsi būti madingi; šie aristokratai niekada

rimtai negalvojo apie galimybę būti palaidoti kur nors kitur, o ne savo žemėse Škotijoje; štai kodėl kapinių plotas iki šiol tuščias ir puikiai tiktų Abigailei, jeigu ši užsispyrėlė nebūtų griežtai atsisakiusi čia ilsėtis.

Ji buvo pareiškusi norą būti kremuota, ir keturi mažo karsto nešėjai, lydimi dviejų žmonių kortežo žengia neoegiptietiško betoninio mauzoliejaus link; čia yra krematoriumas ir apie šimtas urnų; pastatas turėjo atrodyti kaip nukirsta piramidė, bet, pusiau sulindęs į žemę, jis panašesnis į karinius vokiečių įtvirtinimus Atlanto vandenyno pakrantėje. Procesija nusileidžia į nežinia ką primenančią kriptą; Ričardas Aberkrombis ir Viržini Letur atsisėda priešais atvirą krematoriumo angą; tarnautojai pluša. Viržini Letur galvoja, kad laikas pareikšti užuojautą. Jos žodžiai prajuokina kaimyną; tarnautojai nesistebi tokiu netinkamu elgesiu – jie dar ir ne to matę. Viržini Letur labai įsižeidusi; ji mano, kad blogai kalba angliškai. Tarnautojai uždaro krosnies duris, per kurias dar šiek tiek matyti mažas baltas medinis karstas. Ričardas Aberkrombis paprašomas uždegti ugnį, paskui jis vėl atsisėda ir klausia kaimynės, ar ji ką nors išmananti apie kremavimą. Moteris atsako, kad ne. Tai truksią dvi valandas; jis apgailestauja ją įžeidęs, bet, jei Viržini Letur būtų pažinojusi jo motiną, nereikštų užuojautos. Abigailė Aberkrombi – ne iš tų žmonių, kurių gailimasi. Be to, jeigu Viržini Letur būtų su ja bendravusi, nebūtų atėjusi į laidotuves. Bus geriausia, jeigu, norėdamas praleisti laiką ir iš dėkingumo, kad ji čia, jis papasakos apie motiną; žinoma, jeigu tai ją domina. Ją domina.

Savo krašte Aberkrombiai – kur kas daugiau negu šeima: jų pavardė garsi. Aberkrombių klanas susijęs su šlovinga Škotijos ir Britų imperijos istorija; iš jo kilo didvyriškų generolų, atsidavusių mokslininkų, kilnių arkivyskupų ir nepaprastų moterų.

Iki pat 1889-ųjų atrodė, kad Ričardas Aberkrombis stos į garsių mokslininkų draugiją. Vėliau prasidėjo nuosmukis; paskutiniai jo gyvenimo metai laikyti šeimos gėda. Jis buvo nevedęs, neturėjo vaikų; mirė 1917-aisiais, būdamas septyniasdešimt penkerių; bet 1912-aisiais, labai nuvylęs tuos, kurie jam per vėlai pradėjo tarnauti (ir tikėjosi palikimo už pasiaukojimą), jis įsidukrino mažą našlaitę, apie kurios tėvus nieko nebuvo žinoma; davė jai Abigailės vardą, auklėjo ir netgi suteikė savo pavardę. Kurį laiką šeima vylėsi, kad mergytė galbūt esanti pavainikė, bet paaiškėjo, jog viskas kur kas blogiau: nė vienas lašas Aberkrombių kraujo netekėjo Abigailės Aberkrombi gyslomis.

Šios prasčiokės įvaikinimas plačiai aptarinėjamas Londono aukštuomenėje, apie jį kalbama Lordų Rūmų, kuriuose posėdžiauja vyresnysis Ričardo Aberkrombio brolis, koridoriuose. Bet atskalūnas, kuris netgi nesiteikė nutraukti ryšių su savo šeima, laikosi tvirtai; ir, pasitaręs su geriausiais Londono advokatų kolegijos teisininkais, užkerta kelią savo šeimos puolimui. Niekas negalės atimti palikimo iš Abigailės Aberkrombi. Ričardui mirus, tarnas, papirktas jo brolio, dar neatvykus medicinos ekspertui, slapta sudegina du testamentus. Bet šeimos džiaugsmas trunka neilgai. Vos iš *Times* sužinojęs apie savo kliento mirtį, prisistato notaras iš Dublino, turintis testamentą; tokį patį turi ir jo kolegos iš Dandžio, Liverpulio, Linkolno. Visos kopijos pasirašytos ir visų turinys vienodas. Ričardo Aberkrombio valia yra paprasta, aiški ir pagal įstatymus neužginčijama: Abigailė Aberkrombi, būdama vienuolikos metų, tampa paveldėtoja; jos globėja skiriama sena atsidavusi tarnaitė. Aberkrombių klanas praneša, kad bylinėsis, bet šie aiškinimaisi tėra siekis išgelbėti orumą ir laimėti laiko; nenorint kurstyti aistrų, nė nebandoma to daryti. Giminės laukia, kas bus. Metai bėga.

Abigailei artėjant prie pilnametystės, palaidas jos elgesys tik sustiprina kvailą šių aristokratų žavėjimąsi savo mėlynu krauju. Abigailė Aberkrombi – ne tik prasčiokė; ji menko proto ir kuo toliau, tuo vulgaresnė, o tai labai stebina, turint galvoje tą išsilavinimą, kurį buvo stengtasi suteikti, norint įveikti jos prasčiokišką kraują. Dabar šeima supranta, kad neįmanoma nutrinti kvailo įvaikinimo dėmės ir privalu iš visų jėgų stengtis, kad ši dėmė neišplistų. Ačiū Dievui, ši būtybė puola taip žemai, kaip ir visi niekam tikę žmonės: ji godi pinigų.

Labai greitai, 1934-aisiais, jaunoji Abigailė Aberkrombi pati susiranda šeimą, kurios iki tol nė mačiusi nebuvo, ir pagrasina išvolioti pavardę, kurią nešioja, tokiuose purvuose, apie kokius Aberkrombiai nė girdėti negirdėję. Giminė ryžtingai pradeda derybas, juolab kad Abigailė susideda su arklininku ir jį apgyvendina iš savo įtėvio paveldėtame name turtingame Kensingtono kvartale. Tada prasideda nesibaigiantis mokėjimas: garsioji giminė moka už Abigailės keliones po žemyną, iškėlusi būtiną sąlygą, kad kartu keliautų ir kuo toliau nuo Londono žurnalistų atsidurtų jos arklininkas; klanas moka arklininkui, kai šis palieka savo meilužę ir grasina papasakoti laikraščiams apie turtuolių begėdiškumą; klanas moka ir tam, kuris užima arklininko vietą, kad užkirstų kelią jo siautėjimams: Abigailė įsižiūri buvusį jūreivį, baisų girtuoklį, neturintį nuolatinio darbo. Šiems aristokratams su jų atgyvenusia morale prireikia dvidešimties metų suprasti, kokie jie naivūs: Abigailė niekada neatsisakys savo pavardės.

Štai tokia padėtis, kai atsitinka nenumatytas, visus pribloškiantis įvykis: sulaukusi trisdešimt devynerių, Abigailė Aberkrombi pastoja. Ji jau buvo patikėjusi esanti nevaisinga ir tuo labai džiaugėsi, nes galėjo be jokios baimės atsiduoti meilužių glamonėms. Gydytojai jai taktiškai pataria nutraukti nėštumą; būsimajai moti-

nai tuoj keturiasdešimt, jos sveikata nekokia, o praeitis audringa. Jai pranašauja nevisaprotį ir paliegusį vaiką; jis gimsta 1946-aisiais, jo tėvas nežinomas. Ir netikėtai Abigailė Aberkrombi nurimsta. Ji palinksta į religiją, užsiiminėja spiritizmu ir, užsidariusi name Kensingtone, kortomis buria savo sūnui puikią ateitį. Ričardas Aberkrombis motinos, neslepiančios nuo jo savo audringos praeities, ir labai gerai atlyginamų mokytojų auklėjamas itin griežtai.

Vienas tarnautojas, atsakingas už kremavimą, prieina pasakyti, jog viskas baigta. Ričardas Aberkrombis palieka adresą kuriuo reikia pristatyti pelenus; aišku, kad tai įvyks negreit, nes mirusieji nenori pasiduoti: reikia palaukti, kol pelenai atšals; dažnai tenka juos vėl pasiųsti į krosnį, nes ne viskas iš karto sudega; vis dėlto galų gale jie virsta milteliais, tokius visi ir įsivaizduoja mirusiojo pelenus. Viržini ir Ričardas, vieni du ir laisvi, grįžta į proskyną; jie tylėdami kurį laiką žvelgia į miestą, paskui saulės nutvieksta centrine kapinių alėja pasuka Londono link.

Pseudoviduramžiškų vartų šešėlyje Ričardas Aberkrombis šypsodamasis kalba toliau. Jis priklauso tiems žmonėms, kurie iš pašnekovo nelaukia atsakymo. Vos ją pamatęs, jis nusprendė permiegoti su šia nelabai gražia, bet jį jaudinančia prancūze. Tai bus jo pirmoji meilužė ką tik atgavus laisvę. Sulaukęs penkiasdešimt devynerių, Ričardas ką tik atsikratė moters, kurią buvo vedęs būdamas trisdešimties ir kuriai niekada nebuvo ištikimas. Ji buvo šalia beveik trisdešimt metų, verkšlendama ir skųsdamasi baisiu jo egoizmu, bet niekur nesitraukdama, nekovodama; užuot gyvenusi savo pačios gyvenimą, dirbusi ir mylėjusi, ji pasirinko baisią kančią, o ne vienatvę, kad ir laikiną. Bet pagaliau ji neištvėrė ir išėjo. Ričardas Aberkrombis šypsosi. Viržini Letur juo susižavėjusi ir galvoja, ar tik šis neįsimylėjo. Ji gailisi per anksti apie tai svars-

tanti, nes dabar jau negalima pasiduoti įvykių tėkmei. Ir vis dėlto mano, kad įsimylėjo; tai netiesa, bet vis tiek malonu. Ričardas Aberkrombis kviečia ją pas save vakarienės šį vakarą ir net neapsimeta, kad galvoja ne tik apie vakarienę. Ji sutinka, žinodama, jog jis supranta, kad ji supranta. Jie leidžiasi žemyn gatve, kertančia Haigeito kapines; Viržini sėda į taksi, o jis grįžta pėsčiomis tvarkytis, apsipirkti ir pamiegoti.

Grįžusi į viešbutį, Viržini Letur tyrinėja Londono planą ir pamato, kad Ričardas Aberkrombis gyvena visai šalia Hampstedo lygumos. Jai tai atrodo svarbu; kai įsimyli, nors ir ne itin stipriai, ji mėgsta visur įžvelgti ženklus. Visą popietę svajingai ir tingiai ruošiasi. Praėjus dvidešimt penkioms minutėms po to, kai išeina iš viešbučio, kurjeris į registratūrą atneša storą mėlynai raudoną voką, kuriame sudėta apie dešimt didelių ranka prirašytų lapų, sunumeruotų arabiškais skaitmenimis dešiniajame viršutiniame kampe ir perlenktų pusiau; raidės didelės, rašysena vaikiška. Apie dešimtą vakare Viržini, išsimaudžiusi, nusiskutusi kojų plaukelius, sudirgusi, išsikvepinusi ir tvarkingai apsirengusi, išlipa iš taksi prie Gluosnių gatvės dvidešimt antrojo namo. Lentelė prie jo rodo, kad Ričardas Aberkrombis yra psichoterapeutas. Plytinis namas nei šioks, nei toks: keturi aukštai, plokščias stogas, Londonui būdingi trigubi išsikišę langai. Užtat vidus įspūdingas. Jo svetainę, biblioteką ir daktaro Aberkrombio kabinetą yra aprašę daugybė interjero žurnalų. Daktaras mielai bendrauja su spauda; jam paprastai atsiunčiama garsiai kalbanti žurnalistė su įmantria chemine šukuosena; interviu ji baigia ketvirtame aukšte, miegamajame, klūpodama ant afganistanietiško kilimo. Šis kambarys visame name pats vertingiausias, nes apstatytas puikiai išsilaikiusiais Viktorijos stiliaus baldais, o jo langai išeina į parką.

Paprastai Ričardas Aberkrombis priiminėja pacientus nuo aštuonių ryto iki aštuonių vakaro šešias dienas per savaitę. Dėl

laidotuvių jis išėjo dviejų dienų atostogų, pirmąkart per penkerius metus, nepaisant sekmadienių, kai jis nenuilsdamas rausiasi antikvarinių daiktų parduotuvėse ir sendaikčių turguje. Ričardas Aberkrombis nieko daugiau ir neveikia, tik dirba ir mylisi. Dabar jis apsvaigęs nuo kelių valandų neveiklumo. Kai Viržini Letur paskambina, jis netgi užmiršta jai parodyti savo nuostabųjį namą. Jie pradeda bučiuotis jau koridoriuje. Dabar jie svetainėje, ji guli ant kanapos prietemoje. Jis ją liečia pirštais ir lūpomis; būtent pirštai jai padaro didžiausią įspūdį: jis glamonėja lygiai taip, kaip ji pati save. Dar neatsipeikėjusią iš nuostabos, ją netikėtai užklumpa orgazmas. Pajutusi drėgmę po užpakaliu, Viržini tamsoje išrausta. Ričardas Aberkrombis į šį potvynį nekreipia dėmesio ir ramiai nusišluosto pirštus į pagalvėlę: vis tiek ruošėsi šią kanapą išmesti. Jie padaro pertrauką, užkanda, išgeria. Ji atsiprašo dėl kanapos. Jis nutyli, kad kanapa ir jis dar ne to matę, ir eina gaminti valgio, pasodinęs ją prie kompiuterio: internete ji randa, kad toks orgazmas yra retas, bet vis dėlto turi pavadinimą; apie tai netgi yra vaizdo juostų. Viržini Letur nedrįsta nieko pasakyti, bet yra šiek tiek nusivylusi, mat slapta labai didžiuojasi savo orgazmo okeanais, o šis toks malonus vyras jais nė nesižavi; ji eina į virtuvę ir, nusprendusi atsikeršyti, prispaudžia jį prie plautuvo; jo sperma turi ne cukraus, o druskos skonį.

Kitą dieną viskas iš naujo; jie nesikelia, glamonėja vienas kitą, mylisi ir tyliai užmiega. Už lango oras jau kitoks; Gluosnių gatvę nuo ryto iki vakaro čaižo liūtys. Ričardas pasiėmė urną; po pietų, penktą valandą, jie eina pasivaikščioti; nors ir vėsu, jie nori leisti pailsėti skaudamiems kūnams ir atsiduria gatvės gale prie Hampstedo lygumos, užlipa ant kalvos parko pietuose; kalva iškilusi virš siauro tvenkinio, kurio vanduo tamsus it naktis. Vėl pradeda lynoti. Ričardas ištraukia iš kišenės metalinį cilindro formos

indą, panašų į itališkos kavos dėžutę, ir ieško ramios vietos; įduboje, nuošaliau nuo kelio, jis atidaro dėžutę ir atsargiai išpila pelenus į žolę: tai, kas liko iš Abigailės Aberkrombi, sulimpa nuo lietaus; ir štai jau tik tirpstantis juodas kauburėlis; paskui ir jis susilieja su žemės pilkuma. Dvi dienos prieš mirtį Abigailė sūnui griežtai pareiškė nenorinti, kad jos palaikai ilsėtųsi kolumbariume; tegu jis daro, ką nori. Ričardas Aberkrombis taip ir elgiasi, ir visai netikėtai pajunta jį apimantį didelį liūdesį, akyse sutviska ašaros, bet, prisiminus vaikystę, jos greit išdžiūsta. Ričardas ir Viržini grįžta atgal po vienu skėčiu. Tuščią indą jis išmeta į miesto šiukšliadėžę.

Jie vėl Gluosnių gatvės dvidešimt antrajame name. Ričardas pereina per svetainę ir iš stalčiaus bibliotekoje ištraukia metalinę dėžę, o iš jos – storą knygą, panašią į labai seną nuotraukų albumą. Jį pavarto, randa, ko ieškojo, ir padeda atverstą ant Viržini kelių. Ant kartono dešinėje permatomo popieriaus kampučiai prilaiko nespalvotą fotografiją. Iš pirmo žvilgsnio ji panaši į visas devynioliktojo amžiaus nuotraukas; fonas neryškus, išsiskiria tik moteris, nufotografuota iki kelių. Ji žvelgia į objektyvą visiškai nuoga, nuogesnė dar ir dėl to, kad nepasidabinusi jokiu papuošalu, o visi kūno plaukai nuskusti. Fotografija nepaprastai ryški ir tiksli, matyti netgi neseni skustuvo įbrėžimai, ypač švelniose vietose, ten, kur prasideda gleivinė. Iš akių, iš styrančių krūtų atrodo, kad tai japonė; ji dešine ranka praskėtusi lyties lūpas, lyg norėdama, kad viskas kuo geriau būtų matyti. Viržini sukrėsta modelio ramybės ir drąsos. Ir, keista, nuotrauka jai neatrodo nei vulgari, nei nešvanki. Ji tai pasako Ričardui, sėdinčiam dešinėje, ir šis pritaria. Beje, ji labai jaudinanti, be abejonės, labai. Ir Ričardas Aberkrombis jaunesnysis vėl pritaria. Viržini padeda Aberkrombio protokolą ant žemo stalelio ir atitraukia kaimyno kelnių užtrauktuką; kita ranka atsega diržą. Iš malonumo jie užsimerkia.

Tuo metu Akiros Kumo laiškas laukia Viržini viešbutyje. Kalbėti apie mano vaikystę, rašo jai Akira, galima pradėti nuo tada, kai man buvo šešeri ar septyneri. Artėja Antrojo pasaulinio karo pabaiga. Šio karo pabaiga lemiama ir gausybėje Ramiojo vandenyno salelių, ir tai vadinama Ramiojo vandenyno mūšiais. Visų karų pabaigos dar nuožmesnės, nes atrodo, kad jos niekada nesibaigs, ir turi apgailestauti, kad kiekviena praėjusi diena netapo pirmąja taikos diena. Ramiojo vandenyno mūšiai yra iš tų baisių įvykių, kurie visada baigiasi per vėlai, net ir nugalėtojams. Žūsta daugybė žmonių. Tai todėl, kad amerikiečiai privalo užimti kiekvieną salą, ir kiekviенąkart pasikartoja tas pats košmaras. Dar prieš audrą reikia išsilaipinti krante šalia džiunglių, kurias aviacija ir artilerija bombarduoja kiaurą naktį, bet jos vis tiek stūkso neįžengiamos, tamsios ir iš visų jėgų priešinasi; reikia bėgte perbėgti krantą iki džiunglių, kuriose nematomi ir vikrūs priešai, gerai nusitaikę, be perstojo šaudo: ant smėlio žmonių figūros gerai matyti. Net jeigu pakrantė ir neplati, vis tiek viskas vyksta kaip Normandijoje ir kartojasi kiekvieną dieną, – kasdieniniai mirtį nešantys išsilaipinimai; tos salelės nieko vertos, dažnai jos net negyvenamos, bet strateginiai tikslai jas pavertė kažkuo brangiu,

gyvybišku. Kai būriui pasiseka pasiekti pirmuosius medžius, ten nieko nebėra: japonai pasitraukę į salos gilumą. Tada vėl prasideda bombardavimas; pakrantėje griaudėja patrankos, o sviediniai, atlėkę nuo jūros, švilpia ir sprogsta kažkur priekyje; Jungtinės Amerikos Valstijos juda į priekį, tai jų pagrindinis bruožas, jos juda į priekį ir visada nugali, amerikiečiai krinta kaip maži juodi vabzdžiai, bet Jungtinės Amerikos Valstijos skverbiasi į priekį.

Pasaulio istorija tokio karo dar nežino: amerikiečiai prieš japonus. Net Perl Harbore jie nebuvo taip arti vieni kitų. Gerai pagalvojus, šis dviejų nekaimyninių šalių susidūrimas yra kažkas beprotiško, kažkas nenormalaus. Ir ši karo pabaiga nepanaši į kitas. Pavyzdžiui, atrodė, kad japonai pasitraukė, kaip būtų padariusi kiekviena kita kiekybiškai ir kokybiškai silpnesnė armija per bet kokį konfliktą. Bet iš tikrųjų japonai nesitraukia, nesitraukia, kad sukauptų jėgas, persigrupuotų ir patys pultų; jie nesitraukia, kad išgelbėtų savo kailį. Jie jau seniai nesupranta, dėl ko kovoja. Iš pat pradžių japonai žinojo, kad pralaimės, kad pralaimėjo. Taigi jie traukiasi, kad pralaimėjimas būtų kuo ilgesnis, kad įvyktų kuo vėliau, kad pražudytų kuo daugiau šių gerai maitinamų kareivių, atėjusių iš taip toli; jie nori, kad žuvusiųjų skaičius būtų toks didelis, kad net nugalėtojai pasijustų pralaimėję, sunaikinti.

Japonai Ramiajame vandenyne nebando gelbėti savo gyvybių, jie įsitikinę, kad jų šalis bus sunaikinta: o kas norės po to gyventi? Ir jeigu jau neįmanoma tam užkirsti kelio, tai vis dėlto galima šį tą nuveikti: atimti iš priešo nugalėtuosius. Jungtinės Amerikos Valstijos iš visų civilizuotų šalių skiriasi tuo, kad joms būtinai reikia pralaimėjusiųjų. Joms reikalingi į neviltį puolę japonai, utėlėti, iškankinti vokiečiai ir italai, susigėdę prancūzai ir belgai; joms jų reikia, kaip mylinčiam ir pamišusiam sūnui reikia suvaikėjusių tėvų, kad būtų galima juos maitinti, padėti jiems tvarky-

tis, skolinti pinigų, jiems parduoti, iš jų pirkti. Tuo pačiu metu senojoje Europoje šiuo požiūriu viskas gerai, ekonomika auga. Greitai ir Japoniją sudarančiose didžiosiose salose amerikiečių okupacinei valdžiai viskas seksis gerai. Bet tuo laiku čia, Ramiojo vandenyno kare, niekaip nesiliauja siaubas, tebeviešpatauja mirtis. Sužeisti japonai spaudžia prie savęs granatas ištrauktais žiedais, kad jos sprogtų, kai amerikiečiai kareiviai ateis jų apieškoti. Amerikiečių štabas įsako neliesti nė vieno priešo kūno. Mūšio lauke viskas greitai perprantama, ir sužeistieji pribaigiami iš tolo. Dėl tos priežasties sušaudomi ir pasiduodantieji. Kai kuriose dar gyvenamose salelėse japonės su vaikais ant rankų šoka žemyn nuo neaukštų uolų ir nė neriktelėjusios užsimuša; pasigirsta tik duslus, nepakenčiamas šlapių skudurų dunkstelėjimas, kurio nė vienas, jį girdėjęs, niekada nepamirš.

Vis dėlto Jungtinių Amerikos Valstijų kariuomenė visur ir visada, kiekvienoje archipelago dulkelėje, apsupa paskutinius priešo karius; kartais medžiais apaugusio kalno papėdėje, kartais žemėlapiuose nepažymėtame slėnyje. Bet jie susiduria su vienintele kliūtimi: apdairūs japonai įsirengė slėptuves. Jas labai sunku įveikti, nes prieigos užminuotos, į jas vedantys tuneliai vingiuoti, o ieškoti aplinkinių kelių brangiai kainuoja. Tačiau kareivių būrys turi ugniasvaidį. Ugniasvaidininkas gali prisiartinti prie slėptuvės tik tuomet, kai prieigos išvalytos, o tai paprastai trunka ilgai. Jo gyvybe negalima rizikuoti: žinoma, ugniasvaidį valdyti nesudėtinga, ir dėmesingas naujokas gali to išmokti per valandą. Bet žmonių, galinčių prisiartinti penkių metrų atstumu prie tų, kuriuos reikės nužudyti, aiškiai matyti siaubą jų veiduose ir vis dėlto panaudoti pragarišką karštį skleidžiantį ginklą, nėra daug. Tokius žmones reikia branginti, ir Ramiojo vandenyno kare kiekvienas būrys nori tokį turėti.

1945-ųjų liepos pabaigoje amerikiečių generalinis štabas apskaičiuoja: Ramiojo vandenyno salelėse kiekvieną dieną žūsta tūkstantis du šimtai amerikiečių kareivių, gerokai daugiau negu numatyta. Amerikiečių viešoji nuomonė to pakęsti negali, juo labiau kad frontas Europoje jau nurimęs. Dar didesnį nerimą karinei vadovybei kelia sužeistųjų skaičius: jų dar niekad nebuvo tiek daug tokio tipo karinėse operacijose; būtent sužeistieji, o ne žuvusieji kelia didžiausią nerimą generaliniam štabui: sužeistieji labai trukdo. Dėl vieno žuvusiojo du gyvieji triūsia valandą: arba laidoja, arba pertempia į užnugarį. Vienam sužeistajam tiesiogiai ar netiesiogiai reikia penkių kareivių neapibrėžtam laikui; rezultatas neaiškus. 1945-ųjų liepos pabaigoje amerikiečių karinė ir civilinė valdžios vieningai nutaria: Ramiojo vandenyno karas turi baigtis dabar.

Už tūkstančių kilometrų nuo Japonijos, Naujosios Meksikos karinėje bazėje Amerikos armija pasiruošusi: tikslinamas Manhatano projektas. Šis projektas nenaujas: jau daug metų prie jo triūsia geriausi tų laikų mokslininkai, ne tik Jungtinių Valstijų, bet ir visos Europos: čia daug fizikų žydų, atliekančių mokslinius tyrinėjimus, kuriuos pritaikius, sakoma jiems, anapus Atlanto bus įveiktas diktatorius, išvijęs juos iš tėvynės, įkalinęs jų draugus, išžudęs šeimas. Mokslininkai žydai ir kitų tautybių atstovai dirba su įkarščiu. Jie netgi pradeda viską daryti dar greičiau, kai kariškiai prabyla apie raketas V1 ir V2, kurias neva ruošiasi paleisti Hitleris; galbūt tai jo lemtingasis ginklas. Bet dabar laimi jie, jie išranda šį lemtingąjį ginklą; jau 1944-aisiais jis gali būti panaudotas; dar niekas niekada taip greitai nebuvo padaręs tokio nepaprasto, tokio didžiulio išradimo. Amerikiečių generalinis štabas dėkoja visam kolektyvui ir pradeda svarstyti galimybę su-

sprogdinti bombą Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos teritorijoje. Niekada generalinis štabas rimtai negalvojo panaudoti jo Vokietijoje. Mokslininkai, žydai ir kitų tautybių, labai nusivylę. Jie dar nesuprato.

1945-ųjų liepą naujo tipo bomba jau sukurta. Net ir taikiniai jau seniai parinkti. Nutarimas priimtas laikantis visų šių laikų demokratiniame pasaulyje priimtų normų. Pirmiausia konsultacinis komitetas, sudarytas iš politikų ir kariškių, išsirinko kelis miestus: Kiotą, Nagasakį, Nijigatą, Kokurą ir Hirosimą. Vienas civilis ekspertas paprieštaravo dėl Kioto istorinių paminklų, ir Kiotas buvo atmestas. Kitų keturių miestų pavadinimai buvo įtraukti į sąrašą, ir šį perdavė kariškiams; galutinis sprendimas bus priimtas daug vėliau ir priklausys nuo techninių veiksnių. Paskutiniu momentu techninė komanda, turinti įvertinti atominės bombos sprogimo mieste padarinius, generaliniam štabui praneša ypatingą savo pageidavimą: norėdami kuo tiksliau įvertinti žalos mastą, jie prašo, kad taikiniu taptų tradicinio bombardavimo dar nepaliestas miestas. Taigi keletą mėnesių, iki 1945-ųjų rugpjūčio pradžios, Kokuros, Nijigatos, Nagasakio ir Hirosimos miestų gyventojai laikė save laimingais, nes virš jų nė karto nepraskrido joks amerikiečių bombonešis. Techninė komanda, atsakinga už padarinių įvertinimą, pareiškia dar vieną norą: tai turėtų būti miestai dauboje, kad sprogimo banga būtų geriau matyti, kad ją būtų lengviau apskaičiuoti ir ištirti. Oro pajėgų generalinis štabas neprieštarauja.

Ar niekada nepagalvojote, rašo Akira Kumo Viržini Letur, kodėl 1945-aisiais ant Japonijos buvo numestos dvi atominės bombos? Kodėl iš pradžių Hirosima, o paskui Nagasakis? Kodėl pirmoji bomba – penktą dieną, o antroji – šeštą? Kodėl ne viena? Tai klausimas, kurio niekas neužduoda, nebent vaikai, kai jiems

pirmą kartą pasakojama apie tuos bombardavimus; vaikai teisūs. Bet jiems niekas nepaaiškina, nes dažniausiai nežino; reikia daug galvoti, kad rastum atsakymą į šį klausimą: Jungtinės Amerikos Valstijos buvo sukūrusios dviejų tipų atominę bombą, ir joms išbandyti reikėjo dviejų miestų.

1945-ųjų rugpjūčio penktąją apie septintą valandą ryto amerikiečių žvalgybinis lėktuvas skraido virš Kokuros, Nijigatos ir Hirosimos. Pirmųjų dviejų miestų gyventojai jo nei mato, nei girdi, nes dangų dengia žemi debesys; taigi mažas lėktuvas nieko neišgąsdina. Skrendant virš Hirosimos penkiolika po septynių, dangus nusigiedrijęs, vėjo nėra, visi jau atsikėlę gyventojai jį mato, bet nesijaudina – tai ne bombonešis.

Be to, per tris dienas tai jau trečias kartas, kai šis lengvas lėktuvas atskrenda ir vėl nuskrenda; jo nė karto nelydėjo būrys sunkiųjų bombonešių, kaip baiminosi kai kurie kariškiai. Anksti atsikėlę civiliai, stebėdami jį Hirosimos danguje, prisimena brolius, kuriems tenai, rytuose, Ramiojo vandenyno fronte, sekasi ne taip gerai, kaip jiems. Jie prisimena tuos, kurių neteko šiame kare. Japonai jau išmoko netikėti pergalingais oficialaus radijo pranešimais. Mažasis lėktuvas, dūgzdamas it bitutė, greitai nuskrenda; gyvenimas tęsiasi, saulė jau išsklaidė ryto ūkanas, visas miestas prabunda. Jau trys dienos šis gražios pilkai melsvos spalvos žvalgybinis meteorologų lėktuvas ieškojo miesto be debesų. Jis ką tik jį rado ir tučtuojau perduoda reikiamą informaciją savo vadovybės postui, paskui sprunka atgal į bazę.

Po valandos virš Hirosimos praskrenda antras lėktuvas. Šį kartą tai bombonešis. Pakilęs labai aukštai, girdėti, bet nematyti. Civiliai gyventojai pakelia galvas, bet dangus tuščias. Kariškiai nustebę: tokie lėktuvai niekada neskraido vieni. Nerimastingiau-

sieji ilgam sulaiko kvėpavimą, laukdami bombardavimo ar visos eskadrilės gaudesio. Bet nieko neįvyksta; tikriausiai sugedus radijui pasiklydo lakūnas; jo, matyt, ieškojo mažasis lėktuvas. Civilinė sauga nusprendžia neskelbti pavojaus. Netikėtai gaudesys nutyla, tarsi lėktuvas būtų išnykęs. Iš tikrųjų bombonešis padarė staigų posūkį, ir aukštumų vėjas variklių gausmą neša jūros link. Jo užduotis įvykdyta: jis ką tik išmetė vieną bombą, sveriančią keturias tonas. Ji sukurta taip, kad nepaliestų žemės paviršiaus; daug standžių parašiutų išsiskleidžia, kad sulėtintų jos kritimą: buvo apskaičiuota, jog geriausi rezultatai bus pasiekti, jei ji sprogs šešių šimtų metrų aukštyje. Iškart po to, kai bombonešis B52 numeta savo krovinį, keistą akimirką išgyvena tie, jeigu jų yra, kurie pamatė mažą blizgantį tašką, lėtai besileidžiantį ant miesto; tai, atrodo, tęsiasi amžinybę; nepaprasta akimirka, kai keletas vyrų, keletas moterų, jeigu tokių buvo, pajunta niekada nepatirtą būseną; Amerikos indėnai galėjo tai išgyventi, matydami šautuvų vamzdžius, spindinčių kentaurų nukreiptus į juos; tai patiria medžiojami žvėrys, kurie iki tol nebuvo susidūrę su žmogumi. Tai ypatinga akimirka geležies ir ugnies amžiuje, giedro dangaus tyloje, sugėrusioje laiką ir erdvę, išskyrus tą blizgantį besileidžiantį tašką. Paskui ši akimirka nugrimzta į visišką užmarštį, nes atominė bomba sprogsta tiksliai generalinio štabo numatytame aukštyje.

Akira Kumo, parašęs laišką iki šios vietos, nustebęs išvysta, kad jau beveik tamsu; jam baisiai skauda dešinę ranką. Akira baigia pabrėžęs, kad bus dar vienas laiškas; pasirašydamas inicialais, jis įsitikinęs, kad rytoj tęs ir papasakos apie savo tolesnį gyvenimą. Rytojaus dieną nesąmoningai laukia Viržini skambučio. Visą sekmadienio rytą praleidžia mažajame kabinete bibliotekoje, kur

parašė pirmąjį laišką. Tuštuma. Jis grįžta ten vakare; po kelių minučių pakyla, atidaro įstiklintas mažo balkono duris virš Lemarko gatvės ir šoka žemyn.

Kodėl viskas kuo toliau, tuo liūdniau? Viržini Letur grįžta į viešbutį sekmadienio pavakare apie penktą valandą; jai paduoda melsvai raudoną voką, bet ji jo neatplėšia. Tada paskambina tarptautinei greitojo pašto bendrovei, kaip įmanoma atsargiau suvynioja Aberkrombio protokolą ir užrašo Lemarko gatvės adresą. Po dvidešimties minučių nusileidusi į priimamąjį, ji jau randa kurjerį, kaip ir reikalavo. Viržini galvoja apie tai, ką Akira Kumo dabar veikia.

Nelengva šokti į tuštumą. Akira Kumo tuo įsitikina savo kailiu: paskutinę akimirką jo koja užsikabina už lango atbrailos ir jis krinta veidu žemyn. Jo petys užkliudo žemutinio aukšto balkoną, ir tai labai sulėtina kritimą. Dešimčia metrų žemiau kūnas atšoka nuo autobusiuko stogo; prastos kokybės metalas labai sušvelnina smūgį. Tada kūnas nusirita ant antvožo ir nudrimba ant grindinio. Stuburas lūžta dviejose vietose. Akira Kumo tikėjosi, kad jo smegenys, ištiškusios ant grindinio, bus panašios į gražų debesį, bet net ši viltis žlugo. Pasiekęs žemę, jis prarado sąmonę, bet, vežamas greitosios pagalbos automobilyje, jis vis dar gyvas. Jis nemiršta nei vakare, tada, kai Viržini galvoja apie jį, nei rytojaus dieną, nei vėliau. Jis nemiršta. Dar ne.

Viržini Letur grįžta į kambarį ir atplėšia melsvai raudoną voką – tai Akiros Kumo laiškas. Ji nudžiunga, nes kaip tik tuo metu labai svarbu ją perspėti. Viržini taksi važiuoja į Vaterlo stotį. Sekmadienis, traukiniai pilni iki pirmadienio popietės. Savo svetainėje Ričardas Aberkrombis jaunesnysis labai patenkintas savimi.

Jis nežinojo, ką daryti su protokolu, visada norėjo jį kam nors padovanoti, bet neišmanė, kokiai įstaigai tai galėtų būti naudinga. Įteikdamas senelio protokolą Viržini Letur, jai papasakoja viską, ką žino apie dokumento atsiradimą.

1889-aisiais, aiškina Ričardas Aberkrombis savo meilužei Viržini Letur, prancūzų revoliucijos metinių proga Paryžiuje ketinama surengti pasaulinę parodą. Prieš šimtą metų ši nedidelė šalis, Prancūzija, sudrebino visą karūnuotąją Europą. Daugybę metų pasaulio istorinis centras buvo čia. Paskui nepastebimai jis persikėlė kitur, o mažoji šalis, graži kaip medalis ir nereikalinga kaip pasenęs papuošalas, nugrimzdo į užmarštį. 1889-aisiais Šviečiamasis amžius dar spindi, bet tai – jau užgesusi žvaigždė. Savo revoliucijos šimtmečio proga Prancūzija ir jos sostinė paskutinį kartą pabandys imtis didelių darbų. Tačiau pirmą kartą istorijoje Paryžius tampa tuo, kuo nuo šiol ir bus: viso pramoninio pasaulio storapilvių dykaduonių pramogų vieta. Jų čia atvyks tūkstančiai, skubės su savo fotoaparatais, netgi su kameromis; jie taip dažnai lankys šį miestą, tiek jį fotografuos, kad ištisi kvartalai nusidėvės; jie pasidarys neįdomūs, nes tiek daug akių bus į juos žiūrėjusios; bus netgi keista, jeigu šiame mieste dar liks kas nors įdomaus, kas nors žiūrėtino, o pats miestas, nepaisant nieko, vis tiek liks gražus.

Bet 1889-aisiais paryžiečiai dar tiki Paryžiumi, o prancūzai tiki, kad Prancūzija liks vieninga ir nedaloma. Taigi pasaulinės

parodos, skirtos prancūzų revoliucijos šimtmečiui paminėti, rengėjai aktyviai veikia. Jie triūsia, siūlo, kalba apie Šviečiamąjį amžių ir apie skiepų stebuklus, siuntinėja kvietimus ir kuria komisijas. Jie primena civilizacijos pažangą ir jos šauklius. Rengėjai palaiko radikalus ir džiaugiasi, kad tamsa, kurią skleidžia klerikalai, traukiasi visame pasaulyje ir kad greitai visai neliks kunigų, o kartu nesutarimų ir karų. Patys laimingiausieji iš tų svajotojų mirs, nesulaukę 1914-ųjų. O tuo metu prekybininkai trina rankas: sostinės virsmas tarptautine muge džiugina kavinių ir restoranų savininkus. Elegancijos pirkliai kaupia prekes. Greitai Alisa Kadol netoli *Chanel* mados namų Kambono gatvėje išras liemenėlę. Greitai atsiras korsetas kojinėms prisegti; pašaipūnai teigia, kad jo kūrėjas įkvėpimo sėmėsi iš Giustavo Eifelio bokšto žemutinio aukšto. Netrukus visos moterys galės, jeigu norės, apsirengti greičiau nei per valandą, net ir be tarnaitės pagalbos. Po plieniniu bokštu su daugybe varžtų, kuris laikinai pastatytas Marso lauke ir kuriuo piktinasi dykinėjantys rašytojai bei kiti nevykėliai, buvo įrengtas Pažangos fontanas, pramoninio meno šedevras, po baseinu gudriai paslėpus variklį be perstojo spjaudantis tas pačias putas. Praeiviai žavisi šiuo technikos stebuklu ir trumpam nutyla, kai gidai aiškina alegorijos prasmę ir perspėja, kad vanduo negeriamas.

1889-aisiais Prancūzija įsivaizduoja esanti imperija ir triukšmauja kaip turguje. Žiulis Feri įvedė privalomą mokymą; jis taip pat sutriuškino valstiečius, tokius nepanašius į mūsų krašto ir taip toli nuo Paryžiaus ryžių laukuose, kad beveik niekam tai nerūpi. Paryžius pilnas amerikiečių turistų; pirmąkart jų atvyksta tiek daug; jiems nerūpi grožis, jie patys nepažinę jokios kultūros; pirmąkart jų tokia gausybė perbėga Luvro sodais, jų nė nepastebėdami; sodai kruopščiai sutvarkyti ir spindi saulėje it lakuoti žais-

liukai, žaismingi, pasenę ir absurdiški. Laimė, šie turistai atsiduria jiems įprastoje aplinkoje, kai patenka į parodą: gegužės mėnesį svarbiausias Paryžiaus reginys – pasirodymas su arkliais; Bufalo Bilas šį spektaklį skiria Laukiniams Vakarams. Ši paroda tikrai siekia būti pasaulinė ir priima visas tautas ir visas rases: viename paviljone vaizduojama, kad alžyriečiai moka auginti vynuoges ir gaminti vyną, kurio patys negeria. Tolėliau, bokšto šešėlyje, į aptvarą suvaryti juodaodžiai. Minia nurodytomis valandomis buriasi prie jo: išdresuoti juodaodžiai kas penkiolika minučių pabunda iš stingulio, mala sorų grūdus ir klaikiai rėkia; patys gabiausieji šoka karo šokį; moterys su skėčiais nuo saulės traukiasi atatupstos, kai jie iššiepia dantis. Septintajame Paryžiaus rajone netgi atsirado Kairo gatvė; visame mieste labiausiai lankomi viešnamiai, kuriuose pasirūpinta paklausiomis hotentotėmis ir kanakėmis; vyrai kraustosi iš proto dėl anamičių, šios dar reikalingesnės už žydes. Specialiai atvykę iš Olandijos van Houtenai, pirkliai ir kakavos pupelių perdirbėjai, siūlo nemokamai aplankyti indonezietišką kaimą, pastatytą vien tik iš to krašto medžiagų. Ir pagaliau visose universiteto amfiteatrinėse auditorijose, visose ministerijų konferencijų salėse, kartais netgi paprastose palapinėse ar šiaip kokiose neaiškiose patalpose vyksta suvažiavimai. Racionalistų sąjungos ar Europos metalurgų suvažiavimai. Moliuskų augintojų ar numizmatų suvažiavimai. Organinės chemijos ir Teosofų draugijos suvažiavimai. Taigi natūralu, kad Monsuri meteorologijos observatorijos direktoriaus siūlymu ir visų suinteresuotų mokslo draugijų pirmininkų pritarimu 1889-ųjų rugsėjo mėnesį Paryžiuje įvyksta pasaulinis meteorologų suvažiavimas.

Virš visų mokslinių renginių plaukia debesys, kaip visada visai abejingi žmonių veiklai. Parodos dalyviai ir lankytojai taip pat į juos nežiūri, o jeigu ir pakelia galvas, tai tik norėdami nuspręsti,

ar aperityvą gerti terasoje, ar kur nors viduje, egiptietiškoje kavinėje ar Brazilijos paviljone. Mes įžengėme į dabartinius laikus: debesimis domimasi tik tada, kai jie pradeda kenkti. 1889-ųjų rugsėjo dvidešimtą dieną, pirmadienio rytą, Paryžiuje nuo rytų iki vakarų staiga išdygsta juodas miškas: pradeda lyti, visi išsiskleidžia skėčius ir beveik visi bamba. Rugsėjo dvidešimtoji yra pirma pasaulinio meteorologų suvažiavimo diena. Prancūzijos meteorologų draugija viską puikiai suorganizavo: renginys vyksta erdvioje Salpetrijero ligoninės amfiteatrinėje auditorijoje, po nauju stikliniu stogu. Toks pasirinkimas liudija subtilų ligoninės administracijos dėmesį. Apie devintą valandą dvidešimt penkios minutės, kai žemės ūkio ministras paskelbia darbų pradžią, į stogą švelniai pradeda barbenti lietus. Jis sutinkamas kaip draugas, beveik kaip dalyvis. Suvažiavimo nariai, kurie buvo numatę šį lietų, sėdi, kukliai nuleidę akis, ir klausosi kolegų sveikinimų; kai kurie, virpėdami it eretikai, mąsto apie tai, kaip jie nemėgsta lietaus, bet nedrįsta apie tai nė užsiminti.

Visą rytą liūtis švelniai čaižo stiklą. Meteorologija yra toks jaunas mokslas, kad suvažiavimas turi pirmiausia nustatyti nežinojimo ribas, numatyti reikšmingus tyrinėjimus ateityje. Oratoriai seka vienas paskui kitą: jie kelia ciklonų susidarymo ir rūkų jūroje išsklaidymo hipotezes; jie kalba apie tai, jog reikia tobulinti oro drėgmės matavimus, jie visi kalba gerai ir garsiai, jiems visiems smarkiai plojama, tačiau nė vienas iš jų negali paaiškinti, kodėl lietus virš galvų užsispyręs tęsia pašaipią boso partiją. Nė vienas, sėdintis amfiteatre, negali pasakyti, kodėl lyja. O blogiausia, kad nė vienas neįtaria, koks tai painus reiškinys, per daug paprastas ir per dažnas, kad kas nors būtų į jį atkreipęs dėmesį. Taigi būtų galima pagalvoti, jog reikia labai nedaug, kad pradėtų lyti: pakankamo drėgmės kiekio ore, kad vandens dalelės susi-

jungtų, prasidėtų kondensacijos procesas ir susidarytų tai, kas vadinama debesimi; paskui, vos tik drėgmės kiekis padidėja, nuo šios masės atsiskiria lašai – lietus. Štai ką pasakytų daugiausia išmanantys Paryžiaus suvažiavimo dalyviai, jeigu jų apie tai paklaustų.

Ne viskas taip paprasta. Debesys taip lengvai nesusidaro, jie priklauso nuo daugybės vienas kitą papildančių veiksnių. Pavyzdžiui, nuo atmosferos būklės. Nuo oro, kuris, priklausomai nuo temperatūros, gali būti daugiau ar mažiau atsparus drėgmei: kai temperatūra – nulis laipsnių, oras pakelia tik penkis gramus kubiniame metre; bet kai temperatūra – dvidešimt laipsnių, jis gali greitai prisisotinti ir tada kubiniame metre lengvai telpa septyniolika gramų. Tačiau didelio kiekio vandens ore vis dėlto nepakanka, kad susidarytų debesis ir imtų lyti. Reikia dulkių, nesvarbu, kokios kilmės ir sandaros: jūros druskų, išsiveržusių ugnikalnių dalelių, lėktuvų ir automobilių išmetamųjų dujų, stiprios audros aukštai išsviesto dykumos smėlio. Dar reikia, kad šios dulkės glaudžiai susijungtų su mažomis įelektrintomis dalelėmis, plaukiojančiomis Žemės atmosferoje, ir kad iš šio junginio susidarytų kondensacijos branduolys. Tik tada gali atsirasti lietus. Bet dar nelyja, nes vandens lašai, sudarantys debesis, mažai ką bendra turi su tais, kurie krinta lietaus pavidalu.

Vanduo iš debesų – tai mažyčiai lašeliai, nuo tūkstantosios iki šimtosios milimetro spindulio; į kubinį centimetrą debesies lengvai telpa tūkstantis, kartais pusantro tūkstančio tokių lašelių rutuliukų. Debesyje jie vienas su kitu nesipina: mažas oro tinklas aplink juos to neleidžia daryti; bejėgiai lašai plaukioja atskirai. Savaime suprantama, būdami tokie mažyčiai, jie krinta lėtai; tie, kurie atsiskiria nuo debesies, tučtuojau išnyksta, tačiau visame debesies paviršiuje susidaro kiti lašai, todėl debesį stebinčiam

žmogui atrodo, jog jis juda. Iš tiesų jis tik keičiasi vandeniu su aplinka. Vis dėlto retkarčiais, kondensacijos branduolių veikiami, lašai susilieja, jų dariniai tampa vis didesni ir sunkesni, nuo pusės iki trijų milimetrų spindulio. Tokie lašai pradeda kristi, o krisdami vėl jungiasi, sudarydami didžiulius lietaus lašus iki šešių milimetrų. Ir tik tada, kai šie lašai pasiekia Žemės paviršių, galima sakyti, kad lyja.

1889-ųjų rugsėjo dvidešimtąją, pirmadienį, apie vienuoliktą ryte nelyja. Kai į tribūną žengia garsiausias to meto švedų meteorologas, vyrauja visiška tyla. Tikimasi, kad tai bus svarbiausias rytmečio pranešimas. Viljamas S. Viljamsonas ruošiasi kalbėti taisyklinga, bet negyva anglų kalba, kuri labai erzina jo kolegas prancūzus. Metams bėgant, žymiausio švedų meteorologo išvaizda pradėjo atitikti einamas pareigas. Graži mokslininko fantazuotojo galva, apvali barzda, ilgi, garbanoti, su sidabrinėmis gijomis plaukai. Stangrus liemuo, trumpos, bet tvirtos patyrusio alpinisto kojos, ilgos ir raumeningos rankos. Matant, kaip Viljamas S. Viljamsonas lipa laipteliais į tribūną, kaip jis jos įsitveria, lyg ketindamas atplėšti nuo pakylos, sunku nepastebėti jo panašumo į didelę beždžionę. Jo kalbos visi suvažiavimo dalyviai laukia labiau negu kitų; jos autorių ji vienintelė ir tedomina; nuo pusės dešimtos ryto jis miegojo atmerktomis akimis antroje eilėje. Keletas dalyko žinovų, atvykusių į suvažiavimą be žmonų ir neketinusių jame kalbėti, savo kaimynėms, kurias yra numatę artimiausią vakarą išdulkinti, parodo žmogų, sėdintį prie sekretoriatui skirto stalo; jis – visiška Viljamsono priešingybė, pilkas žmogelis; tokius, kaip jis, sveikina gatvėje, supainioję su kitu, mažai pažįstamu, žmogumi; nepanė-

šėdamas į jokį kitą, jis kartu panašus į daugelį. Abejingas kolegoms, rodantiems į jį pirštu, abejingas jų kaimynėms, mandagiai ir apgailestaujamai plečiančioms akis, linksinčioms galvomis ir įžūliai spoksančioms į jį, Ričardas Aberkrombis ramiai laukia. Tai mažas ūsuotas žmogelis, plačia, nuplikusia ir kraujagyslių išvagota kakta; įsiminti jo veido neįmanoma. Nesižvalgydamas į šalis, jis, atrodo, labai įdėmiai klausosi plaukuotojo oratoriaus, o šis išraiškingai gestikuliuoja, sveikindamas suvažiavimo rengėjus. Ričardas Aberkrombis juodomis akimis iš po tankių antakių žvelgia į nebūtį. Plačios rusvo atspalvio žandenos daro jį panašų į anglą. Jis škotas, bet visiškai atitinka fizinį ir dvasinį anglo stereotipą. Vyras prisėda prie sekretoriato stalo tik laukdamas savo garsiojo kolegos ir labai brangaus draugo Viljamsono, kurio jau seniai baisiai nekenčia, pranešimo; nekenčia jo iš visų jėgų, kaip tik mokslininkas gali nekęsti kito mokslininko. Viljamas S. Viljamsonas jam atsilygina tuo pačiu. Iškyla nenugalimų pažiūrų skirtumų: abu mokslininkai niekaip negali sutarti dėl pagrindinio jų tyrinėjimų objekto – debesų. Ir, savaime suprantama, kadangi šioje srityje jiems niekas negali prilygti, kadangi jie vaikosi tas pačias chimeras, juos skiria daugybė jūrų ir nepanašus būdas, o sieja tas pats tikslas, Ričardas Aberkrombis ir Viljamas S. Viljamsonas jau dešimt metų dirba kartu, ir visi juos laiko geriausiais draugais pasaulyje.

Vis dėlto jau išvakarėse suvažiavimo dalyviai pradeda skleisti gandus, kuriuos daugiausia žinantys, kitaip tariant, pikčiausieji, kartoja mažiau žinantiems, prašydami saugoti paslaptį. Taigi šnabždamasi, kad Paryžiaus suvažiavime, galėjusiame tapti bendru Aberkrombio ir Viljamsono triumfu, bus oficialiai padarytas galas jų legendinei draugystei. Per aštuonerius veržlių varžybų metus jie padarė pačius reikšmingiausius dalykus: suklasifikavo debesis, rado būdus numatyti audras atviroje jūroje, ištyrė tokį

sudėtingą reiškinį kaip rūkas. Škotas ir švedas, pirmasis kantriai ir metodiškai, antrasis įnoringai ir veržliai, drauge sugalvojo, suredagavo ir dvejus metus prieš Paryžiaus suvažiavimą paskelbė naują Luko Hovardo debesų klasifikacijos versiją. Ši klasifikacija turėjo laimės patikti visiems mėgėjams: ir įtariausiems reakcionieriams, ir karščiausiems naujovių šalininkams. Ir, kas dar svarbiau, jai pritarė didžioji dalis tarptautinės meteorologų bendrijos, kuri ją vieningai priėmė kaip tikrą pažangą, kaip pradininko Hovardo teorijos plėtotę, o ne jos paneigimą. Viljamsono ir Aberkrombio klasifikacija besidominčiuosius iš karto sužavėjo mokslo galia ir įkvėpimu, kurie būdingi visiems genialiems darbams. Abu vyrai drąsiai suskirstė debesis į dvi klases, kurių kiekviena turi penkis tipus: pirmoji – tai paskiri, arba gniūžtės formos, debesys, būdingi sausam orui; antroji – visą dangų dengiantys, arba šydo formos, debesys, būdingi lietingam metui. Mokslininkų teorijos siekė dar toliau: Ričardas Aberkrombis sugalvojo suteikti kai kuriems debesims ne tik lotyniškus, bet ir kitokius, linksmesnius, vaizdingesnius ir iškalbingesnius, pavadinimus: pavienius debesis jis pavadino avinais (*Cirrocumulus*) ir netgi didžiaisiais avinais (*Altocumulus*); iš visą dangų dengiančių ar šydo formos debesų jis išskyrė lietaus debesis, šūsninius debesis, liūčių debesis; sluoksniniai debesys tapo aukštaisiais rūkais. Tuo metu, kai meteorologijos mokslas demokratiškėja, toks jo supaprastinimas ypač džiugina. Meteorologai mėgėjai, kurių per paskutinius dvidešimt metų Europoje atsiranda vis daugiau, Viljamsonui ir Aberkrombiui dėkoja už šią klasifikaciją.

1889-ųjų pasaulinis meteorologų suvažiavimas Paryžiuje yra pirmasis po Aberkrombio ir Viljamsono klasifikacijos paskelbimo. Vos jam prasidėjus, kolegos karštai sveikina abu mokslo vyrus;

jiems šypsosi ponios, kurių garbės knygoje jie pasirašo; neofitai prašo jų komentarų. Nuo šiol Aberkrombio ir Viljamsono pataisyta Hovardo klasifikacija – nenuginčijamas autoritetas. Vaisingos jos autorių varžybos aptariamos ir pašiepiamos. Mokslininkai nori viską apie juos žinoti; kai nieko nauja nerandama, tuomet išsigalvojama ir apkalbama. Viljamas Svensonas Viljamsonas yra prakutusių valstiečių iš Esterjotlando sūnus. Jam visada puikiai sekėsi gauti įvairias stipendijas, lėšų mokslams ir kitų malonių sau ir savo bendradarbiams; legendinis šykštumas jį verčia dirbti kelis darbus, jeigu tik jie gerai mokami, užuot perleidus juos kitiems: jis yra dviejų universitetų katedrų vedėjas, Švedijos karaliaus meteorologas, Jūrų ministerijos valstybės sekretorius, jūros žvejų profsąjungos meteorologas. O seras Ričardas Aberkrombis yra turtingas garsios šeimos paveldėtojas: jau penki amžiai jo protėviai miršta visame pasaulyje nuo retų ligų arba didvyriškai kaudamiesi už Škotijos ir kartu už Anglijos karūnos garbę. Pavyzdžiui, Ričardo Aberkrombio tėvas žuvo prie Kairo mūšyje su prancūzais, sekdamas pačia absurdiškiausia, taigi pačia nesavanaudiškiausia, anglų tradicija. Dėl debesų, tai Ričardas Aberkrombis yra talentingas ir turtingas mėgėjas. Jis bendrauja su Viljamsonu todėl, kad vieną dieną ėmė su juo susirašinėti subtiliu klausimu: ar rūkas turėtų būti laikomas tiesiog žemu debesimi, ar atskiru meteorologiniu reiškiniu; šio susirašinėjimo rezultatas – pirmasis jųdviejų straipsnis „Miglos, dulksnos ir rūko, susidarančių virš dirvos, aprašymo pradmenys".

Beje, visuose meteorologų suvažiavimuose pasakojama nemaloni Viljamo S. Viljamsono mokslinės karjeros pradžios istorija. Ta istorija, prasidėjusi prieš dvidešimt metų, daug pasako apie jo siekius. 1870-aisiais visoje Europoje laivų savininkai pagaliau suprato, kad gebėjimas numatyti orą yra aukso vertės: galimybė paankstinti ar nukelti laivo, prikrauto brangios medienos, kelionę į jūrą, išvengti smarkios audros ar pasinaudoti palankiu vėju galėjo atnešti turtus, o priešingu atveju – žlugimą. Be to, nuo šiol galima pralobti, lošiant biržoje, jeigu anksčiau už kitus sužinai, kad Akvitanijos vynuogynuose bus šalna ar kad Prūsijoje per anksti prasidės lietūs. Tada orų vyrai paprašomi nusimesti kuklų paprastų žinovų ar apsišvietusių mėgėjų drabužį ir apsivilkti baltą mokslininko chalatą. Jaunasis Viljamas S. Viljamsonas pajuto šias permainas ir karštai jų troško, nes ilgainiui jos galėjo atnešti milžinišką finansinę naudą ir garbę jam ir visiems Viljamsonams, tiems valstiečiams, priverstiems tarnauti žemei ir priklausantiems nuo dangaus išdaigų. Pagaliau Viljamas S. Viljamsonas juos atplėš nuo žemės purvo: tokią užduotį nebyliu susitarimu Viljamui paskyrė jo tėvai, kaip jauniausiam ir gabiausiam vaikui; ir šis paklusnus berniukas, užuot sukilęs prieš tokį jungą, pasieks

šį tikslą. Būdamas dvidešimties, jis tampa pirmuoju didžiojo Švedijos meteorologo Jurgeno Svensono padėjėju, to paties, kuriuo lig tol taip žavėjosi, kad, sulaukęs dešimties metų, garbaus vyro pavardę pasirinko savo antruoju vardu.

Į šešiasdešimt penkerių metų Jurgeną Svensoną, Upsalos karališkojo meteorologijos instituto direktorių, vis dažniau kreipiasi švedų laivų savininkai, prašydami dešimties dienų ar netgi dviejų savaičių orų prognozių. 1870-aisiais, nors ir skaudama širdimi, jis sutinka. Jurgenas Svensonas yra Ruso amžiaus vaikas; genialus tyrinėtojas nepasitiki per dideliu technikos garbinimu ir sakosi, kalbėdamas apie meteorologinius stebėjimus, renkąs žoles danguje. Šiam debesų draugui nepatinka spėti orus, kaip ir chemikui, kuris bjaurisi nuolat prašančiais stebuklingų priemonių plaukams auginti ar vaistų, gerinančių virškinimą. Jurgenas Svensonas su meile spaudžia prie širdies laišką, kurį jam gyvenimo pabaigoje parašė Lukas Hovardas, kad padrąsintų jį tyrinėti. Jam kur kas labiau patinka senosios akvarelės, vaizduojančios tokį orą, koks tuo metu yra, nei pradedamos braižyti klimatinių frontų linijos. Tačiau Jurgenas Svensonas neišvaro laivų savininkų ir draudėjų, kurie ateina patarimų apie jūrų kelius, nurodymų, kaip reikia stebėti dangų jūroje. Jis gerai žino, kad šie žmonės moka už jo fundamentaliuosius tyrinėjimus; bet vis dėlto jis aristokratas ir niekada nesupras, kodėl nepasitenkinama nesavanaudišku žinojimu.

Šį žavų pasenusių pažiūrų žmogų Viljamsonas pasirinko mokytoju; pradėjęs su juo dirbti būdamas trisdešimties, jis su sūnui būdingu paklusnumu ištarnauja jam apie dvidešimt metų. Vėliau nusprendžia, kad čia jau viską išmoko. Jurgenui Svensonui tuoj sukaks septyniasdešimt treji. Neatrodo, kad metų našta jį slėgtų, ir jis neketina atsistatydinti. 1879-ųjų žiema Švedijoje labai neį-

prasta, keista ir nesibaigianti. Paprastai šio metų laiko pabaigoje savaitiniai Upsalos instituto orų biuleteniai visame krašte sulaukia ypatingo dėmesio: žvejybos ir keleivinio transporto įmonių savininkai nekantrauja, kada galės atnaujinti veiklą. Visa Švedija žiūri į Svensoną. Bet Svensonas delsia uždegti žalią šviesą: jo galva, žiema dar nesibaigė. Pirkliai pradeda skaičiuoti prarastus pinigus, ir tada, kaip dažnai tokiais atvejais būna, supykstama ne tik ant blogo oro, bet ir ant tų, kurie jį pranešinėja: kai kuriuose laikraščiuose pasirodo pikti straipsniai apie Meteorologijos institutą, apie jo veiklos išlaidas ir pasenusius metodus, apie jo direktoriaus puikybę. Svensonas sielvartaudamas visa tai rodo savo jaunajam mokiniui. Jaunasis mokinys užjaučia.

1879-ųjų kovo šešioliktąją, pirmadienį, visoje Švedijoje tiesiog pavasariškai atšyla. Paskutiniame Karališkojo meteorologijos instituto biuletenyje, paskelbtame penktadienį, perspėjama apie atšalimą ir stiprias audras. Gausi žvejų profsąjunga, remdamasi leidiniu, atšaukia žvejybos tralu pradžią; prekybinių laivų keleiviai, turistai ir paprasti darbininkai praranda kantrybę: jie ima reikalauti, kad juos nuplukdytų į žemyną. Atšilimas tęsiasi ir antradienį. Spauda puola institutą. Vienas didžiausio šalies dienraščio žurnalistas šia proga parodo stulbinamai tikslų ir gana šiuolaikišką orų prognozių išmanymą: pateikdamas schemas ir įrodymus, jis priekaištauja institutui, kad šis neatsižvelgiąs į naujausius mokslo laimėjimus. Svensonas supranta, kad tapo piktavalio instituto darbuotojo auka, ir pasiguodžia savo mokiniui Viljamsonui, kuris pažada viską ištirti. Laimė, trečiadienį orai vėl atšąla, ir spauda nurimsta. Tačiau visi nekantriai laukia 1879-ųjų kovo dvidešimtosios, penktadienio, orų biuletenio. Jurgenas Svensonas klausia savo jaunojo mokinio, ar nebūtų prasminga

pasiremti Oslo žurnalisto pasiūlytais metodais, bet Viljamsonas be jokio vargo jį įtikina, kad, taip pasielgdamas, jis parodytų, kad jo pikčiausi priešai buvo teisūs. Taigi ketvirtadienio naktį kaip paprastai Svensonas rengia biuletenį, apibendrindamas Viljamo S. Viljamsono pateiktus duomenis. Šio stebėjimai rodo, kad ateinančią savaitę visoje Švedijoje bus saulėta, sausa ir palyginti šilta. Svensonui labai palengvėja, ir jis nedelsdamas siunčia biuletenį laivų savininkams, Prekybos rūmams, jūros kelionių bendrovėms.

Žinoma, komisija, kuriai buvo liepta ištirti 1879-ųjų kovo dvidešimt trečiosios biuletenio nesėkmę, apklausė Viljamą S. Viljamsoną, šis neigė profesoriui Svensonui pateikęs netikslius duomenis ir pridūrė, kad geriau jau tai būtų tiesa, nes tada jo garbinamas mokytojas būtų išvengęs gėdos dėl klaidingos prognozės. Kas įvyko iš tikrųjų, sužinoti neįmanoma. Atlaidžiausi Viljamsono priešininkai jį kaltina blogai surinkus duomenis; pikčiausi įsitikinę, kad, pajutęs artėjančią savo šlovės valandą, jis tapo Oslo žurnalisto informatoriumi ir suklastojo Svensonui pateiktas žinias; ir nors jo paties skaičiavimai rodė pavasarį Švedijoje ateisiant tik po savaitės, jis nebuvo toks kvailas, kad pačioje jaunystėje užsitrauktų norinčių praturtėti galingųjų ir trokštančios keliauti visuomenės dalies pyktį. Padrąsinti 1879-ųjų kovo dvidešimt trečiosios, penktadienio, pranešimo, išaušus šeštadienio rytui, dešimtys žvejų laivų išplaukia į jūrą; tarp Švedijos ir Fryzų salų vėl pradeda kursuoti prekybiniai ir keleiviniai laivai. Šeštadienis ypač ramus. Bet 1879-ųjų kovo dvidešimt penktąją–dvidešimt septintąją dienomis jūroje žūsta tūkstantis trys šimtai švedų ir penki šimtai kitų tautybių žmonių. Pirmoji audra kyla sekmadienio popietę ir per kelias valandas nusiaubia visą šalį nuo šiaurės iki pietų; antroji, dar baisesnė, įsisiautėja pirmadie-

nio naktį ir trunka iki ketvirtadienio; jos kelias toks pats, kaip ir pirmosios. Būtent ji paskandina žvejybinius laivus, prieš pat jiems grįžtant į uostą. Svensonui numirti prireikia trijų dienų. Kulka, kurią jis iššovė sau į burną, išlėkė per ausį, nes jis pasirinko netinkamą kalibrą. Jam užtenka laiko rekomenduoti dvasinį sūnų, Viljamą S. Viljamsoną, savo įpėdiniu. Stebimas žiūrovų, kalbėdamas apie mokymosi metus, praleistus šalia didžiojo Jurgeno Svensono, Viljamsonas nuvarvina ašarą. Jis pabrėžia būtinybę tęsti pradėtus darbus; dar per anksti įvertinti jų reikšmę, bet jau dabar, prie orų genijaus kapo duobės, reikia numatyti instituto modernizavimo programą, kurios reikalauja tragiškos klaidos aukų atminimas. Viljamas S. Viljamsonas apie instituto perspektyvas kalba glaustai, bet įtikinamai. 1879-ųjų liepos mėnesį jis pradeda vadovauti Upsalos karališkajam meteorologijos institutui, kuriam tebevadovauja iki šiol. Tokia negraži istorija sklando apie oratorių, kuris kalba Paryžiaus suvažiavime, tačiau niekas nedrįsta jam apie tai nė užsiminti. Šis vyras įtakingas ir niekada nieko neužmiršta.

Praėjus dešimčiai metų, 1889-ųjų rugsėjo dvidešimtąją, pirmą suvažiavimo dieną, Viljamas S. Viljamsonas sako kalbą kitiems mokslininkams; jis primena Paryžiaus, pasaulio sostinės, vaidmenį, kalba apie fėją Elektrą ir apie nefologijos šviesą – pasiūlo šį terminą naujajam debesų mokslui – tos nefologijos, su kuria turėtų susipažinti visas pasaulis; jis įsakmiai kalba apie būtinybę Hovardo klasifikaciją, patobulintą 1887-aisiais, padaryti universalią. Šitaip, priduria Viljamsonas savo pranešimo pabaigoje, mes išplėšime iš debesų jų paslaptis. Jam ploja. Bet didysis Viljamas S. Viljamsonas atsikvepia ir kartu su pakerėta, virpančia publika vienu šuoliu atsiduria ateityje: kokie bus 2000-ieji nefologijos požiūriu? Būtų per drąsu ką nors tvirtinti. Vis dėlto galima kai ką nuspėti. Šiuo metu gal nebus per daug drąsu teigti, kad dykumos išnyks. Mes mokėsime išvaikyti debesis ir valdyti lietų. Niekur nebus smėlio jūrų. Arba išsaugosime kokią vieną, tikriausiai Sacharą, mažą smėlio dykumą ekskursijoms balionu ar malonioms kelionėms kupranugariu; bus galima medžioti gazeles ar dykumų lapes ir, vakarui atėjus, priedangoje ant smėlynuose pranykstančio upelio kranto, užmezgus radijo-elektrinį ryšį, vietos valdžios bus galima paprašyti atsiųsti lengvą debesų

šydą, kad sušiltų oras ir kad damos, jeigu norės, galėtų miegoti po atviru dangumi gaivinančiame rūke. Bet tai dar ne viskas: tas, kuris valdo debesis, valdo ir žemės ūkį. Nuolatiniam visų rasių laukinių badui bus padarytas galas; pomidorai augs Šiaurės Afrikos pajūryje, javų okeanas linguos neaprėpiamose Kalahario lygumose. Nei Indijoje, nei Tolimuosiuose Rytuose žmonės nemirs iš bado tik todėl, kad pavėluos musonai ar kad liūtys bus per smarkios, ar, priešingai, labai negausios. Ten, kur reikės, ištisus metus augs ryžiai. Lis buvusioje Negevo dykumoje; ir dangiškąją maną, kurią Izraelio Dievas dalijo išrinktajai tautai, Šiuolaikinis Žmogus atiduos savo broliams. Londono gyventojams pusę metų nereikės šildyti būstų, ir šios šalies dangus vėl taps žydras. Ir vien puošniajam Paryžiaus miestui, dievų apdovanotam ypač švelniu klimatu, nieko nereikės. Užliūliuotos šilto ir galingo oratoriaus balso, salėje sėdinčios moterys primerktomis akimis regi amžinąjį pavasarį Madride, Sidnėjuje, Kape ir galvoja, kokia tada bus mada; vyrai užmiršta, kad jie alkani, tokia jiems maloni šios meteorologų galybės vizija. Viljamsonas, pagautas įkvėpimo, jau dešimt minučių nuolat reikšmingai žvilgčioja į vieną suvažiavimo dalyvę, putlią virpančią našlę šeštoje eilėje. Pagaliau, gerai suprasdamas minios nepastovumą, jis sumaniai sutrumpina savo kalbos baigiamąją dalį. Taip iki 2000-ųjų mes sužinosime, iš kur debesys ima energiją, ir prisijaukinsime žemyn nukreiptą jų jėgą; mūsų tylūs ir gracingi oro laivai lengvai skris nuo žemyno iki žemyno virš susižavėjusių Žemės gyventojų. Neliks jokio skirtumo tarp derlingų ir vargingų sričių; pasaulis taps žydinčiu sodu, kuriame mes gyvensime lyg mituose ir religijose apdainuotame aukso amžiuje; žmogus bus geras; mūsų vaikaičiai pamatys, kaip vėl žaliuoja ir žydi nykios Kanaano dykumos, ir tai, apie

ką bylojo mūsų protėvių tikėjimas, mūsų vaikaičių mokslas įgyvendins Žemėje.

Buvo pats laikas baigti: salėje kažkas užsikosėjo, jo pavyzdžiu pasekė dar vienas kitas; kai kurie klausytojai ėmė muistytis kėdėse, kad nuslopintų pilvo gurgimą; ir tik našlė šeštojoje eilėje, virpėdama it šaltiena, iki pat pabaigos neatitraukė akių nuo jo lūpų, nuo jo barzdos, nuo jo tvirto liemens. Viljamsonas šią naktį praleis ne vienas, ir ši mintis jo vos neišblaško. Publika, kurią jis įdėmiai stebi, nors ir apsimeta tvarkąs popierius, stovėdama audringai ploja: ir todėl, kad jis juos sujaudino, ir todėl, kad sugebėjo baigti laiku. Reikia nepraleisti to momento, kai juos dar galima suvaldyti. Štai plojimai darosi retesni, bet vis dar vieningi: Viljamsonas pliaukšteli popieriais per tribūną ir, it Cezaris, pakelia ranką; sutramdyta publika nutyla. Išdygę profesoriaus padėjėjai ima vaikščioti tarp amfiteatrinės auditorijos eilių. Visi susidomėję vėl atsisėda. Padėjėjai kiekvienam, prisisegusiam suvažiavimo dalyvio kaspinėlį, įteikia naujo leidinio egzempliorių, dar kvepiantį popieriumi ir klijais. Spaudinys beveik kvadratinis, trisdešimties centimetrų kraštinė. Pilkame fone vokiečių, prancūzų, anglų ir švedų kalbomis atspausdinta antraštė sukelia pritariamą dalyvių murmesį: Viljamas S. Viljamsonas pagaliau išleido *Pasaulio debesų atlasą*. Oratorius tribūnoje leidžia kolegoms susipažinti su leidiniu. Knyga nestora, bet visi specialistai supranta nepaprastą jos vertę. Tai dešimt spalvotų litografijų, kurių kiekviena vaizduoja debesų tipą pagal Aberkrombio ir Viljamsono papildytą Hovardo klasifikaciją. Šalia iliustracijų yra paaiškinimai: dailininkai dirbo vadovaujami mokslininkų, kai reikėjo, aukodami Meną ant Mokslo aukuro; kiekviena litografija atspindi Tikrovę.

Viljamsonas stovi tribūnoje, kukliai nuleidęs akis. Paskui jis padėkoja visiems, kurie padėjo išleisti atlasą: jų tiek daug, kad

neįmanoma išvardyti. Pagaliau jis paaiškina tai, kas svarbiausia: šie paveikslai, nors ir netobuli, leis brangiems kolegoms įžengti į naują nefologijos erą. Mokslo erą. Nė vienos iš čia pavaizduotų formų gamtoje nėra (nuostabos murmesys); tuo jos ir įdomios (tyla; kai kurie pritariamai šnabžda). Nes, sviedžia Viljamsonas savo brangiems draugams, negalima iš debesų atlaso reikalauti, kad jis būtų meniškas; tai nukreiptų žiūrovo dėmesį nuo Tikrovės; taigi peizažas, nutapytas neįvardyto menininko, neturi kito tikslo, kaip tik padėti dangaus tyrinėtojams. Ir tegu niekas nedrįsta tvirtinti, kad, minint Prancūzų revoliucijos šimtąsias metines, Pasaulio meteorologų draugija įsiliejo į reakcionierių gretas: rytoj mes išraižysime kitas litografijas, jeigu tik jūs suteiksite mums tokią galimybę; geriausi akvarelininkai padės geriausiems mokslininkams, ir Menas vėl grįš į Mokslo glėbį, kurio, beje, niekada neturėjo palikti, ir, mūsų vadovaujami, sukurs pirmą tikrą *Pasaulio debesų atlasą*; jūsų palikuonys dvidešimtojo amžiaus pabaigoje taikiame ir turtingame pasaulyje, kalbėdami apie šį suvažiavimą, išdidžiai pasakys: jie buvo drąsūs ir teisūs. Jis dar norėtų tęsti, bet kėdžių sėdynės ima pokšėti, publika, pagauta studentiško įkarščio, vienu balsu sveikina naująjį pasaulinės meteorologijos viešpatį. Pirmininkas skelbia posėdžio pabaigą. Klausimus oratoriui bus galima užduoti popietę. Visi išeina, pasklinda po Ligoninės bulvaro kavines. Salpetrijerio kupolo papėdėje suvažiavimo dalyviai glaudžiu ratu apspinta Viljamsoną, norėdami jį pasveikinti. Jis kviečiamas pusryčių, pietų, vakarienės. Garsenybė atsisako: jis grįšiąs į savo viešbutį netoli Operos pailsėti, nes turįs ruoštis rytdienos posėdžiui. Visi žavisi tokiu pasiaukojimu. Minia prasiskiria, jis dideliais žingsniais eina bulvaru. Stora tamsiaplaukė ponia pasisiūlo jį pavėžėti: ji kaip tik vykstanti Operos link. Jie nuvažiuoja. Viljamsonas moja ranka

savo gerbėjams. Fiakrui vos įvažiavus į Bastilijos aikštę, jis užgula putliąją ponią; ši kandžioja sėdynės apvalkalus, kad vežėjas jos neišgirstų.

Niekam nesvarbu, kad nebus atsakinėjama į klausimus, išskyrus vieną dalyvį, kurį visi, garsiai šurmuliuodami, užmiršo. Žinoma, tai Ričardas Aberkrombis. Kai padėjėjas jam ištiesė *Pasaulio debesų atlaso* egzempliorių, jis neparodė jokio sumišimo ir nepašoko šaukdamas, kad Viljamsonas jo netgi neperspėjo apie šį leidinį. Jis nepasakė, kad švedas buvo jo prašęs, lyg didžiausios malonės, nekalbėti apie atlasą Paryžiaus suvažiavime dėl didėjančių jų nesutarimų. Aberkrombis tylėjo. Per laimingą atsitiktinumą popietiniame posėdyje jis kalbės pirmas.

Po pietų, kai Aberkrombis turi kalbėti, dalyvių eilės gerokai praretėjusios, nors pirmininkas ir buvo nukėlęs posėdžio pradžią trečiai valandai. Profesorius Viljamsonas šiek tiek sunegalavo ir prašo jam atleisti, jog negalės dalyvauti. Gulėdamas ant nugaros skersai lovos, Viljamas Svensonas Viljamsonas užsiėmęs su apkūniąja ponia; jis rankomis spaudžia jos klubus; jos krūtys triukšmingai daužosi į pilvą. Seniausi dalyviai sumaniai išnaudojo atlaso suteiktą progą: tostai, vynas – jų įkarštis vis augo; dabar jie išsibarstę po įvairius viešnamius, nes juk reikia, kad suvažiavimai būtų kam nors naudingi. Jie jau nieko nebegali, bet šiandien tai jų neliūdina – visi girti. Kai pagaliau pusę keturių Ričardui Aberkrombiui suteikiamas žodis, jis visai nesistebėdamas supranta, kad pralaimėjo. Tada prisimena, kad būtent Viljamsono prašymu jie apsikeitė vietomis; dabar jam tai kelia tik šypseną. Baigiantis rytiniam posėdžiui, jis nutarė kalbėti apie tai, kas jam rūpi, nors tai ir neįprasta suvažiavimuose; jis įsidėjo į portfelį gana techninį pranešimą „Apie oro stebėjimus jūroje“. Aberkrombis pasielgs taip, kaip niekada nesielgia – improvizuos. Per amfiteatrinės auditorijos langus jis mato, kaip į rytus skrieja debesys.

Vyras kalba nedaug ir prastai. Jis nemoka kalbėti, nes pasako tik tai, kas svarbiausia. Niekas jo neklauso, niekas jo negirdi, bet jis vis tiek kalba šioms nuo virškinimo įraudusioms galvoms, mąstydamas apie tai, kad ką gali žinoti, gal kur nors paliks kokius pėdsakus; tai tarsi aklam šaudyti iš lanko. Jis sviedžia savo mintis kuo toliau, nežinodamas nei kur jos pataikys, nei ar kada nors atsiras kas, kam jos pasirodys įdomios. Jis teigia, kad, kaip ir žemėje gyvenantys žmonės nepaprastai skiriasi vieni nuo kitų, taip ir debesų tipai įvairiose platumose gali būti skirtingų formų. Aberkrombis priduria, kad meninė litografija visą atlasą daro nepatikimą ir blogos kokybės. Jis patikslina, kad heliotipija, kaip buvo sakoma kitados, ar heliograviūra, kaip sakyta vėliau, ar fotografija, kaip sakoma dabar, vienintelė suteikia galimybę visa atspindėti objektyviai, ko ir reikia nešališkam stebėtojui. Trumpai tariant, Ričardas Aberkrombis visiems varo nuobodulį. Pasigirdęs triukšmas praneša apie Viljamsono pasirodymą; jis sveikinasi su kolega plačiu rankos mostu ir baiminasi, ar aplinkiniai nejaučia jo veidą užtvindžiusio sanguliavimo kvapo. Garsenybė atrodo susirūpinęs, bet toks nėra: jis tiesiog bando liežuviu iškrapštyti tarp dantų įlindusį plauką. Aberkrombis turi nutraukti savo kalbą ir atsakyti į pasveikinimą. Po to kalba toliau. Pasinaudoja savo garsiojo kolegos pasirodymu ir prabyla apie jo svajonę priversti debesų pasaulį tarnauti žmogui. Ričardas Aberkrombis prašo leidimo nepritarti tokiam optimizmui, nes, net jeigu mes ir žinosime, kaip gimsta, gyvena ir miršta debesys, vis tiek nesuprasime, kur nuvestų pastangos juos prijaukinti. Jis sako, kad pirmiausia reikėtų nufotografuoti visus pasaulio debesis, gal tada kas nors *paaiškėtų*. Dar jis teigia, kad tam reikia tik vieno ryžtingo mokslą mylinčio žmogaus, susipažinusio su dagerotipijos technika; užtektų, kad šis žmogus apkeliautų aplink pasaulį ir atgabentų

visų platumų dangaus atvaizdus, tuomet ginčai patys savaime nusloptų; ir pagaliau praneša, kad jis, Ričardas Aberkrombis, bus tas žmogus ir kad išvyks jau kitą mėnesį. Jis prašo gerbiamą kolegą Viljamą Svensoną Viljamsoną vykti su juo, kad grįžę galėtų išleisti tikrąjį *Pasaulio debesų atlasą* (ilgai trunkantys plojimai). Viljamsonas, plačiai išskėtęs rankas, eina prie Aberkrombio ir spaudžia savo priešininką glėbyje. Jis apgailestauja turįs atsisakyti gerbiamo kolegos pasiūlymo, nes turįs daug darbo; jis tik vargšas išsimokslinęs valstietis. Serui Aberkrombiui pasisekė, kad jis gali paaukoti savo turtus mokslo labui; tegu jis vyksta, Viljamsonas būsiąs su juo kiekvieną minutę; jam bus pranešama apie kolegos darbų eigą. Viljamsonas priduria, jog suvažiavimas oficialiai paskirsiąs Ričardą Aberkrombį šio didingo projekto vykdytoju, vertu juos priimančios šalies. Negalima aprašyti entuziazmo, su kuriuo Paryžiaus didžiojo renginio dalyviai, pakėlę rankas, balsuoja už naujojo debesų komisaro paskyrimą. Po to, dviem jauniems mokslininkams sakant pirmąsias savo gyvenime kalbas, visi vėl užsnūsta. Viljamsonas dingsta. Ričardas Aberkrombis pėsčias grįžta į viešbutį Sen Marselio bulvare. Po dviejų dienų jis jau Londone. Ir tik ten susivokia, kad taip ir nepamatė Paryžiaus. O Viljamsonas išmeta iš galvos šią juokingą istoriją; svarbiausia, kad jis atsikratė šio įkyriai sąžiningo škoto.

Po kelių valandų, kai prašviesės galva, Akira Kumo niūriai nustebęs konstatuos, kad jis dar nemiręs. Jis bus ligoninėje, beveik nieko nejaus, bet tiesiog nebus miręs, ir tiek. Jis pagalvos, kad galėjo, kad privalėjo numatyti, jog gali nepasisekti. Aišku, jis kažkur, kaip ir visi, buvo skaitęs, kad savižudybė šokant pro langą tikrai nėra pats tinkamiausias būdas, bet, kaip ir visi, laikė įmanomomis, bet statistiškai nepagrįstomis tas istorijas apie kandidatus į

savižudžius, vėjo nupūstus atgal į pastatus, iš kurių jie buvo iššokę, ar nelaiminguosius, kuriuos stebuklingai išgelbėjo tanki ligustrų gyvatvorė ar pilna šiukšlių dėžė, kurios ten neturėjo būti. Bet jis iššoko neapgalvojęs ir dabar bijo turėsiąs pakęsti nemalonų slaugytojų rūpestį, niekinamą klinikų direktoriaus gailestį ir gudrius budinčio psichologo, psichiatro interno ar netgi kapeliono klausimus. O svarbiausia, reikės vėl pradėti gyventi, vilkti šį atitarnavusį, susidėvėjusį kūną ir daug dienų, gal net daug savaičių tikriausiai bus neįmanoma sėkmingai nusižudyti. Bet šią akimirką Akira Kumo dar guli ant Lemarko gatvės asfalto, jis ką tik atgavo sąmonę ir žvelgia į abejingą jam ir viskam, kas vyksta, dangų; deja, per vėlai jis pagalvoja, kiek daug skausmo suteiks savo aplinkos žmonėms.

Dabar Akira Kumo stebi labai aukštai, beveik dešimt kilometrų virš Paryžiaus stogų pakibusius švelnius plunksninius debesis; jie lengvi kaip pūkas, panašūs į ploniausią musliną ar į įdrėskimus, padarytus nežinomo žvėries; kartais jie paverčia dangų bangų nuskalauta pakrante. Jis juos gerai pažįsta ir didžiuojasi, žinodamas, kad šiose platumose plunksniniai debesys yra blogo oro pranašai. Tai jo mėgstamiausi debesys, jis visada laikė juos pranašystėmis ar slaptais ženklais, suprasdamas, kad vis dėlto negali jų gerai paaiškinti. Dažnai Akira Kumo, matydamas šiuos debesis, galvodavo apie spermą, išsiliejusią ant rausvo kūno ar vandens paviršiuje vonioje. Šį kartą plunksniniai debesys jam nieko tokio neprimena; jie tįso virš jo, ir tiek. Jis visai nesupranta, ką jie reiškia, bet tai jo akyse nemenkina jų neapsakomo, santūraus grožio; turbūt pirmą kartą jis juos myli tokius, kokie jie yra. Paskui jis netenka sąmonės, nes išganinga šoko būsena praeina ir jis staiga pajunta veriantį sulaužytos kairės kojos skausmą.

Netekę vienintelio dėmesingo stebėtojo, debesys ir toliau drykso virš Lemarko gatvės, bet niekam tas nerūpi. Didžioji Paryžiaus gyventojų dauguma jais visiškai nesidomi: plunksniniai debesys vos pastebimai plaukia dangumi virš sluoksninių debesų zonos; besidriekiantys aukščiausioje Žemės atmosferos vietoje, jie sudaryti ne iš vandens, o iš ledo. Praeiviai, nuleidę galvas, juda iš vieno taško į kitą, iš vienos tuštumos į kitą, neturėdami jokios įtakos savo pačių gyvenimui ir net neįsivaizduodami, koks jis gali būti puikus ir laisvas po viskam abejingu dangumi.

Keletas miestiečių be galo stengiasi nematyti šio seno žmogaus, kurio gležnas kūnas tyso ant Lemarko gatvės asfalto be gyvybės ženklų. Netrukus vienas jaunuolis sustoja ir skambina; greitai pasirodo žmonės, kurie Paryžiuje rūpinasi tais, kuriais jau niekas nebenori rūpintis: ugniagesiai gelbėtojai labai atsargiai pakelia senolį. Praėjus vos parai po to, kai nužengė nuo savo nedidelio balkono, Akira Kumo išeities pozicijoje – savo kambaryje. Buvo nuspręsta, kad jo negalima gipsuoti; naktį jis pririšamas lovoje, nes bet koks staigus judesys miegant pakenktų jo stuburui; beje, jis nejaučia kojų. Dieną jis praleidžia paniręs į nuskausminamųjų sukeltą miegą. Jo aplinkos žmonės siūlo perkelti jį į mėgstamiausią kambarį; paskui svarstoma tai, kad, gulėdamas ant nugaros bibliotekoje, jis beveik nematys dangaus. Tačiau Akira Kumo pareiškia, jog tai nesvarbu, kad su dangumi ir debesimis jau baigta. Sužeistasis paliekamas miegamajame; jo prašymu medinės langinės uždaromos; visiems kiek palengvėja, tarsi pusiau paralyžiuotas senolis galėtų staiga pajudinti kojas ir šokti galva žemyn.

Pirmadienį apie aštuntą valandą vakaro Akira Kumo pabunda. Jo savijauta pagerėjusi, ir jam atnešamas paštas. Jis iš karto

pastebi voką iš Londono. Akira Kumo klausia, kur panelė Letur. Po kelių minučių ji skambina prie Lemarko gatvės namo durų.

Akira Kumo šypsosi, matydamas ją švytinčią. Jie nekalba apie savižudybę, jie nekalba apie laišką. Jie tokie laimingi vėl pasimatę, kad negali ilgai žiūrėti vienas į kitą. Viržini trumpai papasakoja apie Ričardą Aberkrombį, apie laidotuves ant kalvos. Paskui ji atplėšia voką iš Londono ir tylėdama atverčia Akirai Kumo kelis pirmus pasitaikiusius puslapius. Tik dviejuose pirmuose Aberkrombio protokolo lapuose yra dangaus nuotraukų negatyvų; jie kruopščiai aprašyti smulkia, gražia rašysena. Kumo užtenka vien žvilgsnio, kad suprastų tų negatyvų reikšmę: kiekvienai naujos Hovardo klasifikacijos su Viljamsono ir Aberkrombio papildymais debesų kategorijai skirtos šešios nuotraukos. Tada Akira Kumo ir Viržini Letur ima jas aptarinėti.

Kaip liudija parašai po negatyvais, kiekvienas iš jų buvo padarytas skirtingose žemės vietose. Ričardas Aberkrombis pradėjo nuo plunksninių kamuolinių debesų: Lisabonoje, Maltoje, Kaire, Adeno uoste, Madrase, Sidnėjuje jis rūpestingai sutalpino į kadrą tai, kas būtina. Šios nuotraukos labai aiškiai liudija debesų formų įvairovę. Devynioliktojo amžiaus pabaigoje Aberkrombis nenuginčijamai įrodė tai, kas kiekvienam šių laikų keliautojui akivaizdu: egzistuoja tokia daugybė debesų formų, kad paprasta klasifikacija nė negali jos atspindėti; vis dėlto šešios nuotraukos tame pačiame puslapyje prieštarauja jų autoriaus požiūriui, nes akivaizdu, kad pasaulyje yra tokių debesų, kuriuos galima vadinti vienu bendru plunksninių kamuolinių debesų vardu. Tas pats ir su kamuoliniais debesimis, kurių nuotraukas randame antrame lape. Ar Ričardas Aberkrombis metė fotografavęs debesis todėl, kad tą pastebėjo? Kiti puslapiai, iš anksto paskirti kiekvienam debesų tipui, liko tušti – nei nuotraukų, nei kam-

pučių. Rimta ir griežta klasifikacija, kurią jis padėjo sudaryti, ir toliau lieka svarbi būtent dėl savo funkcinio netikslumo. Keistas Aberkrombio elgesys nesuprantamas: toks žmogus kaip jis, garsus savo tiesumu ir puritonizmu, negali šitaip nutraukti tyrinėjimų dėl to, kad jie liudija jį klydus. Nesunku įsivaizduoti šį žmogų, su nuotraukomis rankose lipantį į kito suvažiavimo Vienoje tribūną ir prisipažįstantį savo priešininkui, kad visiškai pralaimėjo. Užuot tai daręs, jis nutraukia bet kokius ryšius su mokslo pasauliu ir iki galo saugo savo protokolo paslaptį. Akira skubiai perverčia puslapius; tuščiuose nebaigto katalogo lapuose smulkia rašysena Ričardas Aberkrombis rašė padriką dienoraštį: ilgus tekstus, keistas sentencijas; piešė eskizus; ypač keistai atrodo tos ypatingos nuotraukos kitoje lapų pusėje – šimtai moters lyties organų.

Viename puslapyje įdėti keturi nedideli negatyvai. Jų pobūdis paaiškina, kodėl, grįžusi į doros kelią, Abigailė nenorėjo, kad kiti susipažintų su šiuo dokumentu; negatyvuose netgi nebandoma veidmainiauti, jog fotografuota etnografiniais ar antropologiniais sumetimais. Pozuotojos visiškai nuogos – nematyti nei papuošalų, nei tatuiruočių. Aberkrombio protokole yra šimtai moters lyties organų nuotraukų, sudėtų po keturias kairiuosiuose albumo puslapiuose. Fotografijose nepastebėsi vadinamosioms erotinėms nuotraukoms būdingo ūkanotumo ir įtaigos ar vaikiško įprastos pornografijos nešvankumo; profesorius Aberkrombis, Karališkosios draugijos narys, paprastai, ramiai tiesiog fotografavo moters lyties organus. Jie rūpestingai apšviesti, kad būtų matyti kiekviena smulkmena; reikalui esant, per tankūs plaukai sušukuoti arba praskirti ranka. Po kiekviena nuotrauka Aberkrombis rūpestingai užrašęs pavardę, greičiausiai pozuojančios moters, ir vietovės ar šalies pavadinimą; antroje eilutėje

užrašyta visa data. Pavyzdžiui, dešiniajame, viršutiniame trisdešimto puslapio kampe yra kažkokios Fatijos nuotrauka, daryta Tananavirėje, Madagaskaro saloje, 1889-ųjų gruodžio šeštąją: jos gaktos plaukai juodi ir šiurkštūs, ji pastatyta aukštai, todėl puikiai matyti mažos, dailios formos, beveik permatomos lūpos; jos kiek pravertos į kažką šviesesnio ir blizgančio it perlamutras. Dešinėje puslapiai pilni pasikartojančių piešinių, kuriuose Kumo įžvelgia kriaukles, gyvulių galvas, moters lyties organus ir debesis. Kiekvienas piešinys datuotas. Naktinė slaugytoja ateina apie vienuoliktą valandą vakaro. Dizaineriui reikia pailsėti. Vėliau Akira Kumo trumpam turėsiąs grįžti į ligoninę; ar Viržini sutiktų patyrinėti protokolą ir jį pakomentuoti? Viržini Letur sutinka.

Po dviejų savaičių Viržini vėl pamato dizainerį, pririštą bjauriame medicininiame krėsle bibliotekos viduryje. Ji atsisėda šalia. Norint suprasti Ričardą Aberkrombį ir jo nuotraukų kolekciją, pradeda Viržini tvirtu ir išdidžiu balsu, reikia žinoti, kad viskas prasidėjo Dartmute 1889-ųjų lapkritį. Akira Kumo užsimerkia. Jis klausosi. Jis laimingas.

Kaip daugelis išradingų pamišėlių, Ričardas Aberkrombis yra tvarkingas žmogus, veiklus svaičiotojas, tikslus ir metodiškas. Reikia griežtos disciplinos, kad išvyktum į kelionę po pasaulį kurti *Pasaulio debesų atlaso*. Reikia laikytis metodikos, norint įgyvendinti tokį beprotišką projektą: Aberkrombis toks ir yra. Savaime suprantama, jo maršrutas iš anksto rūpestingai numatytas; Ričardui Aberkrombiui nesvarbus keliavimo greitis (jis nesiruošia siekti jokių rekordų), bet svarbūs metų laikai ir juos privalu įamžinti (jam rūpi, pavyzdžiui, nufotografuoti vasaros sutemas pietuose); jis taip pat nori stebėti ypatingus reiškinius, tokius kaip Indijos musonai. Ričardas Aberkrombis įsigijo tris vienodus paprastus, bet gerus fotoaparatus su beveik kvadratine kamera ir dviem objektyvais. Jis ima nedaug medžiagų nuotraukoms ryškinti, nes jų dabar ir pasaulio pakrašty galima rasti, bet

vežasi daug popieriaus, kad fotografijos būtų tokios pačios kokybės. Jis išbando aparatus Dartmuto uoste, kuriame laukia kelionės pradžios, ir išryškina nuotraukas savo kajutėje: tai mažos, devynių centimetrų ilgio ir aštuonių pločio nuotraukos, kurios iškart priklijuojamos kampučiuose pirmame storo albumo, išsiskiriančio kietais tankios žalios drobės viršeliais, puslapyje. Jis nusprendžia kiekvienoje vietovėje nufotografuoti dešimt kartų po šešias nuotraukas, – tai kaip tik atitiks dešimt debesų rūšių, kurias jis pats aprašė, glaudžiai bendradarbiaudamas su Viljamu S. Viljamsonu: trys nuotraukos po du kartus dieną ir trys, taip pat po du kartus, jei bus įmanoma, naktį. Paskui Ričardas Aberkrombis grįš atgal nė kiek nepasikeitęs; jis parveš neginčijamą tiesą ir dalyvaus Vienos suvažiavime 1893-iaisiais; susižavėję suvažiavimo dalyviai, kiek susigėdę, kad abejojo kolega, jį savaime išrinks Pasaulio meteorologų draugijos prezidentu. Ir tik tada jam palengvės, ir jis pasitrauks į savo nuostabų ūkį ant Ochlo kalvų Škotijoje, medžios kiškius su savo ištikimu terjeru Skotu. Jauni karšti ir drovūs mokslininkai iš viso pasaulio plauks pas jį patarimų ir, nepaisydami jo protestų, vadins jį mokytoju; kolegų delegacija atvyks jo pasveikinti septyniasdešimtojo gimtadienio proga. Paskui jis mirs po ilgos ligos, apsuptas atsidavusių tarnų meilės; kaip įprasta, bus padaryta jo pomirtinė kaukė, o smegenys užkonservuotos ateinančioms kartoms stikliniame inde su formalinu. Šuo Skotas nugaiš iš sielvarto; kapinių prižiūrėtojas ras jį ant ką tik supilto kapo: jo mažutė širdelė bus plyšusi.

1889-ųjų lapkričio dvidešimt aštuntąją, kelios minutės po vidurdienio išplaukdamas iš Dartmuto uosto Devone į kelionę aplink pasaulį, Ričardas Aberkrombis dar skaistus. Sprendžiant iš dienoraščio, jis jau daugelį metų prietaringai susilaiko netgi nuo masturbacijos, nes tiki, kad tyrumas būtinas jo genialiam

protui. Į Angliją Ričardas Aberkrombis grįš praradęs nekaltybę; ir daug kitų dalykų bus pasikeitę. Vis dėlto 1889-aisiais ši kelionė aplink pasaulį jam tik dar viena mokslinė ekspedicija, kiek ilgesnė ir kiek įdomesnė už kitas, be abejo, bet tikrai nieko ypatinga. Jis jau buvo Kanadoje, Islandijoje, Ispanijoje; iš ten grįžo, turėdamas kiek daugiau žinių, ir tiek.

Ričardas Aberkrombis išvyksta kaip savo amžiaus sūnus: su Biblija ir šimtu trisdešimt kilogramų bagažo. Užriestus ūsus jis kasdien rūpestingai prižiūri, ilgas žandenas kruopščiai susišukuoja; avi sunkiai suvarstomus ilgaaulius ir dėvi katiliuką; ant kišeninio laikrodžio išraižyti jo inicialai, jie išsiuvinėti ir ant jo marškinių kieta apykakle. Jis yra Karališkosios meteorologų draugijos narys, Mokslų akademijos narys korespondentas, Pietų žemių meteorologų draugijos garbės narys. Ir, svarbiausia, jis – mokslo darbų, kuriuos visi vertina, autorius: žavimasi jo *Meteorologinio numatymo principais* – šimto šešiasdešimt trijų puslapių su šešiasdešimt penkiomis iliustracijomis, iš kurių šešios leidinio gale spalvotos; jo traktatas, puikiai atlikta sintezė, kukliai pavadinta *Oras* (472 puslapiai, 96 iliustracijos), nuolat cituojamas ir leidžiamas iš naujo. Dvasiniu požiūriu, Ričardas Aberkrombis drąsus kaip tikras britas; tai daro įspūdį kvailiams ir labai erzina prancūzus: vieną dieną Edinburgo meteorologų draugijos rūkomajame, diskutuodamas su absoliutaus determinizmo šalininku, teigiančiu, kad žmogaus valia nieko nereiškia, Ričardas Aberkrombis cigarų peiliuku ryžtingai nusipjauna paskutinį kairės rankos mažojo piršto narelį; paskui, tvarstydamas žaizdą švaria nosine, jis įteikia nenuginčijamą įrodymą sutrikusiam priešininkui. Tokie žmonės kaip Ričardas Aberkrombis nelinkę keistis; taip pat ir Jos Didenybės karalienės laivai, jie plaukia aplink pasaulį griežtai nubrėžtomis

trajektorijomis, aštriomis it skustuvo ašmenys, tiksliomis it laikrodžiai; po to jie miršta, ir jų vietą užima kiti.

Jis vyksta į šią ekspediciją tam, kad iš jos grįžtų su knyga. Maža to, jis iš anksto žino, kokia tai bus knyga. Jis tiki ja ir, išplaukdamas iš Dartmuto, pusbalsiu kartoja pavadinimą *Įvairių platumų jūros ir dangus* ir dar tyliau paantraštę, kuria labai didžiuojasi – *Ieškant oro*. Jis jaučia ir žino, kad tai bus nepaprastas, išskirtinis kūrinys. Žinoma, jau tris amžius daugybė nuotykių ieškotojų, tyrinėtojų, mokslininkų ir mėgėjų tvindo bibliotekas savo žygių aprašymais. Jau tris amžius masiškai pardavinėjamos tikros, bet visada tos pačios istorijos: pasibjaurėtini patiekalai iš vabzdžių ar šliužų, juokingi ar tragiški nesusipratimai su čiabuviais, kuriuos reikia raminti dovanėlėmis ar šautuvais. Aberkrombis yra skaitęs daug kelionių aprašymų ir gerai žino, kad jų autoriai įpratę be jokių sąžinės priekaištų nurašinėti kitus; tiesą sakant, tai visai nekaltas įprotis. Jis žino, kad 1889-aisiais viskas šioje srityje jau padaryta, aprašyta, ištyrinėta, įvardyta. Su pasauliu baigta, tikrai baigta. Britų muziejaus bibliotekos lentynose kantrus skaitytojas gali rasti knygų apie įvairių rasių žmones, įvairių rūšių gyvūnus, visą augalijos formų įvairovę, kalnus ir uolienas, kiaukutus ir fosilijas. Ričardas Aberkrombis tai žino, nes būtent čia jis įgijo tą keistą išorinį apvalkalą, kuris vadinamas bendrąja kultūra. Bet jis taip pat žino, kad vienos knygos, jo knygos, pasauliui dar trūksta. Iš tikrųjų, joks žmogus dar nekeliavo, turėdamas tikslą aprašyti dangų; tie, kurie žvelgė aukštyn, darė tai priversti, kad surastų Didžiuosius Grįžulo Ratus ir savo kelią. Ar kokiais kitais praktiniais tikslais. Arba, profesoriaus akyse tai dar blogiau, tam, kad saulėlydžio aprašymas atvertų poeto sielą, glūdinčią po tyrinėtojo palaidine, ir sužavėtų ponias. Joks žmogus nebuvo išsiruošęs į kelionę pažvelgti į nuolat besikeičiantį debesų peizažą virš visų

jūrų ir kalnų visose platumose. Toks žmogus bus Aberkrombis. Tokio žmogaus, net jei jis keliautų šimtą metų, niekas negalėtų ar neturėtų pakeisti. Ir, iš tikrųjų, atrodo, kad Ričardas Aberkrombis su savo tankiais ūsais, įsispraudęs į specialiai jam siūtą balto lino kostiumą, lieka toks pats, kol atvyksta į Indoneziją.

Iki šio krašto nieko ypatinga neįvyksta: Ričardas Aberkrombis keliauja, kaip ir visi, jam atsitinka tos pačios istorijos, kaip ir kitiems ilgai keliaujantiems. Bordo jam pavagia vieną lagaminą, žiūronus. Gaskonės įlankoje užklumpa audra; ta proga jis rašo, kad beveik nesirgo; aštuonioms valandoms jis sustoja Lisabonoje, kur paragauja įvairaus vyno; kai kurios jo rūšys jam pasirodo neblogos. Prie Baltojo kyšulio stebisi, kad šalta; juk tai Afrika, o Afrikoje turi būti karšta, tad ieško šio keisto gamtos reiškinio paaiškinimo; jį radęs, pateikia *Įvairių platumų jūrų ir dangaus* skaitytojui, bet dėl nieko nėra tikras. Praplaukia pro Gorės salą, bet nekreipia į ją dėmesio dėl pakrančių panašumo su Ispanija, šios jis nemėgsta. Netrukus Ričardas Aberkrombis atsiduria Kapo provincijoje, ten užtrunka ilgiau, labai domisi deimantais, aprašo, kaip jie šlifuojami, atminimui nusiperka didelį nešlifuotą brangakmenį, klausosi medžiotojų pagyrų; Madagaskare ir Maurikijaus saloje įsitikina, koks nesveikas ten klimatas; vargšai mirusieji, jų tiek daug, kad neįmanoma laiku palaidoti, skleidžia siaubingą dvoką; jis lygina Maurikijaus ir Fidžio augmeniją, lanko cukraus gamyklas; darbininkai jam pasirodo nešvarūs ir apgavikai, bet bananai sultingi. Indijos vandenyne pratinasi nuspėti orų permainas, jam dažnai pasiseka. 1890-ųjų sausį įplaukia į Adelaidės įlanką Australijoje ir, nė kiek nepaisydamas vietinių patriotizmo, tvirtina, kad Rio de Žaneiro įlanka Brazilijoje neginčytinai yra daug didingesnė. Po to Ričardas Aberkrombis plaukia į Ceiloną, kur dalyvauja nuimant arbatos derlių; nuvyksta net iki Madraso; keliaudamas žeme, pa-

siekia Himalajų kalnų masyvus, nusiperka maldų malūnėlį; jis lygina šiuos kalnus su Šveicarijos Alpėmis. Kovo mėnesį aplanko Indonezijos archipelagą, kur valgo kregždžių lizdus ir nustato, kad jie būna trijų rūšių: juodasis lizdas yra prasčiausias ir Honkonge kainuoja penkis šilingus už svarą; baltasis lizdas pats geidžiamiausias, jame nėra nei plunksnų, nei išmatų, tik baltos sukrešėjusios kregždžių seilės: mėgėjas turi už jį pakloti dešimt svarų; raudonasis lizdas vidutiniškos kokybės. Ričardui pasiūloma visų trijų rūšių sriubos; jis sutinka paragauti baltojo lizdo. Paskui Ričardas Aberkrombis, lydimas kelių čiabuvių, eina žvejoti trepangų. Tai ilgi juodi jūros šliužai; reikia tik panerti ir nuo dugno jų prisirinkti; jie perskrodžiami išilgai, išvalomi ir džiovinami saulėje. Aberkrombis juos valgo su plonomis jautienos riekelėmis, kurių skonis jam primena kažką panašaus į gaidžio skiauterę ar jaučio liežuvį. Šiaip ar taip, tai tikrai labai skanu; jis jų vis dedasi, nekreipdamas dėmesio į aptarnaujančių čiabuvių kikenimą: manoma, kad trepangas sužadina nusilpusias vyriškas galias.

Pagaliau 1890-ųjų balandį Ričardas Aberkrombis pasiekia Saravako karalystę, esančią į šiaurės vakarus nuo Borneo salos. Tai vienintelis kartas, kai jo dienoraštis, telpantis dideliame žaliame segtuve, lieka nuoseklus ir tvarkingas; kad ir kaip būtų, tik tai jis ir išsaugojo. Dienoraštį rašo kaip ir savo knygas, trumpai ir aiškiai. Ir tada viskas apsiverčia aukštyn kojom.

Pirmąsias dvi 1890-ųjų savaites Ričardas Aberkrombis, galima sakyti, gyvena Saravako karalystėje, britų konsulate. Konsulas Džonsas yra tikras profesionalas: trisdešimt metų diplomatinės tarnybos Tolimuosiuose Rytuose, niekada jokio netakto vietinio princo atžvilgiu, jokios klaidos sodinant svečius už stalo, nė mažiausio nusižengimo protokolui. Tai mažas apvalus žmogelis, elegantiškas ir tuščias kaip dailus niekutis; apsiginklavęs penkiasdešimčia gerai parinktų ir visiems konsulo gyvenimo atvejams pritaikytų literatūros citatų, jis riedėjo iš tarnybos į tarnybą, rūpestingai vengdamas keblių postų. Šiaip jau konsulas Džonsas visada rūpinosi svarbiausiais dalykais: pas jį puikiai valgydinama; jo salone rūkomi cigarai gerai apsaugoti nuo vyraujančios drėgmės. Konsulas Džonsas jau dvylika metų atkakliai siekia posto Bali; jis mirs kitais metais miegodamas, sustojus širdžiai, taip niekada ir nesusimąstęs apie nebūtį. Jo žmona ilgai pyks ant jo už šią staigią ir, baisiausia, vulgarią mirtį: jo širdis nustojo plakti apie dešimtą valandą vakaro, o moteris įeis į jo kambarį tik rytojaus dieną, apie aštuntą ryto; kūnas, praradęs lavonišką stingulį, bus išsituštinęs ant paklodžių; jo našlę dvejus metus, iki pat antrųjų vedybų, košmaruose persekios baisi smarvė. Tačiau

kol kas konsulas Džonsas dar gyvas, prie jo stalo susirenka daug žmonių. Kai Ričardas Aberkrombis išsilaipina Sandakano uoste, konsulas, paslaugus ir smalsus, iškart jį pasitinka.

Išlipęs į krantą, Ričardas tuojau pat priima Džonso kvietimą. O juk garsėjo subtiliu gebėjimu atmesti kvietimus ar peršalimo, ar nenumatytos ekskursijos dingstimi, kartais dėl kokio nors mįslingo karantino ar neįveikiamos melancholijos priepuolio. Jam atvykus į Sandakaną, Indoneziją, visi jau žinojo, kad tai nuolat užsiėmęs mizantropas, vykdantis mįslingą ir slaptą meteorologijos mokslo užduotį: ji keliautojų sluoksniuose garsėjo kaip visiškai nauja, bet verta dėmesio; mažame kolonijos pasaulyje, aidinčiame nuo tuščių šnekų, Ričardo Aberkrombio tylėjimas buvo iškalbingas. Viskas paprasta: jis nori apmąstyti tai, kas atsitiko, išvykus iš Dartmuto. Ričardas Aberkrombis ir pats stebisi: toli nuo tvankios mokslo draugijų aplinkos, nuo konferencijų ir bibliotekų, taip trokštamas siekis jam darosi neįdomus; jis iš inercijos tebejuda pirmyn, bet be entuziazmo. Ir tada pagalvoja, gal reiktų sugrįžti į visuomenę. Taigi dabar jis stovi triukšmingoje krantinėje, jau seniai kažkas su juo kalbasi, o jis tik retkarčiais pritariamai sumurma ir šypsosi nieko nereiškiančia šypsena; šis mažas ir storas, bet elegantiškas žmogelis kalba greitai ir gyvai, o baigdamas pakviečia jį pietų. Aberkrombis sutinka, į kišenę įsikiša konsulo vizitinę kortelę; gražiai nurausta it panelė, skubiai pasišalina, kol šis nedraugiškas ir griežtas žmogus neapsigalvojo, ir bėga pranešti naujienos žmonai. Aberkrombis nusisamdo vežimaitį ir šis nuveža jį į viešbutį. Ten, mirkdamas vėsioje vonioje, viską užmiršta; mėnesių mėnesius jis kaip akmenėlis riedėjo per žemes ir tautas ir po truputį nusigludino. Matė tiek daug vyrų ir moterų, tiek daug vaikų, keisčiausių įpročių, tiek stebinamų papročių ir skonių; tai jam padėjo už vaizdingos kultūrų įvairo-

vės įžvelgti esant kažką gilesnio, kažką žmogiško; tai nebuvo paprasta *Homo britanicus* nei Civilizuoto Žmogaus, netgi ne tiesiog Žmogaus atmaina. Jis apgraibomis užčiuopė mažutį nesunaikinamą žmonijos branduolį.

Vakarienė, į kurią tą patį vakarą vyksta Aberkrombis, yra tikras kolonijų gyvenimo atspindys: prie konsulo stalo susirenka visi Vakarų pasaulio juokdariai ir nevykėliai. Kolonijos – metropolijų atmatų duobė. Pats to nesitikėdamas, Ričardas Aberkrombis puikiai praleidžia vakarą; kolonijų padugnės jam ne daugiau ir ne mažiau mielos negu Australijos aborigenai, kurie, jį pagerbdami, vardijo galybę savo protėvių ir tolimų giminaičių; ne daugiau ir ne mažiau negu mongolų valstiečiai, valgydinę jį rūgusiu pienu ir labai keistu, bet tikrai skaniu troškiniu. Tarp svečių, žinoma, yra medžioklės mėgėjų; visose tropinėse srityse jie sudaro didelę konsulato faunos dalį. Prie Džonso stalo jų du: Džeimsas Alfredas Kruksas, rausvas šviesiaplaukis milžinas; šnabždamasi, kad Viskonsine girtuoklių muštynėse jis užmušęs vieną garsios šeimos narį ir todėl negalėjęs likti Amerikoje, – bent jau taip šnypščiančiu iš susijaudinimo balsu Ričardui Aberkrombiui aiškina jo stalo kaimynė; ir geriausias Krukso draugas, velsietis Bendžaminas Volkeris, mažas storas žmogelis, sėdintis priešais jį; jo rausva, it kumpio, odos spalva ir nudribę skruostai liudija gerą apetitą. Antrasis – toks pat plepus, koks tylus pirmasis, todėl ši vaizdinga pora kviečiama į geriausius Pietryčių Azijos namus: jie visada turi papasakoti kokią istoriją, kuri pasibaisėjusias ponias verčia šaukti, o ponus – šypsotis. Be to, jie tikrai puikūs medžiotojai, su jais tariamasi rengiant tigro guitynes ar operetinę medžioklę atvykusiam vizituoti aukštam Britų imperijos valdininkui.

Gali būti tikras, kad Volkeris ir Kruksas nepažeis nerašyto susitarimo, už kurį gauna nemokamą vakarienę. Jie ir tą vakarą

atėjo su daugybe beveik negirdėtų pikantiškų ir spalvingų istorijų; iškalbingasis Bendžaminas Volkeris pradeda nuo pasakojimo apie dramblę, keršijančią už savo vaiką, apie milžiniško aligatoriaus užpultą savo draugą Alfredą ir apie tokį gražų paukštį, kad jisai, Bendžaminas Tomas Polis Volkeris, net nedrįso į jį šauti. Džeimsas Alfredas Kruksas palaiko oratorių, rimtai linkčiodamas galva ir pritariamai suurgzdamas ar sumurmėdamas. Kadangi Aberkrombis mandagiai prisipažįsta, kad medžioklė jo visiškai netraukia ir rimtai niekada nemedžiojęs, reikalai tuojau pat pajuda į priekį. Kai, stebint drėgnoms Džonso akims – jis graudinasi, nes jam ši vakarienė atrodo ypač pasisekusi, – svetainėje patiekiama kava ir likeriai, Volkeris ir Kruksas vis dar tęsia savo numerį, susižavėjusių ponių akivaizdoje švaistydamiesi patarimais ir pažadais: galima tikėtis nušauti laukinę kiaulę rusvais trumpais šeriais, kartais užpuolančią patį medžiotoją; rojaus paukščių, kurių iškamšų padaryti beveik neįmanoma, nes čia viskas greitai suyra; netgi elnių ir stirnų, jeigu pasiseks. Aberkrombis klausia, ar šiose džiunglėse yra tigrų. Volkeris ir Kruksas kvatoja, konsulas Džonsas taip pat, o ponios reikalauja paaiškinti; Borneo saloje tigrų niekada nebuvo, tvirtina Kruksas, ir niekada nebus, nebent plaukte atplauktų iš Kinijos. Šia linksma gaida baigiasi vyriški pokalbiai, nes konsulo žmona pakviečia visus prie žaidimų stalų.

Rūkomajame Aberkrombis taip įsikarščiuoja, kad apstulbusiam konsului ima aiškinti naujausius meteorologijos mokslo pasiekimus: šiam tai atrodo be galo sudėtinga. Visi išeina į terasą įkvėpti gryno oro; priešais juos virš muitinės administracinių pastatų tįso ilgas vienišas debesis. Ričardas Aberkrombis nejučiomis pagalvoja, kuriam tipui galėtų jį priskirti; pagal aukštį jis galėtų priklausyti vienam, pagal formą – kitam; gal reikėtų

išskirti naktinių debesų grupę, kaip 1885-aisiais siūlė ispanas Figeroa per Romos suvažiavimą? Grįždamas prie žmonių, Ričardas Aberkrombis greičiausiai buvo teisus; jis tvirtai tiki susigrąžinsiąs mokslinių tyrinėjimų aistrą, kurios jam, tolstant nuo Anglijos, ėmė baisiai trūkti. Jis su visais atsisveikina ir pėsčiomis lėtai grįžta uosto ir savo viešbučio link. Jam išėjus, konsulą pasveikina žmona; ji netgi ateina pas jį į miegamąjį, ko jau seniai nebuvo. Džonsams pasisekė *gauti* Aberkrombį; jų nykioje aplinkoje tai gali padėti pelnyti paskyrimą į kokį nors mažesnį užkampį negu šis pramoninis uostas, kuriame ištisus metus kraunama nelabai vertinga mediena, ši niūri kvaila skylė, kurioje nieko neveikiantis konsulas, kad nemirtų iš nuobodulio, naktis leidžia viešnamiuose.

Ričardas Aberkrombis naktį grįžta vienas; šis pasivaikščiojimas įpučia aistros debesims liepsną; pakėlęs akis į dangų, jis pastebi liūdną dalyką – dar niekada nematyti debesys susirinko virš jo galvos. Naktį sapnuoja keistą sapną: paskutinis pasaulio debesis, milžiniškas ir juodas, tylus it priekaištas, seka per smėlio dykumą paskui jį. Jis neteikia sapnui jokios reikšmės, nes tvirtai tiki, kad viskas grįžo į savo vėžes.

TREČIOJI DALIS

Aberkrombio protokolas

Keista, žvelgdamas į šiuos skystus ar oro stebuklus,
aš nė karto nepasigedau žmonių.

Baudelaire

1890-ųjų balandžio septynioliktąją, kaip ir buvo susitarta per vakarienę pas konsulą Džonsą, laivu link Borneo salos džiunglių šiaurės rytuose plaukia trys baltieji medžiotojai ir jų čiabuviai tarnai. Laivas iš pirmo žvilgsnio senas, bet pats geriausias šiame regione ir puikiai laikosi vandens paviršiuje; jis prastai atrodo dėl nuolatinio tropikų klimato poveikio. Bendžaminas Volkeris jį vairuoja palei tiesia linija nusidriekusią pakrantę; jūra šiek tiek putoja, ji visai juoda ir tarsi negyva. Vos išplaukus iš uosto, baltųjų namai pastebimi vis rečiau; vėliau pasirodo senųjų vietos gyventojų lūšnelės ir virtinės vienodų vaikų, ant suolų sustingę seniai; greitai nelieka jokių žmogaus buvimo ženklų, tik po dvidešimties minučių kelio nuo uosto išnyra koks pusiau nugrimzdęs pontonas ar žalumoje skendinčio namo liekanos. Džeimsas Kruksas liepia plaukti lėčiau, jis atsisėda priekyje, šalia bandančio piešti Aberkrombio, ir pasakoja apie šiuos griuvėsius. Tai praėjusiais metais apleista kaučiukmedžių plantacija; savininkas pasikorė, ir per dvi savaites, atėjus pirmajam liūčių sezonui, kaučiukmedžius prarijo džiunglės; dar po metų plantacijos rasti bus nebeįmanoma. Kruksas pirštu rodo svečiui vietą, kur buvo mechaninės dirbtuvės, darbininkų miegamieji – viskas, kas buvo

sukurta žmogaus, racionalu ir šiuolaikiška; Ričardas Aberkrombis nieko nemato, jam visa tai – tik nesuskaičiuojama daugybė nebylių, nenusakomos niūriai pilkos spalvos rizoforų smaigų.

Tolėliau Volkeris pirštu parodo kažkokį tašką tamsioje vienodų kamienų linijoje ir praneša, jog tai upė Sapu Gaja. Aberkrombis ir vėl veltui plečia akis; jis nemato nieko, išsiskiriančio iš bendro vaizdo, ir mandagiai slepia savo, kaip turisto, nusivylimą; jam atrodo, kad džiunglės baisiai nuobodžios, jis pripažįsta, kad tai visiškai atitinka keliautojų aprašymus, ir supranta, kad skaityti vaikystėje apie tai, jog atogražų miškai neįžengiami, yra viena ir visai kas kita bandyti ką nors įžvelgti pilkoje nepažįstamų medžių sienoje, šleikščiai atsiduodant karštu jodu ir pūvančiu dumblu. Ir tik paskutiniu momentu, kai laivas pasuka kranto link, Ričardas Aberkrombis pastebi proskyną medžių sienoje; tai Sapu Gajos upės žiotys, kurių link Kruksas ryžtingai pasuka laivą. Reikia susirasti vietą, kur išmesti inkarą, nes dugno nėra; upės tėkmė tokia lėta, kad atrodo stovi vietoje; laivo sujudintas dumblas lėtai ir sunkiai burbuliuoja.

Trys baltieji susėda į lengvai valdomą šešiavietį laivelį: per nepilną valandą du nešikai ir irkluotojai čiabuviai atplukdo jį iki vienos upės atšakos galo; upė vietomis užversta nulūžusių medžių kamienais. Plaukiant apima nenusakomas jausmas: naujutėlė valtis visiškai netinka šiame beveik priešistoriniame peizaže. Šaižiai klykauja povai, čirpia įvairiausi žiogai ir skėriai; Volkeris džiaugiasi, galėdamas pasakyti jų pavadinimus lotynų ir vietos kalbomis. Į nieką nepanašus didžiojo raganosio paukščio klyksmas; musės monotoniškai zvimbia, dusliai zyzia mašalai ir keistai gurguliuoja juodi vandenys. Pirmą kartą gyvenime Ričardas Aberkrombis susiduria su nepadoriu gamtos šurmuliu, jo didingiausia ir aistringiausia išraiška: džiunglėmis.

Jį kurtina ne tiek pats triukšmas, kiek tai, kad šioje erzelynėje negirdėti jokio žmogiško garso. Džiunglės triukšmauja savaip, joms nė motais žmonės, manantys, kad jas tyrinėja. Miškuose, kuriuose žmonės nuolatos medžioja, netoli miestų, visoje Europoje ir ypač Anglijoje, žvėrys, artinantis žmonėms, jau seniai įprato nutilti, pasislėpti it nuo paties pikčiausio priešo, nuo būtybės, žudančios ne tam, kad išgyventų, o šiaip, be jokio reikalo. Raminama mūsų laukų ir miškų tyla – tai tik apčiuopiamas žmogaus keliamo siaubo ženklas.

Plaukti prieš srovę Sapu Gajos upės atšaka darosi vis sunkiau; dugno dumblas pakilęs iki paviršiaus, ir valtis palieka žymę vandenyje, purviname ir klampiame kaip košmaras; be to, reikia skintis kelią per augalus, virš upės susipynusias jų šakas. Pagaliau valtis įsmunka į smėlėtą įlankėlę, kur vanduo neįtikėtinai skaidrus, nuošalyje nuo dumblinų srovių, ir prisiglaudžia prie gražaus medžio, į kurį neseniai buvo trenkęs žaibas. Džeimsas Kruksas nusprendžia čia išsilaipinti. Trys vyrai paskui jiems kelią skinančius čiabuvius patraukia į džiungles. Už pusvalandžio kelio, aiškina Džeimsas Kruksas, šnopuodamas it jautis, yra proskynų, kur bus patogu medžioti. Nutolus nuo smėlėtos įlankėlės, Ričardą Aberkrombį vėl apima nusivylimas. Plaukdamas valtimi, jis tikėjosi pamatyti žmogaus nepaliestą mišką; dabar, kankinamai lėtai žengdamas per jį, klupčiodamas ant supuvusių šakų, iš nuoskaudos griežia dantimis. Visų pirma, nėra į ką žiūrėti. Jie juda į priekį kupstuota dirva tirštoje prieblandoje, beformėje ir dvokiančioje; joje negalima atpažinti augmenijos ir aidi riksmai žvėrių, kurie nė nemano rodytis. Jeigu kur ir žėri saulė, tai trisdešimties metrų aukštyje, virš šių brūzgynų, lianų ir šakų raizgalynės, kur atrodo apsigyvenusi visa Borneo gyvūnija, išskyrus keletą šlykščių varliagyvių. Ir štai antrasis nusivylimas, dar skau-

desnis nei dėl peizažo: dirva, kuria žengia jų kojos – tikra dykuma. Šiame raizginyje jau už trijų metrų nieko nematyti ir kas žingsnis reikia kirsti šakas; kartkartėmis vienas paslaugus palydovas vis ištiesdavo ranką šviesesnės skylės link, rodydamas retą gyvūną, bet jo jis taip ir neįžvelgdavo. Su amerikiečiams būdingu nuoširdumu medžiotojas dar padidino Aberkrombio nusivylimą, vardydamas tai, ko jie nemato priversti likti jūros lygyje. Viršutinis Indonezijos džiunglių aukštas yra toks pat nuostabus, kokia nyki apačia, kuria jie žirglioja. Šimtas pėdų virš jų galvų, medžių viršūnėse, driekiasi tanki paklotė, kuria žmogus galėtų eiti kaip jūra. Ten, tarp orchidėjų, drugelių, saulėje prisirpusių mangų ir kvapiųjų durijų, gyvena visos beždžionės ir didžiosios gyvatės. Beje, būtų galima ten užlipti, bet, norint prasiskinti trisdešimties metrų kelią aukštyn, reikėtų daugybės dienų, patyrusios čiabuvių komandos ir alpinisto įrangos kabliams medžių viršūnėje įtaisyti. Visa tai teks atidėti kitam kartui.

Pagaliau po dvidešimties minučių sunkaus žygio kažkur ateinama. Staiga mažasis būrelis išlenda iš paskutinės tankynės ir patenka į ilgą proskyną. Aberkrombio akims prireikia laiko, kad apsiprastų. Čia viešpatauja saulės šviesa; proskyna panaši į ovalų žalumos amfiteatrą, kurio gilumoje teka skaidrus upelis. Ilga žalia žolė auga ant lėkštų upelio šlaitų; ji glosto jų rankas. Ričardas Aberkrombis žengteli gėlių krūmelio link, bet šis purpteli į orą: tai maži mėlyni drugeliai. Pomiškio tankuma slopina žvėrių riksmus, ir jie tarsi nutolsta. Storas ugniaspalvis paukštis, naivus ir bebaimis, tingiai nuskrenda dešinėn; atsisukęs daktaras Volkeris rankos mostu padrąsina Aberkrombį. Šis nejuda. Elegantiškai ir gąsdinamai mitriai Kruksas pakelia savo šautuvą, kurį užlaužtu vamzdžiu nešėsi dešinėje rankoje; jis atlenkia vamzdį, tuo pačiu metu keldamas prie peties ir, net nenusitaikęs, šauna. Paukštis už

penkiolikos metrų nuo jų ir tuoj tuoj pasislėps lapijoje. Nežinant, ką teks medžioti, buvo nutarta užtaisyti visus šautuvus. Kruksas, matyt, pataiko į patį centrą: rusvasis paukštis ištykšta ore, išbarstydamas pluoštą plunksnų ir kruvinų gabalų, kurie greitai pranyksta. Šūvis nutildo džiunglių triukšmą, akimirksniu tampa neįtikėtinai tylu. Aberkrombis taip ir nepajuda; jis žvelgia, kaip sklendžia paskutinės plunksnos, paskui vėl įsiviešpatauja grožis; atrodo, kad nieko ir neatsitiko, bet jis pajunta baisią gėdą. Kruksas, iš naujo užtaisydamas šautuvą, kažką garsiai ir neaiškiai kalba. Grįžta Volkeris, kuris buvo nuėjęs pasižvalgyti į kitą proskynos galą. Ričardą Aberkrombį pila prakaitas, jis jaučiasi taip, tarsi būtų ilgai su kuo nors mušęsis. Kruksas pastebi, koks jis išbalęs: gal profesorius norėtų atsigaivinti prie upelio, kol kiti nueis apžiūrėti dar vienos proskynos, kiek tolėliau; čiabuviai sako, kad ten puiki vieta stambiam grobiui tykoti. Profesorius Aberkrombis sutinka. Per kelias minutes čiabuviai priskynė kažko panašaus į paparčius violetinėmis gyslelėmis ir padarė jam paprastą, bet patogų guolį su palinkusiu stogeliu. Saulė šviečia beveik į viršugalvį. Profesoriui patariama, reikalui esant, šauti į orą. Vienas čiabuvis jam paduoda keletą gaivaus vaisiaus riekelių. Paskui visi nueina; džiunglės greitai nuslopina laužomų šakų triukšmą. Pasistiprinęs Ričardas Aberkrombis trumpam prigula; jis žiūri į dangų, kuriame nėra nė vieno debesėlio. Kartais jis pasiremia alkūne ir žvelgia į pievą, į saulėje blykčiojantį upelį ir nedarnų mašalų šokį šviesoje. Vieta tokia graži, kad joje būtų gera ramiai numirti. Ričardas Aberkrombis apie nieką negalvoja; jis beveik laimingas.

Proskynoje laikas bėga lėtai. Nieko nesibaimindamas, lyg vaikas, Ričardas Aberkrombis, greitai užmiega. Tokia graži vieta tiesiog negali kelti jokio pavojaus. Jis miega. Kažkoks keistas pojūtis jo miegą ilgainiui daro budresnį; staiga jis pabunda ir dar neatsimerkęs pajunta, kad saulė pasisuko; ji linksmai kandžioja jo dešinę ranką, ištiestą žolėje. Užmerktomis akimis, jis iš anksto mėgaujasi malonumu vėl pamatyti išsvajotą pasaulį, kurį trumpam paliko žmonės. Atsimerkia; du medžiotojai ir jų pagalbininkai jį apdairiai buvo įkurdinę viename siauros žalios proskynos krašte už kelių žingsnių nuo tos vietos, kur ją kertantis upelis praplatėja ir lyg sustingsta. Keistas jį pažadinęs jausmas darosi aiškesnis ir tikslesnis: atrodo, lyg skruzdės bėgiotų po kaklą, kojas, rankas, niežti vis stipriau ir stipriau; taigi daugiau iš smalsumo negu iš baimės jis neskubėdamas atsikelia nustatyti kodėl. Dairydamasis po proskyną, nejučiomis pasitrina sprandą ir užčiuopia kažką glitų. Būdamas patyręs keliautojas, iškart viską supranta. Tai dėlė. Pusiaujo sričių keliauninkai šiuos parazitus puikiai pažįsta. Aberkrombis žino, kad neverta nė bandyti atplėšti siurbėlės nuo kruvinų jos pietų: liktų pūliuojanti žaizda. Iš savo drobinio švarko kišenės jis išsitraukia

kelioninę tabakinę, plokščią chromuoto metalo cilindrą, ir išsiima žiupsnelį tabako. Seilėmis delne sudrėkinęs keletą lapelių, apgraibomis jais įtrina gyvį. Dėlė atkimba, ir jis ją iš visų jėgų traiško ant drėgnos žemės. Bet tai dar ne viskas. Po plonomis balto lino kelnėmis lėtai rangosi maži padarai. Ant jo kojų pilna dėlių. Švelnia it pastelė žole kiti dar šliaužia artyn prie šio milžiniško šilto kraujo šaltinio. Norėdamas visų jų atsikratyti, Aberkrombis išsirengia nuogai ir sunaudoja visą savo tabaką, paskui įsitaiso ant didelio plokščio akmens, gulinčio skaidriame vandenyje; akmuo kiek pasviręs, ir dėlės ant jo užsiropšti negali. Juodas bazaltas po vyro kojomis įkaitęs. Jis atsargiai braukia pirštais per nugarą, daugybę kartų išsirietęs atgal įsitikina, kad atsikratė visų siurbėlių, ir pats nustemba, kad šypsosi, galvodamas apie tai, kokį vaizdą dabar išvystų jo žygio draugai. Paskui iškrato visus drabužius ir tvarkingai ištiesia ant akmens, kad išdžiūtų, o pats ilgai tupi, tirtėdamas nuo mažiausio vėjelio prisilietimo prie odos. Staiga pakėlęs galvą, Aberkrombis pastebi, kad prie upelio jis ne vienas.

Iš kitos vandens telkinio pusės į jį žvelgia gyva būtybė. Tai didelė beždžionė. Lengvi vėjo gūsiai atneša iki Aberkrombio laukinį gyvulišką muskuso kvapą. Vyras nejaučia baimės ir negalvoja apie šautuvą. Būtybė, žvelgianti į jį iš kitos upelio pusės, yra *Mias Pappan*, kaip ją vadina čiabuviai; tai didžiausias orangutanų rūšies atstovas. Jis nejuda, kaip ir stovintis priešais žmogus. Ričardas Aberkrombis stengiasi nesišypsoti, nes miglotai prisimena, kad daugeliui gyvūnų tai reiškia rodyti dantis, kitaip tariant, grasinti. Tai suaugusi patelė. Aberkrombis pastebi apsikabinusį jos kaklą ir ilguose motinos gauruose paskendusį mažylį susiraukšlėjusiu veidu, jis miega išsižiojęs. Patelė atidžiai ir rimtai stebi žmogų; jos letenos atremtos į pelkės kraštą vos už

dviejų metrų nuo jo. Beždžionės akys įsodintos giliai akiduobėse virš dviejų juodų suragėjimų, kurie sudaro kažką panašaus į stambius skruostikaulius; jos veidas randuotas. Aberkrombis iš pradžių žiūri jai į akis, bet greit nusisuka, nes jos žvilgsnis ypatingas: jis ne tik vertina, bet skrodžia kiaurai; beždžionė žvelgia į jį kaip į kitą beždžionę. Šis žmogaus niekada nemačiusio gyvūno žvilgsnis tikrai nėra laukinis.

Daug vėliau, kai Ričardas Aberkrombis jau nebegalės suprasti savo amžininkų, kai nebegalės skaityti laikraščių, dirbti tam, kad dirbtų, negalės diskutuoti ir jau nebus mokslo žmogus, kaip šitai suprantama jo gimtojoje šalyje, ir kai svarstys, kaip pateko į tokią padėtį, kai ieškos savo praeityje pokyčio priežasčių, visada prisimins šią akimirką proskynoje, bet nežinos ir nesupras kodėl ir, tiesą sakant, neišgyvens dėl to, kad nieko nesupranta.

O tuo metu, tas kelias sekundes, kurias trunka jų akistata, Ričardo Aberkrombio mintys skrieja šviesos greičiu. Jis prisimena aborigenus, kuriuos fotografavo netoli Perto Australijos pietvakariuose, nes kolega mokslininkas, garbingas Karališkosios draugijos narys korespondentas, pasisiūlė parodyti srities įdomybes, tarp jų ir čiabuvių porą, kurią buvo apgyvendinęs pas save iš geraširdiškumo ir vedamas tyrinėtojo smalsumo. Tai buvo paskutiniai sėslių žemdirbių atstovai, kuriuos Perto urbanizacija jau seniai buvo nustūmusi į visišką dykumą ir kuriuos raupų epidemija užpūtė kaip žvakę. Ričardas Aberkrombis prisėdo prie jų ant išskobto medžio kamieno galiniame garbingojo korespondento kieme. Kol moteris ravėjo skurdų daržą, vyras dainavo svečiui. Aberkrombis juos nufotografavo; kitoje nuotraukos pusėje jis manė galįs pažymėti akivaizdų poros panašumą su dar mažiau išsivysčiusiais primatais; dabar jis prisimena šį vyrą ir šią moterį, jų vaišingumą ir raudonuoja iš gėdos.

Pagaliau viskas vėl vyksta realiame laike, ir Ričardas Aberkrombis staiga išgirsta driokstelėjimą džiunglių tolumoje. Orangutanas bando pajudėti, bet negali – jis miršta. Jo kairiąją akį tarsi ištinka tikas, paskui ją uždengia juodas apvalkalas. Iš tikrųjų akis ištykšta; po sekundės šūvio trenksmas pasiekia Ričardo Aberkrombio ausis. Beždžionė nė neriktelėjusi, nespėjusi suprasti, kas jai atsitiko, suklumpa. Antrasis šūvis pataiko į pravirą burną ir galva nulinksta; gyvūnas tyliai krinta į žolę ant kairiojo šono; mažylis, apimtas siaubo dėl savo motinos mirties, ima spiegti, ir šimtai nematomų, nežinia kokių gyvų padarų atsiliepia į jo šauksmą.

Kai Aberkrombis iš lėto atsigręžia ten, iš kur buvo šaudoma, pamato, jog Džeimsas Kruksas, ketindamas atlikti šį žygdarbį, ginklą buvo atrėmęs į žemą medžio išsišakojimą šimtas metrų nuo taikinio; dabar jis neskubėdamas artėja apšviestas saulės su atlenktu šautuvu rankose; jo žingsnis tvirtas, kaip medžiotojo, kuris žino, kad pataikė; retkarčiais akinamai sublyksi šautuvo taikiklis. Kruksas – jau prie Aberkrombio ir laukia sveikinimų, bet jų taip ir neišgirsta. Tai neišmuša jo iš vėžių. Jis išdidžiai ištiesia meteorologui savo šautuvą ir, perbridęs upelį, pasuka prie beformės rusvo kailio krūvos, kurią beždžioniukas veltui bando atgaivinti. Iš pradžių mažylis tampo motiną už krūtų, paskui už kailio. Greitai pavargęs, jis nustoja spiegti ir tampytis. Ričardas Aberkrombis neturi jėgų dar kartą pažvelgti į šį žolėje susmukusį, lėtai šąlantį ir prarandantį nepakartojamą gyvos būtybės lankstumą kūną. Džeimsas Kruksas palinksta prie negyvos patelės ir panardina rankas į kailį, kad prisigertų jos kvapo, paskui ištiesia rankas mažyliui, pasislėpusiam už gulinčios motinos. Beždžioniukas pasitikėdamas užšoka ant medžiotojo rankų. Pasigirsta garsus trakštelėjimas. Kruksas paguldo mažą kūnelį ant motinos,

ramiai grįžta prie Aberkrombio ir paaiškina, kad vis tiek mažylis tokioje aplinkoje be jos neišgyventų ilgiau nei tris valandas. Aberkrombis žino, kad jis teisus. Paskui Kruksas, kažką supratęs, nutyla ir susilaiko nepasakojęs vaizdingų istorijų, kaip *Mias Pappan* parbloškia medžiotojus, nutraukia ranką čiabuviui arba po dvidešimties metų atkeršija už savo vaiko mirtį. Kruksas nuleidęs nosį tyli, ir turbūt tik dėl to Aberkrombis jo neužmuša.

Volkeris, išgirdęs šūvius, ateina į proskyną. Jis grąžina Aberkrombį į prozišką tikrovę, paduodamas apatines kelnes ir balto lino kostiumą. Aberkrombis apsirengia. Čiabuviai čiauška kaip vaikai ir, nujausdami didelius arbatpinigius, šiltai sveikina baltuosius. Tada Kruksui ir Volkeriui prasideda maloniausia medžioklės dalis – pasakojimas apie ją. Kruksas dėsto Volkeriui, kaip viskas įvyko, Volkeris teiraujasi įvairių dalykų, Kruksas atsakinėja į vienus klausimus, užbėga už akių kitiems, kai ką prikuria. Volkeris sveikina Kruksą. Paskui abu sužiūra į jau apsirengusį Aberkrombį. Jis taip pat turi įsiterpti į šį pokalbį, patikslinti aplinkybes, viską prisiminti: miegą, dėles, akistatą su orangutanu. Aberkrombis kalba negalvodamas. Jo stora lipni civilizuoto žmogaus oda įtrūko. Šiuo momentu jis dar mėgina nesureikšminti to, kas įvyko, nesikarščiuoja, bet bijo, kad tuoj visiškai praras savitvardą. Po dvidešimties minučių jis jaučia, kad, kaip ir jo bendrai, gali pradėti juoktis iš šio įvykio. Nuogas mokslininkas, plaukuota beždžionė: Kruksas ir Volkeris sužavėti.

Džeimas Kruksas pasiūlo įamžinti įvykį fotografijoje. Vietinis laikraštis išspausdins nuotraukas. Aberkrombio paprašo pademonstruoti savo aparatus. Triūsdamas prie gyvūno, Bendžami-

nas Volkeris mintyse apmetinėja straipsnio *Indonesian Chronicle* planą ir ieško tinkamiausios žodinės išraiškos keletui itin vykusių minčių. Aberkrombis gailisi atsigabenęs fotografavimo įrangą, bet šiuo atveju geriausia sutikti: priešintis kvailiams beviltiška, tokiam išbandymui jis neturi jėgų, tad paklusniai ruošia aparatą, plokštelę, trikojį. Tuo metu Kruksas, žinantis, kaip turi atrodyti medžioklės vaizdai, triūsia su peiliu rankoje; jis numeta tolyn mažąjį beždžioniuką, nes jis nerodytinas; kūnelis paskęsta žolėje, bet tamsus maitėdžių vabalų debesis jau sukasi virš jo, ir Aberkrombis stengiasi nežiūrėti į tą pusę. Po dviejų valandų iš jo bus likę tik kaulai, dantys ir kremzlės; naktį atslinks koks kitas maitėda, gal agutis, sutraiškys mažus kaulus ir iščiulps smegenis. Na, o motina, garantuoja Volkeris, tikrai puikus egzempliorius. Jis ją išmatavo: metras trisdešimt nuo galvos iki kojų; ypač stiprios rankos, netgi turint galvoje, kad visų orangutanų galūnės stiprios; atstumas tarp ištiestų rankų – du metrai penkiasdešimt; apie du šimtai svarų svorio. Kadangi Sandakane jis dirba ir laidotuvių biure, daktaras Volkeris, norėdamas pagerbti žymųjį mokslininką, surežisuoja sceną: lianos galu suriša gyvūno žandikaulius, nuvalo tai, kas liko ant skruosto iš ištekėjusios akies, žolių kuokštu užpildo tuščią akiduobę, kad atrodytų sveika, paskui šautuvo buože sutraiško kaulus, kad sustingusios galūnės atrodytų natūraliai lanksčios, tada pastato beždžionę, o už jos – atramą, nukirstą miško pakraštyje; vėliau grobį patupdo; dvi sumaniai palenktos šakos prilaiko rankas. Jis kulnu sutraiško gyvūno kojų pirštus ir sugniaužia juos į kumštį. Dabar laukinis žvėris atrodo baisus, kaip jam ir privalu, jo išvaizda sukrečianti ir labai fotogeniška. Žinoma, Ričardas Aberkrombis turi pozuoti stovėdamas už orangutano; Džeimsui Kruksui smagu atsiklaupti gyvūno dešinėje ir laikyti jį už riešo, tarsi čiuopiant pulsą ar ve-

dant pasivaikščioti vaiką. Volkeris fotografuoja pirmą nuotrauką, po to ateina pozuoti; prie aparato jį pakeičia Kruksas. Pagaliau viskas baigiasi. Aberkrombis tikisi, kad prisiartins čiabuviai, savo kultūros vardu pareikalaus švento gyvūno kūno ir atliks atsisveikinimo su didžiąja beždžione apeigas. Bet niekas nė nepajuda: senieji vietos gyventojai yra vegetarai, be to, jie jau ne laukiniai, o parduoti šią raumeningą, sunkiai virškinamą mėsą bus neįmanoma.

Daktaro įsakymu, ginkluoti ilgais lenktais, aštriais kaip skustuvas peiliais, jie neįtikėtinai vikriai ir greitai nulupa gyvūną, palieka kojas ir rankas kartu su kailiu; prieš tai netoliese jie buvo užkūrę laužą. Keista, nuluptas kūnas beveik nekraujuoja. Paskui čiabuviai užgesina ugnį ir skubiai pasitraukia. Prasideda valymas: galybė mažų graužikų, vabzdžių skrenda, šokinėja, šliaužia žolėje tysančios maitos link. Kad kruvinas *Mias Pappan* kailis liktų pakankamai minkštas iškamšai mieste padaryti, Volkeris apibarsto jį druskomis, kurių sudėtį pats sugalvojo ir kurias visada nešiojasi savo krepšyje – tai senas taksidermijos mėgėjo įprotis. Praskalavęs kailį sušukuoja ir vėl barsto druskomis. Lieka dvi valandos iki saulės laidos; laikas palikti proskyną. Prieš įžengdamas į džiunglių tamsą, Ričardas Aberkrombis paskutinį kartą atsisuka į žaliąją aikštelę; jo regėjimo lauke dvi tamsios dėmės – ten guli užmušti gyvūnai.

Tuo pačiu keliu jie grįžta link valties, ši juos nuplukdo prie nešvaraus laivo, tingiai besisupančio gelsvuose upės vandenyse. Jūroje, sėdėdamas laivo pirmagalyje, Aberkrombis apsimeta rašąs lempos šviesoje, kad tik niekas jo nekalbintų. Jam ateina į galvą mintis kreiptis malda į didžiąją beždžionę; paskui nurausta dėl tokio keisto sumanymo; vis dėlto pasimeldžia. Vos spėja baigti, laivas atsiduria uoste. Kruksas pasiūlo visiems trims tuojau pat

aplankyti konsulą, nes šiuo metu ten geriamas aperityvas. Aberkrombiui pasiseka juos įtikinti, kad palauktų: jis užeis į viešbutį, išryškins negatyvus, ir tai bus puiki jų pasakojimo iliustracija; be to, jie galės susitvarkyti prieš vakarienę, kurioje buvo pažadėję Džonsui dalyvauti. Visi susitaria susitikti pusę devynių viešbutyje. Volkeris ir Kruksas skuba: jiems vos užteks laiko persirengti.

Pusę devynių šie du vyrai jau lūkuriuoja vienintelio uosto viešbučio vestibiulyje, apsivilkę gražiausius medžiotojų kostiumus. Susigraudinę galvoja apie puikų draugą Ričardą Aberkrombį; iš dalies todėl, kad jau girti, kaip tik kolonijų žmonės ir tegeba; iš dalies todėl, kad Ričardo Aberkrombio dėka dalyvavo įspūdingiausioje per ilgą jų karjerą medžioklėje. Devintą valandą Aberkrombio dar nėra, tad Kruksas sunkiu alkoholiko žingsniu eina jo ieškoti; jis veltui beldžiasi į duris. Viešbučio registratūroje jie sužino, kad šešiolikto kambario klientas jau prieš kelias valandas išvyko į uostą. Ir iš tikrųjų, vos jie pasuko už gatvės kampo, Aberkrombis užlipo į savo kambarį, susikrovė daiktus, susirado uoste kinų burlaivį, sutikusį jį naktį nuplukdyti į kitą uostą už dvidešimties kilometrų į pietus nuo Sundakano. Kai Bendžaminas Volkeris ir Džeimsas Alfredas Kruksas nuskuba į uostą, malajietis žvejys pirštu jiems parodo raudoną tašką, lėtai tolstantį į pietus. Volkeris ypač išgyvena dėl nuotraukų, likusių šio gudraus veidmainio bagaže. Kruksas netenka vienintelio tiesioginio jo taiklaus šūvio liudininko. Bet abiem bičiuliams palengvėja, kai supranta, jog šis netikėtas išvykimas leidžia laisvai reikštis jų vaizduotei; jie skubiai patraukia į konsulatą. Vakarienė ne šiaip nusisekusi, ji – tikras triumfas. Kitos dienos rytą, sekmadienį, Kruksas ateina padėti draugui padaryti gyvūno iškamšos; stačias pabaisa kumščiu daužo krūtinę ir grasina menamam priešui, šiepdamas iltis, o pakelta kairioji ranka tuoj tuoj sutraiškys už-

puoliką. Ir pagaliau po mėnesio Volkeris be jokio prierašo gauna visas nuotraukas, padarytas proskynoje; tada *Indonesian Chronicle* sutinka išspausdinti dviejų bičiulių pasakojimą, iliustruotą fotografijomis, trijuose puslapiuose. Kruksas ir Volkeris – šlovės viršūnėje. Aberkrombis toli.

Ričardo Aberkrombio paliktame dienoraštyje, aiškina Viržini Letur Akirai Kumo, aprašyti visi faktai, kuriuos ji ką tik išdėstė, bet Aberkrombis niekada nieko neaiškina, nekalba apie savo jausmus, tik saugo visą kelionių medžiagą, netgi menkavertę. Taip saugomos krūvos popierių ir laivo bilietai, ir sudžiūvusios gėlės. Žinoma, ir visos nuotraukos, nufotografuotos proskynoje. Viržini Letur paduoda jas Akirai. Jis godžiai pagriebia. Nuotraukos panašios viena į kitą, padarytos ant storo popieriaus, dviejų delnų pločio; fiksažas kiek pablukęs, o daiktų kontūrai išskydę; taip atsitinka viskam, kas sunkiai atsilaiko prieš laiko tėkmę. Beždžionė nufotografuota miško pakraštyje, kad būtų kuo panašiau į tikras džiungles. Antrasis planas užgriozdintas medžių šaknimis, kurias sunku atskirti nuo kamieno; jos sudaro atramines pusarkes; orangutanas tarsi žvelgia vienintele akimi kažkur toli už kadro ir atrodo liūdnas, nustebintas žudynių. Akira Kumo lengvai atspėja, kuris yra Ričardas Aberkrombis; kitas, trykštantis sveikata, maitintas nenugriebtu pienu, kruopomis ir klevų sirupu, pergalingai it skautas atstatęs krūtinę, šypsosi savim patenkinto netašyto žmogaus šypsena. Šalia jo Aberkrombis atrodo visai mažas, beveik rytietis. Jis plinka ir

plaukus šukuoja atgal, kaip visi, kuriems tai nerūpi. Šautuvą laiko už vamzdžio galo it smuiką ir žvelgia į tuštumą, ir, nors turi tankius ūsus, daro trapaus žmogaus įspūdį. Beždžionė panaši į vienaakį piratą, sugautą ir paverstą vergu, o Ričardas Aberkrombis – į vieną iš jo jūreivių.

Paryžiuje vakarėja; Viržini Letur atsisveikina su savo draugu. Jis lieka svajoti apie vaizdus, užfiksuotus nuotraukose. Bet labai greitai jį apsupa triukšmingi jo aplinkos žmonės, kaip ir kiekvieną vakarą po nelaimingo atsitikimo. Jis perkeliamas į miegamąjį, slaugytojos jį nuskuta, nuprausia, apibarsto pudra lyg naujagimį ir paguldo į ką tik paklotą lovą su pagalvėlėmis ir sniego baltumo patalyne.

Po 1890-ųjų balandžio septynioliktosios Ričardas Aberkrombis daugiau niekada nefotografavo debesų. Išnuomotas kinų burlaivis po varginamo daugelio savaičių plaukimo jį išlaipina pietiniame Borneo salos pakraštyje; čia jis patenka į prekybinį laivą ir po šešių dienų pasiekia Bali. Nei tabakas, nei jūros oras, matyt, nepadėjo dėlių nuniokotai odai: ant jo kūno pilna pūliuojančių žaizdų, jas skauda nuo drabužių prisilietimo. Vieną vakarą pusnuogis, vilkėdamas tik saronga, jis patraukia pas kinų žiniuonį, kurį jam rekomendavo. Gydymas ilgas ir juokingai kruopštus, bet sėkmingas: žiniuonis jam duoda penkis buteliukus balsvo tepalo, kuriuo jis turi teptis penkis vakarus iš eilės visą valandą. Ričardas Aberkrombis įsikūrė pusėtiname viešbutyje pačiame uoste, kur nėra rizikos sutikti žymių miesto žmonių, galinčių nusitempti jį pietų ar žvejoti didelių žuvų. Atrodo, kad šiame skurdžiame viešbutyje susirinko visi neeuropiečiai; savininkas nežinia kodėl pavadino jį „Regento viešbučiu“. „Regento viešbutis“ įsikūręs labai įdomaus kvartalo centre: čia galima sutikti sąvadautojų, opiumo

prekeivių, vaikų pardavėjų, šventyklų plėšikų; vieta, kurią Aberkrombiui nurodo kaip masažo saloną, tikriausiai viešnamis, bet deginantis niežulys toks baisus, kad jis pamiršta drovumą. Šeimininkė įveda jį į švarų kambarį, kuriame tėra vandens ąsotis ir dvigubas kokoso plaušų kilimėlis; greitai ateina apkūni rami mergina, žavinti auksine permatoma oda; ji švelniai jį apžergia ir lėtai įtrina gydomąjį tepalą į šio keisto kliento, kuris nori ją pakalbinti, mokėdamas tik keliolika indonezietiškų žodžių, odą. 1891-aisiais Ričardui Aberkrombiui sukanka trisdešimt devyneri. Jis vis dar skaistus ir trisdešimt metų neužsiiminėjęs vienišiaus malonumu. Ir, be abejonės, jeigu ši apkūnuolė būtų pabandžiusi jį sugundyti kokiu nors nepadoriu gestu, skaistuolis būtų pasijutęs užgautas ir ją atstūmęs. Bet storoji mergina per daugybę savo karjeros metų buvo mačiusi visokiausių keistuolių. Ji išmoko niekuo nesistebėti ir turėjo nepaprastą intuiciją meilės reikaluose. Ričardas Aberkrombis po truputį užsidega, nors ir atrodo, kad tam abejingas. Jis guli užsimerkęs ant kilimėlio; pakilusi nuo dešinės kojos pėdos iki paslėpsnio, mergina masažuoja jo varpą, po to slenka žemyn kairiąja koja; jos rankos tokios švelnios ir šiltos, kad Aberkrombis ne iš karto pastebi, jog jas pakeitė burna.

Rytojaus vakarą tuo pačiu metu klientas su tepalais vėlei ateina į saloną ir pageidauja tos pačios merginos. Jam tenka luktelėti; jis susipranta ir užmoka daugiau. Ritualas kartojasi, Aberkrombis mėgaujasi, bet apsimeta bejausmis. Šį kartą ne burna, o jos makštis apglėbia varpą. Atsiklaupusi virš jo, ji lėtai judina pilvo raumenis; jį tučtuojau užplūsta malonumo banga. Ji jį nušluosto ir baigia masažuoti. Aberkrombis palieka tris likusius tepalo buteliukus šeimininkei, kad nereikėtų nešiotis, ir grįžta nakvoti į „Regento viešbutį".

Kai ištuštėja paskutinis buteliukas, ant jo kūno nelieka jokio

dėlių kraugeriškumo pėdsako. Bet kitą vakarą ir dar daug vakarų ištisus mėnesius Ričardas Aberkrombis ateina ir išsitiesia ant kilimėlio. Jis nieko neišmano apie meilės reikalus, bet stora ir švelni mergina jį moko. Aberkrombis išmėgina viską ir užsirašinėja.

Gyvendamas viešnamyje, leisdamas dienas savo kambaryje, miegodamas ir svajodamas, jis praranda įprotį pakelti akis į dangų ir stebėti debesis. Bali artinasi musonai. Jis paskutinį kartą aplanko storąją merginą, atsidėkodamas išperka ją iš šeimininkės ir praneša, kad yra laisva. Ji grįžta į savo kaimą, toli nuo Bali, kažką pameluoja savo šeimai ir pagaliau išteka. Paskutinį vakarą Ričardas Aberkrombis ateina su fotoaparatu: jis nori turėti atsiminimą moters, kurios vardo net nepagalvojo paklausti. Gal ji nesupranta jo siekių, o gal jis pareikalavo būtent tokios pozos. Kad ir kaip būtų, ji prasiskleidžia savo drabužį, praskėstomis kojomis nugara gula ant kilimėlio ir viena ranka praskiria lytines lūpas; Ričardas Aberkrombis paruošia fotoaparatą ir fotografuoja tai, ko dar niekada nefotografavo.

Iki pat vasaros pabaigos Viržini Letur Akirai Kumo aprašinėja ir aiškina Aberkrombio protokolą. Borneo saloje protokolas galutinai nutolsta nuo tarptautinių meteorologijos tarnybų nurodymų ir atrodo, kad Ričardas Aberkrombis siekia atsigriebti už prarastą laiką neaprėpiamose ir monotoniškose kūniškos meilės platumose. Rugsėjo mėnesį jis atvyksta į Papua; 1892-ųjų pradžioje jis jau Naujojoje Zelandijoje, vėliau atsiduria Australijoje; apiplaukęs ją iš rytų, keliauja iki Tongos salų; Tongoje negali rasti nė vienos moters ir pasuka Japonijos link. Jis nuolat visur fotografuoja pilvus, lyties organus ir sėdynes. Keliaudamas visą laiką apsistoja didžiausiuose uostuose; krantinėse bei jūreivių kvartaluose tuojau pat pastebi geriausius viešnamius ir leidžia laiką juose. Ričardas Aberkrombis aprašo, ką ten veikia, kas, ką ir kiek kartų su juo daro; šiuo požiūriu jis nepasikeitęs, vis toks pat smulkmeniškas ir rimtas.

Viržini galvoja, ką veiks tada, kai Akiros Kumo nebebus. Bet ne ji, o jis pradėjo tuo rūpintis; aišku, kad jis vėl žudysis, ir šį kartą jau pasiseks, bet prieš nusižudydamas pažadėjo ja pasirūpinti. O ji geriau supranta, ko nenori, negu ko nori. Ji tik žino, kad niekada negalės grįžti į darbą bibliotekoje.

Pirmasis laikiną, bet pelningą darbą sugalvoja Ričardas Aberkrombis jaunesnysis. Rugsėjo mėnesį Tarptautinės meteorologų organizacijos biuletenyje išspausdinamas ilgas pokalbis, kuriame jis, neatskleisdamas detalių, užsimena apie ypatingas nuotraukas ir piešinius, pridėtus prie protokolo. Per keletą savaičių teisėtas protokolo paveldėtojas gauna dešimtis pasiūlymų iš viso pasaulio leidyklų. Pasitaręs su Viržini, jis pasirenka naują leidyklą Masačusetso valstijoje, leidžiančią gražias mokslines knygas ir jau penkeri metai finansuojamą galingos ir garsios farmacijos bendrovės. 2005-ųjų pabaigoje Ričardas ir Viržini pasirašo dvigubą sutartį. Viržini parengs prabangų fotografuoto Aberkrombio protokolo leidimą ir, bendradarbiaudama su anglų leidėju, paskelbs autorizuotą Aberkrombio biografiją, pagrįstą nespausdintais jo užrašais.

Po to Akira Kumo, sukaupęs visas jėgas, padaro labai sunkų darbą – paskambina Viržini bibliotekos direktoriui. Po pusvalandžio, degdamas nekantrumu, direktorius jau stovi prie namo Lemarko gatvėje durų, pro kurias niekada nebuvo įžengęs. Dizaineris jį priima antrame aukšte, pačiame gražiausiame kabinete, ir iš karto prabyla apie reikalą. Asmeninis Akiros Kumo archyvas, kurio priežiūra labai brangiai kainuoja, galėtų būti padovanotas kokiai nors institucijai, kad jį tvarkytų. Šis archyvas tikrai gausus, nes jame yra visi dizainerio eskizai ir drabužių pavyzdžiai, taip pat ir jo laiškai žymiems klientams bei klientėms, kolegų ir menininkų dovanos. Teksaso ir Japonijos universitetai jau seniai siūlę dizaineriui savo pagalbą, bet jis vis atsisakinėjęs, norėdamas, kad jo archyvu pasinaudotų taip šiltai jį priėmusi šalis. Ar bibliotekos direktorius norėtų vadovauti Aukštosios mados fondui, kurį sudarytų Kumo fondas ir kuris teiktų pagalbą jauniems kūrėjams? Bibliotekos direktorius norėtų. Tada gerai. Direktorius

nustebęs, dėkingas ir sužavėtas, bet laukia, kas bus toliau, nes tokiais atvejais visada būna tęsinys. Dizaineris jį trumpam sulaiko ant kabineto slenksčio. Jis pasinaudoja proga ir dėkoja direktoriui už Viržini Letur, kuri buvo puiki pagalbininkė. Direktorius pareiškia nesistebintis. Didelei Akiros Kumo nuostabai, Viržini Letur pasirodė puikiai išmananti meteorologijos literatūrą. Taip puikiai, jog kyla klausimas, ar toks išprusimas nėra pernelyg didelis dirbti bibliotekos katalogavimo tarnybos rūsiuose. Akirai Kumo įdomu, ar negalima kaip nors pakeisti šios padėties. Jis nori būti asmeniškai informuojamas apie šiuos du reikalus: apie panelę Letur ir apie savo fondo likimą. Direktorius puikiai supranta. Direktorius pažada. Tada jis puola į pirmąjį aukštą tartis dėl savo fondo.

Kai nebūna Lemarko gatvėje, Viržini Letur gyvena Londone pas Aberkrombį. Ji rengia Ričardo Aberkrombio biografiją. Turėdama nors ir ne per daug, bet vis dėlto nemažai pinigų, patenkinta reguliariais seksualiniais santykiais, ji trykšta didesne dvasine energija, taigi gali atsidėti pačiai svarbiausiai veiklai žmogaus gyvenime: ji dirba. Įveikta kliūtis kelia džiaugsmą, malonu dirbti ir nuovargis malonus. Rytais ji komentuoja Aberkrombio protokolą; po pietų kantriai dėlioja debesų ganytojo biografiją. Tai leidėjo sumanytas laikinas, juokingas, bet patrauklus pavadinimas. Debesų ganytojas. Ir sugalvok šitaip.

Garsas apie Aberkrombio protokolo nepadorumą seniai peržengė siauro debesų specialistų būvio ribas. Kalbama apie originalo pardavimą, tai turėtų sutapti su fotografuoto leidinio ir jaunos specialistės parengtos biografijos pasirodymu kitais metais. Paskui bus rengiamas paskaitų ciklas, iš pradžių Jungtinėje Karalystėje, vėliau galbūt Pietų pusrutulyje. Tikriausiai kai ku-

rie universitetai, bijodami atsilikti nuo mados, pasiūlys jai paskaityti keletą gerai mokamų paskaitų; ir pagaliau, jeigu viskas gerai susiklostys, ji gaus bibliotekininkės vietą, atitinkančią jos kompetenciją, kur nors Europoje. Tuo jau rūpinasi bibliotekos direktorius. Tuo tarpu Viržini Letur stengiasi suprasti Ričardo Aberkrombio mokslines teorijas, o tai ne taip paprasta. Iš tikrųjų, Ričardas Aberkrombis atrodo labai nutolęs nuo savojo laiko mokslo ir apskritai nuo mąstymo principų.

Nuo 1891-ųjų gegužės Ričardui Aberkrombiui nebeužtenka vien tik moters lytinių organų nuotraukų. Iš pradžių jo protinės galios lyg ir nusilpo, ką buvo galima pastebėti protokole: iki 1891-ųjų balandžio po fotografijomis, rūpestingai priklijuotomis puslapio viduryje, matyti tik elementarūs užrašai ranka violetiniu rašalu: pavardė ar vardas, vietovės pavadinimas (dažniausiai regiono, kartais tautelės) ir data. Ši pirmoji protokolo dalis pati vulgariausia: stovinti ar gulinti moteris žvelgia į objektyvą, jos kojos praskėstos, nors visi jos moteriški organai ir taip būtų gerai matyti. Vėliau Aberkrombis pradeda fotografuoti tik apatinę kūno dalį. Rezultatas labai netikėtas: lyties organai darosi nepanašūs į žmogiškos būtybės; jų vietoje matyti keisti kūno vingiai, tarsi mėnulio ar ugnikalnio. Viržini Letur, būdama dvylikos metų, yra mačiusi savo lyties organus, ir tai itin sunkiai, visaip rangydamasi, per mažame veidrodyje. Dabar ji atranda daugiau kaip penkiasdešimt stulbinamos įvairovės lyties organų, užfiksuotų šaltu fotoaparatu. Gerai įsižiūrėjus, nė vieni jų nepanašūs į kitus; kiekvienas kūno vingis atrodo unikalus. Tai ir turėjo sukrėsti Aberkrombį, kuris nuo tyriausios nekaltybės staiga puolė į nenutrūkstamas ir nežabotas kūniškas linksmybes. Tai, kas anglų kalboje išmintingai nusakoma paprastais, beveik šeimyniškais žodžiais – *lytis* ar *lyties*

organai – Ričardui Aberkrombiui atrodė kaip daugybė *įvairiausių lyties organų*, ir tai jį be galo jaudino.

Taigi nuo 1891-ųjų gegužės protokolas keičiasi: erdvė aplink nuotraukas užpildoma pastabomis, piešiniais, schemomis; iš pradžių nedrąsiai, keliais brūkštelėjimais, lyg bandant, vėliau vis tvirtesne ir tvirtesne ranka, nelygia kampuota rašysena. Netrukus Aberkrombis pradeda klijuoti nuotraukas dešiniame kampe; visa kairė pusė skiriama komentarams. Yra daug nesąmoningų piešinių, kuriuos piešia kiekvienas, kai įtemptai mąsto ar nuobodžiauja. Tokiais momentais Aberkrombio piešiniai visada vienodi: vienintelė labai plona raityta linija, tarsi mažytės smegenys, švelnios ir tarsi pamišusios; jų vingiai liejasi vieni su kitais, iš kiekvieno gimsta dar kiti, mažesni, ir taip iki begalybės; išraitymų vis mažėja ir mažėja, kol plunksna ima brėžti neįžiūrimas linijas. O tekstas, priešingai, darosi vis išsamesnis. Iš pradžių tai tik ranka rašytų pastabų užuomazgos, pavieniai mįslingi žodžiai, kuriuos Viržini kantriai perrašinėja į knygelę abėcėlės tvarka, nurodydama jų vartojimo dažnumą. Dažniausi žodžiai: panašumas, kilmė, lygiagretumas. Galima pagalvoti, sako vieną sekmadienį Viržini Ričardui, kai, pavargusi nuo darbo su visais šiais senais popieriais, nulipa užkąsti į virtuvę, kad seksualinis šokas tavo seneliui buvo per stiprus. Jis norėjo susivaldyti ir aprašyti visą šį kataklizmą. Bet Ričardas tyli, kaip visada, kai nepritaria. Jis nemėgsta psichologijos. Jo nuomone, nereikia stengtis paaiškinti žmonių elgesio, negalima žmogaus apžvelgti tarsi paminklo, reikia žmones palikti ramybėje, net kai jie jau mirę. Beje, jam darosi nuobodu su Viržini; bet ir apie tai jis nekalba.

Panirusi į bekraštę protokolo netvarką, Viržini stengiasi surasti tai, kas svarbiausia. Ričardas Aberkrombis kantriai mėgina įrodyti, kad viskas visatoje kartojasi: pasaulis yra tų pačių formų

derinys. Ilgose 1891-ųjų pastabose jis tai pavadina izomorfijos principu, pabraukia šiuos žodžius raudonu rašikliu tris kartus. Daug puslapių, kuriuose gvildenamas šis principas, padeda aiškiai suprasti, kokios mintys sukosi Ričardo Aberkrombio galvoje. Tai nepriekaištingai parašytos pastabos, be jokių braukymų, ramia lygia rašysena; tokia ramybė būdinga šventiesiems ir bepročiams. Tuo metu Aberkrombis buvo Hokaido saloje Japonijoje.

Ričardas Aberkrombis įsikuria pietinėje Hokaido salos pakrantėje, vienaukščiame apgriuvusiame name šalia arbatinės, kitaip tariant, viešnamio, netoli Kusiro uosto. Vasarą čia atvyksta pailsėti miesto turtuoliai. 1891-ųjų vasaros pabaigoje Ričardas Aberkrombis pagaliau gauna pinigų, kurių buvo prašęs savo banko atstovo Tokijuje. Jis išperka šešias moteris iš greta esančios arbatinės ir ruošiasi žiemoti nuošaliame name, išsinuomotame iš vieno Kusiro pirklio, pačioje Japonijos šiaurėje. Šie buvę vietinio pono žiemos rūmai stovi dešiniajame La Peruzo sąsiaurio krante; sąsiauris šioje vietoje yra vos keturiasdešimties kilometrų pločio ir skiria Hokaido salą nuo rusų Sachalino. Ričardas Aberkrombis čia apsigyvena prieš pirmuosius šalčius, apsirūpinęs moterimis ir maisto produktais. Rūmai – tradicinis trijų aukštų pastatas, plokščias ir žemas, iš juodų akmenų; po ilga jų stogine įrengta puiki, jauki patalpa maudynėms: garinė pirtis, trys baseinai, poilsio kambarys. Daržinėje, į kurią veda dengtas, apsodintas pilka gyvatvore takas, styro prikrauta didžiulė krūva malkų. Čia jis su savo moterimis praleidžia žiemą. Jis priprato prie jų lytinių organų kvapo, primenančio jūros moliuskų, kuris iš pradžių pykino, bet jis valandų valandas laiko įkišęs galvą į jų tarpkojį, kol paskausta liežuvį ir lūpas.

Ilgi žiemos vakarai skirti protokolui. 1891-ųjų lapkričio dvidešimt penktąją mokslininkas pieštuku nupiešė žmogaus smegenis, pavaizdavo jų tūrį, paskui, pakeitęs keletą detalių, kantriai pakartojo šį piešinį apačioje ir dar žemiau vėl kiek kitaip. Viržini pagaliau supranta, kad pamažu smegenys įgauna kitą formą: paskutiniame, dešimtajame, eskize tikriausiai vaizduojami sluoksniniai kamuoliniai debesys. Už trijų puslapių – kita piešinių serija: šį kartą, taikydamas tą patį vienos formos virsmo kita principą, Aberkrombis susiejo sluoksninius kamuolinius debesis su kruopščiai ir elegantiškai atkurtais moters lyties organų vingiais. Nuo šiol protokole visą laiką kartojasi tas pats pratimas: Aberkrombis kantriai tapatina debesis ir daiktus, kūno dalis ir gamtos reiškinius. Kartais kriauklė staiga virsta žmogaus ausimi, kartais kunkuliuojanti upė tampa suskilinėjusia alyvmedžio žieve.

Kai nepiešia, Ričardas Aberkrombis guli su moterimis; kuo toliau, tuo labiau jam tai virsta moksline veikla. Jis čiulpia moteris tol, kol pajunta kraujo ir sūraus vandens prieskonį; kartais jaučia smėlio ar žemės skonį. Išsamiai aprašo visus stebėjimo rezultatus. Aberkrombis taip ilgai glosto moterų klubus, kad pradeda nejausti, kur moteris, o kur – jo ranka. Jis įkurdino šias paneles šešiuose jaukiuose kambariuose ir vaikšto nuo vienos prie kitos, dėmesingai ir lėtai. Sniegas greitai uždengia ir niūrųjį Sachaliną, ir visą likusį pasaulį. Kai taip pavargsta, kad nebegali miegoti, vaikštinėja prie jūros po pušimis, nulinkusiomis nuo gūsingų sąsiaurio vėjų; jeigu oras ramesnis, pakrantėje renka moliuskus, kai randa patinkančios formos. Bet kuri forma yra nuostabi: perlamutriniai nelygumai, geidulingas bangos linkis jam primena krūties apvalumą ar pilvo apačios spalvas. Plokščių, aptaškytų purslais akmenų takeliu Ričardas Aberkrombis grįžta į vidų.

Vieną dieną kažkuri moteris, norėdama jį prablaškyti, išsitraukia iš savo lagamino ritinėlį estampų, vaizduojančių erotines scenas ir peizažus, ir, nors tai tik tikslios, bet neišraiškingos japonų ir kinų dailininkų kopijos, Ričardas Aberkrombis tuojau pat atpažįsta broliškas sielas. Jam visiškai akivaizdu, kad šie dailininkai piešia kūnus taip, kaip Europoje tapomi peizažai, ir kad jie tapo peizažus taip, kaip kūnus. Viskas svarbu, viskas reikalinga, nieko netrūksta. Ir paaiškėja paprasta paslaptis: reikia sekti pasaulio formomis.

Taip praeina žiema. Ričardas Aberkrombis protarpiais mato jūra plaukiančius pilkus siluetus: tai karo laivai. Kartais ant jų plevėsuoja tolimos jo šalies vėliava. Aberkrombis į juos žvelgia kritiškai; jam tai – visuotinės harmonijos taisyklių pažeidimas: visų šių karo laivų – kreiserių, eskadrinių minininkų – metaliniai pilkai dažyti korpusai, bokšteliais nusagstyti deniai yra tiesiog įžeidimas žydriems sąsiaurio vandenims, dangaus spalvoms, blyškiam saulės spindesiui. Kai kurie laivai praplaukia taip arti, kad jūreiviai jam moja rankomis.

Viržini rado mokslininko Japonijos laikų nuotrauką. Iš pradžių jo neatpažino. Žvelgiant į fotografiją, į galvą ateina keista mintis: tai nuplautas veidas. Kai kurios raukšlės ant skruostų ir ant kaktos, šios niūrios išminties žymės, išnykusios. Akys dėl įdegio atrodo šviesesnės. Jau pavasaris, ir Aberkrombis daugiausia laiko praleidžia pakrantėje. Jis mąsto apie plaukiančius karo ir prekybinius laivus – jų vis daugiau – ir su vis stiprėjančiu pasibjaurėjimu stebi šiuos harmoniją ardančius daiktus. O Jungtinės Amerikos Valstijos, naujasis pasaulio valdovas, kurio laivai dažniausiai plaukia La Peruzo sąsiauriu, jam atrodo pati nedarniausia šalis; bet jaučia, kad ji nugalės, ši žiauri karinė ir prekybinė civilizacija, labai veikli, skurdi dvasiškai, du tūkstančius metų

nekreipusi jokio dėmesio į trapią visatos pusiausvyrą, remdamasi tik tais dėsniais, kurie padeda atsikratyti vergavimo gamtai ir tarnauja pažangai. Hokaido šiaurinėje pakrantėje Aberkrombis visa savo esybe lieka aristokratas; jam visai nesvarbu, kad žmonių gyvenimas būtent todėl nuolat gerėjo. Čia ir glūdi jo savotiška didybė ir jos ribotumas.

Kartais ir Viržini Letur nuobodžiauja su Ričardu Aberkrombiu. Kaip ir visi į jį panašūs pamišėliai, vyras vargina ir yra nykus, jo teorijos groteskiškos. Bet jose yra nuoseklumo, užsispyrimo, tai be galo jaudina ir graudina. Taigi Viržini toliau tyrinėja jo gyvenimą. Perpratus jo būdą, tai nesunku. Viržini nuobodu su teoretiku, bet eksperimentatorius ją žavi. Ričardas Aberkrombis džiovina pastipusius gyvuliukus ir skaičiuoja, kiek vandens turi jų kūnai. Jis girdo vandeniu moteris ir skaičiuoja, kiek jos išskiria skysčių. Jis prasimano erotinių žaidimų dėl mokslo pažangos; iškvepinęs moterims girdomą vandenį, atsigulęs po jomis, geria jų šlapimą, kad nustatytų, ar jaučiasi anyžius, kardamonas ar vanilė. Kartais jis jas taip ilgai čiulpia, jog praranda gebėjimą judėti. Jis laimingas. Jis padėjo naujo mokslo pagrindus. 1892-ųjų gegužę tėvynainis geologas keliauja per šį kraštą. Aberkrombis jį mandagiai priima. Geologas jam įteikia vaškuotos drobės maišelį, perrištą virvute – tai jo paštas pagaliau jį pavijo. Aberkrombis skaito savo ūkvedžių ir bankininkų laiškus. Jo turto dar pakanka, nors jis nėra neišsemiamas.

Geologui išvykus, Aberkrombis uždaro viešnamį. Norint plėtoti savo teorijas, jam būtina keliauti į kitas platumas. Po dviejų mėnesių jis jau Filipinuose, kur susidomi fidžių katamaranu: tai du grakštūs korpusai, didelės, bet lengvai valdomos burės; Davao įlankoje jis kantriai mokosi ir išmoksta puikiai valdyti katamaraną. Vietinis gamintojas pagal jo nurodymus pritaiko laivą

plaukioti atviroje jūroje; abiejų korpusų pirmagaliuose įtaisomos skrynios, kurias jis rūpestingai įmirko specialiais tepalais; pasiima dideles gėlo vandens atsargas. Jis vienas keliaus į malonesnio klimato žemes, nes daugiau negali plaukti maršrutiniais laivais, nustatytomis valandomis pietauti laivo karininkų valgykloje, sėdėti greta kepenų liga sergančio kariškio ir bakalėjininko našlės, kaip anksčiau.

1892-ųjų rugpjūtis. Jam tuojau sukaks keturiasdešimt penkeri. Jis leidžia dienas pusnuogis saulėje ir jūroje. Tuo pačiu metu Londone, kur jis kažkada gyveno kaip Jos Didenybės pavaldinys, rimti vyrai su kaklaraiščiais sveikinasi klubuose, mokslo draugijose ar parlamento rūmuose; jie leidžia įstatymus, kelia hipotezes, rūko cigarus ar pypkes, komentuodami kriketo rezultatus ir grynakraujų arabų žirgų lenktynes; iš esmės tai tokie pat žmonės kaip ir jis.

Paskui ištisus mėnesius Ričardas Aberkrombis plūduriuoja šalia Ramiojo vandenyno salynų, nesirinkdamas krypties, neskubėdamas, didingai it karalius be karalystės. Katamaranas pateisina visas konstruktoriaus viltis: jis atlaiko stipriausius vėjus – tiesą sakant, šiuo metų laiku čia didelių audrų nebūna – ir ryžtingai plaukia į priekį visomis išskleistomis burėmis. Svarbiausia, kad šis laivas yra tarsi gamtos dalis; skaidriuose, beveik permatomuose vandenyse, kuriais jis plaukia lyg baltas papuošalas, susižavėjusiam Ričardui Aberkrombiui atrodo, kad grakštus ir galingas jo korpusas panašus į ryklius, virš kurių jis kartais praplaukia; jam patinka šilto oro išpūsta burė, primenanti nėščios moters pilvą; jis žavisi savo paprastu, bet puikiu laivu, kuris slysta vandenų paviršiumi jų neteršdamas. Šioje žemės dulkėje, kuri vadinasi Mikronezija, Aberkrombis plaukia be

prietaisų, neskubėdamas, nuo vieno mineralų žiedo prie kito, nuo Guamo iki Bikinio, nuo Džaluito iki Taravos, nuo Pukapukos iki Manihikio. Savaime suprantama, jis labai domisi koralų dariniais ir ištisas valandas nardo, stebėdamas šiuos saule ir vandeniu mintančius organizmus.

Ramiajame vandenyne jis įprato plaukti, kur akys veda. Aberkrombis pastebėjo, kad apie kiekvieną kiek didesnę salą praneša virš jos visą dieną kabantis debesėlis. Jam tai – dar viena pergalė: iš tiesų kiekvienas žemės plotas vandenyne turi savo atspindį danguje, savo baltų garų vaiduoklį. Taip Ričardas Aberkrombis ir plaukia: nuo debesies iki debesies; kartais jo kelyje pasitaikančioje salelėje gyvena tik krabai ir visai nėra gėlo vandens; jis tučtuojau išplaukia toliau ir, kad nemirtų iš troškulio, savo sukurtu įrenginiu distiliuoja saulėje jūros vandenį. Kartais jis pataiko į salą, kurioje randa dvi tris šeimas, čia apsistojusias laikinai ar gyvenančias; daugelis jų niekada nematę baltojo žmogaus. Tada Aberkrombis jiems duoda maisto, virvės; čiabuviai visa tai priima su naudingiems daiktams derama pagarba. Jie gamina valgį, ir visi kartu pavalgo. Kartais vakare pas jį ateina moteris. Jis niekada jos neatstumia, o ryte prašo leisti nufotografuoti.

Ir tik vieną kartą Aberkrombis pažeidžia baisų tabu, nors ir nesupranta kokį: ar diena draudžiama, ar mergina, kurią jis nusitempė į pakrantę, yra iš tų, kurias gentis prakeikė? Kad ir kaip būtų, jiems sutrukdo kaukianti minia; mergina neįtikėtinu greičiu bėga mėnesienoje, bet akmuo iš laidyklės pataiko jai į smilkinį, ji parkrinta ir šliaužia, it sužeistas arklys. Akimirksniu ją apsupa minia ir užmėto akmenimis. Aberkrombis iš pradžių pagalvoja, kad jis žuvęs, bet greitai supranta, jog irgi tapo tabu, todėl turi visišką neliečiamybę. Minia tyliai išnyksta naktyje. Jis prisiverčia prisiartinti prie merginos ir pažvelgti į šią akmenų ir

kraujo masę blyškioje naktinio dangaus šviesoje. Rytui auštant, vyrai, priėję iš nugaros, kad nereikėtų į jį žiūrėti, lazdomis ilgais galais išveja iš salos; moterys tuo metu dainuoja. Jam leidžiantis prie katamarano, rausvi krabai it rami jūra prasiskiria po jo kojomis. Nykstant tautoms, kurios vadinamos laukinėmis, Vakarams galingomis rankomis smaugiant pasaulį, Ričardas Aberkrombis baigia jį apiplaukti, lėtai, aistringai, pamaldžiai, jausdamas, kad jis toks ir pirmas, ir paskutinis. Jis įsivaizduoja esąs dievas, nors ir žino, kad yra mirtingas. Nuo šiol jis visur kaip namuose, net ir pačioje gūdžiausioje vienatvėje. Ir jis grįžta ten, kur kažkada buvo jo gimtoji šalis – lėtai keliauja Anglijos link.

Kai šalia nėra Viržini Letur, kai ji ne su juo ir nekalba apie Ramiojo vandenyno atolus ir Ričardą Aberkrombį, Akira Kumo baisiai nuobodžiauja. Pavyzdžiui, 2005-ųjų spalio penktąją Viržini Letur čia nėra, ir Akira Kumo neturi ką veikti; jis žvelgia į moters fotelį, sėdėdamas savajame, ir sunkiai sulaiko norą pasikalbėti su juo. Viržini nėra vis dažniau ir dažniau, gal todėl, kad ji baigia rašyti Ričardo Aberkrombio biografiją arba kad turi susitikimų Anglijoje dėl būsimo darbo ir paskaitų. Akira lėtai įkvepia kambario oro, tikėdamasis, kad jame dar likę keletas jos kvepalų molekulių, bet tarnaitė atliko savo darbą, ir švariame ore tvyro vos juntamas šiltas dulkių siurblio kvapas. Akira Kumo atsispiria norui paskambinti jai į Londoną. Iš neturėjimo ką veikti vėl galvoja apie Hirosimą. Vakar jis gavo laišką iš šio miesto administracijos, bet jo taip ir neatplėšė. Tačiau Hirosima iškilo jo atmintyje; iš pradžių lyg per rūką, bet vėliau rūkas išsisklaidė. Akira Kumo prisimena Hirosimą, prisimena observatoriją, gražius tiesius prospektus, bet šis staiga iškilęs vaizdas tarsi išsekino jo atmintį. Jis veltui mėgina prisiminti ką nors kita, nieko neišeina.

Tada Akira Kumo atsilošia ir dar kartą, kaip darė visą gyvenimą, pakelia galvą į dangų, į Paryžiaus dangų su tokiais paprastais

ir kartu keistais debesimis. Žmonėms prireikė daug laiko, mąsto jis, žvelgdamas į mažas baltos medvilnės gniūžtes, slenkančias į rytus, daug laiko, kad įsisąmonintų, jog debesys, kaip ir kiti daiktai, egzistuojantys erdvėje ir laike, turi svorį. Net ir Lukui Hovardui, pavyzdžiui, atrodė neįmanoma, kad visi šie perregimi tūriai, šios muslino klostės, nuotakų šydai turėtų *masę*. Taigi Hovardas įsivaizdavo, kad vanduo laikėsi dangaus aukštybėse, nes lašuose buvo oro krepšelių, kuriuos jis vadino pūslelėmis. Per stiklinę sieną šiaurės pusėje Akira Kumo mato, kaip prie jo artėja milžiniškas kamuolinis lietaus debesis: apatinė jo dalis nusileidusi iki šešių šimtų metrų virš jūros lygio; turint galvoje jo aukštį, kokius devynis šimtus metrų – Kumo nemato debesies viršūnės – jis turėtų sverti apie šimtą tūkstančių tonų; vis dėlto vyras, nors jau seniai pripratęs prie minties, kad debesys turi svorį, iki galo tuo netiki. Jis vėl pagalvoja apie Japoniją, savo gimtąjį miestą, prisimena neseniai gavęs laišką iš merijos ir jo neskaitęs, kurgi jis? Šimtas tūkstančių tonų – tai tokia masė, kurią sunku įsivaizduoti. Vieną dieną Akira Kumo sužinojo ir niekada nepamiršo, kad amerikinis lamantinas sveria toną. Dabar jis galėjo pritaikyti šias žinias. Akira mėgina įsivaizduoti kamuolinį lietaus debesį, šiuo metu dengiantį visą jo horizontą, kaip bandą šimto tūkstančių lamantinų, besiganančių danguje; bet ir vėl jo vaizduotė atsisako veikti, tarsi ją būtų prislėgusi ši putota masė, užstojanti dangų; jis vėl galvoja apie iš Hirosimos gautą laišką. Šį kartą prisimena padėjęs jį į antrą komodos stalčių. Pasiduoda norui ir skambina; jam atneša laišką, kurio prašė, ir Kumo liepia jo netrukdyti, kol atlikti vakaro procedūrų ateis slaugytoja. Tai storas vokas, Užsienio reikalų ministerijos administracijos, tiksliau, to jos valdininko, kuris ir praėjusį kartą jam atsakė, atsiųstas dokumentas. Darbuotojas radęs kitą dokumentą apie jo šeimą. Tai pageltęs la-

pas, tikriausiai iš šeimos knygelės, ant kurio daugybė antspaudų. Lydraštyje aiškinama, kad dokumentas rastas Japonijos ambasados Berlyne griuvėsiuose; bombarduojant ambasadą, žuvę jo tėvai. Lapas padalytas į dvi dalis. Viršuje yra Akiros nuotrauka; jam septyneri, jis sąmoningai, bet elegantiškai šypsosi, kaip moka tokio amžiaus vaikai. Kumo tik žvilgteli; jo žvilgsnį tučtuojau patraukia dokumento apačioje dvi labai rimtos akys apvaliame it mėnulis veide. Akira kažkodėl pasilenkia prie šių akių ir ilgam paskęsta jose; staiga jis viską prisimena, mergaitės labai didelėmis akimis vardą, o su vardu – visą jųdviejų vaikystę, žaidimus, meilę, džiaugsmą, kad jie vieni pasaulyje, tėvus, siuntinėjamus po visą Europą, visą staiga atsiradusį bauginantį pasaulį. Jis taip verkia, kad nieko nebemato, bet daugiau ir nėra ko matyti. Jis verkia, kol išdžiūsta ašaros. Ateina slaugytoja, jai truputį neramu dėl raudonų jo akių, bet jis ją nuramina: tokiu metu oras užterštas, nelyja, Paryžiuje – šiltnamio karštis, atsiduodantis metanu, pykinantis kaip tvarto dvokas.

Paskui jis paima vieną iš juodų tušinukų ir skuba, baimindamasis, kad viską užmirš, parašyti antrąją laiško dalį, kurią pažadėjo savo draugei Viržini. Tai užima visą sekmadienį. Paskui paduoda laišką slaugytojai, kad išsiųstų. Moteris išeina. Senis užsistumia skląstį; ratukai, kuriuose jis pririštas, vos telpa pro duris, vedančias į kabinetą šalia bibliotekos. Jis nesunkiai atsiriša, bet jo dar laukia sudėtingiausias etapas: jis turi nušliaužti į balkoną ir, įsitvėręs rankomis, persiristi per sienelę; antroji savižudybė sunkesnė už pirmąją; Akira Kumo pyksta, nes priverstas žudytis, kad netektų baigti gyvenimo it susitraukusiai lervai. Jis žudosi ne protestuodamas ar norėdamas ką nors įrodyti – tiesiog atėjo galas, jis išnaudojo savo galimybes; kas dar lieka, tai pūvančio senio galimybės; jos jam neįdomios. Žvilgteli apačion – nenori nie-

ko sužeisti. Sušuktų, bet bijo, kad praeiviai sugalvos jį gelbėti su sena antklode, kaip televizijos serialuose. Atsarga gėdos nedaro. Trys savižudybės jam būtų per sunku. Prašmatnūs rausvos spalvos debesys labai gražiai driekiasi dangumi. Akivaizdu, kad rytoj bus geras oras, bent jau pirmoje dienos pusėje, bet Akirai Kumo nėra kada tuo džiaugtis, nes tuojau pasirodys naktinė slaugė, atsiduodanti rūgštelėjusiu prakaitu; vakarais jis griežia dantimis, kai ji pasilenkia pataisyti antklodės; jis nenori jos daugiau matyti. Kumo paskutinį kartą pagalvoja apie Viržini Letur. Paskui krinta, tikėdamasis, kad jo siela labai greitai nuskris į tyrą dangų. Smūgis. Jis iš karto miršta; ant šaligatvio pasiliejęs kraujas nuvingiuoja gražiu netaisyklingos formos nesuprantamu piešiniu.

2005-ųjų lapkričio septintąją Viržini Letur Londone, užėjusi į Gluosnių gatvę, randa Akiros Kumo laišką. Prieš kelias savaites ji išsinuomojo Hampstede butą, aišku, mažą, triukšmingą ir labai brangų. Ji paliko Ričardą Aberkrombį jaunesnįjį, nes atsitiko kažkas neįtikėtina: jis pareiškė esąs įsimylėjęs ir pristatė savo aistros objektą Viržini. Šios keistos monogamiškos aistros (keistos todėl, kad monogamiškos) vardas Nikolė. Tai graži rusvaplaukė, Londono universitete dėstanti vokiečių literatūrą ir verčianti į anglų kalbą šiuolaikinės filosofijos esė, kurių Viržini net pavadinimų nesupranta. Kaip ir visi, kurių darbas būti protingiems, Nikolė Stros tampa jaudinamai naivi, kai reikia suprasti, kas vyksta artimiausioje aplinkoje. Iš klausimų, kuriuos uždavinėja ši jauna moteris, Viržini Letur supranta (laimė, gana greitai), kad ji, Viržini, – geriausia Ričardo draugė; iš kai kurių miglotų Nikolės užuominų ji taip pat suprato, kad Ričardas, bijodamas keblumų, jai pasakė, jog Viržiniarši lesbietė. Nikolė tiesiog dievina Viržini. Bet Viržini turėjo išsikelti. Tą ji mielai ir padarė.

2005-ųjų lapkričio septintąją ji skubėdama skaito dizainerio laišką. Akira Kumo rašo, kad jam buvo trylika, kai prasidėjo nepaprasta jo istorija. Vasara. Dar niekada nebuvo taip gražu. Jis atsimerkia: jo sesuo Kinoko šypsodamasi žvelgia į jį; kaip visada ji atsikėlė anksčiau ir jau apsivilkusi mokyklinę uniformą – pilką klostytą sijoną ir baltą megztinį. Kinoko dvylika metų. Ji mokosi kartu su broliu. Japonijoje neįprasta, kad brolis ir sesuo būtų toje pačioje klasėje, bet vyksta karas, trūksta mokytojų. Japonijoje neįprasta, kad brolis mylėtų jaunesniąją seserį, bet jų motina, apimta beprotiškos aistros savo vyrui, vaikus apleido, ir Kinoko su broliu myli vienas kitą iš visos širdies. Vaikus auklėja tarnai; per karą tėvai dirba Europoje ir vaikai jų beveik nemato. Laikas į mokyklą; iki jos – dvidešimt minučių dulkėtu taku, vingiuojančiu kiek aukščiau Otos upės. Vasarą mokykloje mokomasi tik piešti teptuku, laukiant tikrųjų kaligrafijos pamokų, prasidėsiančių po karo; bet kada gi baigsis karas? Vaikai ant nugaros nešasi mažą lengvų pliauskų ryšulėlį, prie kurio pririštos tvirtos dėžutės su pietumis ir poliruoto metalo cilindras su popieriumi ir teptukais.

Pirmosiomis rugpjūčio dienomis karas kažkur toli; mokyklos direktorė, kuri yra ir jų mokytoja, juos visą laiką baudžia: Akira ir Kinoko nėra pavyzdingi japonų vaikai, draugai į juos žiūri įtariai, kartais pavydėdami. Jie vadovauja visoms peštynėms, kai žaidžiamas karas ar kitokie, ramesni žaidimai: lobių ieškojimas, klasės. Akira piešia įspūdingas klases, o Kinoko su iš proto vedančiu užsispyrimu kuria sudėtingas ir vis kitokias žaidimo taisykles; kartais jie tokie laimingi, kad net nedrįsta vienas į kitą pakelti akių. Jie ypač mėgsta rytinį maršrutą. Vaikai eina vieni, kol takas įsilieja į pagrindinį kelią, likus vos šimtui metrų iki mokyklos; čia jau prasideda gyvenimas bendruomenėje, didysis visuomeninio gyvenimo karnavalas.

Šįryt Kinoko labai anksti prikėlė brolį. Oras toks gražus, kad Akira supranta, kodėl reikia paskubėti: pakeliui jie išsimaudys Otos įlankėlėje. Kelias į mokyklą, apsodintas kvepiančiais krūmais, neskubėdamas vingiuoja jos link, o vaikai bėgte bėga į maudynių vietą. Prieš pamokas dar reikės išdžiūti. Taip pat reikės saugotis, kad nepamatytų direktorė: ji kas rytą eina netoliese nutiestu asfaltuotu keliu. Net nesitarę vaikai pasuka mėgstamos vietos link. Tai maža, ištįsusi it moliuskas tamsaus smėlio įlankėlė. Naktį pliaupęs lietus, skaidrus ir šaltas kaip šaltinis, išlygino juodą pakrantės smėlį; kai vėjas dieną nešiaušia upės vandenų, Ota atrodo stovinti vietoje. Šviečia saulė.

Jie paslepia savo daiktus po vešliu kamparmedžiu; norėdami sausi pasirodyti mokykloje, turi maudytis nuogi, o be to, taip daug linksmiau. Buvo septynios dvidešimt, kai jie atėjo; pamokos prasideda pusę devynių. Jie nepavargdami nardo po skaidrų vandenį. Žinoma, kartą panerti neilgai trunka, galima tai kartoti ir kartoti; šitaip vaikai visame pasaulyje ir vėluoja į mokyklą, kai turi laimę ją lankyti. Iki pusės devynių lieka apie dvidešimt minučių: Kinoko ir Akirai reikia paskubėti. Kinoko išlipa ant jau įšilusio smėlio. Ji bėga prie kamparmedžio rengtis, o Akira paneria paskutinį kartą. Kinoko nejučiomis pakelia galvą: saulė nušviečia kalvą, kurios papėdėje jie yra; jų takelis vingiuoja keli metrai virš įlankos, o dar aukščiau matyti pagrindinis asfaltuotas tiesus kelias. Akira išnyra trys metrai nuo kranto ir, kaip visada, pažvelgia į seserį; Kinoko besimaunant antrą kojinaitę, kelyje pasirodo gerai pažįstamas direktorės siluetas. Vos prigludęs juodas kostiumėlis, platus kreminio atspalvio kaklaraištis, lagaminėlis kairėje rankoje; žybsi didelis angliškas rankinis laikrodis, kuriuo ji taip didžiuojasi, nors ir karas; tai tikrai ji. Direktorė ne iš karto juos pastebi, nes drąsiai žengia į priekį. Jau aštuonios trylika. Kinoko pastebėjo direktorę ir sujudėjo, todėl šioji juos pamatė ir grasina

kumščiu. Kinoko droviai kojinaite prisidengia pilvo apačią; kai toks atstumas, tai juokinga. Akira pasielgia dar kvailiau: jis paneria. Turi būti apytikriai keturiolika po aštuonių. Akira žino, kad gali ilgai išbūt panėręs; jis laikosi už samanotų šaltų akmenų ir šiurkščių dumblių. Vanduo ledinis. Kvailai pagalvoja, kad gal direktorė jų nepažino, ir tiki, kad ji tikrai nesižemins ir neis jų pasiimti prie upės. Mano, kad galės neigti čia buvęs. Vėliau tai jį prajuokina, jis iškvepia visą orą ir skuba išnerti.

Kaip tik tą akimirką keistas, labai gražus, žydras žaibas trenkia į dugno smėlį. Akira sustingsta. Paskui ima dusti. Duslus gaudesys tarsi iš po žemių sklinda vandens paviršiumi. Akira išneria ir atsistoja. Iš pradžių jis netgi nepastebi, kad Kinoko čia nėra. Visas peizažas pasikeitęs kaip sapne. Atrodo, lyg būtų kita diena, kitas laikas ar kita vieta; pavyzdžiui, dabar daug šilčiau nei pirma ir pati šiluma kitokia: atsiduoda nešvaria orkaite, kuri buvo įjungta tuščia. Žemė papilkėjusi. Tvyro bjaurus kvapas, bet jis greitai išsisklaidys: tai rūgštus ir riebus dvėselienos kvapas. Net ir dangus keistas.

Akira pažvelgia į kamparmedį, bet jo nebėra. Kinoko taip pat nėra. Nuogas Akira ima kopti pelenais nuklotu deginančiu šlaitu kelio link. Jis ropščiasi galvodamas, kad direktorė viską paaiškins. Bet toje vietoje, kur ji stovėjo ant asfaltuoto kelio, guli rausvas skuduras. Vaikas lenkiasi, norėdamas jį paimti; skuduras keistai sunkus; nustebęs Akira atsitraukia ir supranta. Iš tikrųjų tai direktorės liemuo: kojos išnykusios, nes, nesaugomos šviesaus audinio, jos išsilydė ir virto dulkėmis. Dabar jis supranta, kodėl nėra kamparmedžio. Jis negalvoja, kad Kinoko mirė, nes nėra kūno, kad būtų galima taip galvoti. Kinoko nėra; tą akimirką jam palengvėja nuo minties, jog kūno nėra; bet iš tikrųjų tai baisiau už viską: jos kūnas išnyko ore ir ten ji klaidžios kaip vaiduoklis

gal iki amžių pabaigos. Tada jis vėl leidžiasi įlankos link ir išgirsta, kokia tyla aplink, visai kaip posakyje „mirtina tyla", nes žuvo visi paukščiai dešimties kilometrų spinduliu ir daugelis žmonių, ir vabzdžiai; drumstų Otos upės vandenų paviršiuje matyti balti žuvų pilvai. Ten, kur buvo kamparo medis, jis randa pusiau išsilydžiusį gerai pažįstamą daiktą – mažą kišeninį Kinoko laikrodį; nusidegina rankas, jį griebdamas. Reikia iš upės pasemti truputį vandens ir atvėsinti įkaitusį metalą, vėsdamas šis ima blizgėti. Tačiau stiklas išnyksta, rodyklės susminga į ciferblatą; jos rodo aštuonias penkiolika. Akira sviedžia laikrodį į dulkes.

Tada Akira pasuka miesto link, ten, kur ką tik buvo miestas, dabar tęso beveik plikas laukas; jis eina asfaltuotu keliu, užverstu kažkokiomis liekanomis; eina Hirosimos link palei upę. Mato keletą mirštančiųjų, randa daug mirusiųjų ir daug jų kūno dalių; priėjęs prie kalvos, ant kurios stovėjo mokykla, nesustoja, sužalotomis kojomis nueina tolyn, eina, kad eitų; žinoma, nereikėjo eiti apspinduliuoto miesto, dulkėtos užnuodytos lygumos link, bet niekas to dar nežinojo. Akira atėjo prie miesto vartų; pakeliui sutiko kelis žmones, sužeistus bombos sprogimo, dar šiek tiek paeinančią moterį, kurios kūne stirksojo vitrinos šukės. Pagaliau pasiekė miesto prieigas, kalvelę, ant kurios su seserimi mėgdavo sėdėti; kalvelę, nuo kurios išvydo į nieką nepanašų griuvėsių lauką, nepanašų nei į laikraščiuose matytus, nei į Hamburgo pelenus, nei į Kelno griuvenas; šis buvo švaresnis, lygesnis negu bet kuris kitas griuvėsių laukas.

Šventojoje amerikiečių knygoje rašoma apie pasaulio pabaigą: tai pasakojimas apie karą, kai nubaudžiami nedorėliai, o dabar virš miesto tęso vienintelis sunkus debesis lyg iš šventosios knygos. Jis atsirado žemėje amerikiečių dėka, tarsi sunaikintas miestas, tapęs nuodingomis dulkėmis, būtų pakilęs pats virš sa-

vęs; tarsi apokaliptinis debesis būtų sugėręs visas miesto, kelių, susprogdintų pastatų ir visų kūnų dulkes. Kitame pasaulio gale, Šiaurės Rytų Europoje, žydai, čigonai, politiniai kaliniai ir daug kitų žmonių taip pat virto dulkėmis, bet niekas daugybę metų nekreipė į tai dėmesio, o paskui prikūrė iškreiptų atsiminimų tam, kad viskas būtų užmiršta. Hirosimos debesis labai keistas, debesis, kurį keletas žmonių yra matę anksčiau naujosios Meksikos bazėje, ištįsęs debesis, patupdytas ant plonos kojos kaip groteskiškas grybas. Akira sustoja ant kalvos. Naujasis debesis pamažu netenka savo kojos lėtai irdamasis į priekį kaip nepilotuojamas vokiečių dirižablis. Paskui pajuosta, tokios puikios juodos spalvos niekas nėra matęs, ji lyg iš prarajos. Hirosimos debesis po truputį uždengia visą dangų, ir Hirosimoje sutemsta vidurdienį. Nusigręžus nuo jo, kitoje pusėje matyti spindinti vasaros saulė. Juodas debesis vis plečiasi; toliau plėstis jau nėra kur ir prapliumpa lyti; tik lietus juodas, visiškai juodas; jis grąžina žemėn kūnų dulkes. Šitaip lis kiekvieną vakarą ištisas savaites. Akira, žvelgdamas į juodus lašus, mėgina įsivaizduoti savo seserį; bet tai neįmanoma, šie lašai ir maža mergaitė prieš dvi valandas; neįmanoma, kad mergaitės kūnas lietumi kristų ant žemės, bet būtent tai ir vyksta, mes žengiame į pasaulį, kuriame ir tai, ir dar daug kitų dalykų tampa įmanoma. Akira pravirko. Vakarop gelbėtojai rado maždaug aštuonerių metų vaiką, visiškai nuogą, iš pažiūros nesužeistą, ant kalvos virš Hirosimos. Jie jį pasiėmė dėl sąžinės ramybės; vis tiek naktį jis turėjo mirti.

Akira tapo medicinos mokslo keistenybe; jis nesusirgo jokiu vėžiu, jo nepalietė jokia infekcija, būdinga tiems, kurie buvo Hirosimos mieste 1945-ųjų rugpjūčio penktąją. Amerikiečiams Akira nieko nepasakos; leidžiasi tiriamas, bet nieko nesako nei apie seserį, nei apie tai, kad buvo po vandeniu; tiesą sakant, tai

nepaaiškintų, kodėl jis liko sveikas. Jis daugybę savaičių gyvena tarp mirštančiųjų; jų daugėja kiekvieną dieną. Sulaukęs trylikos, pabėga į Tokiją ir įsivaizduoja esąs nemirtingas, jis kiek pamišęs, bet niekas to nepastebi. Jis be perstojo piešia. Reikia būti pamišusiam, kad užmirštum Hirosimą, bet tai vienintelis būdas išgyventi; taigi jis viską pamiršta.

Akiros Kumo laiškas nutrūksta taip, kaip ir buvo pradėtas – netikėtai. Viržini įsėda į lėktuvą, bet didelių vilčių nepuoselėja. Lemarko gatvės namuose kūnas guli bibliotekoje. Slaugė aptvarkė veidą, kaip mokėjo. Viržini neprašo jo parodyti. Ji žengia įstiklintu holu: žurnalistai nesirinkdami fotografuoja visus atėjusiuosius, tarnai, manekenės ir padėjėjai verkia. Vyrai tamsiais kostiumais griežtai, bet stengdamiesi nerėkti duoda nurodymus mažais pilkais telefonais; pirmo aukšto kairėje salone aplink didelį juodo medžio stalą sėdi advokatai, vadybininkai ir stilistai. Prabyla mažas rimtas žmogelis, sėdintis stalo gale. Tai notaras. Jis moja Viržini, kad prieitų, ir pasisodina ją šalia savęs.

Atrodo, jog Akira Kumo mėgo testamentus: niekada nerakinamame stalčiuje jų buvo rasta apie dvidešimt. Atplėšiamas ir perskaitomas pats naujausias. Kiti užantspauduojami. Akira Kumo žino, kad neturi nei tiesioginių, nei netiesioginių paveldėtojų. Modelių namai gali ir turi būti išsaugoti; mirusysis leidžia plėsti gamybą, susijusią su prabangaus turizmo verslu, ką iki šiol draudė. Testamente kalbama ir apie Fondą, yra ir atskiras nurodymas dėl Viržini Letur. Ji gaus mirusiojo pelenus, šie bus įteikti nurodytu adresu; ji privalės juos išbarstyti ten, kur norės, tik draudžiama ką nors kviesti ar išduoti barstymo vietą. Akira griežtai draudžia ir bet kokią civilinę ar religinę ceremoniją, viešą ar privačią, jo atminimui pagerbti; jis taip pat neleidžia dalyvauti kremuojant. Atskirame voke yra kuklaus dviejų aukštų

keturių kambarių namo Londone raktas – jį dizaineris dovanoja savo bibliotekininkei. Mažasis notaras ir visi kiti atsistoja, paskui išeina į vidinį kiemą.

Viržini Letur palydima į biblioteką. Ji nedrįso antrą kartą atsisakyti pažvelgti į kūną. Moterį palieka vieną. Nežiūrėdama į velionį, ji prieina prie įstiklintos sienos, kaip tai darė daugybę kartų, ir išeina į balkonėlį. Lemarko gatvės gale matyti debesis. Viržini neliūdi. Tik nereikia žiūrėti į mirusįjį; geriau žvelgti į šį didelį debesį virš gatvės ir į dangų, kuriam visai nerūpi mūsų nelaimės. Ji galvoja, kad lavonas jau neteko savo vandens ir kad šis vanduo virto garais ant stiklo. Viržini galvoja, kad kambarys bus išvėdintas ir kad dalis Akiros Kumo kūno vandens čia dar kiek pasiliks, kol išgaruos saulėje; ji galvoja, kad gal šiek tiek šio vandens pateks ant asfalto ir nutekės į vandens surinkimo baseinus, o paskui kanalizacijos grioviais į Seną ir į jūrą; bet to nebus galima pamatyti. Viržini nusilenkia dideliam Lemarko gatvės debesiui jūros ir tekančios saulės kryptimi, Japonijos kryptimi. Ji išeina ir į Lemarko gatvę niekada nesugrįš.

Akiros Kumo aplinkos žmonės įteikė Viržini Letur visus nurodymus dėl jos naujojo darbo. Buvęs vadovas gerai padirbėjo. Europos meteorologijos centrui, esančiam Redinge, mažiau kaip šimtas kilometrų į rytus nuo Londono, reikia archyvų darbuotojos, galinčios dirbti puse etato. Atvykusiai į Angliją Viržini užtenka tik paskambinti į Redingą ir pasiteirauti; centro direktorių gerai nuteikia jos anglų kalbos mokėjimas. Paskui ji skuba apžiūrėti savo namo. Tai trijų aukštų plytinis pastatas, pažymėtas šeštuoju numeriu mažoje Šaltinių gatvėje Londone, Hampstede; jo stogas plokščias, nudažytas baltai, išskyrus aukštų langų rėmus – šie šviesiai mėlyni, kaip įprasta anglams. Iš atminimo lentos praeivis sužino, jog čia keletą metų, kai Hampstedas dar buvo kaimas į šiaurę nuo Londono, gyvenęs vienas poetas. Už kelių žingsnių plyti parkas, taip gerai pažįstamas iš vakarinių pasivaikščiojimų su Ričardu Aberkrombiu, kuris dabar bus jos kaimynas. Įėjusi į pagrindinį kambarį, svetainę su pušiniu parketu, ji iš karto pajunta, kad čia galės gyventi. Ant vienintelio stalo svetainėje jos laukia kažkas panašaus į porfyrinę vazą. Ir tik dabar Viržini pravirksta.

Redinge, kur ji nuvyksta rytojaus dieną, viskas klojasi labai gerai. Europos meteorologijos centrą finansuoja Europos Są-

jungos Taryba; jis turi geriausius pasaulyje įrengimus ir gali, kai reikia, apdoroti visų pajėgiausių Vakarų Europos meteorologų skaičiavimų duomenis. Viržini turi dirbti tris dienas per savaitę: jai reikia aprašyti dešimtis meteorologijos darbų ir žurnalų, kuriuos Redingas gauna kiekvieną mėnesį; ji taip pat turi rūpintis centro darbo tarptautiniu įvaizdžiu. Kiekvieną rytą nuo trečiadienio iki penktadienio mažame baltame name Londone Viržini rašo vieną knygos apie Ričardo Aberkrombio gyvenimą skyrių; po pietų ji tyrinėja protokolą, kartu su leidėju peržiūri maketą ir kai kurias perspausdintas nuotraukas. Kartais šeštadieniais vakarieniauja su Nikole Stros, tapusia jos drauge, arba su Nikole ir Ričardu. Likusį laiką džiaugiasi vienatve, vaikštinėja po Hampstedo lygumą, lanko muziejus. Rašydama, kad būtų drąsiau, įsivaizduoja kalbanti su Akira Kumo Lemarko gatvės bibliotekoje. Po pusmečio ji pasamdo darbininkus, kad šie įrengtų didžiulius stoglangius Šaltinių gatvės šeštajame name.

Savaitės prabėga kaip dienos. 2006-ųjų sausį ji jau išstudijavusi tris ketvirčius protokolo. Aberkrombio pastabos darosi vis lakoniškesnės, bet ji mano jį suprantanti vis geriau. Nukeliavęs į pasaulio galą, baigęs tyrinėti rases, moteris ir peizažus, Ričardas Aberkrombis gal ir galėtų traukti dar kur nors, bet jaučiasi pavargęs; be to, jis tvirtai nusprendė išmatuoti savo paties metamorfozę gimtosios šalies masteliu. Jis telegrama nurodo persiųsti paštą į San Fransiską, tada pasuka Anglijos link; keliauja neskubėdamas, pačiu ilgiausiu keliu, vėl apiplaukia pasaulį, kodėl ne? 1892-ųjų spalį Ričardas Aberkrombis jau Havajuose, gruodį jis įplaukia į ramią ir šaltą San Fransisko įlanką. Miesto nematyti, bet jį slepiantis tirštas rūkas žavi; Aberkrombis visą valandą praleidžia laivo, lėtai plukdančio jį į Angliją, viršutiniame denyje; laivas laukia įlankos viduryje, kol potvynis leis prisišvartuoti.

Didžiojo viešbučio registratūroje daug korespondencijos laukia žmogaus, kurio nebėra; jis jau ištisus metus tyli ir nesupranta, kad būtent dėl šios tylos kilo triukšmas mažame didelių mokslininkų pasaulyje. Šitaip laukiama Aberkrombio sugrįžtant todėl, kad jis užsispyręs nieko nepraneša apie debesų fotografijų atlasą, ir jį gerai pažįstantys mokslininkai tai laiko jo triumfo ženklu. Jeigu Ričardas Aberkrombis tyli, tai tik todėl, kad pergalė būtų dar įspūdingesnė. Jis neskaito savo gausios korespondencijos, tuo labai nustebindamas viešbučio tarnautoją, jau ištiesusį jam peilį popieriui pjaustyti. Tarnautojas smalsiai žvelgia į šį baltąjį žmogų, nugairintą vėjų, vilkintį kaip vargšas jūrininkas, bet gaunantį paštą kaip senatorius. Jo reikalų patikėtinio Londone pranešimas yra vienintelis, kurį jis perskaito – jo turinys grėsmingas. Bankininkai pyksta, kai klientai išlaidauja. Aberkrombis eina į nurodytą banko filialą. Čia iš mažo trapaus, įsispraudusio į gero kirpimo kostiumą žmogelio lūpų, iš lūpų ūsuoto žmogaus, kuris greičiausiai niekada nečiulpė moters, iš lūpų kultūringo žmogaus, atsiduodančio džinu ir tabaku ir apgailėtinai atliekančio šią nemalonią pareigą, taigi iš šio žmogaus jis sužino, kad profesoriaus Aberkrombio turtai paskutiniais mėnesiais labai, nors dar nevisiškai, iššvaistyti ir kad Londono bankas „Farteris, Džonsonas ir Farteris sūnus“ pagarbiai pareiškia, jog šitaip profesorius Aberkrombis, jeigu jam užeis toks noras – tai jo teisė, o ponų Farterio, Džonsono ir Farterio sūnaus pareiga pasakyti, kad jis labai rizikingas – noras gyventi taip, kaip iki šiol artimiausiais mėnesiais ar netgi metais, taigi, profesorius Aberkrombis turėtų pasiruošti tam, kad maždaug po penkerių metų, jeigu ekonominė padėtis nepasikeis, jo gyvenimo lygis smuks ir gali netgi tekti sumažinti kasdienes išlaidas. Kai tik Ričardas Aberkrombis ištraukia iš jaunojo banko tarnautojo

garantiją, kad jis dar nenuskurdęs, o tiesiog turi labai atsargų bankininką, jis išeina iš įstaigos, prieš tai telegrafavęs ponams Farteriams ir jų partneriui Džonsonui, kad jam kuo greičiau atsiųstų didelę pinigų sumą; jeigu reikia, jie galį parduoti kelias akcijas. Jis nenurodo adreso – pinigų pats ateisiąs pasiimti.

Tada Aberkrombis grįžta į Didįjį viešbutį, atsiskaito ir nenurodo jokio adreso savo korespondencijai persiųsti. Dideliais arbatpinigiais užsitikrina, kad registratūros darbuotojas sunaikins visą jam dar ateisiantį paštą. Pats nešdamas savo bagažą, vienintelį lagaminą, pjaunantį pečius, Aberkrombis pasuka į nebrangų viešbutį šalia kinų kvartalo. Iš kambario antrame aukšte per kadaise baltą užuolaidą jis stebi gatvę: vyras dryžuotu kostiumu vis dar čia. Vos išlipusį San Fransisko uoste jį pradėjo sekti; Aberkrombis matė šį vyrą kalbantis su laivo jūrininkais; jis atrodo labai jaunas ir taip stengiasi būti nepastebimas, kad visi uoste jį įsidėmi. Šis iš pažiūros ligotas nevėkšla nešioja lornetą – turbūt tam, kad atrodytų vyresnis. Išsilaipinusiam Aberkrombiui atrodo, kad jo kelyje pasitaiko vien tik išblyškę ligoti žmonės: iš tikrųjų tai Vakarų miestų gyventojai, užsiėmę buržua, gamyklų darbininkai, namų šeimininkės. Ričardas Aberkrombis išeina iš viešbučio, ir žmogelis su lornetu nuseka paskui jį. Aberkrombis pasuka maža gatvele ir pasislepia tarpduryje; seklys nueina tolyn, tada jau Aberkrombis seka jam iš paskos, paveja ir uždeda ranką ant peties. Jaunuolis sutrikęs sustoja ir sustingsta; net neatsisukęs supranta. Paskui atsigręžia ir smarkiai parausta. Iš arti jis atrodo dar jaunesnis. Ričardas Aberkrombis mandagiai, be jokios ironijos, nusišypso.

Džeimsas Polis Džeimsas Gardineris jaunesnysis yra Vašingtono *Weather Bureau* korespondentas San Fransiske. Jis nevykusiai atsiprašinėja ir, negalėdamas pasiteisinti, mėgina bent

paaiškinti savo netinkamą elgesį, o tada pakviečia mokslininką ko nors išgerti. Šis sutinka, nes jaučiasi ištroškęs, ir pasiūlo užeiti į labai įtartiną smuklę, kurią jos šeimininkas išdidžiai pavadinęs „Kinišku drakonu", prie gatvelės kampo. Žemyn tenka leistis riebaluotais laipteliais; skliautuotoje salėje keletas senių žaidžia madžongą. Kaip dauguma droviųjų, Džeimsas Gardineris kalba nesustodamas, greitai ir plačiai mosikuodamas rankomis; jis bijo nutilti. Jie atsisėda. Ar profesorius išgertų alaus? Profesorius išgertų. Užsisako dvi pintas alaus. Alų atneša. Gardineris jaunesnysis vis kalba.

Džeimsas Polis Džeimsas Gardineris jaunesnysis tyliai pradėjo jį sekti vos išsilaipinusį, nedrįsdamas užkalbinti; beveik nuo pat vaikystės jis domisi didžio mokslininko Aberkrombio karjera; jis, turįs prisipažinti, netgi įsigijęs *Indonesian Chronicle* numerį, kuriame ponas Volkeris išspausdino vaizdingą pasakojimą apie Ričardo Aberkrombio ir žiauraus orangutano susidūrimą. Džeimsas Gardineris būtų sau leidęs užkalbinti profesorių, bet nedrįso; jis nutarė sekti genijų iš tolo. Džeimsas Polis Džeimsas Gardineris jaunesnysis iš tikrųjų sako „leisti sau", „genijus"; tiesą sakant, jis visai malonus. Ričardas Aberkrombis, jau metai neišgėręs nė lašo alkoholio, apgirsta nė neištuštinęs savo bokalo. Jis maloniai šypsosi savo jaunajam gerbėjui, nors nesupranta nė trečdalio to, ką šis paisto. Oratoriaus tai netrikdo. Džeimsas Polis Džeimsas Gardineris jaunesnysis sako, kad jam didelė garbė sveikinti meteorologijos dievą. Jis kalba apie mokslą ir pažangą, turi daug klausimų klasika tapusios knygos *Meteorologijos prognozių principai* (163 puslapiai, 65 iliustracijos, iš jų šešios spalvotos) autoriui, jis pats, Džeimsas Polis Džeimsas Gardineris jaunesnysis, užrašė rytinių rūkų Napos slėnyje, Kalifornijoje, stebėjimo duomenis ir labai nusižeminęs norėtų juos įteikti pašnekovui. Pagaliau, viską gerai

apsvarstęs, Džeimsas pagarbiai, rausdamas kaip raudonasis spektro kraštas, klausia, ar nebūtų galima iš anksto įsigyti nuotraukų, pažadėtų Paryžiaus kongreso mokslo bendruomenei. Dabar jau Ričardo Aberkrombio eilė smarkiai nurausti; bet jis prisimena, kad pašnekovas negali žinoti, kokios nuotraukos yra jo ypatingame albume. Kiti smuklės klientai, opiumo rūkytojai, įtartini jūrininkai, ilgai su nepasitikėjimu juos stebėję, nustoja kreipti dėmesį į tuos plepius ir gležnus baltuosius, kurie nė policijai nebūtų įdomūs. Dabar Ričardas Aberkrombis jau visiškai girtas ir labai linksminasi. Jis užsako visiems išgerti, ir jo gerbėjas nedrįsta prieštarauti. Tada, norėdamas švelniai atsikratyti gerbiamojo Vašingtono *Weather Bureau* korespondento San Fransiske ir padaryti malonumą šiam vargšui Džeimsui Poliui Džeimsui Gardineriui jaunesniajam, kalbančiam su šmėkla, ir todėl, kad pačiam linksma, Ričardas Aberkrombis rimtu veidu ima pasakoti visokias nesąmones, sako tikrai turintis nuotraukų, bet nesako kokių ir nemeluoja, aiškindamas, kad privalo rasti būdą jas pateikti, kad jų platinti neįmanoma be išsamių, viską sudėliojančių į vietas paaiškinimų raštu, kuriuose turėtų atsispindėti visa nepaprasta jo patirtis. Ir tada Džeimsas Polis Džeimsas Gardineris jaunesnysis susižavėjęs pusbalsiu klausia, vėl rausdamas dėl savo įžūlumo, ar šie ypatingi paaiškinimai negalėtų būti pavadinti protokolu. Aberkrombis, susimąstęs ir paslaptingas, koks būna tik visai girtas žmogus, pritaria. Kaip tik taip: protokolas.

Po trisdešimties metų specialiame *Weather Bureau Monthly* numeryje, skirtame šiuolaikinės meteorologijos pradininkams, Džeimsas Polis Džeimsas Gardineris jaunesnysis, garsus dirbamų laukų drėkinimo žinovas, jausmingai prisimins šį epizodą; šį prisiminimą jis brangino ištisus trisdešimt metų, pagarbiai, bijodamas iškreipti, puoselėjo mažiausias jo smulkmenas. Žinoma, bėgant metams, prisiminimas darėsi vis gražesnis: tai buvo pagrindinis protokolo mito šaltinis. Aberkrombis įsimins šio nedidelio ūgio jaunuolio, kurio daugiau niekada nebesutiks, mintį ir vieną dieną prieš pat mirtį užrašys ant žalio aplanko violetiniu rašalu šį pretenzingą, bet protingą pavadinimą: Aberkrombio protokolas.

Savaime suprantama, Džeimsas Polis Džeimsas Gardineris jaunesnysis norėjo palydėti profesorių Aberkrombį į viešbutį. Profesorius atsisakė. Gal jis galėtų užeiti rytojaus dieną ir atnešti ponui profesoriui rūkų Napos slėnyje stebėjimo užrašų kopiją? Taip, žinoma. Likęs vienas, Ričardas Aberkrombis vėl persisveria savo lagaminą per petį ir dar kartą ieško kito viešbučio. Pasukęs pirma pasitaikiusia kinų kvartalo gatve, jau po dvidešimties minučių randa opiumo rūkyklą, kur galima pasikviesti mote-

rų. Čia jo tikrai niekas neieškos. Išsinuomoja kambarį dviem savaitėms ir sumoka iš anksto. Aberkrombis nusprendė išplėsti savo tyrinėjimus po visus pasaulio regionus: jo intuicija kužda, kad rasių lytinis pajėgumas paslaptingai susijęs su klimatu; seno mokslininko įpročiai reikalauja, kad šie spėjimai būtų patikrinti. San Fransiskas yra naujo, kylančio pasaulio centras: šis miestas, esantis pusiaukelėje tarp senosios Europos ir senosios Azijos, – išsvajota tokių tyrinėjimų vieta, ir Aberkrombis jame pasilieka tris mėnesius. Per šį laiką jis permiega su išeivėmis iš visų šalių, kuriose nebuvo lankęsis. Laisvu metu vaikštinėja po miestą, kurį pamilo iš pirmo žvilgsnio dėl slapto panašumo su jo paties likimu: tai miestas, nesusijęs su savo praeitimi; apgyventas, bet neturintis senų vietinių gyventojų; miestas, kuriame kiekvienas gali gyventi, kaip nori. Nenugalimas pasibjaurėjimas mokslininkui trukdo mylėtis su savo šalies ar žemyninės Europos moterimis. Labai greitai, per tą laiką, kurio mokslininkų bendruomenei pakanka, kad galutinai pamestų jo pėdsakus, o vargšas Gardineris nusigraužtų nagus ir, įsitikinęs, kad Aberkrombis tapo žiauraus pagrobimo auka, išvestų iš kantrybės miesto policiją, prostitucijos sluoksniuose Ričardas Aberkrombis tampa tikra įžymybe. Jam visada galima atvesti kokią nors svetimšalę, jei tik jos nėra vis ilgėjančiame sąraše, patikėtame jo pasirinkto viešnamio savininkui.

Rūkyklos-viešnamio, kuriame jis apsistojo, šeimininkas kinas vieną dieną parduoda kažką panašaus į tajų religijos vadovėlį, parašytą pasibaisėtina anglų kalba, bet gausiai iliustruotą ir išimtinai pornografinį. Atvertęs vieną puslapį, Aberkrombis akis į akį susiduria su visiškai nuogu besijuokiančiu berniuku; įsikišęs pirštą į burną, kita ranka jis laiko savo varpą; tolesniuose estampuose jis vaizduojamas po dama, kartais po keliomis.

Aberkrombis niekada nebuvo matęs šio išdykėlio nykštuko. Jis pasidomi. T'un Y'un yra mažametis tajų tautosakos personažas, pats klastingiausias iš jaunų kinų dievybių panteono. Pasak legendos, jis buvo labiausiai išdykęs ir išsiblaškęs dievas: gimstant žemei, buvo neįmanoma jam patikėti jokio rimto darbo, pavyzdžiui, parodyti kelią žvaigždei, tad jam buvo liepta ganyti debesis. Štai kodėl, jei nuo T'un Y'un priklauso dangaus ir vandens judėjimas, kinų erotikos pasaulyje jis valdo lankstumą ir drėgmę. Ričardas Aberkrombis supranta radęs savo dievą. Daugiau jam nieko netrūksta.

Aberkrombis abejingai pervažiuoja Jungtines Valstijas nuo vakarų iki rytų. Jau ištisus amžius Europa čia meta savo atliekas; nėra margesnės nacijos nei amerikiečiai ir vis dėlto jiems visiems būdingas atšiaurumas, storžieviškumas, abejingumas – bruožai, kuriais pasižymi visi vakariečiai. Tai jo nejaudina: tačiau dvasinio gyvenimo drausmė, kurios niekada nepamiršta, verčia jį nekreipti dėmesio į paviršutiniškus dalykus ir kiekvienoje būtybėje pastebėti paprastų elementų darinį, kurio forma kiekvieną kartą, aišku, yra savita, bet priklauso be galo vieningai gyvų būtybių sistemai. Daug vandens, įvairių mineralų, labai sudėtinga chemija, vos juntama elektra – štai kas jam yra žmogiška būtybė žemėje, būtybė, gyvenanti ant žemės raukšlių ir daranti viską, kad taptų svetimkūniu. Aberkrombis nutarė aplankyti šalies šiaurę; jo kelyje visur gausu žmogaus svajonių, kurios vadinasi miestais, bet jos jam jau neįdomios. Jis pervažiuoja Solt Leik Sitį, kur pamaldūs migrantai vieną dieną patikėjo, kad yra palaiminti, nes pamatė po savo kojomis negyvą jūrą; jis taip pat aplanko Sinsinatį ir tarp jo kalnų įspraustą slėnį, kuriame apsistojo nuskurdę vokiečiai, pamanę, kad grįžo į Rūrą. Čikagoje jis apsilanko dar viename viešnamyje, bet moterų kūnai čia tikrai be galo nykūs.

1893-iųjų rugsėjį Vašingtone jį pakerta pirmieji ligos, nešančios mirtį, požymiai. Iki tol jo sveikata buvo puiki. Viskas prasideda labai paprastai: jis ima kosėti, pasigauna sunkų gripą; vėliau viena po kitos odos infekcijos, virškinimo sutrikimai ir apskritai visokios ligos, kuriomis sergama ten, kur jis valkiojasi. Supratęs, kas darosi, jis niekur neina, labai sumažina aptarnaujančių žmonių skaičių, saugosi, kad nemirtų per anksti. Ričardui Aberkrombiui ši negalavimų liūtis, žinoma, kelia nepatogumų, bet kartu ir įdomi: pagaliau ir jo paties kūnas tampa mokslinių tyrinėjimų lauku. Jis pradeda tikėti, kad jo gyvenime atsitiktinumui neliko vietos; daugybe formų besireiškianti liga jam yra apčiuopiamas jo išskirtinumo, jo genialumo ženklas. Kūniškai pažinęs daug daugiau įvairių būtybių nei kas kitas žemėje, kaltę dėl to, kad jo organizmą užpuolė išorinio pasaulio bakterijos, jis priskiria rasių maišymuisi. Nes jam, žinoma, liga taip pat yra gyvybės forma, kaip bet kuri kita; aišku, šios formos kelia pavojų individo Ričardo Aberkrombio gyvybei, bet jos taip pat yra jo idėjų teisingumo požymis.

Kartais Aberkrombis jaučiasi pirmuoju naujos rūšies mutantu, kartais paskutiniu žmogumi. Jis nebijo mirties, nes pasėjo savo sėklą visame pasaulyje, ir tie elementai, kurie buvo trumpam susijungę jo kūne, tikriausiai ir toliau gyvuos, dalyvaudami nenutrūkstamuose visatos – gyvo organizmo – pokyčiuose. Jis nujaučia, kad ateina naujieji viduramžiai: barbarų invazijų periodas, rasių ir kultūrų maišymasis, nepaprasti išradimai. Kad ši neišvengiama evoliucija atveria kelią baisioms mirtinoms ligoms, jo visai nestebina: viduramžiai pažino marą, iš labai toli atneštą laivų žiurkių, kad išvalytų Europą. Pirmoji pavasario šiluma Vašingtone, sveikatos pablogėjimas jį priverčia plaukti per Atlantą Anglijos link: vidutinio klimato juosta atitolins mirtį.

Horizonto linija jam atrodo išblukusi, besidriekiantys voratinkliniai debesys beformiai ir greiti – tai Anglija. Į Londoną jis plaukia ilga barža, lėtai kylančia Temzės upe; tvyro šleikštus joduoto dumblo ir drėgnų anglių kvapas. Tačiau nors Londonas dar labiau pajuodo ir nepaprastai paseno, jis pats atrodo pajaunėjęs, be ūsų, pusilgiais plaukais, surištais pakaušyje, kaip tolimo plaukiojimo jūrininkų. Šioje žemėje, kur jis praleido didžiąją savo gyvenimo dalį, Ričardas Aberkrombis niekada nesistengs permiegoti su kokia nors tėvynaine.

Be to, jis nusprendė parodyti panieką mokslo bendruomenei – jis taps genijumi po mirties; jo žalias aplankas dabar labai storas, pripildytas lytinių organų atvaizdų iš viso pasaulio. Jis nufotografavo du tūkstančius įvairių moterų lyties organų ir suklasifikavo juos pagal pasaulio regionus, kiekvieną regioną – pagal šalis, o kiekvieną šalį – pagal tauteles; po kiekviena nuotrauka yra užrašas, nurodantis amžių. Baržoje, plaukiančioje į Londoną, Ričardas Aberkrombis ėmė mąstyti, kokia galėtų būti šio darbo išvada; plaukiant pietine Atlanto dalimi ir žvelgiant į vienodą ir vis atsinaujinantį forštevenio skrodžiamų bangų vaizdą, jo galvoje gimė mintis apie esė, skirtą visiškai materialiai begalybei.

Po dviejų savaičių Londone jis ryžtasi tam, kas neišvengiama – susitikti su Aberkrombių klanu, savo šeima. Jis atidėliojo, kiek galėjo. Norėdamas priprasti prie tos minties, pirmiausia nusprendžia užsukti namo. Aberkrombis, žinoma, turi namą Londone, bet, pripratęs prie viešbučių, net negalvojo ten grįžti. Pagrindinė nuosava profesoriaus rezidencija – tai aukštas raudonos ir baltos spalvos neoklasikinio stiliaus pastatas Kensingtono kvartale. Jis paskambina. Duris atidaro vienas tarnų: jis yra sūnus, vaikaitis ir provaikaitis to tarno anglo, kurio jau trys kartos tarnauja Aberkrombių šeimai; pamatęs poną, jis nenustemba, įleidžia, sako, kad yra patenkintas jį matydamas, padeda ponui nusivilkti, klausia, kiek reikia pasamdyti tarnų, ir Aberkrombis pasako juokingai mažą skaičių – užteks penkių. Aberkrombių giminė kiekvieną sezoną du kartus per mėnesį rengia šventes. Jis būtinai kviečiamas, ir visiems apie tai pranešama, norint parodyti, kad netikima gandais apie šeimos mokslininko dingimą ar net pamišimą. Ponas, sužinojęs apie tai iš ištikimojo tarno, praneša, kad po dviejų dienų dalyvaus priėmime pas Aberkrombius.

Priėmimas labai nusisekęs. Jis kainuoja darbininko atlyginimą už penkiasdešimties metų darbą toli Kardifo šiaurės kasyklose, kurios yra pagrindinis Aberkrombių giminės pajamų šaltinis; Haid parko pievelėse, melsvose palapinėse ant sniego baltumo staltiesių nėra nei lašo šio darbininko prakaito, nei anglių dulkelių, kurių pilni jo plaučiai. Ponios linksminasi, šaudydamos iš lanko. Vienos alėjos posūkyje Ričardui Aberkrombiui suspaudžia širdį, pamačius paauglystės laikų šunį, bet, pabandžius prisiartinti, šis, jo nepažinęs, urzgia. Paskui Ričardas supranta, kad apsiriko: tai geriausiu atveju jo šuns vaikaitis. Didžiausioje palapinėje it soste sėdi jo motina, kaip visada apsupta gausaus frakuotų džentelme-

nų būrio; jau dvidešimt metų ji nešioja gedulą dėl savo vyro ir rengiasi jai labai tinkančiais juodais drabužiais. Ričardas Aberkrombis prisimena, kad vaikystėje jis aistringai mylėjo šią moterį. Jie mandagiai pasisveikina.

Glaudžiomis gretomis prie jo artinasi eskadronas pasitempusių aristokratų: pusbroliai, brolis. Aberkrombiai – vis tokie pat nusipelnę Škotijai ir Karūnai: tarp jų yra Anglikonų bažnyčios vyskupas, keletas aukštų Jos Didenybės karininkų. Pokalbis su juo tampa tuo smagesnis, kuo labiau įsitikinama, kad jis, atrodo, nepamišęs. Brolis pasikviečia jį į šalį. Pokalbio tikslas atsiskleidžia ne iš karto, bet palengva nyra iš diplomatinių ūkų: Džonas Aberkrombis nori žinoti, kokie vyresniojo brolio planai; neįtikėtinai greitai iš Ričardo kalbų paaiškėja, kad jis nenorįs visuomenėje naudotis šlovinguoju Aberkrombių vardu ir tuo labiau rodytis šeimos žemėse Škotijoje. Jis gyvensiąs vienumoje Londone. Džonas Aberkrombis lekia pas motiną pranešti šių gerų naujienų. Ričardas gali grįžti į Kensingtoną.

Atsiskyręs nuo visų, jis pradeda rašyti pastabas apie begalybę, kuriomis ketina baigti protokolą. Viskas gamtoje dažniausiai yra netaisyklinga: tiesės, apskritimo, kubo planetoje iš tiesų nėra. Patyrinėjus tokius skirtingus dalykus, kaip kalno šlaitas, moters makšties sienelės ar grūdo paviršius, matyti, kad jie labai nelygūs, netaisyklingi; mokslas Vakaruose niekada rimtai netyrinėjo daiktų vingių ar nelygumų. Jeigu geometrijos žinovas būtų įpareigotas apskaičiuoti raižytų Anglijos pakrančių ilgį, jis jas suskaidytų į daugybę viena su kita besijungiančių ilgesnių ar trumpesnių tiesių. Tačiau, gerai pagalvojus, tai praktiška, bet klaidinga išeitis. Pakrantės nelygumai, jeigu pasistengtum juos išmatuoti, yra labai ilgi būtent todėl, kad labai vingiuoti. Keliautojui tikriausiai prireiktų dešimties metų, jei jis panorėtų nueiti visa Kornva-

lio pakrante ir jam šautų į galvą mintis nepraleisti nė vieno jūros kranto vingio, o tai būtų beveik neįmanoma. Nes mažiausias nelygumas pats yra raižytas; taigi galima teigti, kad Kornvalio pakrantė yra beribė. Šį atradimą galima pritaikyti viskam gamtoje: ausies speneliui, vaiko rankai, moters pilvui – jie irgi begaliniai. Begalybė yra paskutinis žodis, Aberkrombio užrašytas didžiajame žaliame sąsiuvinyje – dabar jo kūrinys tobulas.

Jį graužia liga. Pirmus dvejus ar trejus metus jam linksma matyti Anglijos gydytojų nuostabą. Jis visiškai negerbia šių mokytų tėvynainių, kuriuos neįprasta liga veda iš kantrybės; dauguma ima jo vengti, nes nenori pasirodyti bejėgiai padėti šiam turtingam ligoniui, gyvenančiam prašmatniame Kensingtono kvartale. Vieną dieną, kai kažkuris iš jų pasipiktinęs meta, kad jam negali skaudėti ten, kur, jo manymu, skauda, Aberkrombis galutinai nusprendžia daugiau jų neprisileisti ir liepia nunešti į rūsį rūpestingai užkaltas medines dėžes su visa savo ligos istorija. Jis išsaugo, priklijavęs prie protokolo paskutinio puslapio, tik vieną eskizą ant voko, nupieštą kažkurio gydytojo, norėjusio parodyti ligoniui, į ką panaši tuberkuliozė, kuria jis serga. Nesunku suprasti kodėl: piešinyje pavaizduoti maži ploni maišeliai, teikiantys jam gyvybiškai svarbų deguonį, panašūs į kraujo pritvinkusius kamuolinius debesėlius. Greitai vis dažniau užklumpančios ligos jam atima paskutines jėgas. Ričardas Aberkrombis kliedi, kartais ištisas dienas. Jis paguldomas į fotelį pirmame aukšte, prie langų per visą sieną, bet nežiūri nei į dangų, nei į gatvę.

Pagaliau jis sustojo prie savo atradimo pavadinimo: tai niekas kita, tik analogija. Žinoma, terminas „izomorfija“ tikslesnis, moksliškesnis nei „analogija“, bet negražiai skamba. Norėdamas patikrinti naujo mokslo naują pavadinimą, Ričardas Aberkrombis mėgina jį taikyti visur, kur įmanoma. Pavyzdžiui, jis garsiai

ištaria: profesorius Aberkrombis paskirtas Analogijos katedros, Kembridže įsteigtos specialiai jam, vedėju. Jis vartoja terminą pavadinimuose: „Taikomosios analogijos principai“, „Analogijos principai vaikams ir suaugusiesiems“. Greitai jis pradeda svajoti apie Analoginės antropologijos institutą ir įsivaizduoja save Karališkojoje medicinos akademijoje, didelėje amfiteatrinėje auditorijoje, apšviestoje elektros, pasakojantį apie įvairių rasių moterų lyties organus medikams, filosofams ir apsiskaičiusiems mėgėjams; visi ploja jam kalbant apie įgimtą juodaodžių tingumą, nežabotą gašlumą, kurį sukelia antrinių lytinių organų dydis. Jis visiškai užmiršo, kad svajojo apie pomirtinę šlovę. Tarnai turi dažnai keisti fotelio apmušalus, atsiduodančius šlapimu ir išmatomis.

1893-iųjų gruodžio mėnesį Vienoje darbą pradėjo Meteorologijos kongresas, tas pats, kuriame Aberkrombis turėjo pristatyti savo *Debesų nuotraukų atlasą*. Jis ten netgi nenuvyko, teisindamasis liga, bet laiške kongreso prezidentui pripažino savo garsiojo kolegos ir draugo Viljamsono pergalę: tikrasis pasaulio debesų atlasas turėtų būti sudarytas iš menininko litografijų, atliktų prižiūrint mokslininkui; nuotraukų vertė ir jų objektyvumas – abejotini. Vis dėlto netgi niekšai mirtingi: dvi dienos iki pasibaigiant Vienos kongresui, pamėlynavęs Viljamo S. Viljamsono lavonas randamas šlykščiame viešnamyje pačiame miesto centre. Labai elegantiška jį atlydėjusi dama, mokslininko akivaizdoje glamonėjusi vulgarią brunetę, pabėgo vos tik jis pradėjo dusti; kai brunetė pakvietė šeimininkę, senis jau buvo miręs. Moteris užuodžia, kad tai žymus ir turtingas žmogus, tad pirmiausia pasirausia lavono kišenėse, atidžiai perskaito laikraštį. Ji vargsta ne veltui ir ištraukia iš kongreso prezidento nemažai pinigų už tylėjimą ir slaptą kūno išvežimą. Viešai pranešama, kad garsiojo Viljamo S. Viljamsono kūną rado Imperatoriškojo viešbučio apsaugininkas jo kambaryje. Kongresas nutraukia darbą ir organizuoja mirusiojo pagerbimą. Tai, kad nėra Aberkrombio ir Vil-

jamsoną ištinka mirtis, daugeliui kongreso dalyvių yra epochos pabaigos ženklas.

Apie protokolą vėliau pasakojamos legendos. Jis apauga gandais, juolab kad jo autorius viešai daugiau nekalba. Prisiminęs senus gerus laikus, vienas ištikimas kolega škotas jam nusiunčia Vienos kongreso uždarymo kalbos kopiją. Aberkrombis ją lėtai skaito: per tuos keletą metų daug kas pasikeitė, ir jis nieko nesupranta; meteorologija tapo brandus mokslas. Visur Vakaruose kiekvieną vakarą žemdirbiai, generolai, jūrų karininkai laukia orų prognozių, nuo kurių labai priklauso jų veikla. Londone kiekvieną rytą, kol dar neatėjusi tarnaitė atitraukti užuolaidų, išvėdinti kambario ir paduoti pusryčių, vienišas, sergantis ir laimingas žmogus lėtai atsikelia iš lovos ir eina į verandą pasisveikinti su pusmetrine putlaus besijuokiančio vaiko skulptūra. Tai bronzinė vidutiniškos kokybės statula, kuri, pasak kino, prekių pardavėjo iš Džerardo gatvės, yra autentiška Sungų laikų skulptūra, skirta dievybei vardu T'un Y'un: tai linksmas stovintis vaikas. Jis debesų valdovas, gainiojantis juos, kaip jam šauna į galvą.

Po pusryčių senis, įsuptas į dygsniuotas antklodes, įsitaiso šalia T'un Y'un. Jis žavisi naujuoju rūkymo būdu, tad ima rūkyti; jo dievas į jį žvelgia geraširdiškai, o senasis tarnas – su neviltimi. Cigaretės parduodamos jau susuktos, su celiulioziniu filtru. Jam patinka rūkyti. Jis atsilošia krėsle, pastatytame šiek tiek saulės apšviestoje verandoje; užuot išpūtęs dūmus, jis išsižiodamas tiesiog juos išleidžia. Dūmai kyla iki lubų; jis juos seka akimis, kol jie išnyksta. Kartais jis leidžia cigaretei baigti rusenti peleninėje: dūmai iš karto kyla tiesiai aukštyn, paskui kažkaip nesuprantamai, bet tvarkingai ima raitytis; dūmų gyvatė skystėja, kol visai išnyksta. Atsitinka, kad kokios nors klaidžiojančios musės skrydis suardo subtilią ratilų trajektoriją.

Ričardas Aberkrombis miršta 1917-aisiais. Mirčiai tai geri metai; tuo metu ji ištinka daugybę žmonių visoje Europoje; laikraščiai spausdina ilgus nežinomų žuvusių žmonių sąrašus. Kartais, kai garsus Karališkosios draugijos narys supūna tranšėjoje, *Times* išspausdina mandagų, bet šaltą nekrologą; Aberkrombiui skiriamos tik kelios eilutės. Jis miršta, apniktas baisių ligų, slapta žavėdamasis šiuo pamišėlišku gyvybės formų dauginimusi jo gęstančiame kūne. Aberkrombių klanas į laidotuves nusiunčia jo brolį ir tik tada sužino mirusiojo labiausiai saugotą paslaptį: jo dukrai vienuolika metų.

Abigailė Aberkrombi gimė 1912 metais. Ričardas Aberkrombis testamente nurodė, kad protokolas turi būti išspausdintas kitą dieną po jo mirties. Bet 1912-aisiais, kai Katmajaus ugnikalnis po tonomis pelenų palaidojo Kodjako salą Aleutų archipelage, Aberkrombis staiga supranta, kad, jeigu nesiims priemonių, giminė pavogs jo protokolą. Mokslininkas iš anksto žino, ką jo šeima galvos apie stambiu planu nufotografuotus moterų lyties organus, apie kiaukutų ir gėlių eskizus ar svaičiojimus apie Tą Patį. Testamento nepakaks: istorija kupina išradėjų, filosofų, menininkų, kuriuos išdavė, iš kurių pasityčiojo šeima. Gelbėdamas savo kūrinį, Aberkrombis įgyvendina beprotišką sumanymą: įsigyja jo kraujo neturintį paveldėtoją. Vieną rytą visi Aberkrombio namiškiai sunerimsta: ponas liepė pasiruošti išvykti, o po dviejų valandų atvažiuoja fiakras, ir visi tarnai, susirinkę virtuvėje, pro langą stebi šį keistą įvykį – pono išvykimą.

Jūreivių sūnų ir dukterų prieglauda yra siauras pastatas rytiniame Flito gatvės pakraštyje. Visuomenės grietinėlės ponios per Kalėdas ten apsilanko paglostyti galvų ir gauti gėlių. Namas pasibjaurėtinas, bet darbuotojai puikūs. Fiakras dar nesustojo prie pagrindinio pastato, o direktorė, ilga ir sausa kaip džiūvėsis, jau

laukia pasipuošusi prie įvažiavimo, pasiruošusi sutikti šį garsų Karališkosios mokslo draugijos narį. Turtingajam lankytojui pristatomi kostiumuoti beždžioniukai, sulaižytais plaukais išrikiuoti į vieną eilę; patys paklusniausieji, prižiūrėtojų numylėtiniai, stropiausi per religinio auklėjimo pamokas. Ričardas Aberkrombis mandagiai juos nužvelgia. Visi pusryčiauja šviesioje valgykloje, ant pakylos, nuo kurios matyti našlaičių stalai. Paskui išeina pasivaikščioti kieme už prieglaudos, beveik tikrame parke, – tiesiog nuostabu, – pačiame Londono centre; vaikai išsibarsto. Aplink svečią prasideda rūpestingai surepetuotas, gudrus kandidatų į įvaikius šokis, paklusnių vaikų pantomima, mielas čiauškesys, rimtos ne pagal amžių šnekos. Pagaliau Ričardas Aberkrombis pastebi apie šešerių metų mergaitę, stovinčią nuošalyje; nors nuprausta ir sušukuota, kaip ir kiti, ji nenustodama spjaudo į balą ir stebi ratilus. Nekreipdamas jokio dėmesio į rūgščias darbuotojų minas ir akivaizdų prieglaudos direktorės nustebimą, Ričardas Aberkrombis pasirenka būtent ją. Gerbiamas profesorius nori tuojau pat pasiimti vaiką. Visi truputį sutrikę, direktorė žvelgia į seseris, o šios vengia jos žvilgsnio. Pernai šitaip vieno Anglijos pero įvaikintas našlaitis buvo surastas Tunise, rimbais nučaižytu kūnu ir kitomis žaizdomis, apie kurias negalima kalbėti. Direktorė svyruoja. Didelė Ričardo Aberkrombio labdara prieglaudai, užuot numaldžius darbuotojų nerimą, jį tik pakursto. Bet direktorė nusileidžia. Fiakre mažoji Abigailė užmiega, prisiglaudusi prie taip pat miegančio senio.

Tikriausiai paveldimumas, ankstyvosios vaikystės nepritekliai, visas tas nepataisomas skurdas padarė savo juodą darbą: Ričardo Aberkrombio įdukra Abigailė yra kvaila ir nedėkinga suskretėlė, nešvari ir tinginė. Nusilpęs, nuolatinių ligų išsekintas įtėvis dėl to nė kiek nesijaudina: mažylės pykčio priepuoliai – tai stiprios asmenybės ženklas; jos nenoras ko nors mokytis – ankstyva proto nepriklausomybė; iš namų Kensingtone virėjos irgi jokios naudos, nes, apimta karštos ir aklos meilės mažylei, ji ją neįtikėtinai lepina.

Laikas bėga. Pasaulis nesensta, netgi priešingai; prasidedantis šimtmetis su jaunatvišku išradingumu viską griauna ir kelia siaubą. 1915-aisiais, skaitydamas laikraščius, Ričardas Aberkrombis supranta, kad meteorologijos mokslas padeda žudyti tikslingiau: šiame kare, kurį manyta būsiant trumpą ir kuris tęsiasi ir tęsiasi Prancūzijos šiaurės lygumose, vėjų stebėjimai padeda numatyti, kaip sklis nuodingosios dujos; debesuotumo prognozė leidžia armijoms nužudyti daugiau priešų; specializuotuose žurnaluose rašoma, kad tie naujieji aparatai, kuriuos vadina aeroplanais, suteiks jauniems patriotams meteorologams naujų galimybių. Ričardas Aberkrombis dūla: jam linksma stebėti ant krūtinės nu-

tįsusių seilių takus. Jis taip nusivylęs mokslininkų bendruomene, kad negali palikti visų savo dokumentų Karališkajai mokslų akademijai.

Paprastai norisi cituoti dvasingus mirštančiojo žodžius arba turėti gražų jo gyvenimą apibendrinantį laišką, kuriame būtų aprašyta jo būties prasmė; tiktų ir pasakojimas apie paskutinį mokslininko ir jo įdukros susitikimą. Bet Ričardas Aberkrombis miršta kitaip. 1917-ųjų gruodžio ketvirtąją jį randa susmukusį savo fotelyje verandoje. Jis nerėkė, nesišaukė pagalbos. Teismo medicinos ekspertas pasielgs garbingai ir skiltyje „Mirties priežastis“ įrašys „bendras išsekimas“, šitaip pripažindamas visišką savo neišmanymą.

Sužinojusi apie paveldėtoją, giminė nutaria užkirsti kelią skandalui ir oficialiai neprotestuoja. Virėjai, kuri nepasižymi godumu, mokama padori renta, ji taip pat paskiriama mažylės globėja. Abiem paliekamas gražusis Eduardo laikų stiliaus namas, kuris jau rodo nuovargio ženklus, ir asmeninis Ričardo turtas. Devynioliktojo amžiaus palikimo likučių visiškai pakanka, kad būtų galima neblogai gyventi dvidešimtajame; atsakingieji už Ričardo Aberkrombio turtą stengiasi jį valdyti kiek galėdami geriau, ir 1933-iaisiais, sulaukusi pilnametystės, Abigailė turi milijonus svarų.

Metai nepakeitė Abigailės Aberkrombi. Jos ankstyvas polinkis į visas įmanomas ydas tik sustiprėjo. Tapusi turtinga, ji švaisto savo nedidelį palikimą visuose Prancūzijos pakrančių viešbučiuose arba palieka kišenėse daugybės gerai apsirengusių vyrų, kurie išties neturi nei profesijos, nei kokio nors turto. Grįžusi į Londoną Abigailė Aberkrombi – tikras lobis girtuokliams draugams Temzės pakrančių lindynėse; ji įsimyli jūrininkus, bedarbius uostų krovikus, o šie ją žiauriai muša. Būdama trisdešim-

ties metų, ji atrodo lyg keturiasdešimt penkerių. Nors girtuoklė ir neišsilavinusi, Abigailė vis dėlto nekvaila. Skaitydama viso pasaulio mokslininkų kvepiančius laiškus, ji suprato, ko verti jos įtėvio popieriai: tas pilnas kelioninis lagaminas laiškų, nespausdintų straipsnių, atsiminimų. Dokumentų vertę patvirtina ir tai, kad ieškant eksperto juos aprašyti į skelbimą *Times* atsiliepia apie trisdešimt savanorių. Šitaip 1941-aisiais name Kensingtone atsiranda mažas apvalus žmogelis su barzdele; tai Antonas Vri iš Latvijos. Abigailė iškėlė sąlygas: profesorius Vri aprašys dokumentus nemokamai, bet galės juos išspausdinti su savo komentarais. Savo laimei, latvių mokslininko atvykimo išvakarėse Abigailė užtiko išsipūtusį aplanką, pilną nuotraukų ir ranka rašytų pastabų. Atsivertusi pirmą pasitaikiusį puslapį, ji pamatė moters lyties organus, nedidelius ir perlamutrinius it pietų jūrų kiaukutai; nuotrauka jos nešokiravo, bet paaiškinimas prie jos buvo nesuprantamas kaip kinų kalba. Ji laikė savo rankose tą protokolą, dėl kurio mokslininkai nuo pilnametystės jai išūžė ausis. Rytojaus dieną ji nieko nesako Antonui Vri, šis greitai baigia aprašus ir yra labai nusivylęs, kad neužtiko garsiojo protokolo; vis dėlto jis įsitikinęs, kad *Pastabų apie Aberkrombio fondą* publikavimas jam padės gauti Geografijos katedrą, kurios jis tikisi tenai, Latvijoje. Prieš pat išvykimą Abigailė pasikviečia notarą: ji nori sutarties. Vri negali atsisakyti: jis turįs ištyrinėti dar vieną dokumentą, bet jo negalėsiąs viešai aptarinėti; mainais už tai jis būsiąs paskirtas Viljamsono ir Aberkrombio laiškų leidėju; juos Abigailė ruošiasi parduoti Niujorke. Antonas Vri paklūsta. Jo atliktas protokolo aprašymas, kurį Abigailė išspausdins *Pasaulio meteorologų organizacijos biuletenyje*, yra bibliofilinio tikslumo, bet kartu ir veidmainystės šedevras, nes neatskleidžia tikrojo protokolo pobūdžio. Viso pasaulio mėgėjai ir kolekcininkai sukrunta.

Ir tada Abigailė pradeda ilgą ir lėtą žaidimą, spekuliuodama bet kokiu gandu apie protokolą, nieko neneigdama ir netvirtindama: vieniems ji leidžia suprasti, kad sentimentalioji daikto vertė yra tokia didelė, jog ji negalinti pasiryžti su juo išsiskirti, kitiems – kad aplanko turinys toks nepadorus, jog jo negalima skelbti. Tarp žinovų kvailių nėra, tad niekas netiki Abigailės skrupulais, bet protokolo kaina auga. Jai kilo klausimas, kur jį paslėpti; kaip visi neišsilavinę žmonės, Abigailė Aberkrombi nepasitiki bankais ir, atvirkščiai, labai tiki slėptuvėmis. Aplankas storas. Ji ištisas valandas slampinėja po namus Kensingtone, kol pagaliau randa, jos manymu, tinkamą slėptuvę.

1946-aisiais, sulaukusi keturiasdešimties, Abigailė Aberkrombi pastoja; ji niekada gyvenime nė kiek nesisaugojo manydama esanti nevaisinga; net jeigu būtų norėjusi, tarp dešimčių pastarojo pusmečio meilužių negalėtų rasti kūdikio tėvo. Bet pastojusi ji staiga suvokia, koks sunkus gali būti kūnas ir koks saldus pasiaukojimas, tad nepaprastai lengvai meta gerti, nustoja lankytis uoste. Ji prašo Dievą neįmanomo: kad vaikas paveldėtų Ričardo Aberkrombio protą, ir prietaringai pavadina jį Ričardo vardu. Ričardas Aberkrombis jaunesnysis prisimins kaulėtą moterį sausomis rankomis, kuri savo vaiko akivaizdoje buvo nepriekaištingai dora, elgėsi su juo griežtai, mylėjo beprotiškai. Mažasis Ričardas buvo paklusnus vaikas ir geras mokinys, vėliau santūrus jaunuolis ir puikus studentas. Abigailė be galo nusivils, kai, baigęs teisę, jis pasirinks psichoanalitiko profesiją. Vis dėlto Abigailė Aberkrombi ant šiam tikslui nupirktos knygų lentynos pasidės visus sūnaus straipsnius ir įrištą daktaro disertaciją.

Kai sulaukia šimto metų, 2005-ųjų vasarą, jai staiga smarkiai pablogėja. Vaitingtono ligoninėje sūnus ją lanko kiekvieną dieną. Ji viskuo skundžiasi, ypač gydytojais juodaodžiais ir indais,

kurie, aišku, nori ją nužudyti. Dieną prieš mirtį Abigailė pasako sūnui, kur paslėptas protokolas, vienintelė, be namo, jai likusi vertybė. Ji pageidauja, kad protokolas būtų parduotas, ir pataria jo neskaityti iš pagarbos seneliui. Sūnus sakosi esąs sujaudintas, karštai dėkoja ir iškilmingai pažada, ko prašo motina. Ričardas Aberkrombis žino apie protokolą nuo dešimties metų; būdamas dvylikos, jis atsitiktinai jį rado, kai motina virtuvėje jam virė arbatą; jis greitai išmoko padėti aplanką į vietą, po dviem parketlentėm sandėliuke, ir išeiti, negirgždindamas durų. Ričardas Aberkrombis trejus metus masturbavosi, žvelgdamas į puikiąsias senelio nuotraukas.

2006-ųjų vasara žadėjo būti šilta, drėgna ir debesuota. Viržini ją turės praleisti Londone, nes pirmąsias atostogas gaus tik per Kalėdas; bet čia jai nieko netrūksta. Ji po truputį susipažįsta su Hampstedo parku netoli mažo balto namo, kuris dabar priklauso jai. Viržini tiesiog įsimylėjusi parką. Ji ten eina kiekvieną dieną, kai nereikia vykti į Redingą, ir beveik pamaldžiai garbina jo drėgnus slėnius ir žaliuojančias kalvas, ant kurių auga dagiai. Prabėgo amžiai, o Hampstedo lyguma nė kiek nepasikeitė. Žinoma, dabar čia niekada nebūna itin juodos nakties; palydovų nuotraukos neginčijamai liudija: visoje Europoje nėra nė vieno taško, kuriame viešpatautų visiška tamsa. Vis dėlto Viržini patinka galvoti, kad vietovė, kurioje vaikščiojo Lukas Hovardas, nedaug tepasikeitusi; smagu vaikščioti takais, kuriais su tokiu pačiu malonumu, su ta pačia sielos ir kūno ramybe vaikščiojo tie, kurie jau mirę, ten, kur seni medžiai matė įsikibusias į gražių ponų parankes jaunas ponias su krinolinais ir skėčiais.

Šaltinių gatvės šeštu numeriu pažymėto mažo namo antrame aukšte Viržini kartais ilsisi po stikliniu stogu: didelė nuožulni trijų metrų pločio ir dviejų metrų aukščio plokštuma virš jos lovos įrėmina vis tą patį ir vis kitokį dangaus paveikslą. Nieko

nuostabesnio už debesis pasaulyje nėra, nebent vandenynas; bet čia ir slypi pavojus, nes nėra ir nieko tuštesnio, apgaulingesnio, labiau stulbinančio negu šis visą laiką kintantis ir atsinaujinantis reiškinys. Panorus jį aprašyti, suprasti ar valdyti, nesunku prarasti paskutines jėgas. Viržini Letur dabar suvokia, kad tarp tų, kuriuos ji iš pradžių laikė gausiu švelnių įsimylėjusiųjų debesis būriu, yra per daug savižudžių, nusivylusiųjų, išduotų meilužių ir liūdnų vienišių. Ričardui Aberkrombiui, galvoja Viržini Letur, tiesiog trūko ištikimų kolegų, atsidavusių tarnų, susižavėjusių mokinių; atrodo, kad jis niekada neturėjo tikro draugo, o be to, jis priklauso tiems žmonėms, kuriuos sunku įsivaizduoti vaikais. Jis bendravo su šimtais moterų, joms paskyrė poetiškiausių puslapių, bet turbūt niekada nepatyrė, kaip malonu būti dviese ir nieko neveikti. Kartais Viržini Letur iš viso nieko nesupranta, bet ramina save, kad tai nesvarbu. Ji dirba.

Meteorologijos centre ji nuolat susitinka su geriausiais Europoje šiuolaikinės meteorologijos specialistais; klausydamasi ir klausinėdama Viržini Letur sužino, kad Ričardas Aberkrombis tėra tik spalvinga ir kelianti pasigailėjimą meteorologijos priešistorės asmenybė, maždaug kaip alchemikas šių laikų chemikui, nes šiems informatikams, matematikams ir geografams mokslas yra tik tai, ką jie daro čia ir dabar; apie pirmtakus žino nedaug, o visa kita iš viso neegzistuoja, jau neegzistuoja. Šiuo požiūriu Ričardo Aberkrombio analogijos mokslas ne tik atrodo klaidingas, bet ir apskritai jiems sunku suprasti, kaip šovė į galvą mintis suskirstyti debesis griežtai pagal tipus. Žinoma, Hovardo klasifikacija ir šiandien labai naudinga nusimanančiam mėgėjui, sekmadieniais tapančiam dailininkui ar šiaip smalsuoliui, bet Redinge niekas ja nesiremia. Mokslininkams debesys jau neįdomūs, dabar aprašinėjamos atmosferos sistemos, oro srautų, ciklonų, spiralinių

frontų visuma. Naujojo pasaulio žemėlapius stiklinių salių su oro kondicionieriais tyloje braižo milžiniškos ir labai brangios skaičiavimo mašinos.

Bet šią evoliuciją galima ir kitaip suprasti, ir Viržini ramiame savo name Londone stengiasi tai įrodyti. Analogijos mokslas Ričardui Aberkrombiui būtų galėjęs padėti atrasti sisteminę debesų judėjimo visumos sampratą, nes debesys jam jau nebuvo kažkas atskira, jie atspindėjo bendrą atmosferos būklę. Žinoma, asmeniniai dalykai iškreipė analogijos trajektoriją; Ričardas Aberkrombis savo religijos altorių pasistatė moters tarpkojyje, savo geidulių centre; šis kultas nebuvo beprotiškesnis nei kuris nors kitas, jis tiesiog apskritai turėjo mažai sekėjų, o dar mažiau Anglijoje, kur Kūrėjo valia jis atsidūrė. Aišku, netikslu manyti, kad Ričardas Aberkrombis tiesiogiai veikė šių laikų tyrinėjimus, nes 2006-aisiais jo darbas dar nebuvo išspausdintas. Bet Viržini Letur neatmeta minties, kad būtent jis atvėrė naujus kelius; jai tai nėra nereikšminga. Taigi užsispyrėlė suformuluoja ją patenkinantį paradoksą: atradėjo vaidmuo, įrodžius jo darbų klaidingumą, yra lemiamas, nes būtent jis sukuria prielaidas eiti toliau.

Mokslas, nepaisydamas nei gamtos, nei žmonių likimų, juda į priekį. 1950-ųjų kovo penktąją Aberdyne, Merilando valstijoje, keturiasdešimt dvi kompiuterio, sukurto Džono fon Noimano, metalinės spintos, prie kurių trisdešimt tris dienas ir trisdešimt tris naktis dirbo tarptautinė penkių žmonių grupė, leidžia, panaudojus supaprastintą atmosferos modelį, sudaryti tikslią orų prognozę prieš parą. Džonas fon Noimanas yra pirmasis, laimėjęs orų, jų skaičiavimo galimybių, žmonių ir gamtos jėgų lenktynes. Toliau viskas vyksta labai greitai, tai pačių kompiuterių dėsnis, o šis toks, kaip ir rinkos. Atmosfera tarsi padalijama į daugybę

dėžučių. Kiekviena dėžutė susideda iš taškų visumos, kiekvienas taškas gali būti apskaičiuotas. Taigi mokslas nustojo domėtis debesimis; jie tapo tarpusavyje susijusių taškų visuma dirbtinėje, daugiau kaip trijų matavimų, erdvėje.

Dabar milžiniškas tinklas apraizgė pasaulį: žemę, vandenyną, dangų. Septintajame dvidešimtojo amžiaus dešimtmetyje buvo pasiųsti palydovai; jie skraidė virš atmosferos, ten, kur Žemės oras taip praretėja, kad juo nebegalima kvėpuoti. Kai kurie šių palydovų skraido trisdešimt šešių tūkstančių kilometrų aukštyje virš Žemės ir sukasi tokiu pačiu greičiu, kaip ji; jie nuolat kabo statmenai ekvatoriui, vieni tamsoje, kiti amžinoje šviesoje; kai kurie palydovai yra netoli Žemės, tūkstančio kilometrų aukštyje, ir sukasi aplink pačiu trumpiausiu keliu, nuo ašigalio iki ašigalio, atsidurdami virš jų kas dvylika valandų. Redinge, Didžiojoje Britanijoje, ir kai kuriuose kituose pasaulio meteorologijos centruose buvo pastatyti keisti gražūs nespalvoti kompiuteriai, kiekvieną sekundę atliekantys neįsivaizduojamą daugybę užduočių; šimtai moterų ir vyrų atrinko, ištyrė, sumodeliavo parametrus, kurie turi padėti numatyti orus danguje ir žemėje; atėjo skaitmeninių technologijų metas. Juk orai priklauso nuo daugybės dalykų: nuo to, kas vyksta žemėje, pavyzdžiui, sniego tirpimo ar šilumos atspindėjimo; nuo dirvos paviršiaus, jos geologinės kilmės, reljefo, temperatūros, drėgmės; nuo dirvos ir atmosferos sąveikos, pavyzdžiui, temperatūros ir garų srautų ar jų trinties; nuo atmosferos būklės pokyčių – drėgmės, temperatūros, vėjo; nuo fizinių reiškinių pačioje atmosferoje – sklaidos, spinduliavimo, konvekcijos ir, žinoma, nuo kritulių. Į visa tai reikia atsižvelgti, jeigu tik įmanoma, ir tada galima manyti, kad orai nuspėjami. O dabar tyrinėtojai susidūrė su kliūtimi: nors kompiuterių skaičiavimo galimybės nepaprastai didėja, visiškai neįmanoma nuspėti

daugiau kaip penkių parų orus virš didelių regionų, pavyzdžiui, Europos. Ir tada buvo įkurtas Europos vidutinio ilgumo meteorologijos prognozių centras Redinge, Didžiojoje Britanijoje, kad padėtų tyrinėtojams šią kliūtį įveikti.

Viržini Letur laukia. Ji laukia audros. Kiekvieną pirmadienį, atvykusi į Redingo centrą, ji eina į prognozių salę. Ir štai 2006-ųjų spalio pirmąją pasirodo ženklų, kad savaitės pabaigoje gali kilti smarki audra; didžiulės debesų masės Airijos vakaruose kol kas lėtai sukasi ratu. Spalio antrąją, antradienį – tą dieną baigiasi jos savaitės darbas Redinge – Viržini skuba grįžti į Londoną, kad neįstrigtų kelyje.

Elektroninių mašinų skaičiavimais, ši audra, kai įsisiautės Anglijos vakarinėje pakrantėje, turėtų būti pati stipriausia per penkiasdešimt metų. Ir staiga, tyrinėdami orų žemėlapius nuo spalio trečiosios, trečiadienio, iki penktosios, penktadienio, Redingo specialistai labai sutrinka: būsima audra žada būti neįtikėtinai smarki; nieko panašaus Didžiojoje Britanijoje dar nėra buvę per visą meteorologinių stebėjimų istoriją. Londone, kur ji turi specialų kompiuterį, Viržini stebi oro srautų judėjimą ir netiki savo akimis. Spalio ketvirtąją Redingo inžinieriai visiškai netenka savitvardos: Europos vidutinio ilgumo prognozių centras Redinge rugpjūčio pabaigoje, po pusės metų bergždžių bandymų, paleido naujos kartos kompiuterius, skirtus atmosferos būklei prognozuoti. HV 1000 priklauso naujam tipui, vadi-

namam „paskirstytosios atminties“, tai yra jis gausybę užduočių atlieka multiprocesoriais. Toks kompiuteris itin naudingas, nes gali modeliuoti atmosferos reiškinių visumą; Redingo inžinieriai jį dar patobulino, sugalvoję įvesti į HV 1000 paskutinių dešimties metų duomenų banką, susietą su ekspertine sistema. Tad kiekvienąkart, rengiant prognozę, HV 1000 duomenų banke ieško praeityje buvusio panašaus atmosferos reiškinio ir nubraižo kartografinį vaizdą; šitaip išvengiama milijardų skaičiavimo veiksmų ir galima sudaryti patikimą ne keturiasdešimt aštuonių ar septyniasdešimt dviejų, bet net aštuoniasdešimt keturių ar devyniasdešimt šešių valandų orų prognozę. Po pusmečio tuščių bandymų ir mėnesio veiklos ši trijulė – HV 1000, duomenų bankas, ekspertinė sistema – pradėjo sudarinėti neįtikėtino tikslumo ilgalaikes prognozes.

Pirmomis 2006-ųjų spalio dienomis Redinge naudojamasi šia jau išbandyta sistema, dėl visa pikta palikus veikti ir senuosius geruosius *Fujitsu*. Ir ši tinkamai išbandyta sistema spalio antrąją prognozuoja tokius neįtikėtinus kritulius ir vėjo gūsius spalio šeštąją ir septintąją, kad net duomenų bankas atsisako patvirtinti, nes buvo suprogramuotas atmesti kraštutinius atvejus. Stoviniuodami kontrolės salėje priešais milžinišką plazminį ekraną, leidžiantį stebėti, kaip visoje Europoje juda oro masės, technikai nedrįsta vienas į kitą pakelti akių, jiems reikia išspręsti baisią dilemą: ar skelbti pavojų, ar HV 1000 parodė esant iki šiol neaptiktą programavimo klaidą? Centro darbuotojai griebiasi senų kompiuterių: *Fujitsu* prognozuoja stiprius, bet atitinkančius sezono vidurkį vėjo gūsius. Taigi problema tokia: arba pasitikėti HV 1000, manant, kad, būdamas tobulas, jis numato tokius reiškinius, kurių nepastebi ne toks jautrus įrenginys, arba remtis senais kompiuteriais ir pateikti įtikinamesnę prognozę. Ir

po trumpų, bet karštų ginčų (milijonai vartotojų laukia Centro prognozių), kuo tikėti – savo patyrimu ar naująja mašina, šia brangenybe iš titano ir juodo karbonito, kainavusia jiems penkerius sunkaus darbo metus, o Europos Bendrijai tiek pinigų, kad apie tai niekas net pagalvoti nedrįsta – žinoma, nusprendžiama, kaip ir buvo galima numatyti, neišsiduodant remtis senais gerais kompiuteriais, nes visus apima baimė sužlugdyti Centrą pateikus tokius beprotiškus skaičiavimus. Taigi spalio trečiosios vakare Europos vidutinio ilgumo prognozių meteorologijos centras išleidžia biuletenį, pranešantį nepastovius orus: su antrojo lygio (iš šešių) audromis, vietomis su liūtimis ir kruša visoje Vakarų Europoje; šiuo metu nesą nieko, kas keltų pavojų. Kai tik biuletenis buvo paskelbtas oficialioje Centro svetainėje, automatiškai pasiekė užsakovus (atitinkamas institucijas, transportininkus, žemdirbius), visoje Europoje buvo išsiuntinėti regioniniai leidiniai.

Techniniai darbuotojai visą naktį stebi HV 1000 darbą. Anksti ryte Centras pradeda gauti gąsdinančius vakarinės Airijos pakrantės meteorologijos stočių pranešimus: baisi audra, slenkanti plačia, kaip pati Airija, juosta, ruošiasi kirsti ją iš vakarų į rytus ir, leisdamasi žemyn, šėldama ir sukdama pietų link, skrieja į Didžiąją Britaniją, į Belgijos ir Prancūzijos pakrantes, viską siaubdama savo kelyje. Redinge dar viliamasi, kad vėjo gūsiai baigsis taip pat staiga, kaip ir prasidėjo, bet aštuntą valandą ryto įsisiautėjusi audra nuplėšia visų Europos vidutinio ilgumo prognozių meteorologijos centro administracinių pastatų stogus. Devintą valandą visi (su tam tikru palengvėjimu) supranta: paskirstytosios atminties kompiuteris HV 1000 pateisino viltis.

Tuo metu ir Londone, ir visoje Anglijoje jau paskelbtas pavojus; gatvės ištuštėjo, gyvenamieji namai saugiai uždarinėti. Užvėrusi visas baltojo namelio Šaltinių gatvėje langines, Viržini

Letur rūpestingai ruošėsi. Tos dienos rytą ji buvo įsigijusi neperšlampamą kostiumą, jai labai tinkančios geltonos spalvos. Apie ketvirtą valandą po pietų ji išeina iš namų ir pasuka Hampstedo link, stengdamasi žengti gatvės viduriu. Viržini žino, kad daug nelaimingųjų netrukus bus sužeisti, kad neatsargieji, kvailiai ar lengvabūdžiai per dvi uragano dienas bus užmušti grioviuose apvirstančių automobilių, viską naikinančių purvo srautų, išrautų medžių; Viržini visa tai žino, bet, nieko nepaisydama, negali nustoti šypsotis šiai pagaliau atūžusiai audrai. Ji negali nesišypsoti, galvodama apie tai, kad dar yra nesuvaldomų jėgų netgi čia, senojoje vargšo Ričardo Aberkrombio Anglijoje. Vis dėlto pasiekusi lygumą ji surimtėja – vėjas ją kaip žaisliuką parverčia ant žemės.

Dabar svarbu eiti pirmyn, toliau nuo medžių; vengdama vingiuoto vietos gyventojų ir lankytojų tako, Viržini iriasi į priekį per neatpažįstamą pievą, kurios aukštą žolę vėjas priplakė prie žemės; dabar tai slidus, kojas pančiojantis kilimas; dangus horizonte irgi neatpažįstamas – per jį skrieja keistos debesų driekanos. Pagaliau ji pasiekia Parlamento kalvos papėdę, šliaužia į ją keliais, kurtinama švilpiančio vėjo, akinama liūties. Užkopusi į viršūnę, ji atsisuka į pietus; Londono, besidriekiančio po jos kojomis, aiškiai nematyti, jis tarsi paskendęs košmariškame išsilydžiusio ledinio švino tvane. Viržini iš savo kostiumo priekinės kišenės išsitraukia metalinę stačiakampę dėžutę; ji nori ją atidaryti lėtai ir oriai, bet jos pastangos perniek – urnos dangtelį nuplėšia vėjas ir pelenai akimirksniu išnyksta. Viržini Letur kvailai spokso į švarų tuščios urnos dugną. Paskui jai švysteli protinga mintis, kad ji – puikus taikinys ir žaibui, ir visokiems skraidantiems daiktams, tad, vėjo lenkiama prie žemės, lėtai pasuka atgal.

Apie penktą valandą po pietų Viržini Letur jau saugi. Ji nusiauna aulinius batus, išsineria iš neperšlampamo kostiumo, prisileidžia vonią vandens, nusirengia visus drabužius ir panyra. Ji galvoja, kad galbūt dalis Akiros Kumo pelenų liks čia ir maitins pievos medžius; o kita dalis, taip staigiai nusviesta į aukščiausius atmosferos sluoksnius, greitai nenusileis žemyn. Viržini tikisi, kad, jei pasiseks, pelenus pagriebs vienas iš tų dideliame aukštyje siaučiančių srautų, kurie nuolatos skrieja virš mūsų daugiau kaip keturių šimtų kilometrų per valandą greičiu ir lemia orus čia, žemėje. Ji galvoja, kad galbūt dalis šių dulkių savo kelionėje aplink Žemės rutulį sutiks paskutinius Krakatau ugnikalnio pelenus, o gal netgi paskutines labai radioaktyvias mažos mergaitės, išsilydžiusios prie Otos upės netoli Hirosimos miesto, daleles. Viržini Letur galvoja, kad ir mažoje baltoje salelėje, siaučiant audroms, ji gyvens savo gyvenimą. Bet tai jau kita istorija.

Turinys

Audeguy, Stéphane

Au-09 Debesų ganytojas : romanas / Stéphane Audeguy ; iš prancūzų kalbos vertė Snieguolė Liberienė. – Vilnius : Tyto alba, 2008. – 235, [3] p.

ISBN 978-9986-16-615-3

Stéphane'as Audeguy (g. 1964 m.) – prancūzų rašytojas, literatūrologas, literatūros ir kino istorijos dėstytojas. „Debesų ganytojas" – romanas apie meteorologiją ir jos keistenybes. Paryžiuje gyvenantis Akira Kumo, tarptautinį pripažinimą pelnęs japonų mados dizaineris, nutraukia profesinę karjerą, norėdamas atsidėti savo aistrai – knygų apie debesis kolekcionavimui. Pakviestai tvarkyti kolekcijos jaunai bibliotekininkei jis pasakoja keisčiausias istorijas apie žmones, debesims paskyrusius savo gyvenimą. Viržini gyvenimą pripildo mokslininkų intrigos, kariai, poetai, menininkai ir keliautojai, beprotystė, kurią atneša debesys, ir staigiai įsiplieskianti aistra.

UDK 840-3

STÉPHANE AUDEGUY

Debesų ganytojas

Romanas

Iš prancūzų kalbos vertė *Snieguolė Liberienė*
Viršelio dailininkė *Ilona Kukenytė*

Tiražas 2000 egz.
SL 1686. 2008 05 30. 9,08 apsk. l. l.
Išleido „Tyto alba", J. Jasinskio g. 10, LT-01112 Vilnius,
tel. 2497598, info@tytoalba.lt
Spausdino UAB „Vilniaus spauda", Laisvės pr. 77–315, LT-06122 Vilnius

Debesys žmogui pavojingi, kaip ir viskas, kas pernelyg paprasta ir per daug gražu, – sako vieną dieną Akira Kumo savo bibliotekininkei, stovinčiai ant kopėtėlių.

Stéphane'as Audeguy (g. 1964 m.) – prancūzų rašytojas, literatūrologas, literatūros ir kino istorijos dėstytojas. „Debesų ganytojas" – pirmasis jo romanas, apdovanotas André Gide'o premija.

Paryžiuje gyvenantis Akira Kumo, tarptautinį pripažinimą pelnęs japonų mados dizaineris, nutraukia profesinę karjerą, norėdamas atsidėti savo aistrai – knygų apie debesis ir meteorologiją kolekcionavimui. Pakviestai tvarkyti kolekcininko lobių jaunai bibliotekininkei jis pasakoja keisčiausias istorijas apie žmones, debesims paskyrusius savo gyvenimą. Apie kvakerį Luką Hovardą, davusį debesims vardus ir susirašinėjusį su pačiu Gėte; apie tapytoją Karmaiklą, tapiusį vien debesis; apie tyrinėtoją Ričardą Aberkrombį, genamą troškimo sužinoti, ar ir atokiausiuose pasaulio kampeliuose debesys atrodo taip pat. Du šimtai meteorologijos istorijos metų slenka pro bibliotekininkės Viržini Letur akis kaip debesys: pavojingi ir švelnūs, paslaptingi ir nešantys pražūtį. Ramų Viržini gyvenimą pripildo mokslininkų intrigos, poetai, menininkai ir keliautojai, mįslingas Aberkrombio protokolas, kurio niekas nėra matęs ir kuriame suregistruoti viso pasaulio debesys, beprotystė, kurią jie atneša, ir staigiai įsiplieskianti aistra. Kol pasirodo, kad šaltas ir bejausmis Akiros Kumo pasaulis taip pat kupinas paslapčių, kurias jis slėpė net nuo savęs paties...

ISBN 978-9986-16-615-3

www.tytoalba.lt